

2010 09 16

K stutis Nastopka:

-Šis Greimo straipsnis pirmą syk buvo perskaitytas 1972 metais viename koliokviume (kur organizavo aplinkos institutas), kur dalyvavo labai vairi publika, tarp jų ir semiotikai. Vėliau tie darbai buvo paskelbti specialiajame leidinyje ir po to Greimas šis straipsnis išspausdino savo knygoje „Semiotika ir socialiniai mokslai“. Vėliau pamatysim, kad ji yra tam tikras nuorodas kitiems koliokviumams, kitus pranešimus. Kai kurios nuorodos šiandien jau kiek senstelėjusios, bet šiaip šis straipsnis, manau, nėra pasenęs (kas ne taip dažnai atsitinka su humanitariais straipsniais...). Problemos keliamos esminės ir ypač tiems, kurie pradeda gilintis semiotiką, yra naudingas, kad pajustumėt, suprastumėt semiotinį matymą: ten yra semiotiniai problemokėlimas. Kiekvieno straipsnio paragrafai šiek tiek pakomentuosiu. Pradėsim nuo vado, kuriame kalbant apie erdvę vedama savotiška priešprieša tarp dviejų terminų. Ji iš karto susiduria su vertimo problema, nes prancūziškai yra „etendue“ ir „espace“; espace yra erdvė, o etendue yra plotis, tūris, plytėjimas, bet viename darbe Paulius veda „plytėjimą“ ir aš ji pasinaudojau juo, nors jis ir nėra prastas žodis, bet kadangi šaknis yra su plytėjimu galima kol kas palikti. Jeigu kam nors nepatiks, galėsim ieškoti ir kito. Esminė yra ne vertimo problema, bet būtina priešprieša tarp tūstinumo ir pertraukio. Tas prancūziškas etendue (plytis, plotis arba plytėjimas) suponuoja tam tikrą tūstinumą - tai, kas tūsi. O erdvė tūstinumą pertraukia, tam tikru būdu artikuliuoja. Jeigu kas jau klausėsi truputį semiotikos, tai žino, kad joje skiriame turinio substanciją ir turinio formą. Turinio substancija yra dar nesuskaidytas turinys, bendra jo kryptis, turinio kėsmas (kaip sakė Sosiėras), o turinio forma yra suskaidytas tam tikras priešpriešas prasmės laukas. Tai turinio forma yra artikuluota substancija. Ir dar semiotikai du terminus prasmės ir reikšmės bando išskirti ir šitai substancijai (tam tikram prasminiam kėui) paliekė prasmę, o reikšmę suvokia jau kaip artikuluotą, suvestą priešpriešas. Mes su semiotikais jau skaitėm Struktūrinius semantikos skyrelį, kur Greimas tū problemą pristato ir kur jis pateikia pavyzdį iš Louis Hjelmslevo, kur aptariamas spalvų spektro kalbinis suvokimas. Taigi spalvų spektras, sivaizduojamas, yra tolyginis. Spektras yra tam tikras laukas, kur suvokiame kaip tolyginį: viena spalva pereina kitą tolydžiai. Bet kiekviena kalba šitą spektrą skaido tam tikras priešpriešas. Ir štai toks skaidymas ir yra turinio forma, o spalvos tolydumas būtina turinio substancija. Tai šitas komentaras būtina naudingas turbūt tam, kad ji Greimas elgiasi panašiai kaip Hjelmslevas, suskaidydamas tū substanciją taip, kaip mes suvokiame tū erdviškumą („plytėjimą“) ir kaip bandom jį artikuluoti. Vadinas, terminas „erdvė“ Greimas palieka artikuluotai substancijai. Tai jau yra tam tikra erdvinė forma.

Arnas Sverdiolas:

Lyginant su spektru, kuris yra tolydus, šita sėvoka („plytis“) yra dar abstraktesnė. Nes ten vis dėlto matosi kažkokia kaita, kad ir neartikuluota, tuo tarpu tas „plytis“ būtina kažkas visiškai neartikuluota. Ji reikėt sivaizduoti kažkokėk, kuriame nėra jokių perskyrų, visiškai jokių skirtumų. (Per seminarą, visiškai kita proga, irgi užėjom ant šito.) Ir ji toks mitas apie pradžius - pati pradži pradžia. Ji faktiškai yra filosofiniai pagrindai, paėios pagrindiniai sėvokos vestos, kitaip nepasakysi. Jisai sako, kad neklausiam, kaip atsirado erdvė, bet kaip tik šitai ir paaiškina, kad kažkoki pirminė neartikuluotą substanciją kažkaip suskaidžius. Kokia ta substancija bebūtina: štai topologinė semiotikoj toks visiškai neartikuluotas pirminis dalykas ir yra plytis.

Nastopka:

- Ji pastaba visiškai vietoj. Ir ji būtina galima paaiškinti, kė Greimas galvojo apie topologinį semiotiką - kas tai yra? Jis topologinį semiotiką sieja ne su plytėjimu, o su erdve. Ten, kur vedamos erdvės priešpriešos. Ten, kur iš to amorfiško plytėjimo išskiriamas struktūruotas/konstruotas vienetas. Nes konstruoja pati kalba. Kaip pati kalba konstruoja/rekonstruoja spalvų spektrą, taip pati kalba konstruoja tū erdvę. Štai, pvz., kitas Greimo sakinytis yra „erdvė kaip forma.. /žodžiu apie erdvę jau klėbama ne apie kaip substanciją, o kaip apie formą (Nast.)/...yra konstrukcija, kuri atsirenka tik tam tikras reikšmingas „reali“ objektų ypatybes, tik vien ar kit iš galimų relevantiškų j

lygmen . “ Na, kod l „real s“ objektai kabut se? Turb t tod l, kad ia yra mirktel jimas pozytivizm . Kur realiais pripaž stami tokie objektai, kuriuos galima pa iupin ti, pamatyti, pauostyti, bet semiotin realyb gali b ti ir nepa iupin jama, gali b ti s mon s arba kalbos konstrukcija. Toliau ta mintis ia akivaizdi, bet prad jau, tai užbaigsiu...aišku, tas artikuliuotas plytis yra skurdesnis už ply io k , nes ply io ke slypi vairiausios galimyb s, o ia jau išskiriamas tam tikras siauresnis ir suskaldytas modelis.

A.S.:

- aš dar turiu vien klausim . Ten kur palieki pranc žišk žod , t „informe“, ar ne geriau b t tiesiog „suformuota“ lietuviškai ar „transformuota“. Žmogaus „suformuota“ ir „transformuota“. Jiegu reikia, tai galima ir „deformuota“, „performuota“ ir t.t. Ir dar turiu klausim d l pa ios pabaigos: „Tia iau prarast konkre i ir išgyvent vaivov kompensuoja gaus s reikšm s gijimai; sisteigusi reikšmin erdv tampa tiesog kitu objektu.“- k tai ištikr j reiškia?

K.N.:

- Jeigu suskaldom plyt , tai iš to ply io daug k atmetam, tai, kas netelpa m s kategorijas, priešpriešas, tarsi nebeegzistuoja, bet gyjam kažk nauj , gyjam per santyk , atsiranda reikšminis santykis ir erdv s reikšm yra ne mažesn , negu to ply io. Ply io reikšmi t ris gal didesnis, o erdv s reikšm yra suskaldyta, bet kiekviena reikšm , kaip mus išmok Sosi ras, atsiranda per skirtumus: kuo daugiau skirtum , kuo daugiau artikuliacij , tuo daugiau reikšm s užkabinim .

Saulius Žukas:

- tai metonimija, dalis kažkokia pabr žiama, man rodos, plastin je semiotikoje yra tai aptarta

K.N.:

- ir po visos šitos artikuliacijos sukuriamas reikšm s prieaugis, susiskaldžiusioje erdv je atsiranda naujos reikšm s galimyb s. Man atrodo, kad ia tokie bendri dalykai, kurie galioja kalbant apie reikšm visada. Ir tada Greimas pereina prie reikšm s skaidymo, kitaip sakant prie erdv s forminimo ir pirmoji perskyra yra bendra: tame plytyje išskiriama ia ir kitur, o kita, konkretn , priešprieša yra „apgaubtoji vs apgaubian ioji“ erdv . Nežinau, ar tos dvi priešpriešos ia visk išsemia, ar ia gali b ti serija priešprieš ..ko gero, gali b ti, bet kai yra tos dvi priešpriešos, tai pirm j priešprieš (ir ia yra svarbu) Greimas sieja su topine erdve, kurioje yra kalbantysis subjektas, o kitur yra heterotopin . Semiotikoje šitie terminai yra gij ir kitoki reikšm : pasakojimo erdv , kurioje skleidžiasi pasakojimas yra vadinama topine erdve, o erdv , kuri yra prieš pasakojim yra heterotopin . *Hetero-* reiškia kita erdv , o topine vadinama „ ia“ erdv . Ir ia iškarto yra vedamas suvok jas tos erdv s, kalbantysis subjektas topin j erdv j. K reiškia prielinksnis „ ia“, jisai neturi kitos reikšm s kaip ta erdv , kurioje yra kalbantysis. Kaip „aš“ nieko kito nereiškia, kaip asmen , kuris kalba, taip „ ia“ reiškia t erdv , kurioje yra kalbantysis, ir kuri atskiriama nuo tos erdv s, kuri yra šalia kalban iojo, „kitur“.

A.S.:

- ia nor iau pasteb ti. Kalb damas apie topin /heterotopin erdves, tu akcentuoji semiotin reikšm , bet mano konkre iu atveju jinai kai k kit reiškia. K reiškia erdv , kurioje yra subjektas, arba erdv , kurioje subjekto n ra? Tai yra visai skirtingo pob džio erdv s. Viena erdv , kuri yra topin erdv , kurioje yra subjektas, kurioje yra „ ia“ ir „ten“(„*kitur*“ *aut. past.*). J galima b t pavadinti egzistencine erdve arba patirties erdve (*topin erdv - aut.past.*). Beje, aš ia truput pataisiau: gal t b ti „gaubiamoji vs gaubian ioji“. Bet kam jinai reikalinga- jinai nurodo centrin strukt ra. „ ia“ yra „gaubiamoji“, „ ia“ yra kalbantysis bei tas, kuris jo klausosi, gyvoje situacijoje, sakymo situacijoje. Ir šia prasme ia yra tiesiogin s patirties erdv ar egzistencijos židiny, kuris visada yra centre. Tuo tarpu visa

erdv išsidėsto aplinkui kaip gaubiantysis dalykas. Tai, jeigu sakom „ia“ ir „ten“, skamba abstrakčiai, bet vis dėlto reiškia tą patį. „Ten“ yra tai, kas yra toliau nuo šitos vietos, kuri yra „ia“. Kadangi kalba eina apie topologiją, tai supraskime, kad „ia“ yra visai kitokio tipo erdvė, kuri artikuliuoja artumas ir tolumą, kol kas nieko daugiau nėra. Vadinasi, visa, kas arti, yra „ia“, viskas, kas yra arba „kitur“, arba gaubiančioje erdvėje, tai yra sferinė erdvė, kurios centre yra subjektas ir akis, todėl, kad vis laiką dabar kalbame apie vizualumą, kas akis turi, tas būtent tokiu būdu suvokia erdvę. Ir šitai yra vadinama topologine erdve. Tuo tarpu heterotopinė erdvė - kokia jinai? Na, jinai yra teorinė erdvė arba jinai yra Dekarto/Niutono erdvė. Tokia, kuri galima pavaizduoti koordinačių sistemoje: ilgis, plotis, aukštis. Šitoje erdvėje subjekto nėra, pakanka pamatyti, kaip atrodo ta koordinačių sistema, kur ten manoma save statyti? statyk save kurioje nors vietoje ir viskas: jinai pasidarys sferinė. Viskas bus aplinkui, viskas gaubs tave. Jiegu iš ten išimti subjektą, jinai tampa teorine erdve. Negalima sakyti, kad ten nėra topologijos, yra galimybės šitaip pavaizduoti. Aš dabar kalbu apie trimatę erdvę dekartiškai, bet paprastumo dėlei galime paimti planimetrinę erdvę, kurioje yra tik du matmenys. Tai, sakykim, miestai, kurie mums rūpi sėdėti žemėlapiui: jie visi vizualizuoja viską ir išdėsto topologiją yra plokščia, bet subjekto nėra. Kai žiūri žemėlapyje, tai kur tu esi? Kažkokiam menamam taške. Kaip mes girdjom prieš porą metų, Turlemano pranešim apie erdves, tai net ne iš paukščio skrydžio, iš paukščio skrydžio tai vis dar panorama, tai vis dar centrinė erdvė, tik tai centras labai aukštai, ir todėl panorama yra labai panaši žemėlapyje, bet tai ne žemėlapis. Kad padarytum žemėlapyje, reikia kažkaip virš žemės paviršiaus bręžti dar vieną plokštumą ir joje judėti taip, kad būtų visiškai nepastebimas tas judėjimas. Jeigu tie visi taškai bus vienodo aukščio tenai, tai tada galima bus sintezuojant šitą patirtį nubręžti tai, kas planimetriškai matosi. Tai va, heterotopijos egzistavimo sąlygos yra šitokios konstrukcijos. Jisai apie tai visiškai nekalba ir palieka nuošalyje, bet mes negalim to palikti nuošalyje, kadangi mums rūpi miesto erdvė ir tada žemėlapis bus viena iš pagrindinių tematikų. Ir atkreipkit dėmesį, kad jeigu jau apie vizualizavimą, tai „ia“ per daug ir neturim galimybių: arba planas, arba vaizdas, sakykim, fotografija, kuri fiksuoja subjekto poziciją visada, visada yra centruota - nukreipta centre. Tai va, iš karto išsiskleidžia visa šita problematika šitoje vietoje, tik tai, kad jie apie tai nešneka.

K.N.:

- gerai, tai „ia“ iš tikrųjų atsirado reikšmės prieaugis, kai ant Greimo buvo uždėtas Dekartas ir visa kita. Žinoma, galima šitaip daryti, tik tai, kad „ia“ tada mes nuo „plyčio“ pereiname dar labiau išskaidytą erdvę, tik ar apie tai kalba Greimas? Kur tu tiki patalpini: ar gaubiančiojoje ar gaubiamojioje erdvėje?

A.S.:

-gaubiamojioje, paimam centre. Ir aš nesijau „ia“ niekur nuo Greimo nutolęs. Pasižiūrėkva šitas sakinytis: „vadinasi, tik atskyrus topinę erdvę, kurioje yra kalbantysis, nuo heterotopinės erdvės, kur nėra kalbančiojo subjekto, gali megztis diskursas apie erdvę“. Bet tai netiesa, griežtai kalbant. Diskursas apie erdvę gali megztis ir toje dekartiškojoje, heterotopinio diskurso pagrindu.

Nastopka:

-na gerai, pirmiausia, jeigu per daug nenutolstant nuo Greimo, „ia“ vis vien yra kalbos problema ir sakymo problema. Ir Greimo atskaitos taškas yra sakytojas, ir topinė erdvė jis tapatina su sakymo erdve, kur sako, kad yra kalbantysis subjektas, bet galima ten dėti ir klausantį, ten kur yra „aš“ ir „tu“, kur yra asmenys. O heterotopinė erdvė - ten, kur jau yra ne asmuo, o trejasis asmuo. Tik tai va „ia“, pagal Greimą, tas „kitur“ priklauso ne topinei erdvei, o heterotopinei.

A.S.:

-ne ne ne.

K.N.:

- pirmoji perskyra yra „ia“ vs „kitur“. Kol kas palikim antrą perskyrą. Ir sakoma: „tik atskyrus topin erdvę, kurioje yra kalbantysis subjektas, nuo heterotopinės, kurioje jo nėra, gali megztis diskursas apie erdvę“. Pagal semiotikus yra „sakymas“ ir „pasakymas“. „ia“ yra sakymo erdvė, o „kitur“ yra pasakymo erdvė. Būtent apie tai yra Greimas kalba. Aš sutinku, kad ji galima kitaip perinterpretuoti, bet Greimas kalba būtent taip.

A.S.:

- ne ne, nu kaip tai...? Pvz.: aš, kaip sakantis, galiu pasakyti „kažin kur yra karalystė“, galiu pasakyti? „ten kažkur“ ar „už kampo“?

K.N.:

- na, pvz.: „at jo koleg iš ten“ tai, vadinasi, iš „ten“, kur nėra mūsų, kur mes kalbam, iš heterotopinės erdvės. Semiotikoj yra šitaip. Topin erdvė yra sakymo erdvė, heterotopin erdvė yra pasakymo erdvė.

A.S.:

- vadinasi, ia yra nerišlumas, ia kita prasme ta heterotopija.

Dmitrijus:

- aš dabar dėl to „kitur“. Gerai, „plytis“ yra substancija, prie kurios dar neprisiliet žmogaus intelektas. Kai tik žmogus atsiranda, intelektas tampa erdve, dėl to apie plytį kalbėti nebelyka prasmės. Toliau perskyra „ia“ ir „už kampo“ iškart, kai apie tai yra kalbama „už kampo“ tampa „ia“. Dėl to, kad mes apie tai jau aktualiai mąstom. Distancija yra veikiamą kalbos.

Paulius:

- nesuprantu, kodėl heterotopin erdvė siejama su pasakymu. Man atrodo, ia yra erdvės artikuliacija, nepriklausanti nuo subjekto. Ir apie kalbėjimą iš viso nieko nesako. Greimas kalba apie erdvę, o ne apie žodžius. Galima priešinti „ia“ vs „kitur“ ir „ten“ vs „kitur“ ir „ia“ vs „ten“. ia paprasčiausias dvišalis semiotinis santykis.

K.N.:

- gerai, aš siūlau išbraukti „kurioje yra kalbantysis subjektas“, nes ia yra mano komentaras (*auditorijoje nuvilnija juoko banga*) bei „kur jo nėra“ irgi išbraukti. Vadinasi, ia yra dvi priešpriešos „ia“ ir „kitur“, jos atskiria topin ir heterotopin erdves. Gerai, žinoma toliau: „Šitaip steigta erdvė yra signifikantas, pasitelktas tam, kad reikšt kažką kita nei erdvė, t.y. žmogus, kuris yra visų kalbų signifikantas.“ Viena elementarūs Sosiolo terminai, signifikantas tai yra išraiškos plotmė, o signifikantas yra turinio plotmė. Kas neskaito Sosiolo, šnekamojo kalboje signifikantas bus garsai ar garsų seka, pvz. „ar nėra“ - garsų seka. O kai reiškia šita garsų seka sėdint auditorijoje bus signifikantas. Ir visada signifikantas sukimba su signifikatu: „ar nėra“ nieko nereiškia, kol jam nepriskirsim tam tikro turinio. Vadinasi, taip suskaidyta erdvė „ia“ ir „kitur“ arba „gaubiam ją“ ir „gaubiam ją“ tampa signifikantu, kur galima jau atpažinti per tuos skirtumus, jau yra nebe plytis, o suskaidyta erdvė, kuri gali reikšti visokius turinius. Topologinei semiotikai esminis dalykas yra, kad signifikantas erdvinis gali reikšti anaipol ne erdvę. Ir ia yra bendra, to, kas vadinama „kalba“, ypatybė: „kalba“ pasitelkia vien tikrovės plotmę, kad kalbėtis apie kitą.

Sakykime, kalba sudaryta iš garsų, bet naudodamiesi kalba mes kalbame ne vien apie garsus. Čia t pavyzdži galima ir daugiau, sakykime, Greimas mini iš mitologijos bi i pavyzd : kalb dami apie bites, kalbame apie moteris ar bi iuliškus santykius. Bit s tampa signifikantu, kuri signifikatas yra bi iuliški santykiai. Tas pats pasakytina ir apie erdv . Erdvinis signifikantas gali reikšti ne vien erdvinius dalykus. Tokiu b du miestas savo pastatais, sakykime, gali išreikti tam tikr ideologij . Gali b ti erdvinis signifikantas ir kult rinis signifikatas.

A.S.:

-tai kas iš to?

K.N.:

-tai mums r pi, k Vilniaus erdvin s charakteristikos pasako apie jo gyventojus.

Paulius:

-vert t pamin ti, kad toliau jis kalb s ne apie erdv , o apie erdvin raišk kažko kito.

K.N.:

-Taip, taip. Jeigu paži r tum t kitam puslap , tai ia matome yra erdvin s priešpriešos, bet greta yra ir neerdvin s priešpriešos. Kalb dami apie erdvin signifikant , mes turime neišleisti iš aki kult rinio signifikato ieškojimo. Na gerai, dabar pakalb kime apie mokslin s ir semiotin s formas skyrim . Jeigu Ar nai pameni, jau mes vien syk skait m ir tu sakei, kas ia per „mokslin forma“?

A.S.:

- dabar man šitoj vietoj tas Dekartas prilimpa. Formalieji skiriamieji požymiai, tai matematin topologija, tai b tent, kaip sakiau, tos trys ašys. Ji yra radikaliai heterotopiška, ten niekaip ne kiši subjekto. Viena matematin , kita semiotin . O semiotin tai b t ta, apie kuri dabar kalb jom: žmogiškoji, egzistencin arba patirties. Tai ia šitoj vietoj skirtis. Tai šitoj vietoj nor iau pasakyt, jei jau ia tarpdisciplininis seminaras, kad jeigu kalb t apie fenomenologij , tai ten, kur jis kalba: „galimos dvi topologijos, viena matematin , kita semiotin “, tai ta fenomenologin atsidurt šalia semiotin s. Kaip savotiškas kitas variantas. Ir tada atitinkamai b t semiotin ir fenomenologin topologija. Ir man daug labai patiko „gaubiamoji“ ir „gaubian ioji“ už žymiai abstraktesn „ ia“ ir „kitur“. Nes pastaroji priešprieša „minkšta“, kalbantis subjektas gali kalb t tiek apie tolimus, tiek apie artimus subjektus. Bet alternatyva, kaip ia matosi, tai ta mokslin erdv s samprata. Priminsiu, jeigu kalbame apie žmogiškus dalykus, tai tie planai niekur nedingsta- miesto planas. Turim suprasti, kad mes visk matom iš to taško, kur esam. Tai ia tokie esminiai dalykai, gali b t pavaizduoti ir planimetrijoje arba stereometrijoje. Vadinasi, tie moksliniai dalykai pasidaro svarb s. Kai tu susiplanuoji kažkok pasivaikš iojim tiktai pagal plan ir nežinai, k pamatysi ištikr j , ir savo trajektorij lemi visai teorinej plotm j, o paskui pradedi eit ir prasideda patirtis, tada vyniojasi vaizdai- tai, ko žem lapyje visiškai nesimato.

K.N.:

-tai ia kas dalyvaudavote Druskinink Baltose lankose gal atsimenate, kad vienais metais Mick nas nirtingai gin ijosi su fiziku Vaišniu, ir Vaišnys skait pranešim , kur kaip tik tok matematin , tiksl , aišk pasaulio model dav ,o Mick nas kaip fenomenologas negal jo to pak sti. Tai, man rodos, ir yra: Vaišnys atstovavo tai b tent matematinei topologijai, o Mick nas semiotinei. Ir iki šiandien Mick nas prisimena Vaišn ironizuodamas, kad jis visk žino, kur k pad t.

Saulius Žukas:

- o toje matematinėje topologijoje signifikantas ir signifikatas yra? Ar tai vienas daiktas?

Dmitrijus:

- aš tai manyčiau, kad iš tikrųjų Greimas kalba apie erdvės pamatines prielaidas. Mokslinai analizuoja prielaidas, kad pasauliai patys savaime. Semiotikai kalba apie tų pasaulių, kuris vienaip ar kitaip yra saistomas su žmogumi.

K.N.:

- bet Greimas sakydamas „naiviai sivaizduodami“ priima tai kaip tokią bendrą nuomonę, paplitusią, bet aiškiai jį ne visiškai su ja sutinka. Ir pagal apibrėžimą, Sauliau, kitaip reikėtų atsakyti „bet kur objektas galima vertinti ir tyrinti arba pagal tai, kas jis yra, arba pagal tai, ką jis reiškia“. Tai teisingai sakoma, kad sunku aprašyti objektą, koks jis yra, nekalbant apie tai, ką jis reiškia. Mokslinai topologija lyg ir pretenduoja aprašyti, koks yra, negalvodama apie tai, ką reiškia. Taigi galima sakyti, kad ten signifikato nėra, bet nėra ir signifikanto.

Paulius:

- tada nebūtų ir suvokimo: žiūrėti žemėlapius ir matai tik kažkokias linijas, negauni to erdvės suvokimo.

K.N.:

- Greimas sako, ta perskyra yra naivi ir niekada nėra absoliuti. Bet tai paskutinis sakiniukas vėlymės diskusijai svarbus- „semiotinė topologija vadinsime ir erdvini kalbą aprašymu, ir kūriniu, ir interpretaciją.“ Štai kodėl reikia kalbėti apie tų signifikatą ir tai, jog semiotinė topologija yra ne tik erdvini kalbą aprašymas, bet ir kūriniu (nes mes patys konstruojame tas priešpriešas ir dauginam reikšmes, kaip Greimas sako) bei interpretacija. O toliau kalbama apie fokusavimą, ne tik tai apie erdvės artikuliaciją, bet ir tam tikrą stebėjimo taško vedimą, jeigu aš ten kalbėjau apie kalbantį subjektą, tai tai kalbama apie stebintį subjektą. Taigi grįžtama prie „ia“ ir „kitur“ erdvės ir patikslinama, kad tas stebėjimo taškas sutampantis su „ia“ vienoks bus miestiečio, kuris yra toje erdvėje, o kitas kokio nors nomado, užklydusio miestą „ia“. Vadinasi, tai svarbu būtų žinoti taškas, ir bet koks topologinis tyrimas iš anksto pasirenka savo stebėjimo tašką, atskiria sakymo vietą nuo pasakymo vietos. Tai jau Greimas kalba, tai jau ne aš. Ir topinė vieta yra tuo pat metu apie kuri kalbama ir vieta, iš kurios kalbama.

A.S.:

- tai vis dėlto yra neaiškumai. Vienas dalykas, jeigu mes kalbame grynai optiškai apie vietą, kurioje yra akis, ir tai vadiname fokusavimu, tai tada aiškiau- grynai optiškai. Kaip akis keičiama erdvėje ir kaip priklausomai nuo to paties erdvės artikuliuojama skirtingais būdais, tai būtų tas toks gaubiamoji/gaubiamoji pritaikymas. Bet kai pradeda sakyti, kad klajoklio akis kitokia negu miestiečio, tai kokia prasme jį siejama su vieta? Ji gali būti toje pačioje vietoje. Kodėl tai fokusavimas? Tai prasideda apie akies kažkokį kokybę? Ar akies tipus?

S.Ž.:

- apie sureikšminimą.

A.S.:

- ne, aš suprantu, bet kodėl tai vadintu fokusavimu. Fokusavimas yra toksai optinis terminas, jį gali reikšti tik tai, kad ryškumas mažesnis arba didesnis, arba židinio nuotolis, arba dar

kas nors.. na, tokios optinės grynai savybės. K reiškia- jeigu klajoklis, tai nesufokusuotai žiūri? Visgi reikia suponuoti, kad yra kažkokios vietos tapatybės, kurioje atsiduria ir vienas, ir kitas, nes siurrealizmo čia negalima prileist...

Dmitrijus:

- čia fokusavimas gal labiau nukreipiamas dėmesys, požiūrio taškas.

A.S.:

-tai aš tū ir noriu pasakyti, „požiūrio taškas“ yra dviprasmiška sąvoka. O k reiškia požiūrio taškas? Na, aš suprantu, kad jis mieste matys kitaip, bet ...

Paulius:

- na, čia apie tai, kaip jie abu žiūrdami tū pat matuoja kitus dalykus, artikuluoja kitus dalykus.

K.N.:

- čia ne tik požiūrio taškas, bet ir instrumentas, kuris tame taške atsiduria. Tai iš dalies yra instrumento poveikis rezultatui, kaip ir fizikui: kai instrumentas keičia tiriamąjį objektą. Ir miestiečio akis, kuris tam mieste gyvena viena mata, o atklydusio nomado akis kitą mata. Sutinku, kad čia yra du dalykai suplakami: tas žiūros taškas erdviškai ir neerdviškai interpretuojamas.

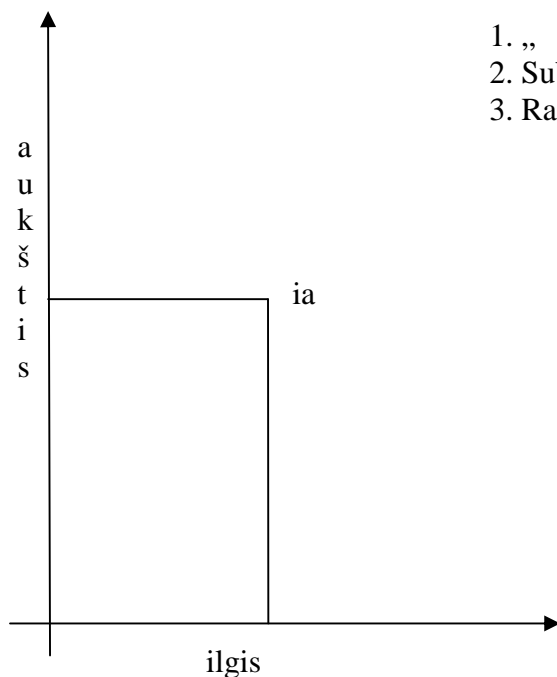
Paulius:

- tiesiog kalba apie tai, k reiškia apsibrėžti, kai pradėdi analizuoti,. Reikia apsibrėžti sakymo vietą, pasakymo vietą ir kad jina bus skirtinga kalbant apie tū pat daiktą skirtingiems subjektams.

Pirmo (2010 09 16) protokolo papildymai:

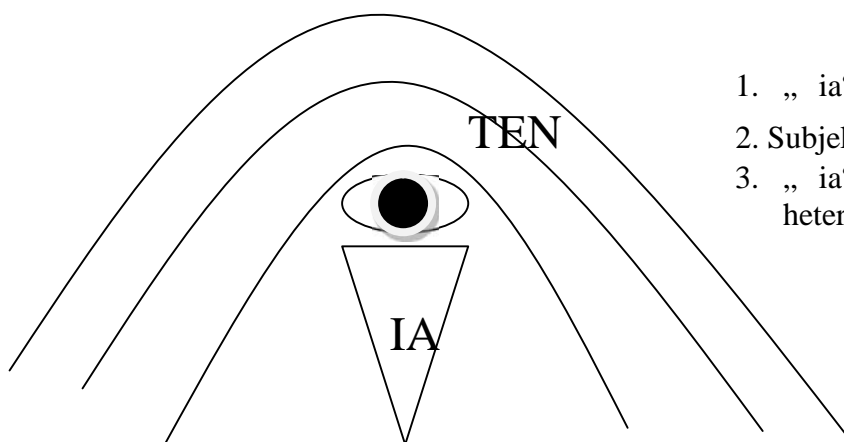
Ar nas Sverdiolas:

Kas liečia plyšio artikuliaciją, man atrodo, kad išsiaiškinome, jog tai gali būti daroma dvejopai. Pirmas būdas – dekartiška erdvė: ilgis, plotis, aukštis. Tai tokia sistema, kur negali būti jokio „ia“, arba atvirkščiai: „ia“ gali būti visiškai laisvai fiksuotas bet kur. Šita koordinatinė sistema atsiranda, kai pradeda kalbėti apie matematinę ir semiotinę topologijas: pastarasis atvejis būna matematinės topologijos pavyzdys. Ji yra taikoma visur, kur reikia bet kokį daiktą lokalizuoti vienareikšmiškai, arba pavaizduoti jo matmenys. Tekste ši tema yra neišplečiama, tačiau iš esmės turima omenyje būtent tai.

1. „ia“ nėra, arba gali būti laisvai lokalizuotas
2. Subjekto nėra
3. Radikali atopija

Kitas erdvės artikuliacijos tipas. Jam yra būdingas centruotumas, jo asmuo (arba keli asmenys - nesvarbu) yra „ia“, o juos supa erdvė, kuri yra daugiau ar mažiau „ten“. „ia“ (kadangi yra kalbama apie erdvę) yra visų pirma optinis, t.y. subjektai yra visų pirma regintys. Jie, arba jis, būdami „ia“, gali viską aptarti, lokalizuoti, vartodami kategorijas „ia“ ir „ten“. Ši priešstata yra esminė ir yra daug geriau apibūdinama gaubiamosios ir gaubiamosios erdvės priešstata. Iš „ia“ jau niekur ne manoma išlįsti. Vadinasi, šis regėjimo taškas yra esmiškas organizuojantis visą erdvę, ar tai būtų vadinama topine ar egzistencine erdve. Taip yra todėl, kad mes visada esame „ia“ ir niekaip kitaip būti negalime. Net gramatiškai ne manoma esant „ia“ pasakyti „mes esame ten“ – siveiliame loginį klaidą. Ši egzistencinė gramatika yra egzistencinė, kadangi jos ne manoma išvengti.

1. „ia“ pirmiausia optinis
2. Subjektas: regintis + kalbantis + egzistencinis
3. „ia“ – topinė, gaubiamoji erdvė; „Ten“ – heterotopinė, gaubiamoji erdvė

Dekartiška erdvė reikalinga, kadangi kalbant apie miestą ne manoma nekaltinti architektūrą, tarkime, planus. Tačiau joje erdviškai vaizduojamam objektui ne manoma egzistenciškai išgyventi, todėl jos kontekste yra beprasmiška kalbėti apie akvė. Ši erdvė yra radikali atopija. Akto, kuomet mes sutapatiname planus su (iš)gyvenamąja erdve metu vyksta kažkoks lūžis, ir pati jo galimybė reikalauja atskiro apmąstymo. Tačiau kalbant apie miestą šitos matematinės topologijos numesti ne manoma.

Kai kalbame apie fokusavimą, pradame šnekti daug neteisingų dalykų: atseit miestietis ir klajoklis, atsidūrę „ia“ kartu, mato skirtingai. Nieko panašaus! Vis dėlto, pasižiūrėjus tekstą, matome: *fokusavimas yra sakymo subjekto sutapatinimas su pasakyta erdve*. Vadinasi fokusavimas nenumato, kad žmogaus, stovinčio šalia mūsų, akys gali fokusuoti kitaip. Čia kalbama ne apie žmonių esminį skirtumą, bet apie optinę situaciją: akys turi burną ir kalbą. Sakydamas „už septyni kilometrų“, aš automatiškai nurodau, iš kur kalbu. Todėl šito pasakymo patalpinimas dekartiškoje erdvyje būtų beprasmiškas, o egzistencinėje – labai aiškiai išsidėstęs.

Irina Melnikova: Pritariu, nes kai vedamas tam tikras subjektyvumo momentas (*miestietis/nomadas*), kalbėti apie gramatiką tampa ne manoma.

A.S.: Taip, aš pasinaudojau Pauliaus pastaba: klajoklis skiriasi nuo miestiečio tik tuo, kad praeidamas pamatą miestą tolumoje. Čia yra fokusavimo skirtumas: yra kita erdvė su trajektorija, kuria juda kitas žmogus, ir jame tas miestas yra gana toli. Yra artimesni dalykai – ganyklos, gyvuliai. Tai yra egzistencinė vieta iš kurios jis mato. Tačiau tai reiškia ne tik, kad kažkurioje vietoje yra miestas, o klajokliai praeidami jį pamatą. Čia ne tokio tipo topologija, bet primenanti Leibnico monadologiją: yra skirtingos monados, tarpusavyje koordinuotos erdviškai. Jis „ia“ ir „ten“ nesutampa, bet turi tam tikrą artumą, nepriklausant nuo subjektyvumo.

Paulius: Bet tuomet Greimo vedamas skirtumas tarp miestiečio ir nomado yra nereikalingas.

A.S.: Aš taip pat manau, kad kokybinis priešprieša yra vedama visiškai be reikalo.

K. Stutis Nastopka: Bet man atrodo, kad Arno interpretacija yra pagrįdžia: klajoklio „ia“ yra ganyklose. Jis fiziškai gali būti kitur, bet mato tą vietą „iš savo ganyklų“.

Paulius: Bet tai nepaaiškina sakymo ir pasakymo vietų sutapimo.

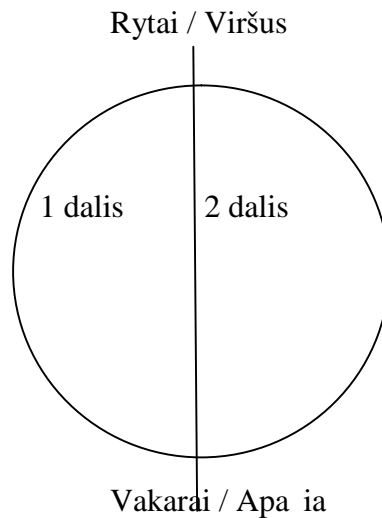
K.N.: Klajoklio „ia“ yra kitur, negu vilniečio „ia“. Vilniečio „ia“ yra pačiame mieste iš vidaus, o klajoklio „ia“, nors jo kojos – iš vidaus, yra jo palapinyje.

Priedas prie 1.5: Lévi-Strauss'o gyvenviečių struktūrų aprašymas ir aptarimas

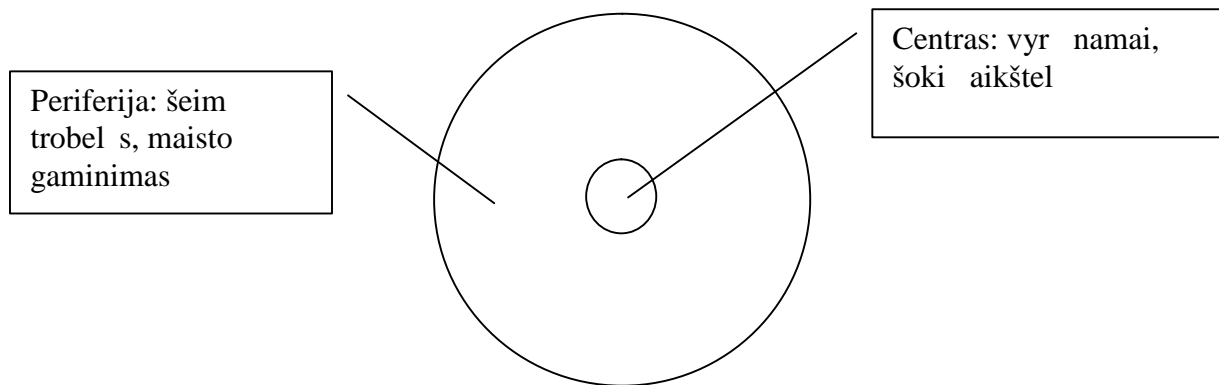
K.N.: Lévi-Straussas iš esmės suabejoja klasikiniu antropologijos teiginiu, kad pirmą kartą bendruomenės yra grindžiamos dualistinėmis struktūromis.

1. Klasikinis dualistinis (egzogaminis) visuomenės modelis yra diametrinis.

Vienos dalies gyventojai ima moteris iš kitos ir atvirkščiai, o iš savo pusrutulio nuotaką imti negalima. Ašis yra pagal du geografinius polių: rytai ir vakarai. Pusrutulius skirianios upės atžvilgiu – viršus/apačia. Pasiskirstantys klanai tapatinami atitinkamai su dangumi ir žeme/vandeniu.

2. Bet kita informacija rodo, kad šitas modelis ne viską pateisina ir Lévi-Straussas veda kitą, koncentrinį, modelį: yra centras ir periferija. Centre – vyrų namas, kuriame renkasi išimtinai viengungiai vyrai, šoki aikštelė ir t.t. Pakraščiuose – trobelės, kuriose gyvena vedusieji.

Šis erdvinis modelis, kaip t.t. signifikantus, erdvės paskirstymą Lévi-Straussas sieja su t.t. turiniais: vyriška vs. moteriška ir t.t.

Kai šie du modeliai persikloja, gaunasi ne dvinaris, bet trinaris struktūra.

Gyvenvietės struktūra pasireiškia per erdvinės reikšmės. Erdvinės reikšmės pritraukia savo signifikatus.

A.S.: Jis konkretizuoja, kad topologija gali būti pritaikyta ir erdvės, ir visuomenės aprašymui. Socialiniai santykiai visi tiesiogiai naudojami erdvinei kalbai, tam tikra topografija. Visuomenė gali būti aprašyta, išskiriant tam tikrą struktūrą: mainus ir t.t. Labai konkrečios reikšmės turi tai, ką Lévi-Straussas daro.

K.N.: Visuomenė kuria savo erdvinę kalbą. Kai architektas kuria erdvinę kalbą, jis atsisako ir braižo, o jį stato stichiškai.

Saulius Žukas: Stichiškai, bet stato savaime.

A.S.: Taip, jie ypatingai daug negalvoja statydami, vos ne savo kailiu patiria: ten eiti negalima, ten vyrai ir t.t.

K.N.: Ir domu, kad patys to nesuvokia. Iš kur atsirado tos dualistinės organizacijos suabsoliutinimas? Iš iabuvi informacijos! Jie pirmiausia žino, kad yra du klanai. Ir antras dalykas: centrinis išsidėstymas. Bet vien modelis to nesuveda. O Lévi-Straussas kaip tik ir sako, kad nereikia pasikliauti tuo, ką jie apie save galvoja, o reikia žiūrėti tai, ką iš tikrųjų reiškia.

A.S.: Man atrodo, kad šiuose piešiniuose kaip tik vėl pasirodo mūsų aptarta dvejopa erdvės artikuliacija: dekartiška (*apie diametrinį modelį*) ir topologiška (*apie koncentrinį*). Tam tikra prasme, aišku – ją viskas išsidėsto žemėlapyje – bet vis dėlto domu. Vienu atveju „arba-arba“, o kitu – intensyvumas: intensyviausia prasmė centre.

Ją (*koncentrinis modelis*) – patriarchalinė visuomenė, kuri moteris nustumia į periferiją, o centre sėdi sau ir diktuoja viską. Centre net maistas negaminamas dėl šventumo.

Ją (*diametrinis modelis*) mes irgi turime centruotą intensyvumo prasmę egzistencijai, kuri yra išdalinta: arba klanas A, arba klanas B. O visokios komplikacijos atsiranda, nes klanai vis dėlto arba varžosi dėl prestižo, arba kai yra pasivaržę, tai jau žino, kuris yra geresnis. Tada viršus ir apačia pasidaro svarbūs, nes jie kažkaip išdalina tą intensyvumą, bet jau horizontalioje plokštumoje.

K.N.: Tik tiek, kad ta viršaus ir apačios priešprieša neturi nieko bendra su viršumi ir apačia socialinė prasmė.

A.S.: Bet turi būti kokybinė kažkokia priešprieša.

K.N.: Galbūt, bet ten yra sudėtingiau. Žodžiu, sužinosim dar.

1.5

K.N.: Reikėtų patikslinti 5 skyrelio vertimą.

Erdvin kalba pirmiausia pasirodo esanti kalba, kuria visuomenė kažką reiškia pati sau. Kad būtų reikšmė, jiniai pirmiausia atlieka nušalinimo veiksmą priešindama savo erdvę tam, kas ji nėra. (arba priešindama savo erdvę tai erdvei, kuri nėra jos erdvė; pažodžiui: kuri erdviškai priešina save tam, kas ji nėra)

Ją siejasi su tais piešinukais: kada atskiria „ją“ ir „ten“ ir kai konstruoja savo erdvę, visuomenė atsiskiria nuo tos erdvės, kuri nėra jos, nuo „už septyni kalnų“. Ir toliau:

Ši pamatinė disjunkcija, kuri apibrėžia visuomenę tik neigiamai, papildo vidinę visuomenės artikuliaciją, praturtinanti visuomenę naujomis reikšmėmis.

Taigi, visuomenė po negatyvaus apibrėžimo-atsiskyrimo artikuliuoja savo erdvę, taip gydamą naujas reikšmes.

(Levi-Strauss aptarimas)

Justinas: Man atrodo, ją reikia pakomentuoti. *Erdvin kalba pirmiausia pasirodo esanti kalba, kuria visuomenė kažką reiškia pati sau.* Tarsi tai būtų visuomenės kalbų jimo pačios sau substancija. Ar mes tada be visuomenės apskritai negalime kalbėti apie erdvinę kalbą?

A.S.: Ne, ją priešinga logika. Reikia galvoti apie save. O kaip pagalvoti? Sunku! Kaip visuomenė gali galvoti? Todėl ji ieško kažkokios natūralios kalbos, kažkokios artikuliacijos, kuri būtų kailių juntama.

S.Ž.: Vyksta identifikacijos procesas per kito atstūmimą ir to, kuo skiriuosi, apibrėžimą.

A.S.: Ir skirstymas savus ir svetimus yra labai natūrali kalba. Ir labai tikinanti iš karto.

K.N.: Mes jau priimame visuomenę, kaip egzistuojančią. Ir ji, kai nori kažką suprasti, kuria vairias kalbas, ne vien tik erdvinę. Bet per pastarąją ji suvokia pati save. Sekančioje pastraipoje tai yra detalizuojama: *erdvin kalba nėra vienintelis būdas tokiai socialinei morfologijai išreikšti.* Ir pavyzdžiai jau yra iš sociolingvistikos, kuri taip pat bando grupuoti „socialines kalbas“. Tačiau tokios priešpriešos yra veiksmingos ikiindustrinės santvarkos tipologijoje (klasifikavime), nes tai yra statiška socialinė morfologija.

1.6

K.N.: *Atsiradus prekybinėms <...> visuomenėms buvo išklabinotos pastovios socialinės morfologijos <...> ir paaiškėjo, kad erdvinės ir kalbinės taksonomijos <...> virto sociosemiotinėmis sintaksėmis.* Sistemai pakeičia sintaksę. Nes sistemai išreiškia stabilios

priešpriešos, o sintaks skleidžiasi diskursais, vedaniais komunikacijos aspekt . Miesto gyventojai, anksčiau k r miest (kaip Lévi-Strausso pavyzdžiuose), dabar apm sto savo miest . Miestas, kuris k r si pats, dabar yra kuriamas individualizuotos instancijos – architekt , profesionali miesto k r j .

A.S.: Svarbu b t pasiaiškinti taksonomijos ir sintaks s priešprieš .

K.N.: Statika, pastovumas ir dinamika. Sintaks jau yra procesas.

A.S.: Kod l?

S.Ž.: Sintaks yra sujungimas tam tikr reikšmi grandin , o taksonomija – tai tie elementai, iš ko ji susideda.

K.N.: Nes morfologija vis tiek turb t priklauso kalbos sistemai: daiktavardžiai, asmenavimai, linksniavimai. O sintaks yra kalbos vienet jungimas.

A.S.: Tai kalbant apie miesto taksonomij , reik t kalb ti apie tai, kokioje vietoje kas yra. O sintaks numatyt dinamik kažkoki ?

S.Ž.: Taksonomija yra apskritai kas yra: turgus, bažny ia, smukl . O sintaks – kur jie išd styti.

K.N.: Kaip jie santykiauja vienas su kitu.

A.S.: O kur yra santykiai?

S.Ž.: Na, vis tiek pagal hierarchija statys: kur bažny i , o kur smukl .

Paulius: Bet negali b ti, kad archajiškoje erdv je n ra sintaks s. Tik tai, kad taksonomija dominuoja.

S.Ž.: Bet ar ia n ra suprimityvinta: prekybin s ir pramonin s visuomen s. Man regis, kad ia yra klasikin kažkokia ir moderni visuomen s. Kalbama, kad yra prekybin ir pramonin su galimybe keisti. Reiškia, yra kažkoks s moningas judesys: jeigu reikia kelio, pavyzdžiui – nubraižau. Valak reforma pakeit lietuvišk kaim .

K.N.: Pramonin s ia tiesiog priešinamos pirmykšt ms arba tradicin ms bendruomen ms, kurias Lévi-Straussas vadina „šaltomis bendruomen mis“.

A.S.: Taip, ia be reikalo sukonkretizuota yra. Valak reforma – labai geras pavyzdys. Yra žem valdos dalykas, feodalinis, ir vis d lto tokia transformacija, kuri pakei ia vis peizaž .

K.N.: Kai atsiranda individualizuota instancija, apm stomas miestas gali b ti suvokiamas kaip sergantis. Lévi-Strauss'o ind n miestas neserga, bet ramiai sau gyvena. Ligos problema neiškyla. Ligos galimyb iškyla tada, kai miestas yra apm stomas kaip objektas ir kai subjektas darosi nepatenkintas savo komunaliniu butu, nori gyventi kitaip. Tada miestas yra laikomas neigiama erdve ir atsiranda dvejopos utopijos. *Virš diachronini transformacij <...> sitaiso protestuojantis diskursas <...>, neigiantis erdv kaip socialinio signifikato signifikant* . Nes jei yra priimamas signifikantas, priimamas ir signifikatas. Šventa, pasaulietiška, vyriška, moteriška – ten viskas yra sukib ir yra sistema. O moderniam mieste gali b ti kuriamos utopijos.

A.S.: Jose irgi socialin strukt ra yra topografiškai vietinta. Valstyb yra taip artikuliuota žem lapyje, kad atitikt utopin visuomen s model . Visuomen m sto pati save per tokius utopinius projektus.

K. N.: O ind nai utopij nek r .

Andrius Baltuon : O kaip suprasti, kad ir erdvin kalba ir sociolinguistika naudojami tomis pa iomis kategorijomis?

K. N.: Per tas priešpriešas tas pats signifikatas išreiškiamas erdvine kalba, statant vienoje ar kitoje vietoje l šneles, o sociolinguistika – žodžiais: vyr kalba, moter kalba ir t.t. Socialin morfologij galima išreikšti erdvine kalba arba žodžiais. Centras atitinka „švent“, pakraš iai – „pasaulietiška“ .

Justinas: Nor iau siterpti. ia sakoma, kad protestuojan io diskurso yra priimamas dar intensyvesnis, praktiškai globalus miesto apm stymas, kaip priešprieša apm stytam, t.y. sergan iam miestui. Ar tai n ra keista?

A.S.: Man atrodo gana keista, kad jie pasirinko b tent sergant miest . Bet man atrodo, kad ia norima pasakyti bendresne prasme, jog kažk galima nuvertinti, kaip defektyv . Apskritai galima vertinti.

Justinas: Tai utopijos k rimo priežastis yra miesto apm stymas, o vaistas sergan iam miestui yra globalus apm stymas.

A.S.: Taip, ia tiesiog vertybin s mon atsiranda.

K.N.: Ir alternatyvos k rimo galimyb , metasemiotinio projekto galimyb .

Paulius: Gal galite dar kart paaiškinti, kaip pereinama nuo taksonomijos prie sintaks s? Man tiesiog atrodo keista teigti, kad Strauss'o laukiniai nieko nesuprato. Jie gi tur jo savo žynius ir t.t.

A. B.: Man irgi atrodo, kad pas juos yra sintaks .

K.N.: ia yra priešinama sintaks ir sistema. Paradigmatiniai ir sintagmatiniai santykiai.

A.S.: Man atrodo dar kažkaip reikia pasakyti. D l taksonomijos daugiau ar mažiau aišku. Yra lenta ant sienos: gabaliukas, tarpas, dar gabaliukas. ia taksonomija. Bet kokia ia sintaks yra?

K.N.: Sintaks – lentos santykis su stalu, su suolais, su s diniais auditorijoje.

S.Ž.: Kalbin s taksonomijos, suvokiamos kaip reikšm s sistemos, virto sociosemiotin mis sintaks mis, kurios skleidžiasi diskursais. Taksonomija-sintaks -diskursas visiškai kalbine prasme. O tai yra tas pats, kaip ir erdviškai. Elementai, iš ko susidaro diskursas (žodžiai, j junginiai) ir dar platesni junginiai.

K.N.: Taip, galima akcentuoti labiau kalbin moment . Kai reikšm s sistemos skleidžiasi diskursais komunikacijos r muose: apie erdv pradedama kalb ti. Taip, Paulius sako, kad ir žyniai kažk kalb jo, bet turi b ti kažkoks skirtumas. Nes n ra joki duomen , kad tos gyvenviet s buvo statomos pagal kažkok išankstin plan ir vadovaujant architektams.

A.S.: Man atrodo tu be reikalo profesional klausim taip sureikšmini, tai n ra esminis dalykas. Gal pasiži r kime, kas yra taksonomija ir kas yra sintaks . Abu gi yra gramatin s hierarchijos. Apib dinkime, k jos gramatiškai reiškia.

A.B.: Taksonomija yra ši eil : pasaulietiška, šventa, privatu, vieša. Nesvarbu taisykl s – svarbu, kad jie b t vienas nuo kito atskirti. O mieste jau tokios skirties n ra. Šventumas neturi savo rašytos vietos.

A.S.: Bet jei tai, k Andrius k tik pasak , yra tiesa – dar geriau. Viduryje gatv s namo nepastatysi – tai yra sintaks .

S.Ž.: Element jungimas t.t. tvarka.

Dmitrijus: Ar tai reiškia, kad pirmykšt se bendruomen se, kuri gyvenviet s apib dinamos pagal kategorijas šventa vs pasaulietiška ir pan., apie sintaks kalb ti negalima?

K.N.: Galima, ten tiesiog dominavo taksonomija.

Dmitrijus: Tiesiog ta tvarka nebuvo suvokiama, kaip sintaks ? O kai atsirado galimyb j apm styti, vertinti, pasidar manoma ir ind n gyvenvietes, kaip sintaks s atvejus aiškintis? *Paišk jo, kad erdvin s ir kalbin s taksonomijos <...> virto sociosemiotin mis sintaks mis.* T.y. išaišk jo, kad pirmykšt s bendruomen s, anks iau suvokiamos, kaip taksonomijos, iš tikt j atitinka sintakst s strukt ras.

S.Ž.: Lévi-Straussas ir aprašo jas, kaip sintakses. Bet pabr žia, kad patys ind nai to nesuvokia.

A.S.: Bet jeigu kalbame apie tradicin visuomen , jie ir taksonomijos nesuprato.

Dmitrijus: Tiesiog reišk si patys sau.

S.Ž.: Kaip šventykl budistin Japonijoje kas 50 met perstato, bet visiškai taip pat. Kod l? D l tradicijos.

K.N.: Taip, o paskui pastovios socialin s morfologijos buvo išklabinamos. Buvo šventa vs pasaulietiška, o dabar tas santykis yra išklabinamas. Jeigu buvo karaliaus r mai, kuriuos bet ko ne leisdavo, dabar gali ir prezident r gauti leidim eiti.

Paulius: Bet centrizmas vis tiek išlieka.

K.N.: Yra išklabinamas, o ne panaikinamas.

A.S.: Yra ne taksonominis, o sintaksinis, bet k tai iš tikt j reiškia?

K.N.: Ten grup s yra nustatytos, o dabar socialin s grup s judrios.

A.S.: Tai galima sakyti, kad ir sintaks tada atsirado?

K.N.: Judri grupi atveju visk lemi j santykiai. Kai grup s netelpa savo pastovius langelius, atsiranda sintaks .

Dmitrijus: Kol buvo pastovios kažkokios gyvenvie i strukt ros, jas buvo žvelgiama, kaip taksonomijas. Stovi šventykla 500 met vienoje vietoje. O kai grynai istoriškai paaišk jo, kad situacija kei iasi, kad negalime tos pa ios bendruomen s visam laikui r minti, prireik vesti sintaks . O tuomet paaišk jo, kad ir pirmųkšt s bendruomen s gali b ti analizuojamos analogišškai.

Paulius: Atsiradus m stymui, atsirado ir sintaks ?

A.B.: Taksonomijos yra ir šiuolaikin se bendruomen se. Tiesiog sintaks , jeigu jos pirmųkšt se bendruomen se ir yra, ten yra silpniau išreikšta.

K.N.: Kadangi yra suvaržyta taksonomijos.

A.S.: O šiuolaikin se bendruomen se kategorijos išlieka, bet savo lokalum praranda. Lieka šventa, bet pasklinda visur. Sintaks b t tokia dalin delokalizacija.

Paulius: Tiesiog nereikia turb t priešinti sintaks s ir taksonomijos. Manau, tai visiškai atitikt Greimo paži ras.

K.N.: Tai priešinio ir n ra – yra akcento persist mimas nuo taksonomijos link sintaks s. Sintaks darosi laisvesn .

A.S.: ia yra konkretizuojama. Išklabinamos morfologijos, atsiranda grupi dinamika. Socialin je plotm je kas vyko? Išjud jo grup s. Neaišku, kas yra kas. Ir atitinkamai taksonomij pakei ia sintaks . Fiksuota tapatyb ir kažkokia funkcionali tapatyb santykyje su kitu, su priešybe.

K.N.: Kaip tradicinis paradigmaticos ir sintagmaticos apib dinimas. Paradigmatika yra arba arba, iš sistemos pasirenki tik vien elementa. O sintagmatiniai santykiai yra ir-ir, vienas prie kito.

Dmitrijus: Sintaks galina kažkaip analizuoti. Nes taksonomijos atvejis b t lyg ži r jimas veidrod ir sav s atpažinimas: aš statau savo gyvenviet , reikšdamas save, kiekvien kart vienodai. O kai pasirod , kad dalyk pad tis gali keistis, prireik sintaks s. Negaliu atpažinti pagal tam tikrus pastovius r mus – bandau per santyk .

A.S.: Sintaks s pagalba kažkaip tapatyb kitaip fiksuojama, negu taksonomijos pagalba. Ir vienu ir kitu atveju fiksuojama tapatyb .

K.N.: Bet sintaks vis tiek yra grindžiama paradigmaticiais santykyiais. Kalbos procesas yra sintaks , o kalbos sistema – gramatika galvoje.

2.2

K.N.: Apie topologin s semiotikos objekt kalbama, kaip apie dvilyp : kaip visuomen s rašym erdv ir kaip erdvin visuomen s perskaitym . Topologin semiotika apima ir visuomen s patalpinim erdv je ir tos erdvin s kalbos perskaitym , nes visuomen iš erdvin s kalbos skaito pati savo reikšmes. ia yra vedami du terminai: erdvinis signifikantas (erdviniai išd stymai) ir kult rinis signifikatas (vyriška, moteriška, šventa ir pan.) Aprašydami topologinius objektus, vadinasi, kalbos vienetus, turime ieškoti koreliacijos tarp signifikanto ir signifikato.

S.Ž.: Gal galima b t apie t rašym ir perskaitym pasakyti kitais žodžiais. Abiem atvejais tai b t žvilgsnis iš šalies, ar sakant „rašymas“ turimas omenyje visuomen s sirašymas, sierdvinimas?

K.N.: Svarbi visuomen s vieta erdv je.

S.Ž.: Visuomen save išreiškia erdve. O iš kitos pus s?

A.S.: Kaip Thom'o More'o utopijoje: yra kalbama apie visuomen s problemas, bet visa tai yra labai aiškiai lokalizuota erdv je. Kaip ir kalbant apie ind nus: jie patys nežino, bet taip yra pas juos – suskaldyta erdv , ten gyvena vieni, ten gyvena kiti.

K.N.: Visuomen s rašymas erdv yra erdvinio signifikanto konstrukcija, erdv s konstrukcija. O antras aspektas – to signifikanto skaitymas ir kult rinio signifikato išskaitymas: k tai reiškia. O j koreliacija sukuria topologin objekt .

A.S.: Yra dvi pus s: tai kas vyko, visuomen s rašymas erdv , tam tikra dalyk pad tis; ir tos programos išaiškinimas, analitinis išskyrimas.

K.N.: Išraiškos sukabinimas su turiniu.

2010 09 30

K stutis Nastopka (toliau K.N.): Kalbant apie erdvinį signifikantą, galėtume prisiminti, kad šis erdvinis signifikantas yra gretinamas su kultūrinio signifikatu, erdvinis signifikantas gyja tam tikras kultūrinės reikšmės. Toliau šiame skyrelyje ir yra aptariama erdvinio signifikanto prigimtis, teigiama kad jis yra lygios apimties su natūraliuoju pasauliu. Prancūziškai – coextensive, tokios pat apimties kaip ir natūralusis pasaulis. Kitaip sakant, erdvinis signifikantas apima visą pasaulį, kur mes suvokiame savo jausimus. Natūraliojo pasaulio terminas Greimas vėlygia greta su natūralia kalba, nes semiotikai išskiria dvi reikšmių makrosistemas, viena iš jų – natūralioji kalba, kuri nuolat gamina reikšmes. Natūralioji kalba yra kalba, kuria kalba vairios tautos. Epitetas „natūralusis“ akcentuoja tai, kad tas pasaulis yra toks, koks jis atsiskleidžia mūsų suvokimui, mūsų jausimams. Tai ne mokslinis pasaulis, tačiau toks, koks jis mums betarpiškai atsiskleidžia. Visi sakome, kad saulė teka arba leidžiasi, nors žinome, kad tai netiesa. Saulė išties nieko nedaro, o tai mūsų žemės sukasi. Tai yra mokslinė tiesa, o natūraliojo pasaulio tiesa yra ta, kad ji išties kyla ir leidžiasi. Taigi erdvinis signifikantas yra tokio paties dydžio kaip natūralusis pasaulis, dar vadinamas „sveiko proto“ (*sens commun*) pasauliu.

Arnas Sverdiolas (Toliau A.S.): Reikia turėti omenyje, kad natūralusis pasaulis nėra tas pat, kaip gamta mokslinė prasme. Geras pavyzdys su saule. Natūraliajame pasaulyje saulė kyla ir leidžiasi, tuo tarpu gamtamoksliniu požiūriu tai būtų netiesa. Bet šia yra dvigubos tiesos – jeigu remsimės jausimais, tai tiesa ir bus, kad saulė kyla arba leidžiasi. Šit reikia turėti galvoje, nes dvi koordinavimosios sistemos apie kurias kalbėjau, visada turi atitikmenis, visada yra mokslas ir semiotika liekanti ne mokslo, bet gyvenamojo pasaulio pusėje. Kalbėdami apie jusliškumą, neturime galvoje mokslininko, kuris prieina tyrimais, mes kalbame apie juslinio suvokimo pasaulį, kuris reiškiasi taip, kaip sveikam protui atrodo. Gamtamokslinis suvokimas, nors ir vadinamas gamtamoksliniu, tačiau ten jokio natūralumo nėra. Net žinodami analitinę tiesą, mes negalime pamatyti, kaip kyla žemės horizontas, o saulė slepiasi už jo. Kaip patirties faktas, toks reiškinys išvis yra ne manomas, nors kosmologija ir sako, kad tai yra tiesa.

S.Ž.: O ar nėra tokios situacijos, kad žiūrėdami saulę turėtume šitą perspektyvą – kažkas kyla? Laivas plaukia?

A.S.: Kitais atvejais gali būti visoki fenomenai, skrendant lėktuvu galima pamatyti domi reiškiniai.

S.Ž.: Tokiu atveju, kai mokslinė tiesa atitinka natūraliojo pasaulio tiesą?

A.S.: Taip, bet šia svarbus tas dviejų sistemų nuolatinis realitativumas. Šie pasauliai niekada nesueina vienas, jie lieka atskiri. O kaip paaiškinti tokio koekstensyvumą?

K.N.: Kalbama apie semantinį universumą, kurios nors kalbos, kaip koekstensyvumai kultūrai, tai reiškia, tokios pat apimties. Viską, kas yra natūraliajame pasaulyje, apima erdvinis kalba. Erdvinis kalbos teritorija nėra mažesnė už natūralaus pasaulio teritoriją. Ji bet kurios NP objektus gali traukti savo kalbą. Lotmanas kiek kitokia prasme yra sakęs apie erdvinį semiotikos pamatinį reikšmį, kad žmogaus mąstymas iš esmės yra erdvinis, jis viską suvokia per erdvinį. Tai, ar

visk ar ne, yra diskutuotina, bet kad erdvinis matmuo žmoni kuriamose kalbose yra svarbus, tai yra akivaizdu: orientavimasis pasaulyje, pasaulio medis ir visa kita. Tai paprastas dalykas, tik šiek tiek pabrėžiant erdvinio signifikanto begalybę. Ir toliau sakoma, kad per erdvinį išsidėstymą atsiskleidžia begalybės reikšmi, kurios pasirodo pasaulio figūromis, kurias mes suvokiame kaip išorinius objektus, kaip signifikantus, išoriškai žmogui. Greičiau, kalbame apie signifikanto ir signifikato priešpriešą, apibrėžiant signifikantą kaip išorinį žmogui. Todėl, kad signifikantas perteikiantis signifikatus, reikšmes, visada yra priešais žmogų, šalia žmogaus, nes kitaip mes negalėtume reikšmi perduoti kitiems, jeigu signifikantas būtų mūsų viduje. Taigi, signifikantas priklauso išorei, o signifikatas priklauso žmogaus protui, kuris nėra išoriškas. Turiniai yra žmogiški, o signifikantai yra išoriškai žmogui. Svarbus paskutinis sakinytis, kad erdvinio signifikanto zonos išskyrimas yra negalimas be specifinio signifikato nustatymo. Tai yra Saussuro abėcėlė, kad signifikanto nėra be signifikato ir antraip. Tai, kas neturi reikšmės, tas nėra signifikantas, abi plotmės turi susitikti. Toliau vėl matome dvi makrosemiotikų susitikimus. Pasaulio erdvinis kalbos vertimas natūralias kalbas ir kai atsiranda tokios lekšemos kaip takas, namas, stogas, langas. Tai yra žodžiai, bet jie atitinka tam tikrus erdvinis objektus. Toliau mintis, apie kurią jau diskutavome, kad erdviškai galime kalbėti apie dalykus, neturintys akivaizdaus ryšio su erdviškumu. Tai – aukšta ir žema, kai kalbame apie aukštą ar žemą moralą, kairę arba dešinę.

A.S.: Dar galime prisiminti, ką praeit kartą apie Levi-Strauss kalbėjome, kad konkretus peizažas pasidaro konkrečia logika, kuri ekstrapoliuojama paskui ir tada kalbama apie sociumo struktūrą. Iš esmės, pradėdant nuo to, kad esame tam tikrame lauke, tokioje topologijoje, kuri sudaro, pavyzdžiui, kaimo struktūrą. Man atrodo, kad tai tas pats.

K.N.: Taip, juk kuo reiškia Levi-Strausso konkrečioji logika, tai ką jis vadina laukiniu mąstymu, kuris skiriasi nuo loginio mąstymo būtent tuo savo konkretumu, kad laukinis protas mąsto ne savykomis, bet daiktais, jis prisitraukia daiktus, kurie turi savybes, kurias po to galima logiškai skaidyti. Štai bororo indėnai mato savo visuomenę per tos visuomenės išsidėstymą, per tam tikrą architektūrą. Intencija čia nesvarbi, bet pati architektūra perteikia socialinius turinius: šventa, pasaulietiška, vyriška moteriška, net žalia ir virta, centre žalia, o jaunavedžiui trobelė – virta.

A.S.: Man atrodo, kad atvirkščiai. Žalia ir virta, tai dalykas duotas patirčiai, o tai, kas neduota patirčiai, būtų centras ir periferija. Kairė, dešinė – kaip skirtingi klanų vietovės. Konkretybės yra kailiu suvokiamos, moteris būtų užmuštos, jei eit centrą. Šie išgyvenimai yra juslūs, bet kartu veikia logika, tokiu būdu pasidaro visos perskyros, tokiu būdu, peizažas pasidaro konkrečia logika.

S.Ž.: Reikt dar kartą paprasčiau apsaityti konkrečią logiką. Konkrečioji logika operuoja daiktais, tačiau jie turi reikšmę ir gali būti perkelti abstrakčioji logika, kuri mąstymo principu, nesiskiria, skiriasi tik būdas. Mąstyti abstrakcijomis arba konkretybėmis.

K.N.: Na taip, ir visa Levi-Strausso mitologija, kur šnekama daiktais, paukščiais, kur kiekvienas turi savo fizionomiją. Yra puiki jo studija apie pavydžiųjų puodininkų, kuris įsiejia su pavydu, ir yra paukštis lelys, kuris tampa pavydumo atitikmuo, dėl to, kad jis sulaiko savo išmatas, nenorį atiduoti išorin. Visa tai, konkrečiojoje logikoje veikia. Tai puiki iliustracija.

S.Ž.: Dėl to koekstensyvumo, man regis, jia irgi reikt stabtelti. Tai n ra viso pasaulio visos formos. Tai pasaulis, kuris supa žmog , kur jis suvokia. Patirties aspektas jia labai svarbus. Mokslin je logikoje b t kitaip.

K.N.: Greimas v liau koekstensyvum pervadina išskyrim šiame didžiuliame erdviniame ansamblyje. Išskiriamos signifikanto zonos, nes erdvinis pasaulis yra tik potencialus signifikantas. T pat patikslina punktas b). Žmogus formuoja šit substancij , prasm s k , žmogus jam suteikia form taip sukabindamas su signifikantu.

A.S.: Kod l Greimui ten kliuvo grožis?

K.N.: Na, jis susiaurina architekto ambicijas, kad architektas naudodamas erdves, siekia kurti grož . Architektas išskiriamas iš kit erdv s transformatori , kaip grožio k r jas, bet Greimas sako, kad reikšmes kurti gali tiek pat ir architektas, ir griovio kas jas. Kasimas taip pat yra transformacija, tai reikšminga ir veikimo subjektui ir tam, kuris mato veiksm . Tai nemažiau reikšminga, negu nam projektavimas.

A.S.: Bet gal tume sakyti ir atvirkš iai, kad grožio formavimas yra ne mažiau reikšmingas, nei kitos transformacijos. Formavimas, juk abstrakti kategorija. Yra substratas ir jam suteikiama forma.

Dimitrijus.: Man atrodo, kad nereikia pasitik ti. Jeigu architektas sako kuriantis grož , tai nereikia tik ti, kad jis kuria vien tik grož . Sakoma, kad erdvinis signifikantas yra autonomiškas.

Vilt : Galb t, jia kritikuojama pozicija, jog architektas nori kurti grož . Greimas sako, kad architektas ne tik kuria grož , kartu eina ir tolimesn s reikšm s, jia kritikuojama ta nuomon .

A.S.: Aš sutinku su tuo, k sako abu kolegos, bet noriu pridurti, kad grožio k rimas taip pat yra formos suteikimas substratui. Tik negalima visko tai suvesti. Kad ir kaip, aš nesuprantu, kuo tokia pozicija gali pakenkti semiotikai? Galb t jia iš konkretaus gin o kil s teiginys.

K.N.: Jis sako, kad negalima architekto darbo suvesti vien grožio k rim .

Paulius: Visas žmogiškas elgesys turi dvejop reikšm – ir tam kuris daro, ir tam, kuris mato, kas padaryta.

K.N.: jia yra veiklos, kaip pasaulio transformacijos aspektas. Kiekviena veikla transformuoja pasaul ir pasaulio erdv . Greimo akcentas yra ne architekto nužeminimas, na, galb t, šiek tiek ir taip, bet duobkasio, juodadarbio išk limas.

Saulius Žukas: Nor iau pasakyti replik apie duobkas . Greimas yra min j s, kad tur jo doktorant iš Afrikos, rašius apie duob s kasim laidotuv ms ir tai yra pakankamas objektas disertacijai, nes ta duob apima ne tik savo funkcij , bet ir vis mitologij ir t.t.

K.N.: Na, taip, galbūt duobkasio sureikšminimas atjįs iš konkretaus konteksto. Bet esmė yra tame, kad bet kokiam erdvės transformavime gali būti atpažinta reikšmė.

Laurynas: Bet aš nelabai suprantu, iš kur atsiranda grožio kategorija lyginant duobės kasimą su architektūra?

Vilt: Manau, nor ta pasakyti, kad nei vienu, nei kitu atveju, tai nėra tik grožis, kad tai turi daugiau reikšmių ir architektos veikloje, ir duobės kasime.

Andrius B.: Nereikia apsiriboti vien ta kūrėjo intencija. Paklausus duobkasio, ką jis daro, galimas atsakymas būtų – „tiesiog kasu duobę“, bet realiai, suvokus tą situaciją, galima net disertaciją iš to parašyti.

K.N.: Greimo nuomone, architektos veiklos negalima suvesti vien grožio kriterijomis, tai būtų per siaura. Ir šia prasme, jis architektos erdvės transformaciją lygina su žymiai kuklesne, t.y. duobės kasimu. Bet nereikia nei ginti architektos, nei liaupsinti duobkasio.

A.S.: Bet apibendrinant įajame sakinyje, kad kiekvienoje erdvės transformacijoje gali būti atpažinta reikšmė, jis ne vardija, kokia reikšmė. Grožio reikšmės gali būti atpažintos taip pat kaip utilitarinės ar sakralinės.

K.N.: Tai nėra taip, kad jis išjungt grožio kategoriją apskritai iš transformavimo. Tiksliai reikšmės daugiabriauniškumas yra akcentuojamas net architektos veikloje. Kita pastraipa yra apie veiklos, veikimo tikslą. Prancūziškas terminas tam yra *finalité*, lietuviškai tiksliau būtų sakyti – tikslingumas. Per daug neplėtodamas paskutinės minties, jis teigia, kad nesvarbu ar veikiantysis subjektas yra individas ar kolektyvas, veikiama s moningai ar ne, svarbu tos veiklos vertė. Tikslingumas ir vertė. Mano supratimu, tą mintį pametęs, jis teigia, kad signifikatas, slypintis pačiame erdvės transformacijos procese, atitrūksta nuo savo signifikanto ir virsta savarankiška diskursais kalbančiais apie erdvę.

Paulius: Tai tas pats, tik iš kitos pusės. Negalime vertinti pastato kaip tik gražaus, taip negalime kliautis vien specialisto nuomone. Buvo sakoma, kad negalima pastato vertinti vien grožio kriterijais, dabar sakoma, kad negalima visko suvesti kompetencijos sistemas nustatančias vertes.

Andrius B.: Erdvinė kalba neturi aiškiai apibrėžto žodyno, kaip mūsų šnekamoji kalba, todėl galbūt galima kalbėti apie kompetenciją kaip gebėjimą išversti erdvinę kalbą.

A.S.: Galbūt, tame sakinyje kas kita turima galvoje – „Pavienės praktikos tampa kompetencijos sistemomis“.

Paulius: Man atrodo, čia kalba apie architektūrą. Jei kažkas pakeičiama, atsiranda proga tai svarstyti.

A.S.: Ir aš taip manau, kad pavienėms praktikoms negalėtų būti taikomas sistemingumas dėl jų padrikumo, o kompetencijos sistemos nereikia specialisto rankų. Kaimo troboje lentos sudėtos kaip viduramžiais ir tai nėra to kaimo išradimas, tai gili tradicija. Visur kur

yra architektūra, atsiranda proga kalbėti apie reikšmę, nes ji yra sisteminga. Kompetencijos sistema reiškia, kad dalykas tiesiog nėra visiškai padrikas.

K.N.: Čia išskirtos pavienės praktikos ir kompetencijos sistemos. Pastarosios lyg ir nurodo kažkokią kalbą. Kasti duob yra pavienė praktika, tačiau duobkasio darbas yra kompetencijos sistema.

A.S.: Tada atitinkamai atsiranda proga kalbėti apie vertę, kad ir kokia ji būtų. Toliau kalbama apie kitą, apie signifikato atitrūkimo nuo signifikanto, reikšmę atitrunka nuo medžiagos. Pavyzdžiui, atsiranda tekstinė architektūra. Signifikatas per signifikatą, o signifikantas yra kažkur, nes juk be jo negalėtų būti diskurso, tačiau jis atitrūksta.

K.N.: Hamleto geras pavyzdys – signifikantas yra duobės kasimas, tačiau kai jis pradeda šią praktiką svarstyti, signifikatas atitrunka nuo signifikanto ir yra iš naujo perinterpretuojamas.

Andrius B.: Man atrodo, kad čia tarsiama ta pati mintis, niekur nenukrypstama. Juk tai ir reiškia kalbėti apie vertę.

K.N.: Bet prieš tai akcentuotas signifikanto ir signifikato sulipimas, dabar pakeičiamas signifikato savarankiškumu.

Andrius B.: Galime prisiminti Levi-Strauss'ą. Tame kaime žmonės stato namus, o jie atėjus kuria teoriją, kuria signifikatą.

A.S.: Tai čia yra viena iš atitrūkimo galimybių, bet kita yra tai, ką Kristus nurodo. Matydamas kaip kasama konkreči duobė, Hamletas pradeda kalbėti apie gyvenimo apskritai, nusako egzistencijos kertinius taškus.

K.N.: Taip gimsta savarankiški erdvių diskursai – dailė, kinas ir t.t., tada atsiranda vieta mitologijai ir ideologijai. Prie jų dar grįšime. Juk tokiu būdu, visi miesto projektai atitrūksta nuo jų signifikanto.

A.S.: O kas yra architekturoje signifikantas? Tai medžiaga, kuri formuojama.

K.N.: Mano nuomone, brėžiniai irgi yra signifikantai.

A.S.: Brėžiniai yra signifikatai, o signifikantas būtų realus miestas. Jeigu nėra realios statybos, o vyksta tik aptarimas, tai yra signifikato ir signifikato santykis, aptarmas.

K.N.: Trumpai sakant, architektas dirba erdvine kalba, o, tarkim, poetas dirba su kitokiais signifikatais.

S.Ž.: Ta kalba gali būti ir brėžinys ir realus namas.

A.S.: Bet čia sakoma – architektas gali naudotis erdvine kalba kaip signifikantu. Kol nestatai yra dviejų signifikatų ryšys, o kai jau pastatyta yra artikuliuota erdvė kuri sudaro mūsų aplinką.

S.Ž: Koks tokiu atveju yra pirmas ir antras signifikatai?

A.S.: Konkretizuoti, manau, nereikia, tiesiog, kol yra tik kalbama apie tai, viskas yra virtualu.

K.N.: Gal nereikia ši dalyk komplikuoti. Ir planas, ir pastatas yra erdvin kalba, juos galima skaityti. ia, architektas atstovauja erdvinei kalbai, o visi kiti - erdviniam kult riniam signifikatui.

R ta: Kada architektas braižydamas neturi omenyje tik form , jis turi omenyje pav sin , susitelkimo viet ar pan.

Justinas: Architektas padaro realios erdv s ženkl .

K.N.: Na, taip. Prie ideologij ir mitologij dar gr šime, tod l pamin tina tik tai, kad ia išryšk ja j vieta kaip antrini diskurs . Miest lydi mitologija. Toliau kalbama apie vienas nuo kito nutolusius savarankiškus diskursus, mano nuomone, vienas j yra besinaudojantis erdviniu signifikantu, o kitas nesinaudojantis juo. Topologinei semiotikai reikalinga abiej ši diskurs s veika.

A.S.: Man atrodo, kad šioje pastraipoje laikomasi poži rio, kad signifikantas b tent yra reali transformacija. Kalbos po to gali b ti vairios, ta iau pirmoji yra „veiksmo kalba“. Pirma reikia padaryti, suformuoti erdv .

K.N.: Taip, duobkasys naudojasi erdviniu signifikantu, o Hamletui tai - tik žodžiai, žodžiai, žodžiai.

A.S.: Gamtiniai dalykai taip pat naudojasi veiksmo kalba, tik neaišku kas veikia. Tarkim, žem s dreb jimas.

Vilt : Namas neb tinai turi b ti dabar statomas, jis gali b ti kažkada pastatytas. Kalbos apie j vis tiek gali atsirasti.

A.S.: Taip, nes jis turi prasm . Jeigu išimtume veiksmo moment , kalbos netur t prasm s.

Vyrukas: Man atrodo, kad erdv s transformacija, vykstanti ar vykusi, tiesiog yra pakankama prielaida kalb ti ir architektams, ir mums apie t pa i erdv , o veiksmo kalba...

K.N.: Prisiminkime, nuo ko viskas prasid jo. Taigi, veiksmo kalba yra ta, kuris transformuoja pasaul , o žodži kalba irgi kažkaip transformuoja, ta iau kitaip.

Vyrukas: Pasi lysiu kit versij – galb t šios dvi kalbos yra reikalingos semiotikos mokslui, o ne viena kitai.

Choras: Greimas sako, kad abi šios kalbos yra reikalingos ir nepriskiria joki prioritet .

A.S.: Šioje vietoje atrodo kaip ontologin prielaida.

Andrius B.: O braižymas nėra veiksmas?

A.S.: Šiuo atveju manau, kad šitame sakinyje ne.

K.N.: Man regis visa architekto veikla yra veiksmo kalba.

Vyrukas: Man atrodo ir projektas yra laikytinas topologinis semiotikos objektu, nes kalb dami apie jį, mes jį legitimuojame.

Vilt : Vien projektas, kad vietoj miško čia bus namai, jau keičia to miško prasmę.

A.S.: Aš neneigiu, kad projekte yra prasmė. Tačiau, kokia prasme projektas yra erdvės transformacija, o kokia prasme ne? Tai reikėtų užfiksuoti. Man atrodo, kad skirt Greimas veda kalb damas apie veiksmo kalbą.

Vilt : Na, jeigu turime žmogų ir jam pristatome projektą, jam transformacija jau vyko. Subjektas, miškas, transformacijos dar nepatyrė, tačiau reikšmė pasikeitė.

A.S.: Bet ar tokia transformacija vis dar skiriasi nuo realios erdvės transformacijos ir kaip tai užfiksuoti?

K.N.: Vėliau tekste projektas irgi pripažįstamas kaip transformacija ir bet kokioje transformacijoje gali būti atpažinta reikšmė.

A.S.: Bet ar projekto pristatymas grupei žmonių jau yra rezultatas? Man atrodo Greimas čia realistiškesnis, rezultatas bus kai siena bus pastatyta.

Vyrukas: O tai kokie tada tie du savarankiški diskursai?

A.S.: Veiksmo kalba ir kalbos apie būsimą sieną.

S.Ž.: Apie veiksmo kalbos priešprieš Greimas net nekalba. Iš veiksmo kalbos atsiranda du savarankiški diskursai.

Andrius B.: Projektavimo ar duobės kasimo?

A.S.: Man atrodo, kad čia ontologinė prielaida. Pirma reikia daryti, o po to atsiranda ir kalbos apie tai.

S.Ž.: Ten kur vyksta erdvės transformacija, gimsta du diskursai.

Andrius B.: O kur tada projektavimas?

A.S.: Tai tokie du diskursai ir yra – kalbos apie miestą, projektavimas ir t.t., o kitas, tiesiog jo statymas.

Andrius B.: Man atrodo, kad čia tik kalbos skirtumas, ir ten ir ten yra veiksmas, naujasis reikšmės skirtumas irgi yra veiksmas.

Vyrukas: Gal du diskursai yra projektas ir rezultatas, o veiksmo kalba apjungia šiuos diskursus. Pamatyti veiksmui reikalingas ir projektas ir rezultatas.

S.Ž.: Duob kasti irgi reikia pagal instrukcijas – šiaur , rytus... Daugyb yra dalyk , tik kur ta teorija, kur praktika, bet ar ia problema?

K.N.: Aprašyti topologiniam objektui, reikalinga žinoti kaip jis padarytas (tai veiksmo kalba) ir taip pat žinoti visus j lydin ius diskursus.

A.S.: Jeigu matai miest , tai matai, kad kažkas pastatyta – reikšm . Kitas dalykas, jei matai projekt arba aptarim .

R ta: Galb t turime du diskursus?

K.N.: Tai ia panašu, pradedama nuo to, kad signifikantas atitr ksta nuo signifikato ir tada j lydi vairios mitologijos, interpretacijos ir pan.

Dainius Vaitiek nas: domu, k Lotman‘as pasakyt apie tai.

K.N.: Daug draug nepasikviesime, juk tarp sav s nesusitariame. Si ly iau ia sustoti, nes pozicijos jau išryšk jo ir pabaigti skyrel .

A.S.: Toliau minimi teigiami ir neigiami apib dinimai. Gal gal tumei pakomentuoti?

K.N.: Konkreti erdv priešinama anti-erdvei. M s terminais – ia erdv priešinama su *ten* erdve, o teigiamas apib dinimas keblesnis – tai kalban iojo subjekto sutapatinimas su pasakyta erdve.

S.Ž.: Subjektas prisiima atsakomyb už teigiam apib dinim . *Ten* erdv yra ta, kur nieko nebuvo, duotyb tradicijos, o ia atsiranda subjektas ir manipuliuoja.

K.N.: ia kaip klajoklio pavyzdys. Vienas stebi miest iš vidaus, o kitas iš savo palapin s, ta iau jie abu veda savo diskurs apie miest . Tik nežinau, kam ta išvada – kad kaimo semiotika taip pat galima, kaip ir miesto semiotika. Juk tai akivaizdu.

A.S.: Gal d l t neigiam apib dinim , juk jie spekuliatyv s. Spekuliatyvus neigimas yra abstraktus, loginis. Anti-erdv atskiriama nuo to kas yra, kažkas, kas už, o fokusavimas iš vidaus yra patirties aprašymas, jis yra pozityvus.

S.Ž.: Man atrodo, kad norima pasakyti, jog tas nustumtasis dalykas irgi turi savo logik ir gali tur ti savo semiotik . Jis n ra vien išstumtas.

K.N.: V liau Greimas sako, kad topologijos objektas yra ne atskiras miestas, o tam tikra erdvini objekt klas . Taip kaip negali b ti atskiros gramatikos kiekvienam sakiniui, taip negali b ti atskiros semiotikos kiekvienam miestui. V liau kalbama apie sintaktik ir paradigmatic su žvilgsniu dar syk kalbotyr . Nors yra kritišk nuomoni , Greimas ir toliau vartoja kalbotyros terminus, miestas kaip sakymas ir pasakymas. Tai bendroji moksl epistemologija.

A.S.: Galb t , ia reik t komentaro apie Saussure‘o semiologij .

S.Ž.: ia Barthes‘o toks primetimas.

K.N.: Na, sintaktika ir paradigmatica yra skoliniai iš kalbotyros, ir jie priklauso bendrajai mokslų epistemologijai. Sistema yra paradigmatiniai santykiai, o jos sklaida yra sintaktiniai santykiai.

A.S.: Bet jie juk semiologijos faktas. Jie tas projektas?

K.N.: Terminai imami iš Saussure'o sukurtos kalbotyros ir, jeigu nori, tai semiologijos sritis. Semiologija – tai Saussure'o terminas nesusijęs su mokslu, jis teigia, kad kalbotyros terminais galima aprašyti varias ženklinimo sistemas. Kai šis mokslas pagaliau buvo sukurtas, jam pritaikytas Peirce'o terminas – semiotika.

A.S.: Bet juk topologija yra kuriama semiologijos rėmuose. Dabar be vargo sakome – bokso kalba, bet už tai turime dvi klotis Saussure'ui. Juk tam tikra tampa yra tarp smulkiavimo ir kalbėjimo.

K.N.: Prancūzai dar daro skirtumą tarp langue ir langage. Langue yra tai, kas išeina iš burnos, o langage tai semiotinė kalba.

S.Ž.: Ir veiksmo kalba yra langage.

K.N.: Taip, bet aš nesugalvoju jokio vertimo žodžiui langage. Pabaigoje yra mintis, prie kurios mes grįšime, apie topologinio objekto dviprasmiškumą. Jam aprašyti nepakanka vieno modelio, jam reikia kelių, reikia vairių gramatikų. Ši deklaracija Greimas vėliau konkretina. O viena pastaba yra domi – kodėl topologiniai miesto objektai yra dviprasmiški. Todėl, kad jie signifikantas yra atsparūs laiko pokyčiams, tai yra akmuo atlaikantis laiko kitimą. Žodžiai, kit vertus, išsitrina.

A.S.: Štai jie – signifikanto atsparumas, kolegos. Ar tai ne ontologinė prielaida? Kokie signifikantai atsparūs? Akmuo, kuris yra realus? O jei vestume į Pitagoro teoremą, išeit, kad idealūs objektai yra daug atsparesni. Bet jis ne apie tai kalba – atsparumas, tai yra substrato atsparumas laiko poveikiui. Ideali objektų atsparumas yra kitkas, nes jie kalba apie veiksmo kalbą kuri yra materialinė.

K.N.: Pitagoro teoremos atsilanko per signifikantą.

S.Ž.: Tai joks signifikatas neturi tvarumo. Visi signifikantai yra daugiau ar mažiau tvarūs, o signifikatai neturi tvarumo – jie ir yra visas žaismas.

A.S.: Taigi brūkšnio signifikantas yra netvarus, nes ten naudojama efemeriška medžiaga.

K.N.: Taip, jei su tuo sutinkame, manau, metas baigti.

2010 10 07

K.N.: Vienas iš architektūros semiotikos ryškiausių asmenybių yra toksai Manaras Hammadas. Jis Greimo seminare vadovavo architektūros ateljeje. Hammadas yra kilęs iš Sirijos, gyvena Prancūzijoje. Parašė kelias bendro pobūdžio knygas apie Siriją, apie arabų architektūrą. Jis kaip tik replikavo kai kurias kitas kalbas ir bent dėl to patiesio signifikanto ir signifikato santykio. Viena jo mintis yra, kad tyrinėjant erdvę negalima apsiriboti viena signifikant sistema. Hammadas davė tokį paprastą pavyzdį: kai kurią staigų koridoriuose darbo kabineto durys skiriasi nuo tualetų durų tik tuo, kad ant pastarųjų užrašyta „tualetas“. Tai gi prasmės skirtumas – šia perteikia ne architektoniniai elementai, bet natūralioji kalba, nes erdvinis signifikantas yra lygiai toks pat. Tai iš to jis daro išvadą, kad architektūrinio signifikanto analizė reikalauja atsižvelgti kelias tuo pat metu funkcionuojančias sistemas ir tik nustatius, kuriai sistemai priklauso analizuojami elementai, galima sakyti, kad signifikanto skirtum atitinka signifikato skirtumas. Prancūziskai ant tualetų durų galima parašyti „madame“ arba „monsieur“ – natūraliosios kalbos žodžiai, o pas mus galima arba santrupos arba visokie paveikslukai: vienaip ar kitaip apverstas trikampis. Viskas priklauso ne nuo vieno elemento, o nuo jų santykio. Kai yra užrašyta „m“ ir „v“ tai mes žinome, kur tualetams mums reikia eiti bent per šitą santykį. Bet tie kas nuvažiuoja Estiją, randa „m“ ir „n“. Lietuviškai labai dažnai pagal savo protingumą suka „m“, nors Estijoje tai reiškia „vyras“ (*mees*), o „n“ (*naine*) reiškia moteris. Viskas čia priklauso nuo tų dviejų signifikantų santykio. Taip Hammadas pereina prie mūsų aptarimo architektūrinio plano, kur jis vadina pieštu arba nubraižytu diskursu. Jo pradiniuose hipotezė yra tokia, kad tas architektūrinis planas yra kalba. Kadangi tai yra kalba, tai šis planas perduoda tam tikrą informaciją, jis turi tam tikrą kodą. To pranešimo siuntėjas yra tas, kas nubraižo tą planą, o ardesatas yra tas, kas tą planą skaito. Šis planas funkcionuoja kaip kalba, nes yra išraiškos plotmė ir turinio plotmė. Jo nuomone, naudojantis semiotikos instrumentais plane irgi galima išskirti signifikanto ir signifikato lygmenis. Signifikanto skirtumai nurodo skirtingus signifikatus. Hammadas dalinasi patirtimi, kaip jis semiotiškai tyrinėjo kažkokį planą. Pirmiausia jis tyrinėjo signifikantus, kad nustatytų jų skirtumus. Jis pastebi, kad tam tikruose lygmenyse kai kurie skirtumai gali būti nereikšmingi. Ne kiekvienas brūkšnelis tame brūkšnyje pats savaime yra reikšmingesnis nei jis. Hammadas pateikia paralelų su kalba: priebalsis „b“ yra skardusis, o „p“ yra duslusis – kalbiniam diskursui tai neturi reikšmės, bet fonologinio analizės lygmenyje tai yra reikšminga, nes taip mes galime atskirti fonemas „b“ ir „p“ bei atskirti „p d“ nuo „b dos“, kur skiriasi tik viena fonema. Hammadas sako, kad architektūrinio plano lygmenyje taip pat galima išskirti ženklus pagal skiriamuosius požymius. Ženklas yra reikšminis visetas turintis savo signifikantą ir signifikatą. Jisai pastebi, kad tie skiriamieji požymiai kartais gali neturėti prasminio krūvio. Analizuojant planą pirmiausia reikia nustatyti kurios artikuliacijos turi prasminį krūvį ir kokia sintakse naudojamosi jungiant tuos elementus, nes galimos vairios sintaksės. Sintakse jis laiko ženklų artikuliacijos būdą, kuris remiasi tuo pačiu kodu. Jeigu yra to paties kodo ženklai, tai jie traukia tą patį sintaksę. Tame plane, kur Hammadas analizavo, jis aptiko penkis kodus. Tarp jų buvo ir natūraliosios kalbos žodžiai. Architektūriniam plane be braižinio, be pastato kontūro, galima rašyti ir kai kurie žodžiai, kaip ir ant to kabineto durų. Mane ši Hammado prielaida, kad architektūrinis projektas yra kalba susidedanti iš signifikanto ir signifikato, tikina.

Laurynas: Suprantu, kad mes išsiaiškinome, kad projektas yra kalba su savo signifikantais ir signifikatais, bet koks yra projekto santykis su realiu miestu? Aš galvoju, kad galbūt kita būtų galima žvelgti potencialybų ir aktualybų santykį?

Justinas: Ar apskritai mes negalime kalbėti apie kokį pastatą ar miesto gabalą nematydami apie jo projektą, kur daugeliu atveju nei matysi, o gal jis nebeegzistuoja, ar gal jis net neegzistavo kaip toks vientisas..

K.N.: Na gerai, bet dabar prat siant šit pastab , tai esminis klausimas b t ar architekt rin projekt galima vadinti topologiniu objektu, ar topologinis objektas yra tik jau realizuotas projektas? ia, aišku, yra virtualumo ir realizavimo santykis.

A.S.: Matot, mes kol kas svarstom tokias lyg ir tuš ias lenteles. Mums dabar svarbu principiniai santykiai: koks nors principinis projektas kaip su principiniu pastatu santykiauja. O jeigu projekto arba pastato neb ra, tai ia konkre iais atvejais vairiai gali b ti. Nereiškia, kad mes b tinai turim visus elementus tur t. Bet tada kai juos tur sim, kaip mes svarstysim tuos santykius? Galime netur t nei pastato nei projekto, tiktai kokius nors atvaizdus. Bet net ir apie juos galima tam tikra prasme kalb ti. Visa tai eina t tuš i lentel . Toje tuš ioje lentel je savo viet turi atrasti tiek br žiniai, tiek tekstai, tiek aptarimai, tiek sentimentai. Net ir sentimentai. Jeigu prisimeni k nors, ko neb ra, tai gali b t svarstoma kaip globalin s visumos dalis.

K.N.: Yra per jimas nuo projekto prie jo realizacijos. Bet kurioj plotm j ia naudinga šit išskirti nelabai galiu atsakyti.

Justinas: Gal br žin reik t ži r ti kaip šiek tiek kitokios formos tekst (aprašant tekst). Tai, sakykim, yra kita kalba, negu literat rinis aprašymas.

K.N.: Tai taip, br žinys yra tam tikra kalba. Jis pateikia erdvinio signifikanto reikšmes. Br žinyje yra erdvinis signifikantas ir erdvinis signifikantas yra pastate taip pat. Ir tie erdviniai signifikantai turi vienokias ir kitokias reikšmes (signifikatus). Bet ar tie signifikatai, kuriuos skaitom iš br žinio ir iš jau realizuoto pastato, skiriasi?

Andrius B.: Be abejo skiriasi, signifikatai skiriasi.

K.N.: Skiriasi d l to, kad br žinio negalima idealiai realizuoti. Bet sivaizduojant, kad br žinys yra idealiai realizuotas, tai...

Paulius: tai skiriasi lygiai tiek pat kiek pasakymas užmerktomis akimis, kad mes esame Rumunijos teatre, ir buvimas universitete.

A.S.: Aš dabar sakau „Lapas nukrito“. O jeigu užrašy iau „Lapas nukrito“? Skiriasi?

Paulius.: O jeigu lapas nukrenta?

A.S.: Taip, b tent. K sakyt semiotikas? Skiriasi ar nesiskiria? Šitas paskutinis dalykas man pats svarbiausias, bet aš j nutyl jau.

K.N.: Aš saky iau, kad nesiskiria. Signifikatas yra tas pats. Ir pasakymo „lapas krenta“ nat raliaja kalba ir pasakymas nat raliaja pasaulio kalba „pats medis meta t lap “. Aš nematau, kaip ia galima atrasti signifikato skirtum .

Paulius: Aš tai manau, kad krentantis lapas kaip signifikantas gali tur ti daugiau signifikat negu tiktai t vienintel veism nuo taško iki taško.

K.N.: Gerai, bet jeigu jau nukrito? Krentantis jis gali pakrypti bet kuri pus , bet „lapas nukrito“ pasakytas ar užrašytas nat rali ja kalba pasakymas ir m s atpažintas..

A.S.: ia kas kita svarbiau, man atrodo. Tas lapas, kuris nukrito, ir po sekund s aš pasakiau fraz „lapas nukrito“, tai taip iš tikt j ir buvo. Jis iš viso n ra semiotikos objektas. Semiotika neturi su tuo nieko bendra ir negali nieko apie tai pasakyti.

K.N.: Kod l?

A.S.: Tiesiog tai vyko. Semiotikai tyrin ja tik tada, jeigu pasakyta, kas atsitiko, jeigu yra fraz . Nat raliu pasauliu mes vadiname t , kuris yra kalbiškai artikuliuotas. Taip, kaip mes j paprastai suvokiam. Bet kai sakai, kad lapas krinta realiai. Ne aš sakau, kad lapas krinta, bet

jis krinta. Tai tada tik pasakymas yra semiotikos dalykas, o pats tas kritimas nėra semiotikos dalykas.

K.N.: Ne, ne.. Greimas „Struktūrinėje semantikoje“ sako, kad reikšmės pagava prasideda jutiminio suvokimo plotmėje ir reikšmė yra tai, ką mes galime ir nepasakyti, kad lapas nukrito, arba galime pasakyti lietuviškai vienaip ar prancūziškai kitaip. Jeigu mes stebime šitą reiškinį, tai mes jam priskiriame reikšmę, priskiriame šitą natūralaus pasaulio reiškinį.

A.S.: Iš kur jūs žinote, kokią reikšmę priskiriu ir kad tai apamai ne apie mane. Stovėjo jo medis, jis buvo žalias, o po savaitės jo lapai jau bus nukritę. Kaip apie tai gali pasakyti semiotikai? Nieko... Tai jeigu nėra ištaros, ar visgi tai yra semiotikos objektas?

K.N.: Čia yra klausimas apie natūraliosios kalbos reikšmę semiotikoje ir reikšmi aprašyme. Tai be abejojimo visas reikšmes mes vertiname natūralioji kalba. Kol neišverčiame natūralioji kalba, tai nedaug ką galime pasakyti.

A.S.: To negalime pavadinti vertimu, todėl, kad tai yra pirmoji kalba. Jinai ne iš kalbos vertinama kalba, bet kalbinama pirmą kartą. Pasakyti, kad „lapas krinta“, reiškia padaryti semiotinį objektą.

K.N.: Greimo semiotikoje kalbama apie dvi makrosemiotikas: natūraliojo pasaulio ir natūraliosios kalbos. Aišku, kad šitą natūraliojo pasaulio semiotiką mes vertiname natūralioji kalba ir dažniausiai analizuojame tekstus jau pasakytus ir juos analizuojame kalbomis. Kalbos vaidmuo čia yra didžiulis. Čia yra tai, ką Greimas vadina pirminiu epistemologiniu apsisprendimu, kad reikšmės pagava randasi ikikalbinėje, nekalbinėje jutiminio suvokimo plotmėje. Tokia yra Greimo semiotikos prielaida. Greimas tai priima kaip aksiomą.

A.S.: Sakykim, yra kažkokia ikisemiotinė tikrovė ir jinai kažkaip yra artikuliuota, bet atseit ji yra nustumama padedant tą prielaidą, tai..

Andrius B.: O tai kaip yra artikuliuota? Čia ir yra esminis klausimas. Jeigu aš nematau kaip nukrito lapas, tai jokios reikšmės man nėra.

A.S.: Taip, bet vyksta kažka, kas man jokios reikšmės neturi.

K.N.: Gerai, ne lapas, o jeigu plyta krinta tau ant galvos. Tai neturi tau reikšmės? Čia yra epistemologinio apsisprendimo reikalai.

Dalia: Prisiminkim pavyzdį apie kiškį ir kelmą. Čia iš tos pačios operos.

K.N.: Tu matai kažką, bet nežinai kas ten yra - kiškis ar kelmas, bet kažką matai ir kažkokia reikšmė yra.

Nijolė: Bet kai atskiri, tada jau kalba dalyvauja, nes tu jau sau suformuoji kiškį.

K.N.: Čia labai keblu, nes kalba visur dalyvauja. Mąstymas yra neatskiriamas nuo kalbos. Bet logiškai viskas prasideda dar ikikalbiniame lygyje. Tas kiškis kažką reiškia kol dar net nežinome, ar ten kiškis, ar kelmas. O kai vardiname, tai jau viskas atsistoja savo vietoje.

A.S.: Aš dar truputį kitaip norėčiau grįžti prie tos pačios medžiagos.. Kokios yra tos kalbos apie kurias mes kalbėjome praeitį kartą? Viena kalba buvo nuskyta kaip statymo kalba – medžiagos formavimas (arba formos suteikimas medžiagai). Kita kalba yra projektavimo kalba. Čia taip pat yra formavimas, bet jis yra visiškai kitokios plotmės dalykas. Tai plano darymas ant popieriaus. Čia signifikant ir signifikantų santykis yra kitoks. Pats brėžinys, kuris irgi turi formą, turi kitokią reikšmę. Mes turime kažkokį virtualų rezultatą. Brėžinys yra virtualus statinys ir jeigu jisai bus statomas (jeigu prasidės veiksmas), tada atsiranda materija, suformuota pagal formą. Gal gale atsiranda ir pats statinys. Jeigu veiksmo nebus, tada brėžinys

bus tik popierinė architektūra, kuri bus nerealizuota. Pagaliau yra kitos kalbos, tokios kaip literatūra, kritiniai svarstymai bei metasvarstymai. Visa tai yra diskursai. Visuose juose yra signifikatas ir signifikantas. Tačiau aš stengiausi pasakyti, kad statymo plotmė yra privilegijuota, nes ji turi ontologines savybes. Yra tokia ontologinė prielaida, kuri sako, kad pagrindinis dalykas yra statymo plotmė. Architektūra yra statymas, tai erdvės, kurioje gyvename, artikuliuojimas. Dėl to aš veiksmažodį sieju vien tik su statymu. Tačiau praeitį seminarą kiti man oponavo ir teigė, kad yra ir kiti veiksmai, pavyzdžiui, projektavimo, kritikavimo, mąstymo, aprašymo veiksmai. Reikia apsispręsti, ar tekste Greimo veiksmas liečia tikrai pirmąjį, tai yra statymo plotmę, ar jis liečia visus tris.

Andrius B.: Aš an kart pasakiau ir dabar sakau, kad toks kalbėjimas apie erdvę yra veiksmas. Jisai transformuoja erdvę.

Dmitrijus: Erdvė yra forma, kurioje mes visada susiduriame su pasauliu. Yra tam tikra substancija – plytis, t.y. erdvė prie kurios neprisilietė intelektas. Ta prasme statinys yra ontologiškai tikresnis negu kalbėjimas. Bet statinys, brėžinys ir kalbėjimas apie statinį yra vienareikšmiai ta prasme, kad jie yra suformuoti vienodame mąstymo kalbos kategorijai ir šioje plotmėje jis susivienodina visiškai.

A.S.: Taip, sutinku su tuo. Mes iš vienos pusės esam linkę viską laikyti diskursais. Semiotikai sako, kad visur yra diskursai. Tačiau, jeigu mes priimame, kad mąstymo, projektavimo ir literatūros plotmės yra vienareikšmiškos, tada visos kalbos semiotikams yra priimtinos: ar aš suprojektavau sieną, ar aš pastačiau sieną, ar aš pagalvojau apie sieną. Tačiau man atrodo, kad Greimo tekste prasiveržia kalbėjimas apie ontologinį prioritetą, nors jis to nepripažįsta. „Realizuoti topologiniai objektai dažnai esti sudėtiniai ir dviprasmiški galbūt dėl to, kad jie yra signifikanto atsparumas, dėl to, kad jie „pranešimas“ (kam tos kabutės?), kaip tie akmenyje rasti egiptieji rašmenys, yra tarpininkaujamos komunikacijos, priešingos netarpiškam kalbėjimui, vaisius.“ Ką semiotiškai reiškia signifikanto atsparumas? Kokias skaita galima apie jį kalbėti, kad signifikantai yra atsparūs ir neatsparūs? Kas tai reiškia semiotiškai? Nieko. Tokios skirties daryti negalima. Dėl to aš kalbėjau apie Pitagoro teoremas, kurios yra tvarios ne todėl, kad statiniai yra tvarūs. Jos yra tvarios be substrato. Brėžiniai gali būti smulkyje, jos gali būti galvose, gali būti perduodami tradicijose. Jie visur išliko.

K.N.: Tai yra signifikantai tvarūs, o ne mieste signifikantai tvarūs.

A.S.: Tai aš tik noriu pasakyti. O tuo tarpu Greimo tekste, kur kalbama apie realizuotus topologinius objektus, kalbama apie statymą. Mano supratimu, semiotika neturi jokių konceptualinių priemonių suteikti jam ontologinio prioriteto. Yra reikšmė, kaip ji bebūt užrašyta, tai neturi reikšmės. Svarbu kas parašyta, o signifikantas pasidaro nesvarbus dalykas.

K.N.: Ne visai nesvarbus dalykas. Kai Greimas kalba apie veiksmo kalbą, visi prisimenam, kad jis kalba apie substancijos transformavimą. Yra substancijos formavimas ir transformavimas. Tiek braižymas, tiek kalbėjimas yra veikimas. Tačiau žodžiais mes substancijos netransformuojam. Ir tas brėžinys ant popieriaus lapo šieki tokios transformacijos turi, tačiau jis nesulygins su griovio kasimu, kur transformuojama pati substancija. Todėl veiksmo kalba yra pamatinė. Šit Greimas turbūt pripažįsta. O dėl signifikanto tvarumo, tai tarkim šv. Jono bažnyčia buvo gotikinė, po to tapo barokinė. Tai pati substancija, bet ji transformuojama ir performuojama taip sukaupdama vairius signifikatus. Barokas ir gotika limpa dėl to, kad tai yra ant akmens. Jeigu brėžinyje yra vienas statinys, tai gal galima jį perbraižyti, bet tai yra visai kas kita. Tai yra niuansai, bet jie yra esminiai.

A.S.: Gerai, kad paminėjai. Substancijos transformacija, manau, yra pamatinis dalykas. Tai yra esminis dalykas statymo plotmei, bet ne projektavimui. Ten irgi yra substancijos transformacija - baltas popieriaus lapas ir rašmenys yra substancijos transformacija, bet tai yra

nesvarbu. Tod l, kad gali b ti pasakyta arba dar kaip nors nubr žta. Ten gali b ti variacij , bet statyme n ra variacij , ia reikia tvarios medžiagos.

Dmitrijus: Man atrodo, kad veiksmo kalba yra ontologiškai svarbesn . Ji mums leidžia apsispr sti, kokios kategorijos turi b ti priimtos, kai kalbam apie erdv s semiotik , nes kai kalbame apie tekst mes galime bet k šnek ti apie j . Tik tas tekstas, kuris atitinka tas kategorijas, kuriomis remiasi erdv s kalba, gali b ti laikomas topologiniu.

A.S.: Man atrodo tas santykis tarp substancijos transformacijos ir veiksmo kalbos yra šiek tiek problematiškas. Pasakyti „veiksmo kalba“ reiškia jau traukti semiotik . Jeigu tai yra kalba, tai jau yra semiotinis dalykas. Tai jeigu žmogus kasa duob , tai tu pasakai „Oho, koks gražus pasakymas“ ir aš tada suprasiu k tai reiškia, išaiškinsiu laidotuvi ritualus. Kyla klausimas, ar pagautas pavyzdžiui toks dalykas, kaip substancijos substanciolumas (medžiagos tvarumas)? Jeigu erozija juos lie ia, tai ji lie ia visus tuos prasm s sluoksnius. Jeigu galima b t geometrij išnaikinti iš vis vadov li , iš vis t netvari substrat , tai sunaikintum t tradicija, vis matematik . Šitie dalykai niekada nepatenka svarstym , nes tose sferose, kuriose prasm egzistuoja tokiose idealiose, sivaizduojamose vaizduot s substancijose, tai ten problemos su tvarumu n ra, ta iau miest galima nušluoti nuo žem s paviršiaus.

Dmitrijus: J s sakote, kad sunaikinus visas realiai egzistuojan ias formas, tai sunaikinsim matematik . Bet ne! Mes m stom matematiškai, d l to ir nesunaikinsim.

A.S.: Teisingai, bet tai tik reiškia, kad ideali objekt tvarumas yra kitoks, bet architekt ra n ra idealus objektas. Va tai ir yra esm . Kod l ia substancija ir jos transformacija? Tod l, kad gali arba pasakyti, arba sugriauti. Daugiau nieko negali padaryti su substancija. Jeigu formuoji, tai ia yra esmiškas dalykas, d l to tie objektai yra unikal s. Ne d l to, kad j reikšm s yra nepaprastai sud tingos, bet d l to, kad jie peržengia ženkliškumo ribas.

Dmitrijus: Man atrodo ia reik t pavartoti s vok „pavyzdiniai objektai“.

A.S.: Matot, pavyzdys yra gan slidus dalykas, nes pavyzdys b na ir archetipas.

Paulius: Šitam straipsny, manau, yra kažkokia ontologin skirtis – t.y. pirmiausia ply io ir erdv s skirtis. Visa ta substancija, apie kuri j s kalbate, yra plytis nuo kurio jis iš karto atsiriboja. Veiksmo kalba tampa pirmine ta prasme, kad yra kit kalb , kuriomis galima kalb ti apie erdv . Jinai ne tiek transformuoja, kiek suformuoja substancij ir transformuoja pasaul . Tai reiškia, kad per substancijos suformavim kei iasi pasaulio reikšm . Ji jau semiotiškai suprantama. Ži rint bendrai, tai visada yra signifikantas, kuris yra juslinis. Mes kalbam skirtingai, namai skirtingi, jie nudažyti yra skirtingai, bet ia skirties jokios n ra tarp šit dalyk .

K.N.: ia geras pavyzdys. Mes nuo to ir prad jom, kad erdv yra kalba, o plytis n ra kalba. Plytis yra tik prasm s kas, kuris n ra nei suformuotas, nei transformuotas. Ten n ra nei substancijos, nei formos. O kai kuriam erdv , ar kuriam veiksmu, ar plepalais, ar br žiniais, tada mes vistiek formuojam erdv .

A.S.: Gerai, bet man šitas ply io pritraukimas nieko nesugriauna tame, k aš pasakiau. Vadinas, plytis yra ontologinis dalykas, o tada kai daromas tas apsisprendimas ir kalbame apie erdv , tada viskas persikelia kalb plotm , ten kur yra vairios kalbos, taip pat ir veiksmo kalba.

Paulius: Bet veiksmo kalba šiuo atveju n ra ontologiškai skirtinga nuo kit .

A.S.: Sutinku, bet aš sakau, kad tarp substancijos formavimo ir veiksmo kalbos yra plyšys. ia jau padarytas semiotikos pasirinkimas. Problematiškas jau pats pavadinimas

„veiksma kalba“. Norčiau pacituoti Saussure' : „Kalbinis ženklas sujungia ne daiktą ir jo pavadinimą, o srovę ir akustinį vaizdą.“ Šis pastarasis yra ne materialus skambėjimas, ne grynai fizinis daiktas, bet psichinis atspaudas skambėjimo, kitaip sakant vaizdinys, gaunamas mūsų jauslių organais. Akustinis vaizdas turi juslinį prigimtį. Jeigu mes jį pavadiname „materialiu“, tai tik tam kad priešpriešintume kitai asociatyvinės poros grandžiai – srovėi – labiau abstraktiam dalykui. Tai ji yra apibūdinama dinamika signifikanto ir signifikato skirtis tokiu būdu. Kai šitas dalykas padarytas, tai jau yra vestas semiotinis metodologinis pasirinkimas ir jau viskas atseit yra atribota nuo materialumo, o materialumas nebent ta prasme, kad jis yra jusliškai duotas. Lygiai taip pat kaip Greimas sako. Tai jau filosofinė prasme tai labai problemiškas dalykas. Ar materialum galima susieti su jusliniu duotumu tiesiogiai? Ar materialus yra tas, kas yra jusliškai duotas? Tai ji toks erdvės filosofijos vienas principas. Tai jau gali būti ir kitoki principai. Jeigu yra kita filosofija, tada tas principas gali būti paneigtas. Taigi, tai, kas jusliškai duota, bus nurašyta tai srovėi, kuri semiotikai tinka, kur yra kalba.. jauslių kalba. Jau darant signifikanto ir signifikato skirtis semiotinį procedūrą yra suponuojama. O prielaidą galima daryti arba galima nedaryti ir tada jeigu mums rūpi tokie dalykai, kaip substancijos raiška, tai nebūtinai ji šitaip reiškiasi. Kaip Heidegeris teigia, kad tapyba leidžia spalvai švytėti. Tai ji yra klausimas, ar kalba yra apie reikšmes, ar galima viską semiotiškai suprasti, ar ji yra kažkokia ontologinė plotmė, kur bandoma kažkaip išsakyti tiktai kalbinis būvis. O kaip mes suvokiame varinrutulį? Tai yra rutulys, turintis tam tikrą juslinį spindį ir t.t. Bet jis yra varinis. Ar matosi tas varis? Matosi per tą savo išgaubtą paviršių, per tuos patamsėjimus šviesai krintant, bet..

Gintaut : Signifikantai rūpi plastinei semiotikai. Visas medžiagiškumas jai rūpi. Ji kaip tik tuo požiūriu labai skirtis statinys nuo bręžinio. Galima būtų grįžti prie minėto virtualumo ir aktualizavimo, todėl, kad bręžinį mes suvokiame iškart vienu ypu ir ten erdvės formavimais yra visai kitokie negu pastate. Mūsų požiūriu tai visai kitas suvokimo būdas. Santykis su ta erdve ir visi tie medžiagiškumai tiesiogiai veikia suvokimą. Bręžinyje yra potencialiai suplanuotas pastatas, kur tu gali matyti iš karto du šimtus kambarių, bet tu niekada nepabūsi juose vienu metu, kai jie yra pastatyti. Aš manau, kad kol mes kalbam tradicinius semiotikos terminais, kur signifikantas yra paliekamas atskirai, tai sunkiau kažką užčiuopti. Plastinė semiotika ji yra labai svarbi. Ji kaip tik tiktai medžiagiškumui, visų vario rutulio variškumui ir blizgesio bando aprašyti. Ji bando aprašyti tuos prasminius efektus. Ta spalva tapyboje vistiek yra gavyjas to pranešimo.

Andrius B.: Bet kai pastatą aptarinisi, vistiek turi priartėti prie to bręžinio ir kažkaip vardinti tas linijas ir spalvas.. Juk tai yra plastinis objektas..

Gintaut : Bet prie bręžinio tu gali niekad nepriartėti.

Andrius B.: Na tai kaip tada aprašysi?

Nijol : Kitus dalykus aprašysi.

Gintaut : Taip, pavyzdžiui, sienos storio tu neperteiksi.

Andrius B.: Na tai ar arka lenkta bręžinyje, ar arka lenkta žiūrint. Tai vistiek ji yra lenkta arka ir viskas.

K.N.: O tai tau užtenka pažvelgti bręžinį ir nebereikia..

A.S.: Ne, tai ji kalba eina apie substancijos transformaciją. Klausimas yra, ar substancijos transformacija gali tapti patirties dalyku? Ir ar tas pastato tvirtumas yra kaip nors patiriamas?

K.N.: Šia semiotikai turi atsargiai terminą „prasminis efektas“. Visai kaip su tuo variniu rutuliu. Mes akimis turbūt negalime pamatyti varinio rutulio, mes matome kažką kitą, bet tas prasminis efektas, kuris yra sukuriamas, yra varinis rutulys.

A.S.: Galbūt norėjau pasakyti, kad statymas yra toks radikalus veiksmas, kur mes padarome dalyką, kurio mes niekaip paskui ir nepatiriame. Tai reiškia suformuojam substanciją.

Andrius B.: Bendrai žiūrėję kalbėjimas yra tas pats.

Gintautas: Mes galime patirti ir tū pastato tvirtumą. Juk mes skirtingai jausimės šiaudiniame name ir mediniame.

A.S.: Statinio statymas yra veikimas tokioje sferoje, kuri niekada nebūna mūsų natūraliam pasaulyje. Kaip reiškia suformuoti var? Na mes formuojam varą, padarom rutulį. Bet ar tai patyrimo dalykas? Šia yra kažkoks fundamentalesnis veikimas paties pasaulio plotmėje. Šitoje substancijos transformacijoje yra kažkoks labiau pamatinis dalykas, negu mes išvis galime suvokti.

Justinas: Jeigu judi koridoriu ar miesto gatve, kuri pavyzdžiui braižosi, tu reaguoji tiesiogiai su erdve, arba esi jos veikiamas ne fiziškai, bet tarsi apeidamas tū kalbinį momentą. Tarsi egzistuoti unikacijos procesas, apeinantis žodinį kalbą.

K.N.: Tai šia mes vėl grįžtume prie pradžios.. Ar reikšmė atsiranda tada, kai mes vardijam, kad einam vingiuota gatve, ar tuos pojūčius, kuriuos patiriame ten eidami dar vardinu, kad jie turi reikšmę.

Justinas: Bet jeigu ne vardini, tu vis tiek komunikuoji su erdve, o jeigu komunikuoji su erdve, tada yra ką veikti semiotikai.

K.N.: Kur yra reikšmė, ten yra ką veikti semiotikui.

Ideologinis miesto modelis

K.N.: Greimas skyrelyje „Ideologinis miesto modelis“ pereina prie miesto semiotikos. Iki šiol buvo apskritai erdvės semiotika, o miesto semiotiką jis apibrėžia kaip dalinį semiotiką. Šia jis pereina prie topologinio objekto, vadinamo miestais. Pirmasis teiginys yra, kad šia mes susiduriame su sudėtinu ir poliseminiu (daugiareikšmiu) objektu. Jau užuomina buvo, kai kalbėjau apie signifikantą tvarumą, kad dėl jo objektai yra sudėtiniai – ant jų užsikloja įvairios reikšmės. Žodis „miestas“ suvokiame kaip visuotinį prasminį efektą. Semiotikai konstatuoja prasminį efektą, bet jie nekalba apie jo ontologinį pamatą. Kaip prasminis efektas mieste galima suskaidyti daugybę objektų, bet tai nesumažins jo daugiareikšmiškumo, nes daliniai jo objektai vistiek lieka sudėtiniais daugiareikšmiai objektai. Svarbi prielaida yra ta, kad objektas pats savaime nėra semiotinio ir mokslinio suvokimo objektas. Topologinis ansamblis sudaro ne objektai, o jų bendrosios savybės. Tai vadinasi, semiotikos tikslas yra ne aprašinti daiktus, o ieškant reikšmių išskaidyti konkretų reiškinį tam tikrus skiriamuosius bruožus ir tam tikras ypatybes. Tolesnis pavyzdys yra dogonų užraktas. Dogonų užraktas yra vienos Afrikos tautos spyna. Ji turi praktinį paskirtį užrakinti namus. Kartu tai yra mitinis objektas, ten pasirodo dievų siluetai. Be to, Greimas sako, kad tai taip pat yra ir meniškasis daiktas. Šia yra paralelūs miestu. Dogonų užraktas galima skaityti keliuose izotopijose (izotopija yra tam tikra reikšmės kryptis, arba reikšmės pjūvis). Dogonų užrakte galima skirti tas tris izotopijas: praktinį, mitinį ir estetinį. Regdami tū užraktą kaip konkretų objektą, galime klausti, ar jis yra gražus, geras ir naudingas (šia pagal tas tris izotopijas). Nors šia Greimo pastaba, kad mūsų atsakymai tuos klausimus neretai bus klaidingi, nes juos keliame išeidami iš savo europocentrinės patirties.

Tai d l grožio kažin ar mes suvoksim dogon estetik . D l gerumo nežinau ar dogon užrakto tvirtumas skiriasi nuo m s vertinimo kriterij . Šiaip ar taip, Greimas sp ja, kad ia ieškodami atsakym išeidami iš savo europocentrin s ptirties galime apsirikti. Miestai yra panaš s užraktus. ia jis užsimena apie tai, k mes jau esame kalb j – apie sociologin s morfologijos pakeitim diskursine sintakse, kad ia per jimas nuo pirmųš i (šalt j) bendruomeni prie moderni j (karšt j) bendruomeni , kur reišk m s dažniausiai atsiskleidžia sintaksiškai (arba sintagmatiškai). Greimas veda jausmin objekt vertinim euforijos ir disforijos ašyje. Tai yra jausminis santykis su pasauliu: euforija teigiamas, o disforija neigiamas. Šiuolaikinis miestas artikuluojamas pasaulietin s mitologijos, kitaip tariant, ideologijos terminais. Miestas yra trilypis diskursas apie grož , gerov ir teisingum .

A.S.: Tai jis šiek tiek performuluoja, bet ia faktiškai tie tradiciniai dalykai: grožis, g ris ir tiesa. Tokios id jos, kurios leidžia vis vertybin sfer artikuluoti. Nelabai suprant, kam jis ia performuluoja. ia yra pažinimas, grožio sritis ir moral s sritis.

Dmitrijus: Bet ia imamas socialinis aspektas. Pavyzdžiui tiesa socialiniuose santykiuose pasireiškia kaip teisingumas. Tai man atrodo visai logiška, kad Greimas pasirenka b tent šiuos terminus.

A.S.: Na gal ir taip. Jeigu ia kalba apie socium .. Socialin g riu raiška b t gerov , o tiesos socialin raiška b t teisingumas.

K.N.: Visa tai Greimas ir vadina sociologine triada. Išėities taškas miesto skaitymui yra izotopijos. Jos yra gyvos miesto k r j d ka, arba t , kurie vaizduojasi tokie es . Tai ia jis šiek tiek nuvertina architektus, suabejodamas ar jie iš tikr j yra k r jai, ar tiktai užsakovai kit j g , kuriems jie tarnauja. T k r j svajon se ir mintyse yra izotopijos. Kyla pavojus - aprašom j semiotik galima pakeisti normatyvine semiotika, vedant tam tikrus kriterijus: kas yra gražu, kas gera, kas teisinga. Yra sudaromos trys ver i sistemos: estetin – grožis ir bjaurumas; politin – socialin ir moralin sveikata; racionali – funkcij veiksingumas ir elgsenos ekonomija, kiek tas miestas atitinka poreikius. Kokios tos vert s yra pagal Flocho klasifikacij ?

Gintaut : Praktin s, utopin s, mitin s ir estetin s.

K.N.: Estetin išlieka, racionali b t praktin , mitin ir utopin b t politin . Na bet nesvarbu, ia yra diskusija tarp semiotik .. Kadangi pranc z semiotikoje yra toks ver i kvadratas, bet jis šiek tiek kitaip yra išd stytas..

A.S.: Beje, ia v l ta sveikata minima. Šitoje vietoje ji labai subendrina visk . Prisimenam, kai buvo kalbama apie sergant miest .. Šitoje vietoje yra matoma, k Greimas turi omeny – socialin ir moralin sveikata. Man kyla klausimas d l to pavojaus. Jeigu pastebi tok pavoj , kad ia normatyvumas, tai k su tuo darai? Ar tiesiog atsižvelgi pavoj ar uždraudi naudoti? Ar manoma grynai aprašomoji semiotika be normatyvumo? Ar jinai vis d lto naudojasi ja šiek tiek koketuodama? Kaip ia elgiamasi su normatyvumu?

Andrius B.: Turb t pašalinamas.

A.S.: Bet pasiži r kit, kokia didžiul mašin l tada iškrinta: ta visa estetin , politin , racionali, euforija ir disforija..

Andrius B.: Neiškrinta, ji lieka. Bet tai aprašymas „kaip?“.

K.N.: Aprašymas „koks yra tas miestas“.

Dmitrijus: Aprašoma „kaip tur t b ti“..

A.S.: Ne, tai išraiška kit: „Ši sociologinė triada yra išėjies taškas pagrindiniams miesto skaitymo izotopijoms.“ Na tai išraiška lyg ir baltos lyga, o paskui sako, kad išraiška yra pavojinga. Tai ar tos izotopijos pavojingos?

Andrius B.: Tai turbūt reikėtų ne kalbėti apie tiesą ir grožį, o apie estetiką, politiką ir racionalumą.

K.N.: Neiti iki moralizavimo, neišvesti kažkokių normų. Kad visiškai nepabėgti nuo tų normų, tai yra akivaizdu..

A.S.: Dabar yra klausimas dėl euforijos ir disforijos.. Kaip mes tai suprantam? Ar euforija ir disforija yra kažkoks savaimė fundamentalus dalykas, kur galima apeliuoti kaip tam tikrą instanciją? Dabar neškit man viską, o aš ragausiu.. Jeigu nepatiks išspjausiu, jei patiks prarysiu.. Man atrodo, kad išraiška yra šiek tiek kitaip. Euforijos ir disforijos prieštata savaimė neegzistuoja. Pabandykim viską nubraižyti..

	Euforija	Disforija
Estetinė	Grožis	Bjaurumas
Politinė	Sveikata	Nesveikata / liga
Racionali	Veiksminga	Neveiksminga

A.S.: Kas krenta akis, tai kad euforija ir disforija nėra kažkokios jausminės reakcijos. Pirmine prasme euforija ir disforija yra kūniška reakcija. Euforija ir disforija gali net vibraciją sukelti. Tai vadinasi net organinė nereikia turėti. Patys žodžiai yra imami iš kūniško lygmens, bet pritaikoma tokiais sferai, kur prasmė visiškai keičiasi. Išraiška faktiškai yra vertybiniai sprendimai.

K.N.: Taip, taip – teigiama ir neigiama. Išraiška vedamas suvokimas – miesto adresatas, kuris savo kūnu arba purtos, arba...

A.S.: Man atrodo, kad kai apeliuojama euforijai ir disforijai, tai nejuokiomis kažkaip viskas persikelia kūniškos reakcijos dalykui. Nors išraiška visiškai taip nėra. Šios suvokos tikslai šitame tinklėlyje jos funkcionuoja ir gauna tokias prasmes, kurios nieko bendro su jusline reakcija neturi.

Andrius B.: Kodėl? Pavyzdžiui patogiu arba nepatogu.

K.N.: Na, šilumos euforijai ir disforijai skirtingai suvokia šiaurėje ir pietuose, arba turgaus kvapui euforija ir disforija..

A.S.: Viskas. Yra nuslystama vis dėlto kūniškos reakcijos plotmė per pavyzdžius, nes pamirštamas tas žodžių metaforiškumas ir grąžinama prie juslinės reakcijos.

Paulius: Ne. Jam visada tai yra reikšmingas dalykas. Vis dėlto jis veda vertybinį modelį.

A.S. Euforija ir disforija atskirai visiškai nefunkcionuoja. Tai yra tokios abstrakcijos kaip ta estetinė, politinė ir racionalinė. Tikslai jusliniai šitie tinklėlyje reikšmingai paaiškėja, o tos pirminės reikšmingos pasidaro klaidinančios. Išraiška yra tiesiog vertybiniai sprendimai. Bet Paulius išraiška sako, kad jutiminė reakcija visada lieka. Jeigu taip, tai ta kilmė iš kūniškos reakcijos yra svarbi.

K.N.: Tiesiog tie vertybiniai sprendimai vyksta jausminėje plotmėje. Jie siejami su teigiamu ir neigiamu vertinimu.

Dmitrijus: Man atrodo, kad ta euforija ir disforija siejasi su mūsų lentelėmis „ia ir ten“. Egzistuoja žmogiškas faktorius.

A.S.: ia ne vien tik žmogiškas, bet ia nurodoma ir jutiminė reakcija. Jeigu taip iš tikrųjų yra, tai skamba labai gerai. Vadinasi, visose tose trise sferose sprendi be sprendimų, socium patiri savo kailiu.

2010 10 14

Ideologinis miesto modelis

K stutis Nastopka (toliau K.N.): Toliau kalbama apie išryšk jusi dviej universalis vok - *visuomen* vs *individas* - priešprieš . V l gr žtama prie minties apie skirtum tarp morfosemiotin s archain s sistemos ir sintaksin s (arba sintagmatin s) moderniosios visuomen s sistemos. Pasak Greimo, šiuolaikiniuose miestuose „*visuomen s* ir *individo* priešprieša neb ra izomorfiška senajai morfosemiotinei *viešumo* vs *privatumo* kategorijai“; nors galime išskirti ir viešas ir priva ias vietas, bet jos susikryžiuoja ir susipina. Sakoma, kad individo negalima laikyti „skaitmeniniu d meniu“, t.y. tam tikru aritmetiniu d meniu, o visuomen s negalima laikyti mechaniška individ suma. Bet Greimas skeptiškai kalba ir apie nelygstamus individus, j nelygstamus išgyvenimus. Tiek individo nelygstamumo išaukštinimas, tiek individo kaip sraigtelio terpinas visuomen Greimui atrodo jau tam tikra ideologija. Jis gretina individ , kaip epistemologin s vok , su Weberio idealiuoju tipu sociologijoje.

Ar nas Sverdiolas (toliau A.S.): Weberio idealusis tipas tai toks etosas ar id ja, kuris išskiriamas ir apvalomas nuo empirij . Nors toksai *de facto* jis niekada jis neb na, bet žvelgiamas kaip toks, kuris nušvie ia vis lauk . Pats papras iusias pavyzdys b t iš fizikos: idealios dujos ar kažkas pan. Jos yra toksai pats dalykas. Tiktai ne Weberio, bet fizikoje taip kalbama. O jis nori t pat padaryt socialiniuose moksluose su aiškia idealizacija, ne traukiant to, nuo ko galima atsisakyti.

K.N.: V liau matysim, kad apie individus kaip subjektus kalbama ne kaip apie pilnakraujus individus, bet kaip apie tam tikras pozicijas, kurias jie užima miesto tekste. Tai ia irgi b t arba tasai idealusis tipas, arba semiotikos teriminu idiolektinis universumas. Idiolektas b tent yra individo kalba, individo dialektas, nes kiekvienas individas turi savo tautos kalb arba savo tarm , bet turi ir kažkuri individuali ypatybi , sakysime, tokie keisti individai kaip poetai kiekvienas kalba šiek tiek kitokiu idiolektu ir d l to kartais jie nesusikalba ar priešingai - j idiolektas praturtina sociolekt .

K.N.: V lgi vieta, kuri man n ra visiškai aiški: „individas ir visuomen , individualus universumas ir kult ros universumas, m s manymu, yra vienodos talpos s vokos, virtualios pasakymo vietos, kurias galima d ti t pa i semantik “. Bent iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad visuomen s s voka apima visus individus, kad ji yra platesn , ir kult ros universumas v lgi apima visus individualius universumus. Aš tariu, kad jos, kaip virtualios pasakymo vietos, yra vienodos apimties s vokos, nes jas galima d ti t pa i semantik .

A.S.: Man atrodo, kad pavyzdys pastraipos gale labai gerai tai apib dina: „miestas gali b ti apib dinamas arba „miesto kult ros“, arba miestie io „gyvenimo stiliaus“ požiu“. ia tarsi požiu ri skirtumasi: individas, arba visuomen , miesto stilius, arba individo stilius, idiolektas arba sociolektas.

K.N.: Taip, turb t ia ir yra atsakymas, nes miestie io kult ros stilius apima kiekvieno individo stili . Galima miest ži r ti iš individo taško kaip apie miestie i gyvenimo stili , arba galima ži r ti bendruomen s, t.y. miesto kult ros, požiu.

Toliau mintis t siama, kad „diskursai gali b ti euforiniai arba disforiniai“, skleistis tose izotopijose ir j subjektas gali b ti arba miestie i bendrija, arba individas miestietis.

Taigi visas ketvirtas skyrelis - santykis tarp individo ir visuomen s mieste, miestas, kaip semiotikai sakyt , - kolektyvinis aktantas arba individual s aktantai.

K.N.: 5 skyrelyje prie lentelės, kuri Arnas an syk buvo nubraižęs, prišliejama *visuomenės* ir *individų* priešprieša. Išskiriamos dvi semantinės kategorijos: *visuomenė* vs *individas* (arba miesto kultūra vs miestiečio gyvenimo stilius) ir *euforija* vs *disforija*, ir aksiologinės (vertybinės) izotopijos: *estetinė*, *politinė*, *racionali*. Pagal Greimo teiginį, t dvi semantinių kategorijų ir izotopijų susikryžiavimas generuoja miesto tekstą, „konstruoja miesto ideologinį modelį“. Taigi, miesto ideologinio modelio branduolyje yra tos dvi kategorijos ir trys izotopijos, o tasai ideologinis modelis generuoja modernias mitologijas. Konkretinant mintį apie miesto teksto ideologinį miesto modelį apibrėžiamas kaip abstrakti gilioji struktūra, iš kurios galima sukurti begalę kanoninių urbanistinių formulių. Ši mintis, man rodos, svarbi tuo, kad tasai ideologinis modelis priskiriamas giliajai struktūrai, bet šioms priešpriešoms, kurios yra tos ideologinės struktūros giliausioje lygmenyje. Čia vėlgi noriu priminti (jau šiek tiek buvau užsiminęs apie tai) Toporovo pateiktą Peterburgo aprašymą, kur jis kaip tik ir kalba apie tai, kad Peterburgo teksto savybė turi gilią prasmę struktūrai, kuri sulydo vairius empirinius duomenis vienu visum. Gilioji prasmė struktūrai yra monolitinis prasmės branduolys. Pasak Toporovo, Peterburgo tekstas kaip gilioji struktūra išreiškia ribinį gyvenimo būseną, t.y. pakraštį (ties prarajos riba), ir numato išsigelbėjimo kelią. Toporovas aptinka šitą ribinį situaciją visuose Peterburgo tekstuose, kurie sutraukia visą realų Peterburgą: ir architektūrą, ir peizažą, ir geografinį padėtį, ir visa kita. Bet tai generuoja Peterburgo tekstą. Peterburgas suvokia save per Peterburgo tekstą, kuris yra savotiškas hipertekstas arba gilioji struktūra. Noriu priminti paralelę su Toporovu, nes kalbamas apie gilią miesto struktūrą Greimas jos neišskleidžia, bet šiek tiek abstraktiai apibūdina kaip tokią, kuri generuoja vėlgi vairias mitologijas.

A.S.: Bet man atrodo, Greimo ir Toporovo gilioji struktūra yra ne vienodos plotmės. Toporovas rekonstruoja vieno miesto tekstą, o Greimas neigia, kad galima vieno miesto gramatika tai būtų paviršesnis struktūra. Jis kalba apie formalinę turinį struktūrą. Man atrodo, kad Greimo gilioji struktūra sudaryta iš tų pačių kategorijų, kurias praeitį kartą išnarstė: *visuomenė* vs *individas*, *euforija* vs *disforija*, *estetinė*, *politinė*, *racionali*.

K.N.: Tai yra gilioji struktūra, bet tos kategorijos kiekvieno miesto atžvilgiu gyja konkretų turinį. Iš tos giliosios struktūros galima generuoti ir Vilniaus ideologiją, ir Peterburgo ideologiją.

A.S.: Taip, taip, ideologija būtų paviršinis struktūra, tai ir sakau. O tu sakai, kad jas Toporovas vadina giliaja struktūra. Greimas nesutiktų su tuo. Jam tai būtų viena iš ideologijų. Čia daug greimiškiau skamba, juk gilioji struktūra tai tarsi logika, tos kategorijos ir izotopijos, kaip sakei, jas ir sudaro.

K.N.: Na taip, Greimas čia prideda, kad tai abstrakti gilioji struktūra. Bet Toporovo gilioji prasmė struktūrai irgi išvedama iš tokių abstraktių kategorijų: viršus vs apačia, pakraštys vs centras ir pan. Žinoma, miestų tekstai skirtingi. Toporovui rūpi Peterburgo teksto supratimas, bet jis ir apie Vilniaus tekstą rašė, apie palaiminimą Vilniaus iš viršaus ir iš apačios, slėnio.

A.S.: Bet žinoma, toliau sakoma: „Tokio modelio gilioji struktūra lygmenyje sudarantios kategorijos laikytinos formaliosiomis kategorijomis, kurias skirtinguose kultūriniuose kontekstuose gali būti dėti vairūs turiniai“. Tai vis dėlto formaliosios struktūros, be jokio turinio.

K.N.: Bet Greimas konkretizuoja, semantizuoja tas kategorijas.

A.S.: Jis keistas tas Greimo patosas. Jis kalba apie tok dalyk kaip kombinatorikos inventorių ir siūlo: „numatyti slygas kurti bjaurius, ir gražius miestus, laimingus ir nelaimingus, funkcionalius ir disfunkcionalius, iš tikrųjų statomus ir tik galimus“. Nori numatyti galimybių visumą, toki tušią lentelę, kur viskas tilptų. Man atrodo, kad iš to laik, kai jie kompiuteriais žavėjosi ir tokiomis abstrakčiomis galimybėmis. Mašininis vertimas Greimui rūpi jo ir panašūs dalykai.

K.N.: Ko gero, yra pdsakas tos kibernetikos, kaip ir Lotmano ankstyvosiose teorijose, bet pats terminas „kombinatorikos inventorių“, net ir nesižavint kibernetika, nepraranda savo reikšmės. Kombinatorika yra tai, kaip miestą generuojančios kategorijos yra derinamos, išvedamos. Akcentuojamas generatyvinis aspektas, kaip iš giliosios struktūros kuriami ideologiniai modeliai

Dar syk užsimenama apie kultūrinį skirtumą reikšmė, kadangi, sakysime, vienokia šiluminė euforija bus angliai, kitokia – amerikiečiai, arba rytinio miesto kvapas ir garsas euforija vakariečiams atrodoys disforiška. Visa tai Greimas lygina su gramatiniu modeliu. Gramatinis modelis kaip gramatika yra bendrosios kombinatorikos taisyklės, kurias galima dėti visokiausi turin.

A.S.: O kas tie semantiniai indėliai?

K.N.: Semantiniai indėliai yra konkretizacija... Visa tai, kas kuria Toporovo modelį – viršūnė, bedugnė, pakraštys, yra jau semantinis tų kategorijų sukonkretinimas. Kombinatorikos inventorių sudaro tam tikros opozicijos, kurios yra derinamos ir kurias dedami tam tikri turiniai (euforiški arba disforiški). Semantinis kategorijos yra *euforija* vs *disforija*, nurodant jos jausminį santykį, taip pat *visuomenės* vs *individo* santykis. Žvelgiama miestas arba visuomenės požiūriu, arba individo. Dėl to pabaigoje ir kalbama apie dvi euforijas arba disforijas (socialinę ar individualią) ir apie jų abiejų *suderinamumą* arba jų vienos kažkurios *dominavimą* kitos atžvilgiu. Puškino „Variniame raitelyje“, vienoje Peterburgo teksto konkretizacijai, labai aiškiai susiduria individo Eugenijaus disforija ir Petro Pirmojo, stovinčio ant raitelio, kuriančio miestą, kovojančio su gyvate, euforija. Kas kieno atžvilgiu ten dominuoja? Puškinas greičiau Eugenijaus pusėje. Bet svarbu, kad yra tam tikras *suderinamumas*, individuali euforija derinama su socialine, vienoje plotmėje gali būti euforija, kitoje – disforija. Kam atiduodami prioritetai? „*Pirmenybės* taisyklė: gali būti miestas su funkcine, politine ar estetinė dominante.“ Funkcinė, turima galvoje, techninė, racionali. Politinė – miesto tvarkymasis. Vilniuj kokia yra dominantė, politinė? Ar estetinė dominantė. Ar funkcinė? Funkcinė vargu. Politinė, kuri išvesta iš krizės, nėra. Lieka estetinė.

A.S.: Laikinai. Palikta laikinai, sparčiai, kaip sakoma, nyksta.

K.N.: Tai miestas be jokios aksiologijos. Visos aksiologinės izotopijos yra paneigtos. Bet ir jau mes sakom, kad ne Greimas.

Laurynas: Noriu paklausti, ką reiškia istorinės ir geografinės ribos? Sakoma: „tam tikrame istoriškai ir geografiškai apibrėžtame lauke galima būtų sukonstruoti miesto *ideologinį modelį*, kuris, būtų daugelio modernių mitologijų generatorius.“ Kas tos ribos?

K.N.: Kaip mes jau bandėm aiškintis, misti kuriančio kategorijos yra abstrakčios – jos tinka visiems miestams ir visoms erdvėms. Jis labai tiksliai vėlyvą Greimo ir Toporovo palyginimą. Toporovas ideologinį modelį konstruoja veddamas geografinį Peterburgo padėtį: prie jos, prie

pelki, ir istorin laik su visom permainom. Vadinasi, ia gili j abstrak i j strukt r konkretizuoja konkret s miestai, kurie yra konkre ioje istorin je situacijoje ir konkre ioje geografin je erdv je.

Laurynas: Bet jeigu n ra nors vieno iš šit dviej faktori , mes ideologinio modelio konstruoti nebegalim, taip?

Dalia S.: sivaizduokit miest be šit dviej faktori .

K.N.: Ne, negalim...

Laurynas: Pavyzdžiui, mes apibr žiam miest , bet neapibr žiam laikotarpio. Ar negali taip b t?

Saulius Ž.: Na o Jeruzal ?

K.N.: Kaip utopinis miestas.

A.S.: Man atrodo, kad tarp t dviej miest jisai gali b ti. Jisai sako: „galimi ir negalimi miestai“, vadinasi tarp galim gal t b ti, nesvarbu, kokioje vietoje, ar ne?

K.N.: Taip. Taip.

A.S.: Jis sukuria ideal miest ir kas, kur nor s, tas ten pastatys. Taip gal t b ti. Bet jisai vis d l to juk nori taksonomijos, nori kažkaip užkabint kažkok real daikt . Taigi jeigu kalb tume tiktai apie real , reikalingi tik tie parametrai, kurie atstoja egzistencij , t.y. toks laikas, tokia vieta. Tada iš karto štai tas modelis pasidaro toks, kur , kaip jis sako, galima generuoti. Tik nesu tikras d l laiko kategorijos, kas ia turima omenyje.

K.N.: Istorinis laikas.

Paulius: Man atrodo, jis apie savo laik kalba tiesiog, ne apie miesto. Sako, kad „rinkinys vis ši kategorij ir lygmen nei išsamus, nei b tinas“. (jame n ra nieko nei visiškai išsamaus, nei b tino. Šiuo metu bandyta aiškinti miestus).

A.S.: Bet, ži r kit, ten, kur kolega klaus , kitaip skamba sakinys: „neb dami nei išsam s, nei privalomi, toks tinklelis ir inventoriuss leist sivaizduoti [tariamoji nuosaka], kokiub du tam tikrame istoriškai ir geografiškai apibr žtame lauke, galima b t [tariamoji nuosaka] sukonstruoti miesto *ideologin model* “. Man atrodo, kombinatorikos inventoriuje viskas vyksta ir tod l prireikia charakteristik . Tarkime idealus miestas apskritas ir su piramide vidury. Bet „kada ir kur“, klausimas kyla. Ir štai tokiub du toji visiška idealyb ar visiška fantazija tarsi konkretizuojama.

Dalia S.: Taip. Turiu labai ger pavyzd : Italo Calvino „Nematomi miestai“, kur grynos fantazijos ir kartu vis laik yra toji lokalizacijos pastanga, nors ji ir visiškai išgalvota.

A.S.: Keistokai skamba. Greimas nori sugalvoti toki login mašin , kuri generuot visus: ir galimus ir negalimus, smagius ir šlykš ius miestus, ar ne? Kas ia yra? Galimybi tinklelis nusities s, o šitoje vietoje j bando kažkokiub du konkretizuoti. Kaip K stutis sak , užduok laik ir erdv , tada iš viso begalinio inventoriaus labai konkretizuosis viskas.

Laurynas: Jeigu yra negalimas tas miestas, kok istoriškum jis gali turėti? Jo net nėra.

A.S.: Tai užduota fantazijai.

Vilt : Jis galėtų tiktai tam tikram istoriniam periodui.

Dalia S.: Sukuriau gi laiką, pvz. ateities. Bet na numatomos laiko nuorodos.

Paulius: Šia kalba juk apie pasakytą miestą kol kas, ar ne?

K.N.: Apie sukonstruoti kol kas, ne pasakytą ...

A.S.: Dar žinrai kit: „manipuliuojantis erdviniu signifikantu tam tikromis aplinkybėmis, kurias dar reikės nurodyti“. Tai ir yra tas, kas konkretizuoja jį, lokalizuoja, kol kas gaublyje ir kalendoriuje. Tik tai tiek.

K.N.: Einama nuo virtualaus miesto, nuo tos abstrakiosios giliosios struktūros, kuri vėliau nukeliama tam tikrą istorinį laiką ir geografinę vietą.

A.S.: Šia svarbi vieta, nes šita begalinė kombinatorika ir likt nežinia kam ir kabanti tokia, bet kada paklausime, kur ir kada, šitoje begalinėje lentelėje atsiranda gana aiški konfigūracija, todėl kad yra tos kultūrinės charakteristikos. Per laiką ir erdvę kol kas – labai abstrakčiai.

Gramatikos projektas: miestas-pasakymas

K.N.: Pasakymo ir sakymo perskyra semiotikoje yra labai svarbi. Sakymo, kurioje kuriamas pranešimas, situaciją apibūdina „aš“, „ia“, „dabar“, o pasakymas – pasakytas pranešimas, kaip sako semiotikai, atjungiamas nuo sakymo situacijos: pirmąjį ir antrąjį asmenį, kurie dalyvauja sakyme, keičia trečiasis asmuo, dabart – praeitis, „ia“ – „ten“. Visi pasakojimai, kuriuos skaitome knygose užrašytus, jau yra pasakymai, atitrkę nuo sakymo. Bet koks romanas yra pasakymas. O sakytojas būt jo autorius, kuris kreipiasi virtualius skaitytojus. Parašytas romanas tam tikru laiku, tam tikroje vietoje, o jisai kalba apie pasaulį, kuris yra atjungtas nuo to sakymo, bet kur sakytojas gali persiknyti. Kai Tolstojus sakė: „Ana Karenina- tai aš“, jis nuo sakymo perėjo prie pasakymo: sakymo situacijoje – Levas Tolstojus, o pasakymo – Ana Karenina.

Miestą siūloma skaityti kaip pasakymą. Aptartąjį ideologinį modelį, išvestą iš giliosios struktūros, Greimas vertina kaip nepakankamą todėl, kad jis yra atsietas nuo erdvinių išraiškos plotmės. Tai turinio aprašymas, atsietas nuo erdvinio signifikanto. Pradžioje kalbėjome apie erdvinį signifikantą, o „ideologiniame modelyje“ erdvinis signifikantas praktiškai nebeišliko, nes jame turinio struktūra (signifikatas) buvo atsietas nuo signifikanto. Einant Saussure'o pavyzdžiu signifikato negalima atsieti nuo signifikanto, ir mieste kaip pasakyme erdvinis signifikantas (erdvinių išraiška) yra neapeinamas: „modelį sudaranios kategorijos privalo būti išreikštos ir/ar perskaitytos erdvine kalba“. Tada reikia ieškoti ekvivalentiškumo tarp išraiškos plotmės ir tarp turinio plotmės. Būtinai tyrinėjimo kryptis – susieti turinį su erdvine raiška.

Toliau kalbama apie komunikacijos struktūrą. Jeigu miestas yra pasakymas, vadinasi, yra pasakymo siuntėjas (adresantas) ir pasakymo priėmėjas (adresatas), o miestas suvokiamas kaip pranešimas, kuris yra tarp adresanto, to kuris siunčia pranešimą, ir adresato, kuris tą pranešimą bando iššifruoti. Taigi: „miestas traktuojamas kaip tekstas, kurio gramatiką [...] dar reikia sukurti“. Tai ir yra uždavinys, kurį Greimas sau kelia. Gramatikos projektas yra struktūrinis kalbotyros terminų taikymas nekalbiniams objektams, tai, ką Saussure'as numatė kaip savo semiologijos objektą, kur kalbiniai kalbotyros priemonės aprašomi nekalbiniais tekstais. Šiame straipsnyje jaučiamas šio toks kalbotyris entuziazmas, noras viską perrašyti kalbotyros terminais. Diskusijos pabaigoje Greimas sako, kad galbūt nebūtina viską lingvistikai perrašinti. Moksliskai tekstą aprašyti galima naudojantis ne vien kalbotyros, bet ir matematiniais modeliais, ir kitais. Bet miestas kaip pasakymas yra gramatikos projektas, aprašomas kalbotyros terminais. Šitaip žvelgiant į miestą, t.y. jeigu jis yra pranešimas, jis susideda iš tam tikrų pasakymų sekos, o kiekvienas pasakymas susideda iš veiksnio (subjekto) ir papildinio (objekto). Miesto pasakyme veiksniai yra žmonės (miesto vartotojai), o objektai (papildiniai) – „daiktai, su kuriais susiduria ir kuriais manipuliuoja subjektai“.

A.S.: Kaip gramatikoje yra? Duok pavyzdį, kaip subjektas manipuliuoja objektu.

Saulius Ž.: Žmogus stato namą.

Dalia S.: Žmogus stato namą. Namai ir yra papildinys.

Saulius Ž.: Bet nekalba apie tariną.

K.N.: Veiksnyje nemanipuliuoja, o per tariną valdo papildinį, nes reikalauja tam tikro linksnio. Bet tariną Greimas praleidžia kažkodėl. Tarp subjekto ir objekto būtų predikacinis santykis, jeigu jau bandytume tvirtinti susietą su kalbiniu modeliu.

A.S.: Kai priminei filosofinį kontekstą, juo labiau galva svaigsta. Pasižiūrėkim. *Gramatiniai subjektai*, kurie manipuliuoja *objektais*,.. bet gramatiniai objektai kaip tik yra subjektai – žmonės, taip?

K.N.: Ne, žmonės yra gramatiniai subjektai.

A.S.: Bet taip neišeina.

K.N.: „gramatiniai *subjektai* (veiksniai) būtų žmonės (miesto vartotojai), o gramatiniai *objektai* (papildiniai)- daiktai, su kuriais susiduria ir kuriais manipuliuoja subjektai“

A.S.: Aišku, tada dar pusė bus.

K.N.: Man atrodo, čia yra tam tikras gramatikalizacijos perteklius.

Dalia S.: Čia labai nesunkiai gali sukritikuoti, nes kalboje tai tikrai ne tik žmonės yra veiksniai, gali būti ir daiktai, ir kas tik nori.

K.N.: Čia veikia kalba. Lietuviškas „veiksnyje“ nedramatizuoja. Bet kai yra „subjektas“, jis iš karto yra ir gramatinis veiksnys, ir nenustoją būti subjektu. Bet gal jau nespręskim prancūzų kalbos būdą ar privalumų.

A.S.: Na, vis dėlto pasimat b da.

K.N.: Yra b da.

A.S.: Yra polisemija. Ir gudryb tokia pakišama per dviprasmyb

K.N.: Na, taip.

A.S.: Turb t ir pats nemat , k kalba.

K.N.: Jis kalb jo kaip pranc zas. Jeigu jis b t kalb j s kaip lietuvis...

A.S.: Taip, taip, aš b tent t ir sakiau

K.N.: (juokiasi) Taigi, jis pamiršo es s lietuvis. ia tiesiog yra tam tikra reklama gramatinio modelio.

A.S.: Na gerai, K stuti, bet tu praleidai vien sakin , kurio aš laukiau. Pat pirm j

K.N.: “tok tekst “?

A.S.: Taip. „, Tok tekst , nesitenkinant plot ir t ri regimyb mis, kurias pateikia planai arba maketai, pirmiausia reik t sivaizduoti kaip *b tybi* ir *daikt* aglomerat .“ ia sugr žta toji ontologin prielaida: „nesitenkinant plot ir t ri regimyb mis, kurias pateikia planai arba maketai“, vadinasi, tai, k kalb jome apie architekt rin veykl , viskas yra regimybi konstravimas ir jomis negalima tenkintis, reikia kalb t apie „*b tybi* ir *daikt* aglomerat“, o *b tyb s* ir *daiktai* yra real s dalykai, yra esantys, egzistuojantys.

K.N.: Taip, ia gr žtame prie to paties klausimo – santykis tarp projekto ir tarp pastatyto miesto. Projekte yra t riai ir planai, plokštumos, ir jeigu maketas – modeliuojami t riai, bet pastatytam mieste, deklaruoja Greimas, yra *b tybi* ir *daikt* aglomeratas.

A.S.: Ontologinis prioritetas vis d l to yra. Ta veiksmo kalba, prieš kuri yra iš tikr j nutik s pats veiksmas, jau yra semiotizacija to, kas n ra semiotiška. ia irgi tas pats, tod l kad *b tyb s* ir *daiktai* labai specifin status turi, jie tiesiog yra. Tu gali braižyti arba duoti suprasti, arba projektuoti, galimus miestus rikiuoti taip, kaip be erdv s ir laiko, bet svarbiausia, kad ten n ra nei *b tybi* , nei *daikt* .

K.N.: Na taip. Dviprasmiškumas iki šito paragrafo pabaigos išlieka tarp subjekto kaip veiksnio ir subjekto kaip subjekto, kadangi v lgi gr žtama prie žmoni ir daikt .

K.N.: Einame prie 3 skyrelio.

„Taip apskritai atrodyt suprastintos pastangos sukurti miesto teksto gramatik , miest nuo pat pradži suvokiant kaip visuotin pasakym . Miesto tekstas, kur teks analizuoti, išreikštas erdvine kalba, galinan ia skaityti juslini ypatybi pasaul .“

Erdvin kalba (signifikantas), kaip Greimas sako, išoriška yra žmogui ir prieinama juslinei patirčiai. Objektai domina subjektus ne patys savaime, „bet tikrai tam tikromis juslinėmis savo ypatybėmis“. Šitie gramatiniai santykiai tarp veiksnio ir papildinio, tarp subjekto ir objekto, užsimezga per juslinę patirtį: subjektai regi, girdi, šildosi prie objekto, užuodžia juos ir t.t. ...

Vidurinėje kalboje prie *euforijos* vs *disforijos*, kurias susieja su jusliniu suvokimu. Jis (Greimas) išveria savo kalboje tokias miglotas terminus kaip „gyventi“, „jausti“, „suvokti“, t.y. tokias poetiškas terminus, kuriais apibūdina santykį su miestu kaip „erdvės vartojimą“, „apie kur negalima pasakyti, ar jis yra sėkmingas, ar nesėkmingas, mįslė ar išgyvenamas – jis yra tiesiog reikšminis“. Tai eliminuojamas intencionalumas. Iš jautimo, iš suvokimo, lieka tikrai pats reikšminis santykis tarp subjekto ir objekto. Tai kartojama ir 4 skyrelyje, o 5 vedami du terminai: *b senos pasakymai* ir *veikimo pasakymai*. Tai vėlgi yra iš semiotikos abiejų pusių: semiotikoje skirstomi pasakymai į b senos pasakymus ir veikimo pasakymus. B senos pasakymai apibūdina subjekto ir objekto santykį, kuris gali būti arba disjunkcija, arba konjunkcija. $(S \cup O)$ – taip užrašoma subjekto ir vertės objekto disjunkcija: subjektui stinga vertės objekto. Galima sakyti, tai disforiška situacija. Subjekto ir vertės objekto konjunkcija: $(S \cap O)$. O veikimo pasakymas yra ne kas kita kaip b senos pasakymo transformacija. $[(S \cup O) \rightarrow (S \cap O)]$: tai jau turime veikimo pasakymą – per jį iš disjunkcijos b senos konjunkcijos b senos. Greimo pavyzdys: „Adomas suvalgė obuolį“ – visas pasakojimas, kuris vaizduoja Adomo perėjimą nuo disjunkcijos (su obuoliu) iki konjunkcijos. Kai tas perėjimas vyksta, pasakojimas baigiasi.

Toliau kalbama apie euforinį šilumos b senos ... (baigiasi rašas)

2010.10.21

4. Gramatikos projektas: miestas-pasakymas (t sinys)

K stutis Nastopka (toliau -K.N.): Ar iš tos dalies, kuri pradingo, kas nors ką prisimena? Man rodosi, kad ten naujų problem neiškilo, buvo tik keli patikslinimai dėl teksto. Dėl vieno aš noriu koreguoti iš karto, tai skyriuje, kur mes dabar ir skaitom („Gramatikos projektas: miestas-pasakymas“), šeštas punktą, kur yra „tinklai“ su „terminais“. Terminai iš tikrųjų yra mano riktas, ten turi būti ne „terminai“, nes originale yra „terminaux“ iš „terminal“. Bet lietuviškai „terminalas“ yra nelabai tiktai, todėl šitą eilutę, kur yra „iš kiekvieno tinklo...“, vietoje „termin“ aš sakysiu „galini junginiai“. Nes „terminal“ viena reikšmė, kaip žodynai sako, yra „galinis renginys“, o kadangi kalbama apie tinklą, tai yra jungtis, man atrodo, tiktai – kaip tie tinklai prisijungia prie individo.

Arnas Sverdiolas (toliau - A.S.): Ne, man atrodo, kad kitaip. Kas parašyta „terminai“, tai ar ten reikšmė būtų „elementai“?

K.N.: Ne, ten ne elementai, ten yra „terminaux“ – „terminalai“. O terminalai yra kažkokie galutiniai taškai, todėl galutinumo scena yra svarbi, nes elementai yra visais, o terminalai yra tie galutiniai elementai ir susidaro nedalios instancijos – kaip individas prisijungia prie kolektyvinio tinklo. Galima palikti „terminalai“, bet terminalai lietuviškai sietasi tik su oro uostais. „Galini junginiai“, aš sakysiu.

Dalia.: Taip, „terminaux“ tikrai nėra terminai prancūziškai.

K.N.: Ne, būtų „terme“. Žodynai duoda „terminal“ vieną iš reikšmių „galinis renginys“, bet „tinklo renginys“ irgi griezdiškai. Nesvarbu, ar jau stilistiniai dalykai.

Dalia.: Taip, tinka, nes kai praneša, kad galinis stotelis, sako „terminal“.

K.N.: Toliau vienas kitas žingsnelis visgi buvo su ta euforija, kurios neatlaikė diktofonas ir gaila, kad diktofonas jau nebegirdo jo apie židinį, kuris iš naujo jungiamas – gal jis būtų iš naujo susijungęs.

Dabar prieiname prie aštunto paragrafo, kur Greimas reflektuoja gramatikos projekto galimybes. Ir pasakoją, didžiausia gramatinio priėjimo ypatybė tai, kad yra nepakankamai atskleidžiamas kolektyvinis miesto dėmuo. Pradžioje jis kalba apie miestiečių požiūrį, miestiečių gyvenimo stilių ir miesto kultūrą. Šitas gramatikos projektas, kur yra subjektai-veiksniai ir objektai-papildiniai, to kolektyvinio dėmens, jo nuomone, pakankamai ne traukia. Nors yra ir išskiriama kolektyvinė instancija, bet iš tų vietinių tinklų negalima susidaryti miesto prasmės, miesto visumos suvokimo. Ir jo autokritika, sakyti, jis sako, kad reikėtų išryškinti antrą visuomenės-individo priešpriešą. Tarsi reikėtų kitokios gramatikos, kuri šitą gyvenimo stiliaus aprašymą papildytų urbanistinės kultūros terminais. Ar tokia autokritika – jis sako, kad miesto gramatikai reikia sukurti, vis liau ta linkme jis nelabai kur ir eina.

A.S.: Bet kas yra turima galvoj? Kas yra per gramatika, kuri skirta si nuo individo gramatikos ta prasme, kad pats veiktų jis būtų ne individas. Kultūra ar kas? Kaip tai suprasti? Kokia yra gramatika?

K.N.: Nes šita gramatika, kuri kol kas jis aprašinėja, susideda iš individų-subjektų ir vertės objektų sąlygo. Jo manymu, tai apibūdina miestiečių gyvenimo stilių, bet išspręsta miestas, kaip kolektyvinis aktantas (kolektyvinis miesto dėmuo). Vis liau jis kaip tik veda šitą „kolektyvinio aktanto“ sampratę. Ar irgi jis tiesiai nurodo semiotiką. Semiotikoje pirmasis žingsnis buvo subjekto ir objekto santykių aprašymas: subjektas suvokiamas kaip individualus subjektas, kuris siekia vertės objekto. Vis liau nagrinėjant konkrečius tekstus (tautosakos ir literatūros) iškyla tas kolektyvinis aktantas. Straipsnyje, kuris yra ir lietuviškoje rinktinėje, Greimas, analizuodamas

Maupassant'o „Virvagal“, kaip teorin problem kelia kolektyvinio aktanto sudarymo problem – kaip teksto aprašymuose susidaro kolektyvinis aktantas. ia jis svajoja apie panašius dalykus.

A.S.: O tai kaip jis susidaro, tas kolektyvinis aktantas?

K.N.: „Virvagalyje“ tai labai paprastai. Jei atsimenate, kininkas Oškornas traukia miest kartu su kitais kaimieiais. Yra dvi naratyvinės programos – individualaus ir kolektyvinio aktanto, o objektas yra bendras, nes miestas jiems visiems, kaip Greimas aiškina, yra ekonominės ir socialinės komunikacijos vieta. Jie traukia iš savo bažnytkaimio (Oškornas gyvena Breotje), Godervil. Pagrindinė Breot's yda yra tai, kad ten nėra turgaus, nėra su kuo pakankamai intensyviai pabendraut. Turgus ia yra suvokiamas ne tik kaip ekonominio bendravimo vieta, tai yra akivaizdu, bet ir kaip socialinio bendravimo vieta, nes pats Oškornas neturi nei ką parduot, nei nieko nenusiperka, bet jis vyksta turg, kad susilaukt bendruomenės pripažinimo. Tokiu būdu greta individualaus aktanto Greimas ryškina kolektyvinį aktant – tuos valstiečius, j ir gyvuli santykius (vyrai vedasi karves, moterys nešasi viščiukus). Tai matyti ir iš jo aprašymo: vyr palaidin iš pštos kaip balionai, iš kurių kyšo viena galva, dvi rankos ir dvi kojos, pasak Greimo, primena karvės branduolinią figūrą. O moterys su savo kykais tapatinamos su naminiiais paukšiais, iškišusiais iš pintinių galvas. Gal gale, jie visi suplūsta vienum, iškyla kolektyvinis figūratyvinis atlikėjas, vien susilieja regėjimas, garsai - jaui baubimas ir valstiečio kvatojimas, kvapai – mšlo, prakaito. Taip atsiranda kolektyvinis aktantas ir viliu kyla tampa tarp kolektyvinio aktanto žinojimo - socialinio žinojimo ir individualaus žinojimo. Oškornas žino, kad jis nepasim piniginis, rastos kelyje, bet jis to rodyti negali, nes kolektyvinis aktantas žino, kad jis yra toks gudrus ir suktas normandietis, kad jeigu būtų radst piniginis, tai būtų j pasimsis, ir niekaip jam rodyti savo tiesos nepavyksta. Kuo jis daugiau rodinėja, tuo didesniu apgaviku ir sukiumi j laiko kaimynai. Viliu smuklėje pas Žurden visi šitmain laimtojai susirenka sunaikinti savo gytas vertybes. Oškornas ia ne pagal tas taisykles atsiduria, nes nieko nepardav, nepirko. Kieme stovintys vežimai kelia dang, viršienas tušias kaip rankas (ia Maupassant'o žodžiai), bet kadangi ienos yra tušios, yra viršaus-apa ios priešprieša, tai viršuj Greimas žiri adresanto viet. Kkolektyvinis aktantas neturi ką perduoti adresantui, jokio pranešimo. Kitas aprašymas – atsuka pasturgal virš, sikniaubia nosimi žem, vadinasi, nutr ksta ryšys tarp adresanto, l m jo ir kolektyvinio aktanto. ia primenu detales, iš kurių Greimas, ima b tent ne vykčius, o aprašym scenas, parodo, kad ten slypi tam tikra naratyvinė struktūra, aktantiniai santykiai, tose išpažiros statiškose aprašymo scenose. Aš manau, ia jo pageidavimas, kad kažkokiu būdu greta individuali subjekt reikt rasti būd ir aprašyti miest kaip kolektyvinį aktant, nes viliu jis taip ir šneka: „nuo aktanto-individo problemos pereiname prie kolektyvinio aktanto problemos“.

A.S.: Taip, bet kas per problema ir kas per per jimas, tai neaišku. ia gal labai paprastas dalykas iš to, ką tu papasakojai. Išeina, kad kolektyviniam aktantui aprašyti netinka individuali aktant aprašymo kategorijos, kadangi, paprasiausiai sakant, minia elgiasi kitaip ir, kai žmoniai daug, pasidaro kažkas kita. Galimas daiktas, kad tokie kolektyviniai aktantai, taip paprastai juos suprantant, reikalauja kitokios gramatikos, nes iš tikrų niekas negali būti pavadintas, pavyzdžiui, pirmuoju asmeniu, tokiam aktante. N vienas atskiras žmogus negali būti pavadintas, ten kažkas pasidaro, kas visai kitaip, ypa jei žmoniai daug – grstis, pavyzdžiui. Ten negali kalbėti apie daug individų vienoj vietoj, jie elgiasi pagal kit veikimo dsn, gramatik. Minia, jeigu galima taip sakyti.

K.N.: Taip, jau anksiau buvo Greimo užuomina, kad miestas nėra paprasta indivi suma. Individai nėra aritmetiniai dmenys, kuriuos sudjus vien viet, išeina miestas, kaip kolektyvinis aktantas.

A.S.: Tai tu manai, kad ia tik tiek ir norima pasakyti?

K.N.: Aš manau, kad tiktai tiek.

Dalia: Kas yra tas kolektyvinis subjektas? Kolektyvinis aktantas fig ratyviai atpaž stamas, bet iš tikr j sakoma, kad numanoma visai kita naratyvin programa. Ir apie t veikim jis toliau rašo, kad tas kolektyvinis aktantas veikia visiškai kitaip. Tai klausimas yra, kaip atpažinti mieste t kolektyvin aktant ? Netinka semiotikai tie tradiciniai apib dinimai. Kaip ap iuopti, kaip fig ratyvizuoti iš to pavyzdžio?

Laurynas: ia galb t prieinama nuo gyvenimo stiliaus prie urbanistin s strukt ros, reiškia nuo stiliaus prie kult ros.

K.N.: Taip. Tuos du aspektus Greimas karts nuo karto ryškina ir dar ateity ryškins, kad miest galima ži r ti miestie io gyvenimo stiliaus kategorijomis arba miesto kult ros. Kaip iš stiliaus susiklosto ta miesto kult ra. Net ir toliau tekste lieka neatsakytas klausimas, prie kurio mes per tas kategorijas jom, kaip individas atlikdamas socialin vaidmen išgyvena savo dalyvavim bendroje veikloje. Koki prasm jis suteikia? Toliau kalbama apie kolektyvini vienet gramatikalizacij . Rasti gramatik , paaiškinti, kokiais b dais pasireiškia socialinis žmogus, sitrauk s socialin veikl ir dalyvaujantis socialin je b tyje.

Justinas: Metodologin se prieigose buvo toks skyrius, kur kalb jo apie tai, kad miesto semiotik sudaro du matmenys – erdvinis signifikantas ir kult rinis signifikatas. O dabar jis t kult rin signifikat tarsi kažkiek bando prapl sti iki individo, idividualios veiklos. Ar ia galima taip traktuoti t viet ?

K.N.: ia kiek kitas aspektas – ten signifikanto ir signifikato santykis išraiškos plotm je ir turinio plotm je. T pat klausim , žinoma, jis ir ia kelia – kaip išgyvena subjektas savo dalyvavim kolektyvin je b tyje. Tai atsiskleidžia per vairius signifikantus, jeigu tai turi Justinas galvoje.

Justinas: Na, taip. Mane apskritai tas pasakymas labai trikdo, nes mes anks iau neišk l m klausimo d l euforijos ir disforijos, kurios irgi tarsi yra turinio plotm je, bet jos visiškai išliekia iš to apsibr žimo epistemologinio, mano supratimu. Kaip t ryš atskirti, surasti?

K.N.: Ar tu ia pasigendi signifikanto problematikos šitame aprašyme?

Justinas: Aš t apr pt bandau suprasti, nes tarsi jis pa ioje pradžioje labai aiškiai deklaravo, kad per erdv visuomen kalba, reiškiasi tik pati sau. Reiškia, visos reikšm s yra tarsi kult rin s. Ir paskui sak tai, k citavau - „signifikatas yra kult rinis“. O po to jis išsiple ia iki visiškai kit dalyk – asmenišk , asmenin s raiškos, euforijos ir disforijos.

K.N.: Euforija ir disforija kult riniam signifikatui turb t neprieštarauja, tas kult rinis signifikatas išliekia ir individo santykyje su miestu. Nes kas yra kult rinis signifikatas? Tai yra tos kult rin s miesto reikšm s, kurias išgyvena ir individas. Miestietis jau savaime yra miesto kult ros dalyvis. Žinoma, galima tik skirti tuos aspektus – gyvenimo stili ir urbanistin kult r , bet gyvenimo stilius neatsiejamas turb t nuo urbanistin s kult ros.

Justinas: Jeigu mes j paišom vistiek kaip kult ros dal , gerai.

A.S.: Ne, ia turb t tiesiog yra dvi skirtingos ašys. Viena ašis yra individas-visuomen , o kita kult ra ir erdv ?

K.N.: Erdvinis signifikantas ir kult rinis signifikatas.

A.S.: ia skirtingos ašys ir tur t susidaryti keturi laukeliai. Viena ašis kitos atžvilgiu sta iu kampu ir duot keturis variantus – ir vienas galioja, ir kitas galioja. Ar sudaro problem individualumas ir kolektyviškumas? Kaip tas vadinasi?

K.N.: Kolektyvinis aktantas.

A.S.: Tada individualumas–kolektyviškumas, o antra vertus, kult ra–erdv , erdv s artikuliacija. Miestas b t , papras iausiai sakant, kult ros signifikantas, ar ne? Jis artikuluotas ir nori pasakyti apie turin . ia ir b t tos dvi ašys.

Justinas: Individas galima pašyti visuomenę, bet, pavyzdžiui, šiluminė euforija visai sunku.

A.S.: Euforija ir disforija taip pat gali būti ir individo lygmenyje..

K.N.: ... ir kolektyvinio aktanto

A.S.: ...ir kolektyvinio aktanto – saulutė šviečia ir visi laimingi.

Dalia: Aišku, bus koks nors vienas nelaimingas, bet vis tiek kalbama apie...

A.S.: Bus aišku, jis sako apie tuos individus, kaip jie susiję su kolektyviniu [aktantu], ten yra problema. Yra problema, nes visada yra individualus kažkoks takas per tas galimybes.

Dalia: Bet čia ne empirinis, o toks metodologinis.

Justinas: Kai saulutė šviečia ir visi laimingi, ar tai yra visuomenės reiškinys sau?

A.S.: Taip, turbūt. Reiškimas sau, tai čia tada jau trijų reikiama, bet jeigu kalbant apie euforiją -disforiją, tai euforija ir disforija su individu ir kolektyviniu [aktantu] irgi sudaro tokį statų kampą ir keturias galimybes. Viskas.

K.N.: Nes čia miestai, ne tik miesteliai. Yra laimingi ir nelaimingi miestai.

A.S.: O dabar dar lieka vienas santykis, kalbant apie erdvės ir kultūros santykį ir euforijos ir disforijos, čia būtinas dalykas. Kaip jos tarpusavyje pavaizduotos, koks čia santykis susidaro? Euforija ir disforija kažkaip yra tokia sprendžianti instancija. Gali būti ir kokia struktūra sudaryta, ir vistiek lieka kažkas, kas sprendžia, pavyzdžiui, man patinka-nepatinka, gražu-negražu, teisinga-neteisinga. Kokios dar buvo toje lentelėje, kuri aš kažkada pašiau? Sudėjus euforiją ir disforiją?

K.N.: Buvo grožis, tiesa ir gėris, arba gėrybės.

A.S.: Tai ir euforija, ir disforija, kaip tada sakėm, atstovauja visose šitose eilutėse sprendimo galiai. Greimo specifika yra ta, kad niekada tai visiškai neatsiskiria nuo juslinės reakcijos. Kalbkit k norit, o kyla kažkoks, pavyzdžiui, džiaugsmas ar pasibjaurėjimas kažkam. Tai čia sprendimo instancija. Ir šitaip gali spręsti individas arba kolektyvinis aktantas. Saulutė, sakykim, yra euforijos paaiškinimas, bet pastato kokį paminklą ar namą ir tuoj pat tos visos euforijos -disforijos gamos gali skleistis, tiek individo lygmenyje, tiek ir visiems kitiems. Gražu arba bjauru, teisinga arba neteisinga, kas ten dar buvo?

K.N.: Gera ar negera?

Balsas iš toli: Ar ne sveikata?

A.S.: Galima sveikata-nesveikata. Dabar labai mągstą jaunimas sakyti; „oi, kaip nesveikas“. Nauja leksika.

K.N.: Greimo pastangos yra gramatizuoti tuos kolektyvinius vienetus, kurie šiaip yra suvokiami. Sako, kad mes visi nutuokiam, ką reiškia tokios sėvokos, kaip visuomenė, klasė, ar klasinis monetas, bet jis klausia, ar nereikėtų tuos kolektyvinius vienetus kaip nors gramatikalizuoti – sukurti jų gramatiką, aprašyti santykius tarp subjektų ir objektų, tarp veiksmų ir papildinių. Tai yra toks projektas, kuris čia nėra realizuojamas, čia yra pageidavimas, kad „miesto socialinė sandarba“ būtų galima išskaidyti į vairius kolektyvinius aktantus ir atliktų juos“. Taip jis dėtų prie pirminės prasmės susvokimo, o sudaryti sintaksiniai modeliai yra santykis tarp subjekto ir objekto, tarp veiksmo ir papildinio, prie miesto kolektyvinių vaizdinių analizės.

Paskutinis, devintas punktas. Čia lyg prieš užbėgama, man šita vieta, santykis su ankstesniu aprašymu, nelabai yra aiški. Čia jau lenkiama link sakymo, miesto kaip sakymo. Subjektai – žmonės, kurių buvimas tik suteikia reikšmę, atskiriami nuo sakymo subjekto – nuo miesto kerėjimo. Kadangi yra du skyriai – miestas kaip pasakymas ir miestas kaip sakymas, čia jau sukama sakymo problematik.

A.S.: Kodėl sakai, kad tai kažkas ne taip? Tai kitas – k r jo – požymis. Sakytojas - tas kuris sako miestui, kad jisai būtų, liepia jam būti tam tikru būdu. Konfig racijos k r jas.

K.N.: Taip, kuris „kalba“ kurdamas meist . Pirmiausia architektai, kurie sivaizduoja, kad yra sakytojai, bet ir tie visi tinklai ir firmos, kurie už j stovi. Prie to jisai gražiai gr žta kalb damas apie modalumus - nor jim , gal jim ir mok jim . Architektas, žinoma, nori kurti pastat ir, žinoma, jis turi mok ti kurti pastat , bet jo gal jimas visada yra ribotas. Ne nuo jo priklauso, koks jis bus tas pastatas.

5. Kitas gramatikos projektas: miesto sakymas

K.N.: Kit skyrel , apie miesto sakym , referuosiu bendrais bruožais, nes tai yra daug technini dalyk ir konkre i (Greimas reaguoja t konferencij , kitus pranešimus). Atsiranda kryžiai, kvadratai, kampai – iš amerikie i architekto Wright'o ankstyvosios k rybos, vieno projekto, namo aprašymo, kuris buvo analizuojamas toje konferencijoje. Du architektai iš architekt pozicijos band semiotizuoti architekt r , pritaikyti jai kalbin model ir, kaip Greimas sako, net fonologizuoti. Vadinasi, išskirti kažkokius minimalius reikšm s vienetus, kaip kalboje yra fonemos. Jie daugiau analizuoja plan . Plane vairios linijos, smailus kampas, status kampas, kvadratas arba j konfig racija - kryžius, tai ir yra minimal s vienetai, iš kuri , kaip iš fonem , v liau konstruojamos sememos- reikšminiai vienetai ir t.t.

Jis pradeda nurodydamas t analiz , kuri remiasi projekto aprašymu ir tai iš viso miesto išskiriama tik vizualin izotopija – tai, kas mieste matoma. Bet miestas yra fig ratyvus atlik jas ir kaip tam Maupassant'o turguj susilieja žmoni kvapai ir gyvuli kvapai, valstie io kvatojimas ir jau io baubimas, valstie i kepur s, iškilusios virš minios, ir jau i ragai, taip ir miestas susideda iš vairi jusli . Miestas kvepia arba dvokia, yra tylus ar turi nepakeliam skai i decibel – visa tai eina miest , bet architektai iš viso to pasirenka tik vizualin plotm - tai, k galima matyti. Vizualinis lygmuo susideda iš trij pakop :

- eidetinis lygmuo - tam tikros fig ros, fig r kont rai;
- spalvinis lygmuo – spalvos;
- šviesos lygmuo, kuris pagal Greim yra giliausias.

Architekt planuose spalv ir šviesos n ra, ten išlieka tik pats pats paviršutiniškiausias - eidetinis lygmuo. Ten bandoma aprašyti, išskirti tam tikrus analiz s vienetus. Jie pasirenka Wright'o George Barton House ir išskiria tuos elementus. Greimas kalba juos cituodamas apie šešis erdv s vienetus, sudaran ius kryžius. Šitame plane yra sudaromas kryžius. Prieš tai jie aprašo vis fonologij – yra kvadrat liai, stat s kampai, iš kuri gal gale ir sud liojamas [planas/kryžius]. Sakytum m, tai toks gana tiesioginis fonologijos pritaikymas architekt riniam planui.

V liau kalbama apie gaubtumo-išgaubtumo priešprieš , jau siejant su kult riniu signifikatu, pavyzdžiui, apie gaubtumo-išgaubtumo priešprieš puse sakinio pasako, kad tai apib dina baroko architekt r . Vadinasi, šitos fonologin s kategorijos, kaip ir fonemos, pa ios reikšm s neturi, bet padeda išskirti reikšminius vienetus. P ir B skirtumas padeda lietuvi kalboje atkirti p d nuo b dos. Barokas b t kaip p da arba b da , kuri galima išskirti pagal j nurodyt gaubtumo-išgaubtumo priešprieš . Tolesnis žingsnis b t jimas nuo sakinio - konfig racij lyg ir primint sakinys. Žodis turb t b t tie kvadratai, iš kuri sud liotas kryžius, o kryžius b t kaip sakinys, bet jis v liau eina vis pastato diskurs ir tai b t tolesnis lygmuo. Iš pradži form gretinim lygina su form daryba, iš kuri v liau konstruojami semantiniai pasakymai, bet j tai Greimas daugiau nekomentuoja.

Norint detaliau šnek ti, reik t analizuoti t pranešim .

A.S.: Man atrodo, visai būtų domu. Kas tai gerai, tai kad paprasta.

Po diskusijos nutarta aptarti straipsnį v. liau. Hic sunt leones?

6. Urbanistinio pranešimo adresantas ir adresatas

K.N.: Ta pati problematika – jei miestas yra kaip pranešimas - ar kaip pasakymas, ar kaip sakymas, tai kas yra to sakymo arba perdavimo pasakymu, adresantas ir adresatas. Dar syk primenamas dvejopas požiūris, dvi galimos metodologinės prieigos. Požiūris miestą kaip visuotinį pasakymą, kur skaito adresatas (adresato požiūris). Miestiečiai yra adresatai, kaip Paulius vaikšiojo po Vilnių ir klausėsi, ką jam sako Vilniaus Senamiestis ir Naujamiestis. Arba galima žiūrėti miestą kaip adresantui. Kas yra to miesto statytojas, kas stovi už tūmų, už tūstatinių, kryžių, už kvadratų ir baltų pastarųjų kelių, Greimas sako, dėl anaipol nemokslinių priežasčių renkasi architektai, kurie imasi spręsti urbanistinę problematiką semiotiniu žvilgsniu. Pirmiausia jis turi galvoje turbūt tuos du architektus, kurie tame keliokviume ir šnekėjo. Mes anksčiau kalbėjome, kad Greimas bando „nusodinti“ architektus, jų ambicijas, jų sivaizdavimą, kad jie yra šio miesto kūrėjai. Jis cituoja frazę iš tos pačios konferencijos, kad „toks sivaizdavimas perteikia kiaurai individualistinę ir reakcinę ideologiją“. Čia jau yra kairioji požiūris, kad individualizmas yra reakcinis, čia dar gal ir 68-ųjų metų atgarsis, kai strukturalizmas studentams pasirodė nereikalingas, jie reikalavo, kad profesoriai eitų gatves ir ten spręstų problemas.

A.S.: Čia dar vienas dalykas domus. Kas yra individualistinė ir reakcinė ideologijos priešybė? Kolektyvistinė ir progresistinė, tiesa? Sako ir pats apie save pasako, tas, kuris ten kalbėjo. Čia būtų geras dalykas – ir antiromantizmas, kolektyvizmas ir progresyvizmas. O dar Greimas aukščiau prie to vis ger dalyk pridėdavo, kad tai būtų ir mokslinė. Anie tai anaipol nebuvo mokslinė. Beveik mokslinis komunizmas. Kairioji pozicija labai lengvai rekonstruojama. Ką ji reiškia ir dar kartu su mokslu?

K.N.: Nors patys prancūzai Greimo kairiuoju nelaiko, jie kaip tik jį žiūri kaip konservatorių.

A.S.: Bet turime tekstą ir tekstą kalba.

K.N.: Čia lietuvių ir prancūzų požiūris Greimui ir jo politines pažiūras skiriasi. Lietuviams atrodo liberalas, daugiau kairė einantis, o kiek esu šnekėjęs su prancūzais, tai sako, kad jo ideologija yra konservatyvi.

Dalia: Lietuviška kairė ir prancūziška.

K.N.: Čia Greimas elgiasi kaip kolektyvistas ir pabrėžia, kad individo kūrėjo mitas yra labai nesenas, tik XVIII –ajame amžiuje jis atsirado.

A.S.: Kolektyvizmas ir progresyvizmas irgi to paties laiko – čia viskas yra apšvieta. Du variantai – reakcinga ir romantiška, progresistinė ir kolektyvistinė. Visi jie išperos apšvietos XVIII-ojo amžiaus. Visi mes, reikėtų sakyti.

K.N.: Gal ir mes.

Paskutinis tos pastraipos sakinukas šiek tiek miglotas ir čia yra viena vertimo problema, kuri tuoj pailustruosiu. Kai kalbama apie adresanto sakomą miestą ir kai išsivaduoja iš reakcingos individualistinės ideologijos, bandoma tam sakymo subjektui suteikti tvirtesnius metodologinius pagrindus. Jis gali būti laikomas privilegijuota semiotine vieta nepaisant reakcinės individualistinės ideologijos. Bet jis čia mato pavojų, kad sakymo subjektas „tampa priešnuodžiu visoms ideologijoms, estetinėms ir sociologinėms ligoms“. Prancūzškai čia yra žodis „abcès de fixation“, pažodžiui tai būtų „fiksavimo plynys“. Visa būda, kad šitas terminas vartojamas ir platesne,

metaforine prasme. Tiesiogine prasme, šitas fiksuotas „abcès“, abscesas, jeigu norit, yra dirbtinai sukeltas p linys, kuris blokuoja kitas ligas. Kaip skiepai nuo ligos, kurie baigiasi p liniais, bet p linys vienoj vietoj iškilo, visas kitas organizmas lieka sveikas. Iš naujo skaitydamas pagalvojau, kad „priešnuodis“ šito neperteikia, bet vistiek reik t vesti medicinin termin ir b t geriau „antivirusas“: „tampa antivirusu prieš visus ideologinius, estetinius ir sociologinius negalavimus“. B t geriau negu „ligos“, nes ten yra „malaises“ – negalavimai, ne vien konkre ios ligos. B tent tai, kad to sakymo subjektu kaip p liniu naudojamosi nugal ti visus negalavimus, Greimo manymu, trukdo miesto semiotikos tapsmui. Nes semiotik gali kurti tik sveiki subjektai, o ne negalaujantys.

A.S.: Kažin. ia turi b ti kita priežastis.

K.N.: ia aš „šposauju“, žinoma.

A.S.: Skamba ultra dešin j.

K.N.: Semiotikai yra tyrin j ir astmos semiotik , beje.

A.S.: Jeigu k r jas laikomas centru, privilegijuota semiotine vieta, tai keistas dalykas, kad jo ne manoma tyrin ti. Vadinasi ia b t , turint omeny romantizm , genijaus kokio nors, jeigu yra kažkokia k rybin pirmin raiška, kaip tu j analizuosi? Semiotikos b t negali, turb t tas turima omeny – iracionalus dalykas. Tiesiog kažkaip formuojama erdv savavališkai ir daugiau n ra k pasakyti apie tai. ia tas turima omeny?

K.N.: Taip, kadangi jis tampa absoliu iu antivirusu, receptu nuo vis lig , tai jam priskiriama pirmiausia ideologin funkcija ir pradžioje Greimas yra užsimin s, kad individas, aišku, n ra tam tikr ypatybi suma, bet taip pat jis n ra ir nelygstamas individas. T nelygstam individ jis laiko tokia pat reakcine ideologija , kuri ateina iš t laik .

Justinas: Stebiuosi, kod l literat riniame tekste mums empirinis autorius tarsis pasidaro nebesvarbus, mums pakanka teksto, kad b t k nagrin ti, o mieste ieškomas empirinis k r jas, arba bent jau jo žvilgsnis.

K.N.: K r jas n ra visai empirinis, jis v liau pasako, kad tai n ra architektas su k nu ir krauju, bet tai yra tik tam tikra gramatin pozicija.

A.S.: Teksto analiz je taip pat gali b ti nagrin jama sakytojo instancija. Šia prasme ia b t viskas tvarkoje. O kod l vis d lto ia sakoma, kad negalima, kad tai blokuoja semiotik ? ia kažkoks hiperk r jas?

K.N.: Blokuoja semiotik , jei iš sakytojo instancijos, iš gramatin s kategorijos sukuria virus gydyti visuomen s negalavimams.

A.S.: O kas ia tokio?

K.N.: Tada reikia užsiimti visuomen s gydymu, o ne semiotikos k rimu.

A.S.: Kod l? Yra tokia utopin architekt ra, kuri sakys, kad visos tos ligos d l neteisingo planavimo – reikia žalumos, reikia vandens, taku i , žmon s vaikš ios, visi sveiki bus, laimingi. Architekt rin s utopijos – jos egzistuoja. Tada toks k r jas stoja toki pozicij ir nori sukurti sveik miest sveikiems žmon ms. B t tokia ideologija, o kas ia savai me blogo?

Paulius : ia ideologija, bet ne miesto sakymas.

A.S. Galima ir kurti tok .

Paulius : Galima kurti, bet jau kurs kolektyvinis aktantas, o ne tas pavienis.

A.S.: Bet koks ia didelis skirtumas?

Paulius : Tyrimui didelis skirtumas.

A.S.: sivaizduokim pavyzd , kur k r jo valia b t primesta urbanistine forma daugeliui žmoni . Juk toki atvej yra buv .

K.N.: Jei kalbam apie konkret atvej , žinoma, gali kurti subjektas ir utopijas, bet kai jis kalba apie antivirusus, tai kalba apie socialin terp , kur sakymo subjektas tampa išganymu nuo vis lig .

A.S.: Ideologiškai mums tas nepatinka. Bet j zuitai buvo suk r tokius dalykus, buvo tokie sociumai padaryti pagal plan ir suformavo žmoni gyvenim , taip pat ir architekt riškai, erdviškai. Nameliai savo vietose, ved savo vietose, neved savo vietose – visiems buvo vietos, kad nenusid t ir t.t. Tai tokia utopija gyvendinta. Jei tok urbanistin kompleks nagrin sim, tai kas mums kliudo? Atsistok k r jo pozicij , paži r k, kaip buvo suplanuota, kas buvo padaryta.

K.N.: Tas nekliudo, bet ia yra du skirtingi dalykai. Yra sakymo instancija kaip sintaksin pozicija ir yra semantinis ind lis. Tai, k tu pasakoji apie j zuitus, tai yra j semantinis ind lis, kur jie suteikia sakymo instancijai. Greimas pirmiausia siekia išgryninti.

Dalia: Kitos pastraipos pradžioj apie tai ir rašo.

K.N.: Ko jis nori? Kad „komunikacijos schema, taikoma semiotiniam miesto aprašymui, pirmiausia yra formalus modelis, vedantis produkavimo ir skaitymo instancijas kaip tuš ias vietas. <...> miesto semiotika siekia aprašyti ne realius miestus ar j pilnakraujus k r jus, o kanoniškus objektus ir sintaksinius aktantus“.

A.S.: Ir kas?

Dimitrijus: Man atrodo, kad Greimas kritikuoja t barkšt (bandym ?) sivelt t barkšt -ialum iš k r jo pozicijos, kad tai yra neteisinga.

A.S.: Man irgi taip atrodo, bet kažkur pasimet tas jo antiromantizmas. Kod l jis semiotiškai ydingas, tas romantinis poži ris?

Dimitrijus: Mes pradedam nagrin t vien tik autori .

K.N.: Jis sako, kad semiotika siekia aprašyti ne pilnakraujus k r jus, o sintaksinius aktantus. domus palyginimas – subjektas pirmykšt j visuomen j ir modernioj. „Apie bororo genties kaim apskritai galima pasakyti, kad tie patys gyventojai vienu metu ar paeiliui atlieka savo topologin s erdv s k r jo ir skaitytojo vaidmenis [jie yra ir adresantas, ir adresatas], ta iau sunku atsakyti klausim , kas suprojektavo Paryži “. ia subjekt visagalyb subli kšta. Jis duoda pavyzd iš Emile'io Aillaud, kuris kaip tik tuo metu suk r gana gars Paryžiaus priemiest Grinji. Iš vis Paryžiaus l šn persik l gyventojai t priemiest . Gal kaip ir j zuit ten viskas ir gera, ir gražu, bet, paskutiniu metu, jis tapo vienu priemies i maišto židini , kur, nepaisant visos sveikatos, griauinama. Architektas yra tik dalis sud tinio aktanto. Tai, k jis kuria nepriklauso nuo jo laisvos fantazijos. Jis kalba apie trikambio form , „kuri dažniausiai suvokiama disforiškai“ ir miesto miegamojo model . Tas formas jis per m kaip tam tikras gramatinės formas, kaip bendras vietas.

Jeigu projektuotoj suvoksime kaip kompeteting sakymo subjekt , tai jo kompetencij galima išskaidyti „gal jim veikti, mok jim veikti ir nor jim veikti“. Projektuotojas dažnai neturi jokios realios galios – gal jimo veikti, tod l si loma j pripažinti nekaltu už ..

A.S.: Per greitai. Pašnek kim, kaip buvo prieš tuos modalumus. Dimitrijus g žo atgal prie to klausimo, kad jei imam s romantin s estetikos, semiotika galima ar negalima? Jeigu laikytume, kad miestas bent iš principo gali b ti genijaus k rinys, ar semiotika ia nuken ia ir d l to turim atsisakyt tos estetikos, ar d l kit priežas i ? ia labai susisuk moksliskumas ir semiotiskumas su romantizmu ir reacingumu. Juk iš principo pati semiotin prieiga netur t priklausyti nuo to, kokio tipo yra estetika. Romantin k ryba gali b ti nagrin jama

N.K.: Semiotikas gali aprašyti ir genijaus k ryb .

A.S.: Tai kod l tada ia taip apie tuos architektus atsiliepa?

Andrius B. : Gal ten visi aplink j genijai?

A.S.: Jie genijai ta prasme, kad jie sako: „ia reikia visk pašluot ir statyt iš naujo“. Corbusier konkre iai taip Paryžiuje projektavo ir yra tas br žinys, kur viskas žalia ir tokie prosai didžiuliai aukštyn kojom apversti dvidešimties aukšt stovi viens prie kito. Gražu nesvietiškai. Vietoj Paryžiaus va šitas b t gerai. Tai tokie genijai buvo. Ar ia ne semiotikos objektas?

N.K.: Man atrodo semiotikas tur t ..

A.S.: ia apsiver iama aukštyn kojom ir už organik pasisakoma, už tok augim , kuriame n ra jokio k r jo, Paryžiaus niekas neprojektavo.

Paulius : Jis yra, bet šiuo atveju semiotikos objektas yra miestas ir kiek j beb t , bet nei vienas iš j vienas nepastat Paryžiaus.

A.S.: Yra Stalinin Maskva.

Paulius : Bet Stalinas jos vienas nestat .

A.S.: Nesvarbu, bet primet stili ir pasidar . Žmon s gyveno kaip tarakonai tokioj architekt roj.

Justinas: Man atrodo, jis ia apskritai imasi nagrin ti architekt kaip subjekt su vert s objektu ir jo modalumus. Pab ga nuo miesto. Tas miesto sakymui irgi neturi takos.

K.N.: Architekt jis vertina kaip sakytoj . Sakymas nesiejamas su žodine kalba.

Dalia: Tada Ar no klausimas labai pagr stas, nes sakytojas gali b ti labai individualus. K pasiimsi konkre iai tyrin ti. Net ir Paryžius XIX a. pabaigoje, bulvarai padaryti – labai konkretus.

A.S.: Tai kad autoryst išsiskaido ir yra kolektyvinis k r jas, nieko nekei ia. Klausimas, ar galimas toks veiksmas, kuris urbanistik užduot vis iš savo genialumo. Sugalvojau ir padariau, net nesvarbu, ar aš vienas, ar su šutve. Kod l tai tur t išl st iš semiotikos?

Andrius B.: Jis nenori koncentruotis sakytoj .

A.S.: ia kas kita – tas, apie kur aš kalbu irgi jau abstraktus. Kai sakom apie genij , nerodom pirštu – jis pastatys miest . Taip nekalbam. Klausiam apie romantin samprat – dabar užduosim urbanistin tikrov nuo pat pradži , visk nušluosim. Kod l tai trukdo semiotikai?

K.N.: Jis pats duoda pavyzd . Emile'is Aillaud yra individualus architektas, kuris laim jo konkurs ir Grinji miestas iškilo jo vaizduot je. Galima sakyti, kad jis yra k r jas, bet Greimas...

A.S.: Brazilijos sostin .. Tokie dalykai b na.

K.N.: ... sako, kad ne jis pasirinko trikampio form . Tam tikra prasme jis pasirinko, sugalvojo t trikamp , bet pasi m j iš bendros architekt rin s kalbos. V lgi gramatikalizavimas. Kalbos reikšmes sukuria ne kalbantys subjektai, jie perima jau kalboje esan ias reikšmes. Arba „miesto miegam j model – politinei izotopijai“.

A.S.: ia rimtas argumentas. Griežtai kalbant, pa ios architekt rin s kalbos sukurti negali. Gali kurti savavališkai ir vis tiek išeis, kad perkursi esamos kalbos elementus, koks k rybiškas beb tum. Kalboje n ra pirmojo akto, visada yra jau kažkoks ratas, form . Kompletas fonem . Fonem nesukuri. Aukš iau irgi bus toki strukt r , kurios pasirodys perimtos. Tada ta antiromantin polemika šitame tekste perteklinga ir nuveda šon . Apie romantik galima t pat pasakyt – tu gali intensyviai perkurt kalb , bet negali be kalbos prad t jos iš naujo. Reiškia radikalaus genijaus b ti negali. Kalba kažkaip priešinasi ir padaro t pozicij ne manom , bet tada nereikia reakcingum apeliuot, nereik jo apie tai visai šnek t.

Vilt : Aš galvoju, kad ia dar svarbus aspektas yra tas, k jis mini, kad ekonominiai ir politiniai komponentai yra galingesni už architekt . Matyt t kolektyvin aktant sijungia politikai, investuotojai.. Iš to seka, kad architekt reik t pripažinti nekaltu. Nepakaltinamu labai gerai skamb t .

A.S.: ia teisyb . Tai galioja taip pat ir šaipantis iš romantinio k r jo. Nelabai kas išeina ten.

Justinas: ia galima matyti paralel su literat riniu tekstu, kažkuo tokiu kaip laikme io žodynas, šiaip kurios kalbos žodynas, kad vistiek perdirbi tai, kas yra aplink tave ir tai, k tu paž sti.

K.N.: Priklauso ir nuo adresato. Greimo duotas geras apskritai fig ratyvios kalbos apib dinimas – „fig ratyvi kalba yra kompromisas tarp individo laisv s ir b tinyb s susikalb ti“. Tu esi laisvas, gali savo kalbos padargais pagaminti tiek gars , kiek sugalvosi ir juos sujungti, bet kai nori susikalb ti, tu esi ribojamas lietuvi kalbos ar kitos kalbos – kitaip nesusikalb si. Taip pat ir fig ratyvioj kalboj. Kai Greimas analizavo Vilniaus k rimo mit ir karališkumo ideologij siejo, kaip aš juokaudamas sakau, su stambiaisiais raguo iais – tauru, karv mis ir pan. Mito kalboje jau yra apribojimai - jei nori išreikšti karališk gali , tai su ežiuku nelabai gali k padaryti.

A.S.: Šit epizod mes išvairavom, man atrodo, bet pakartosi: visa ta antiromantin polemika buvo šal .

K.N.: Greimas šiek tiek m gsta pasišvaistyti kartais šnek damas, kepštelti auditorij .

D l modalum viskas aišku toliau, jau esam šnek j . Ir b tent apie t gal jimo modalum , kur jis sieja su kolektyviniu aktantu. Galim kalb t, jeigu norim, apie l m j , net apie t stalinistin Maskv – net ne Stalinas j suk r , visa ta architekt šutv galb t. Individual s vargšai architektai, k jie dar , tai iš tikr j , kaip sako, nepakaltinami. O gal ir pakaltinami?

Vilt : Pagal Greimo schem , kurioje yra ekonominiai, politiniai komponentai ir architektas k r jas, tai Stalino atveju politinis komponentas tiesiog buvo pats svarbiausias.

K.N.: Toliau papildymas: „Kolektyvinio aktanto strukt r sudaro ne vien <...> modalumai, bet ir d tas ideologinis turinys“. Miesto semiotikos tyrin tojas tur t „parodyti, kaip skirtingos valios, sudaran ios š aktant , virsta dažnai prieštarig vertybi amalgama, parengian ia ideologin konstruojamo miesto model , kuris labai tolimas tam, k galvoja, o ypa k daro architektas“. Architektas, k daro ir k padaro, kaip ir visi mes, k galvojam, k darom ir k iš tikr j padarom, tai po Freudo visi žinom, kad tai retai kada sutampa. Toliau trys izotopijos – politin , praktin , estetin ir daliniai dalykai.

A.S.: ia trumpai, bet visi faktoriai labai tiksliai vardinti, kur yra duota j gos poži ris ir j g žaismas. Jis labai koreguoja t aktant . Romantikas ir visuomen – viena iš romantin s pozicijos pusi , kad jis yra marginalas su visu savo genialumu, sociologiškai visada parašt je. ia svarbus dalykas. Ir visa bej gyst yra susijusi su genialumu. Viskas apie gali galioja, nes aktantas išsiskaido – ir užsakovas, ir ...

K.N.: Jis ia kalba apie vartotojo skon , apie adresat , kad priklausai ne tik nuo firmos ar fabrik , kurie tau teikia medžiag , bet ir vartotojo skonio, prie kurio taikosi autocenz ra. Vadinasi, architekto k rybin laisv ia dekonstruojama.

Beveik m s laikas baigiasi.

Paskaitos 2010.10.28 protokolas

Autor Dovil Katilaitė

Paskaitos pradžioje docentė Irina Melnikova pristatė skaidres su dogonų užrašais, kuriuos galima rasti tinklapyje: <http://www.artheos.org/eng/index.html> (Skyrelis - Exhibition: "Dogon"). Greimas sako, kad miestai, kaip ir dogonų užrašai, atlieka trejų funkcijų: praktinę, mitinę ir estetinę.

Tai siamas skyrelio „Urbanistinio miesto adresantas ir adresatas“ aptarimas. Pereinama nuo adresanto žiūros pereinama prie adresato žiūros. Anot Greimo, adresatui apibūdinti naudojami keli terminai, tai yra jis yra skaitytojas, naudotojas ir stebėtojas, kiekvienas ši terminai ateina iš skirtingos disciplinos ir turi tam tikrą metaforinį atspalvį. Greimas minėtų terminais laisvai disponuoja ir galima sakyti, kad nusižengia jo paties siekiamam moksliniam tikram mokslui terminai turi griežtai apibrėžti vienas kitą. Miesto, kaip pranešimo objekto, samprata dviprasmiška. Dviprasmiškumas atsiranda dėl to, kad pranešimo terminas ateina iš komunikacijos teorijos, kurioje voka „pranešimas“ aprašoma kalbotyros terminais, atrodo, kad kiekvienas pranešimas yra kalbinis (*žodinis*). Tačiau, kaip ne kartą buvo užsiminta, miestas kalba pats – be žodžių, be visų užrašų, jis kalba savo linijomis, formomis ir planais.

Pasakymas, kad samprata yra šiek tiek dviprasmiška, yra juokingas kaip ir pasakymas šiek tiek nesisia. Tačiau semiotikoje, tai manoma, mat egzistuoja kategoriškos ir laipsniškos priešpriešos. Miestui primesti kalbinės komunikacijos terminai nėra visai tinkami, tačiau viliu Greimas kalba apie tai „pranešimas“ priimimui. Architektai sivaizduoja, kad statydami miestus jie siunčia pranešimus, tačiau klausimas, kas pastatė Paryžį, lieka atviras.

Kiekvienas eidamas per miestą priimame jo siunčiamą pranešimą, tačiau Greimas priduria, kad priimti pranešimus tai nereiškia tik juos suvokti, bet ir gyventi miestu. Dviprasmyb atsiranda pradėjus gilintis miesto siunčiamą pranešimo supratimą, ar jis yra iš tikrųjų suprantamas (*perteikiama pirminė patirtis*) ar tai yra tik vertimas. Galutinis visų vertimų ir transformavimų taškas yra natūrali kalba, tačiau kuria prasme ji galima vadinti ir pradine kalba? Anot Greimo, tai gyvenimas miestu, vardink gyvenimą miestu ir atsiras analitinis tekstas.

Gyventi miestu – tai atsiliiepti kiekvienos erdvinės paskatos reikšmė. Paskata ne žodis, nes miestas net nežinibžda, jis duoda paskatas. Tai asmeninis dalykas, kuris priklauso nuo žmogaus, kuris tai pajaučia. Svarbi juslinė patirtis. Galbūt svarbu nepasiduoti juslinei patirčiai – tai

yra nepasiduoti automatiniams žodžiams, o juos atsirinkti – išjausti, o t patirt mes vis laik išver iame SAVO kalb . Svarbus ritmas, kur reikia pajausti.

Miesto kalba – dviprasmiškas reikalas. Kokia tai kalba, kuri n ra nat ralioloji kalba ir kuri reikia pajausti? Panašiai kalbama apie meno kalb . Tai kelia klausim – nes tai n ra kalba, tai veikiau bylojimas. Kino kalba, tapybos kalba...– tai jau semiotikos dalykai. Pranc zai šias kalbas apib dina terminu *langage*, kuris skiriasi nuo nat raliiosios kalbos (*langue*).

Pirmin miesto prasm negali b ti painiojama nei su s moningumu, nei su diskursais miesto tema. Skirtumas tarp s moningo ir nes moningo gyvenimo mieste išnyksta arba bent suspenduojamas. ia Pauliaus magistrinio darbo pavyzdys n ra visai tinkamas, nes jisai gana s moningai keliavo per Vilni . Bet kiekvieno miestie io santykis su miestu yra vis kitoks, kai jis eina per miest atsiliepdamas erdvines paskaitas. Miesto *skaitymo (lecture)* ir *naudojimo (usage)* s vokos vartojamos sinonimiškai. Gal reik t patikslinti – skaityti kaip tekst – tai vienas dalykas, o k reiškia naudoti kaip tekst ? ia jau šie terminai vienas kit papildo. V liau dar atsiranda miesto prasm s *vartojimas (consommation)*. Lietuvi kalboje šiems terminams n ra tiksli atitikmen .

- Kokia yra „pirmin “ miesto prasm ? Ar tai reiškia ta, kuri pirmiau patiriama, suvokiama? Ar pirmin – tikroji, autentiška – ta giliausia?
- Tai kas kalbiška – visada yra jau antrin , o ia kalbama apie pirmin artikuliacij ...
- Tai ta gilioji?
- Taip.
- Ikikalbin .
- Taip. ia pirmumas ir yra ikikalbin reikšm .
- Pasak Greimo, pirmin miesto prasm , negali b ti tapatinama su s moningu m stymu. Riba tarp s moningo ir nes moningo gyvenimo mieste išnyksta ar bent suspenduojama, bet dar kažkas suspenduojama – tas pirmumas, kur b iau link s vadinti ontologiniu pirmumu, tai yra b tiniu. Jis ne tiktai s moningumo/nes moningumo ašyje išsid sto. ia galima fiskuoti skirtum , kai sakoma, kad galima nes moningai gyventi mieste. K reiškia nes moningai? Tiktai ta prasme, kad s mon s židinyje neatsiduria kiekvienas mano žingsnis ir viskas, k aš matau. Tiktai toks nes moningumas, tada reik t sakyt – kad beveik visas gyvenimas yra nes moningas, bet b tent gyvenimas... Ir taip pat gyvenimas mieste. S moningumo s voka ia pasidaro tokia labai intensyvi, vadinasi, jos beveik niekad neb na, nebent analitiškai vaikš iotum
- Nereflektuojamas? (Vilt)

- Nereflektuojamas, kaip Ny pasakyt – jei pažintas, tai tikrai netiesa. Jei jau pažįsti – tai netiesa, tai šita priešyb yra likusi. Vienas dalykas yra gyventi mieste, o kitas dalykas kalbėti ir analizuoti.
- Gyventi mieste – vadinasi, būtai vairi erdvini pranešim sankirtos vieta ir atsiliepti šiuos pranešimus, erdvines paskatas, aktyviai sujungti varias programas ir vietas, kurios individ gundo ir tramdo. Šia grįžtama prie miestiečio gyvenimo stiliaus, gyvenimo modelis šia tapatinamas su miestiečio gyvenimo stiliumi, tai yra gyvenimo modelis yra gyvenimo stiliaus semantin išraiška. Mat, modelis yra abstraktesnė s voka. Tikslai nustatant gyvenimo model galima tikslis suvokti iš dalies adresato turinio struktūrą, tai vėlgi apie semantinį indel adresat šia kalbama. Pirmiausia tas gyvenimo modelis yra gramatinis modelis, jis turi tik tipologinį reikšmę, yra atsietas nuo miestiečio su k nu ir krauju. Bet vėliau, t abstrakt model , ryškinant, j būtina traukti ir variantus, kurie t model modifikuoja. Tai jau konkret s miestiečio socialiniai sluoksniai, urbanistiniai bendrij istorinis reliatyvumas. Greimas yra akcentavęs, kad urbanistinis diskursas nėra vieno miesto diskursas – ar Vilniaus, ar Paryžiaus – o apskritai miesto diskursas, miesto gramatika. Kiekvienas miestas juk neturi skirtingos gramatikos kaip kiekvienas pranešimas lietuvi kalba. Yra skirtinga lietuvi , pranc z kalbos gramatika, kuria remiantis kuriami vair s pranešimai. Bet istorinį reliatyvumą aprašant gyvenimo model turbūt reikia atsižvelgti, sakysim, jeigu t gyvenimo model išvedam iš Vilniaus, tai ir iš vilniečio istorinio reliatyvumo, socialinių sluoksni ir kit dalyk . Toliau mintis, kuri jau vien syk buvo – miesto skaitymas jo vartotojo ir trumpam j užklydusio svečio požiriu... Konkret s TO miesto skaitytojais arba, kaip Greimas sako, „vartotojai“, arba turistai, kurie išm sioja – kiekvienas t miest skaito kitaip, kitaip supranta tas reikšmes. Specifinis skaitymas būdingas socialinei turist kategorijai arba estetinei elito kategorijai. Ir architektai, aišku, miest skaito kiek kitaip, negu nepašv stieji. Bet šia, Greimas sako, jau peržengiami tiesioginiai topologiniai semiotikos uždaviniai ir pereinama prie socialin s struktūros santyki su kolektyvinio pobūdžio aksiologiniais struktūromis.
- O kodėl tie tiesioginiai uždaviniai šia peržengiami? Juk kalba šia eina apie tuos vartotojus...
- Bet Greimo tikslas yra išgryninti gramatin model , eliminuoti krauj ir kaulus.
- Bet eliminavom ir taip, jei sakom, kad jie susiję, jie variantai to, kas turi tapti invariantu... Tai yra variantai, kurie gali tapti popieriniais, tai yra rekonstruojamais teoriškai... Bet kodėl tiesioginius uždavinius tai ne eina?
- Nes tiesioginis uždavinys, nuo kurio jis pradeda savo topologinį semiotikos kūrį – sukurti miesto gramatiką, kuri nuo istorinio ir kultūrinio reliatyvizmo turėtų likt nuošaly...

- Tai lygmenys skirtumas, kuris iš esmės nereiškia, kad tie labiau paviršiniai lygmenys nebūtų topologinis semiotikos dalykas.
Kuriant gramatinę struktūrą, kaip ir rašant lietuvių kalbos gramatiką, neišvengiamai reikia išeiti iš konkrečių lietuvių pasakymų ir iš dialektinių variantų, bet pačioje gramatikoje nėra tikslo užfiksuoti realius lietuvių kalbos variantus, o tikslai tam tikrą gramatinį modelį, kuris yra abstraktus, priartinti prie vienos, suvalkiečių, tarmių – tačiau su ja nesutampa, nes patys suvalkiečiai irgi nešneka ta kalba, kuria šneka radijo diktoriai.
- Galima sustoti prie minimalios „kolektyvinio pobūdžio aksiologinės struktūros“, apie kurias užsiminta kalbant apie individus ir kolektyvus, o šioje vietoje lieka neaišku, kodėl tai tiesioginiai ar netiesioginiai uždaviniai.
- Tas skirtumas Greimo vadinamas semantiniu indėliu, - miesto gramatika ir semantika, kuri gan tinai visai buvo traukta gramatikai.
- Penktas gabaliukas – savotiškai domus, kuriame vedama kino metafora. Greimas kalba apie visuotinai vaizduojamą referentą, kur sukuria miesto vartotojas – miestietis. Betarpiškai miesto paskatos išgyvenimai, kurių miestas teikia per jį keliaujančiam, prasčia/peržengia išgyvenimai, kuriuos žmogus regi už savęs ir jie yra lyginimas su filmo erdve anapus kadro, nes Vilniaus vaizdai mes susidarom ne tik iš gatvių, kuriomis vaikščiame, bet ir iš kitokios informacijos, kuri matome per televizorių, kuri matome Vaidi nait s eil rašiuose...
- sivaizdavimai, kuriuos žmogus regi pats už savęs – iš prancūzų kalbos būtų galima versti kaip vaizduojamą konstrukcijas.
- Paralelūs filmo erdvei, kur ekrane demonstruojamos dalinės vizualinės erdvės, kol tampa sivaizduojamo visuminio referento metonimais, metonimijos principas kine – akivaizdus, kiekvienas kadras pavaizduoja dalelę to miesto, taip galbūt sukuriamas visuminis referentas. Kiekvienas miestietis sudaro visuminį kitur esančio (geriau būtų – nesančio) miesto vaizdą. Visuminis vaizdas maitina visokios ideologijos, susvetimėjimas, tarša, nemaloni kaimynystė – grįžtama prie kaimiškų išgyvenimų. „Paryžius, - miestas šviesos/ šviesos miestas“, gal dėl to, kad ten daug šviesos (apšvietimo)? Virš miesto erdvės iškyla daug visokių prasmių, mitologijų ... Taigi klaidinga sivaizduoti miesto adresatą kaip naivų skaitytoją, kur adresantas, mitinis, rašo hieroglifus – adresatas yra priimanti struktūrą, turinti kodą, kuris leidžia iššifruoti pranešimus, bet kuris, nebūtinai sutampa su adresanto kodu – tai išsiskyrimas komunikacijoje, tarp kuriančių, ar bent jau sivaizduojančių, kad kuria pranešimą, ir adresatą. Šioje vietoje adresantas ir adresatas nėra tušios pozicijos, tačiau kompetetingi subjektai, tada adresato priimamas pranešimas absoliučiai niekada nesutampa su adresanto siunčiamu, jeigu tai nėra du kompiuteriai.

- Paskutinis skyrelis - topologiniai diskursai. Pradžia klampoka, j galima kitaip išversti nei anks iau: „Kadangi n ra b tina kalb ti apie erdv tam, kad ji kažk reikšt , m s jai taikomi terminai *pranešimas*, *diskursas* arba *tekstas* t ra semiotini s vok vardijimai; atrodo, kad jie – kaip strukt ros, o ne kaip terminai - apibr žiami epistemologin s kalbos lygmenyje, nustatan iame bet kurios semiotin s sistemos veikimo principus“. ia ta pati problema kaip ir d l dviprasmišk termin , kurie neapibr žia, kaip prival t , vienas kito, o t ra tik tam tikr semiotini s vok vardijimai, apibr žiami epistimologin s kalbos lygmenyje. Vadinas, jie priklauso ne teksto objekto lygmeniui, o yra metakalbos terminai.
- Kas t originali erdv s konstravimo b d raiškos?
- Apie tai buvo daug kalb ta – statymas kaip veiksmas, duob s kasimas... tai ontologiškai pirmesnis dalykas už visus tuos antrinius.
- Bet ia kalbama apie diskursus, kurie perkeliami iš erdvin s kalbos kitas kalbas. Pirmiausia nat rali kalb , bet gal b t ir kitas. Originali erdv s konstravimo b d savarankiškos raiškos, bet v liau kalbama apie žodinius, grafinius, tapybinius sakini diskursus.
- Žodinis diskursas atlieka dominuojant vaidmen , mat j ver iamos visos kalbos. Jam tenka dvejopa paradoksali užduotis, jis turi atpažinti nuotol tarp erdvinio ir j parafrazuojan io diskurso bei turi t nuotol veikti.
- Svarbu atkreipti d mes , jog šio dominuojan io vaidmens pabr žti nereikia, tarsi anks iau min tos dviprasmyb s neb t . Ta iau – atpažinti nuotol ir j veikti arba panaikinti jo pasekmes, tai yra atpažinti nuotol – paradoksalus ir dviprasmiškas uždavinys.
- Toliau Greimas komentuoja, - atpažinti nuotol , tai atskirti reikšmines erdv s savybes nuo savybi , b ding žodiniams diskursams, tai yra reikšmin erdv reiškianti pati savaime ir jos savyb s, erdvinis signifikantas ir žodiniai signifikantai.
- Labai aiškiai pasakyta, kad diskursus apibr žia ne turiniai, kuriais šie manipuliuoja (erdvine kalba kalbama apie k kit – apie politinius, socialinius, religinius diskursus), bet j sandaros forma?
- Diskursai apie erdv priklauso diskurs tipologijai, nors atskiros klas s nesudaro. Utopiniai, projektiniai diskursai apie erdv turi analog , tipologini gimini ir kitose semantikos srityse. Aprašin jantis diskursas gali b ti ir erdvinis. Taip pat polemisis, utopinis – miest planai, miest kritika... tai tipologin s problemos. Panaikinti pasekmes, kurias sukuria nuotolis nuo daikt diskurso ir diskurso apie š diskurs . Tai metalygmuo, semiotikos uždavinys, nes semiotika n ra diskursas apie daiktus.

- Semiotika išgrynina diskursus nuo kraujo ir kono, skirtingai negu nemoksliniuose diskursuose, kurie susiję su laiku ir erdve, šie išgryninimai, modeliai gali būti achroniški, gali būti realizuoti bet kada ir bet kur, yra nepriklausomi nuo jo realizavimo. Kalbama apie Webberio idealų tipą. Semiotinio modelio adekvatumo principas – tiesioginis nuoroda Hjelmsevo mokslininko sampratė: mokslinis diskursas turi atitikti vadinamąjį empirizmo principą, tris reikalavimus: mokslinis diskursas turi būti neprieštaringas (koherencija), išsamus, paprastas. Važiuoti nuo Katedros tiesiai Antakalni, o ne per stotį. Nors kai kam atrodo, kad semiotikai važinėja per Lazdynus. Greimas skeptiškai kalbėjo apie lingvistinio architektūros aprašymo projektus, sakydamas, kad kalbotyros apibrėžimais nebūtina naudotis. O topologiją vertino kaip mokslą aproksimatyvų ir griežtą. Topologija yra apytikslis ir griežtas mokslas, panašiai kaip kvadratinis šaknis iš dviejų gali būti apytiksliai išreikšta racionalių skaičių sumai, o kreivė – laužtine...

2010. 11. 04

K stutis Nastopka: Šiandien jau užleidžiu ši trib n Viltei. Prad sim nuo Wrighto, taip?

Vilt : Nežinau, pasirinktinai.

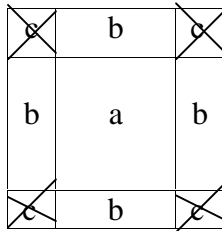
K stutis Nastopka: Si ly iau nuo Wrighto, kadangi yra du objektai: Wrightas ir v liau Lévi-Straussas. Greimas nuolat gr žo prie t dviej erdvi : prie erdv s morfologijos pirmykšt je bendruomen je ir prie erdv s diskurso modernioje visuomen je. Taigi ia turime du pavyzdžius: Wrightas - moderniosios visuomen s tekst erdvinis sakytojas, o toliau- Lévi-Straussas ir jo analiz . Taigi aš si lau prad ti nuo Wrighto ir žodis Viltei.

Vilt : ia pradžiai yra ne mano sukurta vizualin šio namo, kuris buvo analizuojamas, medžiaga. Visas jis yra kryžiaus formos ir viena jo dalis turi du aukštus, kita – vien . Namas buvo pastatytas pa ioje XX a. pradžioje ir yra nedidelis, ypa amerikietiškais standartais, – apie 100 kv.m. Jis priklauso didesniam kompleksui, kur , matyt, v liau stat si turtingesnis iš giminai i , ta iau prieš tai Wrightui buvo užsak pastatyt š kaip eksperimentin statin . Taigi matome pat nam ir dabar ži r sime, kokia buvo padaryta jo analiz . J atliko du pranc z architektai, J. Castex ir Ph. Panerai aštuntame dešimtmetyje. Kalb dami apie savo analiz jie pirmiausia pabr žia tai, kad tyrimas yra nukreiptas architekt r ir semiologija jiems yra reikalinga tik tiek ir tik ten, kur prisideda prie architekt rinio pažinimo. Ir tai nereiškia, kad semiologija yra taikoma naujame lauke. Tyrimas buvo atliktas taikant architekt rin s erdv s analizei s vokas, kilusias iš semiologijos ir strukt rin s lingvistikos. Jie *a priori* pabr žia, kad architekt rin erdv turi savit logik , ir ši logika nesiredukuoja funkcij ar socialin praktik . Viena iš j pirmiausia išsikelt užduo i – išsiaiškinti strukt r , t. y. vertinant pastat , pastat ansambl si lo išskirti kompozicijos lygmenis, atpažinti t lygmen artikuliacij ir išaiškinti veiksmo b dus, kurie leidžia visk derinti bei modifikuoti. Pradžioje jie šiek tiek apsibr žia kalb (*langage*) ir architekt r , bei šios architekt rin s erdv s analiz s metod metmenis. Panerai savo tekste sako, kad per architekt rin erdv mes suvokiame pirmiausia reali erdv , kuri yra pastatyta, patirta, bet n ra patirta per jos architekt rin skaitym , kuris jau pats savaime yra kažkokia redukcija. Kitas dalykas, kur suvokiame, tai yra atvaizdavimo erdv arba erdv s atvaizdavimas. Tai yra projekcija tarp realios ir atvaizduotos erdv s. Ir jei mes, aptardami Greimo tekst , diskutavom apie tai, ar projektas jau yra realus, tai ia jis neišskiria nerealizuot objekt atvej . Tai yra projekcija tarp atvaizduotos erdv s ir architekt sivaizduojamos erdv s, tad aš taip sivaizduoju: tarp br žinio ir to, k sivaizduoja architektas. Toliau jie remiasi kitu architektu, kurio distinkcija yra tarp tarnaujan i reikšmi ir aptarnaujan i reikšmi . Pagal tai architekt ros elementus je skirsto tris kategorijas: erdv s elementai, paviršiaus elementai ir mas s elementai. V liau man pasirod neaiški ši vieta, kur jie sako, kad ši element kitimas per tam tikras architekt rines sistemas veda tokius pasteb jimus: mas s elementas kažkokiu b du tampa erdve ir nuo tada ji vadinama pagalbine erdve. O paviršiaus, arba ploto, elementas tap s erdve, vadinamas sienos erdve. D l to jie skiria tokius erdvi tipus: pagrindin (aptarnaujama) erdv , sien (aptarnaujanti) erdv ir pagalbin (aptarnaujanti) erdv . Tokiu b du jie ia išskiria signifikat ir signifikant , išskiria tris erdves:

- a. pagrindin erdv ;
- b. sien erdv ;
- c. pagalbin erdv .

Taigi tokia yra j erdv s strukt ra. Taip pat jie pabr žia, kad medžiaga visada yra materiali. Toliau jie pateikia kelias lenteles, kurios, mano nuomone, n ra kokybiškai paaiškintos, nors galb t reikia žinoti daugiau nei aš žinau. Ši lentel rodo tris edvi tipus : *a*, *b* ir *c*. Iš principo ia medžiaga priskirta viskam, net ir pagalbinei erdvei, o pagrindin jau jos neturi. Ta iau jie labiau tekste aiškina dekomponavim , skaidym . Ir *b* erdv jie skaido , pavyzdžiui, *a`*, *b`*, o kitas lygmuo – *a``*. Pats analiz s principas tas, kad tie elementai yra skaidomi tol, kol lieka nekalbanti medžiaga, kuri jie prilygina lingvistiniam terminui „fonema“. Dabar jau art jame prie Wrighto

namo. Jie sako, kad sintaks šiame Barton House yra labai aiškiai skaitoma, taip pat jie renkasi trigubą schemą, kuri yra sudaroma iš kompozicijos, rekompozicijos ir perkomponavimo. Jie sako: „mes pasižiūrėme šią schemą iš architektūros ir pritaikėme sintaksei. Tai mums leido katalogizuoti visus erdvių dekomponavimo elementus, duodant formalizaciją visiems lygiams“. Tai matyti nuo pagrindinių a , b , c iki jų su daug daug apostrofų. Remtasi hipoteze, kad šis namas yra sudarytas iš šešių erdvių vienetų, sugrupuotų kryžiu. Vienetas yra apibrėžiamas kaip mažiausias elementų grupas, kuri gali funkcionuoti autonomiškai. Šie vienetai buvo identifikuoti per juos sudarant iš elementus: erdvių elementai, sienų erdvių ir pagalbinų erdvių. Matome šį kvadratuką:

K stutis Nastopka: Atsiprašau, kadangi aš šia labai mažai supratau skaitydamas, kaip tu visa tai supranti?

Vilt : tai tarkim c , tas kvadratukas su kryžiu viršuje, yra pagalbinis erdvis.

K stutis Nastopka: O vidurys šitas..

Vilt : Pagrindinis erdvis. Aptarnaujama – a . O b yra sienų erdvis. Man iš pradžių buvo kažkiek neaišku sienų ir pagalbinų erdvių, kad jie pagalbinis erdvis taip išskleidžia: b – sienų, o c – pagalbinis.

K stutis Nastopka: Tai reiškia b yra sienos visos...

Vilt : Taip, o tie užbraukti kvadratai – pagalbiniai ir pagalbinis erdvių su butyje b t sandėliukai. Nes jis aiškina, kad sienų erdvių (b) atrodo kaip fasado storis ir tai yra priemonė, kuri užtikrina per jį iš vidaus išorę ir taip pat jungia vieną erdvių su kita. O pagalbinis erdvis realizuoja pagalbinę funkciją ir jos formos yra lentynos bei sieninis spintos. Taip pat pagalbinis erdvis gali būti per jį arba artikuliuoti šalia esantys erdvių vienetai. Ši žiningsi kalbant, man tai nėra visiškai aišku. Nes greta jis kalba apie sienų erdvių (naš voka „siena“ aiški – tai yra kažkoks nuspręstas laukas, vidus), bet taip pat jie sako, kad siena irgi gali būti tarnaujanti erdvis, kuri priglaudžia rangą, jei ji butaforiškai stora (sivaizduoju turi tuštumą viduje), pvz. virtuvės, darbo stalas, valgomojo serviravimo stalas, salono židinis, laiptus, ir pan. Tokiu atveju aš jau nelabai matau skirtumą tarp pagalbinis erdvių ir sienų erdvių.

Balsas: Tai gal šia turima omeny kokios nišos sienose kaip pagalbinis erdvis, kodėl gi ne?

Vilt : Tai taip, bet pagalbinis erdvis yra b tent lentyn ar sieninis spintos forma ir ji atlieka sutvarkymo funkciją. O šia...

Arnas Sverdiolas: Ne, b da kita, man atrodo, kad erdvių a , b , c išskyrimas neturi bendro loginio pamato. Koks šia loginis principas? Pavyzdžiui sienos ir erdvių išskyrimas yra aiškus dalykas ir iš tikrųjų fundamentalus. Bet tie sandėliukai, tai atsiprašau...

Paulius: Tai gal šia atraminis kažkokios tvorelės?..

Arnas Sverdiolas: Ne, siena yra tai, kur remiasi, suprantama.

Vilt : Tiesiogine, netiesiogine prasme yra reikalingos tos erdvių. Juk sako: „lentyn, sieninis spintos forma“.

K stutis Nastopka: Dėl tos pagalbinis erdvių tai prancūzų „support“ gali reikšti ir atraminis erdvis.

Vilt : Bet kuo dėl tos tada šia lentynos ir spintos?

Arnas Sverdiolas: Bet tikrai, kaip...

K stutis Nastopka: Niekaip nepaaiškina šito?

Vilt : Tai tikrai nepaaiškinta ...

Ar nas Sverdiolas: Tai palaukit, reikia sugalvoti! Reikia suprasti, kokia buvo mintis, vis tiek kažkas juk tur jo b ti, negalima sakyti, kad yra trikampiai, keturkampiai ir tiek. Taip neb na. ia n ra bendro pagrindo.

Vilt : D l pagrindin s erdv s viskas aišku. Ji yra centre, aptarnaujama, reiškia kitos erdv s jai yra pajungtos. O tos kitos erdv s yra sienos ir pagalbin s erdv s. Problema ta, kad n ra aiškios skirties tarp sienos erdv s funkcijos ir pagalbin s erdv s funkcijos. Nes ir viena ir kita, pagal j apibr žim , gali tarnauti kaip sand liukas. Ir vien , ir kit mes kažk paslepiame. Aš sivaizduoju, kad tai tur t b ti kažkoks blokas, kuris vizualiai iš pagrindin s erdv s atrodo kaip siena.

Ar nas Sverdiolas: Tai reiškia ašis b t „aptarnaujamas“ ir „tarnaujantis“?

Vilt : Taip.

Ar nas Sverdiolas: Tai jei ašis yra šitokia, reiškia j galima tiesiai išd styti – tada viskas tvarkoj. Bet tik pagal ši funkcij .

Vilt : Šis punktas aiškus. Tiesiog b ir c išskirti sunku. Ir jie neišaiškina šito.

Ar nas Sverdiolas: Man atrodo pagal tai, kas yra Greimo kvadratas, ia tur t b ti trikampis. Tada erdv ir siena b t stipriosios priešpriešos viršuje, o aptarnaujanti erdv b t apa ioje. Ta iau tik viena, ji neturi savi opozicijos. Juk taip galima sivaizduoti, kod l turim b ti prisiriš prie kvadrat ?

Vilt : Kvadratai ia d l to, kad buvo remtasi namo planu. Nes planas yra kryžiaus formos...

Ar nas Sverdiolas: Kol kas ia to plano nereikia, nes mes gal tume bet k – oval ...

Mindaugas: O kaip reikt sivaizduoti erdv , priešing sienai?

Ar nas Sverdiolas: Na, siena yra pusiau erdv , pusiau laikanti konstrukcija. O ta c b t kažkas per vidur .

Vilt : Nei erdv nei siena.

Ar nas Sverdiolas: Apie koki erdv kalbame? Apie tuš i erdv . Kas yra kambarys? Tai niekas.

K stutis Nastopka: Na taip, taip. Pirmoji priešprieša akivaizdi: pagrindin erdv ir aptarnaujan ios erdv s.

Vilt : Bet tai yra susij su medžiagiškumu: a erdv neturi medžiagos. O b ir c erdv s – turi.

Ar nas Sverdiolas: D l to aš ir sakau, kad bent fragmentiškai susideda tas „kvadratas“. Viršuje yra arba medžiaga, siena, arba yra tuštuma – tai, kas tarp sien , tarpusienis, ar ne?

Paulius: Tai b, c yra kambarys.

Ar nas Sverdiolas: Taip. Ta iau tie aptarnaujantys sand liukai, nišos – nei šiokia nei tokia erdv . Kai daiktas yra pasl ptas daikt , tai jis nei tuštuma, nei daiktas. ia kreiva logika, šito aš neneigiu.

K stutis Nastopka: Na, pranc ziška sinonimija dar painesn , nes ia Vilt išvert „siena“, bet tas žodis (*paroi*) gali reikšti ir „pertvara“. Taip kad ia tos sienos perdaug...

Vilt : Iš pradži ieškojau „platformos“ termino, kaip patys pranc zai, bet iš principo tokiu atveju jie tur tu vartoti žod *mur* tokiu atveju, nes *paroi* jie vartoja ir gamtinei sienai, ar uolai, nelabai sta iai...

K stutis Nastopka: Na ia jau ne m rin s sienos, o sienos kaip konstrukcinis elementas, skiriantis erdves, kaip pertvara.

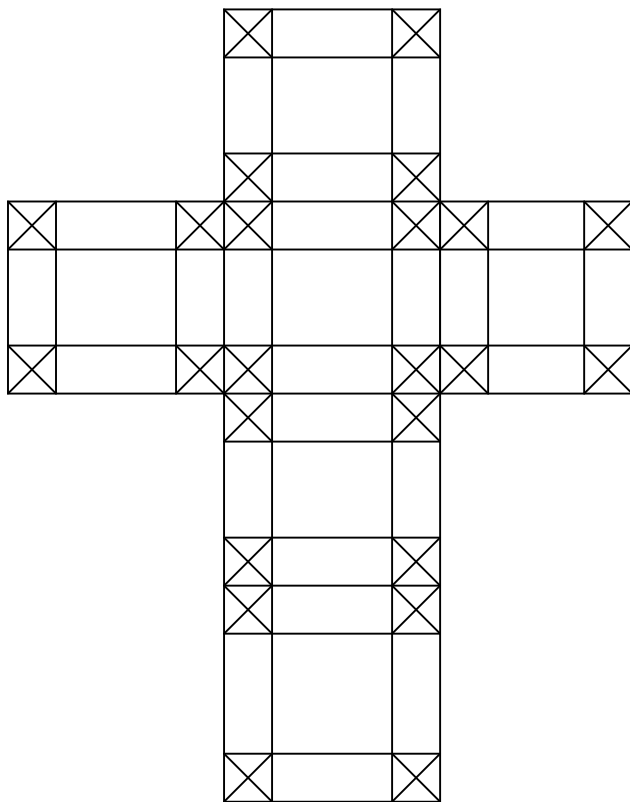
Ar nas Sverdiolas: Tai tas aišku, net ir jos materialumas tada ne taip svarbu. Membrana gali b ti bet kokia, japoniškas langas, vis tiek skiria erdves. Ir kartu jas formuoja. Šitai aišku. Bet kažkaip dabar nejauku su tais sand liukais. Sand liukas, kuris yra pertvaroje, taip? Sienoje?

Kažkas: O gal paži rim, k ten realiai turi galvoje?

Paulius: Nežinau, ar tai svarbu, bet c visada yra kampuose.

Ar nas Sverdiolas: ia tik login schema. Jie patys šitai ir vadina kvadratu. ia juk n ra namo planas.

Vilt : Bet šis kvadratas yra vienas vienetas, reiškia mažiausia element grup , galinti funkcionuoti autonomiškai. Plan sudaro šeši tokie vienetai, išd styti kryžiaus forma. ia yra paimtas planas...

Jis sudarytas iš šeši kvadrat li , kuri kiekvienas kampuose turi tuos „sand liukas“.

Ar nas Sverdiolas: ia pakankamai painu, nes toks architekto planas yra...

Vilt : Taip, ia viskas kyla iš to plano, ne iš reikšm s.

K stutis Nastopka: T sand liuk perdaug detalizuot nereik t , ia yra kažkokia atramin erdv ir tiek.

Mindaugas(?): O k reiškia funkcionuoti autonomiškai? Tai reiškia kad naudojama gali b ti?

Vilt : Nepaaiškina. Man susidar toks sp dis, kad jie aiškina, bet kur mintis neaiški, tai taip ir praleidžia. Nes lentel s funkcionuojau sau, tekstas – sau. Suprask lentel kaip tik nori.

Ar nas Sverdiolas: ia tiek, kad reikia suprasti, jog tai, kas buvo pavaizduota kaip loginis dalykas dabar jau gauna topologin form .

Vilt : ia yra tik vienas plano fragmentas.

Ar nas Sverdiolas: Ne, bet tai, kas ten buvo login s formos, ia tampa topologija. Tai yra, gauna konkre ias vietas erdv je. Ir dabar jau galima pasakyti, kur yra siena, kur kambarys, kur sand liukas.

Vilt : Aš manau, kad pagal j logik iš pat pradži buvo topologija, tiesiog tai buvo vienas fragmentukas paimtas ir manau, kad jie labiau ir remiasi tuo.

Laurynas: Man atrodo, kad siena tarnauja kaip kažkoks mediatorius, kai mes iš išor s einam vid ir iš vidaus išor . Juk per sand liuk mes šito nedarom.

Ar nas Sverdiolas: Gali b ti.

Balsas: Bet šituose kampuose kokie sand liukai gali b ti?

Ar nas Sverdiolas: Ten langai yra iš tikt j . Nuotraukose ten parodyti kampuose langai.

K stutis Nastopka: Na tai pagrindin je erdv je gal ir langai gali b ti?

Vilt : Bet v lgi pagalbin erdv realizuoja pagalbin funkcij ir jimo ar per jimo, kaip sak Laurnas.

Ar nas Sverdiolas: Tai durys ir langai b t irgi tas pats? Kiaurym s sienoje. Tada yra aiškiau: atsiranda bendras pagrindas. Yra erdv , tuštuma, sienos – uždaras dalykas - ir yra kiaurym s, pro kurias galima eiti, ži r ti arba sukišti daiktus (kažkod l). Taigi jie pasislepia, ar ne? Jie ne atviroj erdv j, bet jie kažkur nukišti. Šia prasme nukišti sien , nes ia siena yra tai, kas skiria. Tai, ko vizualiai nesimato. Tad jei lov išsitrauki iš sienos, tai tu j ištrauki iš nematomos dalies.

K stutis Nastopka: ia pertvara ir kiaurym visai tikt : yra pagrindin erdv , pertvaros ir kiaurym s. Tad kryžiukas b t prie kiaurymi .

Saulius Žukas: Tada priešpriešos b t : a vs c ir b , o dar viena priešprieša: b vs c . Tokia dviaukšt strukt ra.

Ar nas Sverdiolas: Ne, man atrodo, kad išlieka tas trikampis, nes griežtoji priešprieša vis d lto b t erdv vs siena.

Saulius Žukas: Siena, kuri gali b ti kiaura.

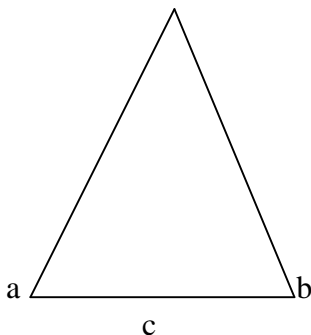
Ar nas Sverdiolas: Ne, tai kiaura siena apa ioje (trikampio). Ji pusiau erdv . a (pagrindin erdv) vs b (siena).

Mindaugas: Tai kokiu pagrindu erdv vs siena, nelabai suprantu. Sudarius bendr vaizd , išeina b tis vs neb tis.

Ar nas Sverdiolas: taip, ia taip ir yra.

K stutis Nastopka: Gerai, o tai kur c turi b ti?

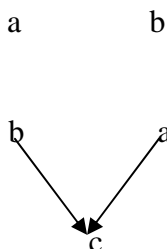
Ar nas Sverdiolas: Apa ioje. Nes kas yra ta kiaura siena? Pusiau erdv , pusiau tuštuma.

Tai yra pusiau medžiaga, pusiau tuštuma. Arba kor ta medžiaga.

Paulius: Gal to medžiagos tuštuma b t c viena dalis, o medžiagos netuštuma b t c kita dalis?

Ar nas Sverdiolas: man atrodo taip ia b t : c b t priešprieša abiem dalim:

Jei laikom, kad apatin kvadrato eil yra susilpninimas ir klausiam: tai kas susilpn ja? Ir viena susilpn ja, ir kita susilpn ja.

Saulius Žukas: Bet tai kurioj pus j tada? Jei apa ioj, tai jis yra a paneigimas.

Ar nas Sverdiolas: Tai aš sakau, kad ia kvadrato nereikia. ia reikia trikampio. Na kaip kitaip išaiškinti, kas yra perforuota siena? Pusiau tuštuma, pusiau medžiaga.

K stutis Nastopka: tai galima ir per kvadrat išaiškinti: yra erdv , yra siena, ir tada yra ne siena, t.y. c .

Ar nas Sverdiolas: Viršuje yra griežta login priešprieša: arba medžiaga, arba tuštuma. O tarp jų yra ne medžiaga ir ne siena.

Vilt : Bet patys praneš jai nurodo, kad c taip pat yra medžiagiškas.

Dmitrijus: Tai išeina, kad c susidaro iš sienos ir erdvės.

Ar nas Sverdiolas: Taip, dėl to jis ir yra apačioje.

Dmitrijus: O b bei a irgi neegzistuoja.

Ar nas Sverdiolas: Tai žinoma! Nes tada erdvė neturėtų konfigūracijos, ji būtų absoliuti. Jei kalbam apie architektūrą, tai ten sienos statomos tam, kad artikuliuotų erdvę, nes architektas roje nieko kito, išskyrus erdvės artikuliaciją, nedaroma.

Dmitrijus: Tai kam tada a iš viso reikalinga? Galima buvo pripašyti sieną ir kažkokį sandėliuką, o iš...

K stutis Nastopka: Ne, pirmoji priešprieša buvo aptarnaujanti ir aptarnaujama.

Ar nas Sverdiolas: Tai juk tik ką pasakiau: mums reikia erdvės, mums nereikia sienų. Bet kad neišeina be sienų. Todėl pastatom sienas. Jos užtikrina erdvės buvimą. Tai – tarnybinė funkcija.

K stutis Nastopka: O kad neuždustum prakertam skylių.

Ar nas Sverdiolas: Na, skylės irgi reikia, bet jos jau tampa kompromisiniu dalyku. Nes jos jau yra nei medžiaga, nei erdvė.

Dmitrijus: Taip atrodytų, kad b būtų tik formuojantis dalykas, o c – funkcinis.

Vilt : Man irgi taip atrodytų, bet kad jie patys savo tekste viską sumaišė.

Ar nas Sverdiolas: Ne, bet man atrodo, kad šia funkcionalumui dar ne vieta, todėl, kad tai yra visai kito loginio plano, daug konkrečiau sako, nes ar galim pasakyti, kad mums reikia erdvės? Jei reikia, vadinasi sienos irgi yra funkcionalios, jos užtikrina tai, ko mums reikia. Tada šia yra funkcionalumo apibrėžimas. Man reikia erdvės, bet ne sporto salės, o kabineto. Na, tai sutraukiu sienas atitinkamai arčiau. Sėdžiu sau patenkintas, uždarytas tokioje erdvėje, kokios reikia, taigi šia jos funkcionalumas. Bet tai, kas šia vadinama funkcionalumu, yra pagal visai kitokią plotmį.

Vilt : Aš sakyčiau, kad jie šia padarė vadinamąją kompozicinę analizę. Jie sako, kad šia yra reikšmės, dar kažkas, bet iš esmės šia yra paimtas planas, suvestas funkcijas ir tai, ką jie dar, mano nuomone, yra labiau kompozicija. Ir vėliau jie sako: ar tos erdvės jungiasi, ar jos dalinasi, stumdomi tarpusavyje... Bet iš to, ką jie sako, logikos, reikšmės, kuri nesusiveda funkcijai aš nematau. Juolab kad tai, ką jie padarė, yra tikrai kompozicinė analizė.

Ar nas Sverdiolas: Tai reiškia mes rekonstruavome bazinę, giluminę priešpriešą, architektūros logiką. Nes šia ne kas kitas, o loginiai santykiai. Reikia erdvės? Turisi statyti sienas.

K stutis Nastopka: Na taip, ir grįžom prie tų trijų elementų, kurie yra tarsi fonemos.

Saulius Žukas: Tai tik sugalvokit, kas yra tas b .

Dmitrijus: Lentelėje rodo, kad a yra ne substancija, o b ir c – substancijos.

Ar nas Sverdiolas: Taip, bet ta c „substancija“ yra pusiau substancija, pusiau ne substancija.

K stutis Nastopka: Na gerai, bet lyginant toliau, tai šie trys elementai būtų kaip leksemos? Iš kurių frazės sudaroma?

Ar nas Sverdiolas: Ne. Logika, pati sintaksė.

K stutis Nastopka: Bet šia yra elementai: a , b , c . Tik aš klausiu ar tai yra patys smulkiausi, kaip fonemos, kurios neturi reikšmės.

Vilt : Jie sako, kad fonemai būtų prilyginti tik pati nebyli medžiaga, išskaidžius iki tiek, kai lieka tik medžiaga. Taigi medžiaga lygi fonemai.

K stutis Nastopka: Tai jau šia aukštesnis lygmuo.

Ar nas Sverdiolas: Ar galim su tuo sutikti? Šia nebent kalbotyros prasme, juk pats žemiausias lygmuo yra garsas arba grafema, ar ne?

K stutis Nastopka: Na grafema, šia raštas, nedėkim šia rašto. Vadinkim fonema. Taigi fonema yra tai, kas atskiria garsus vien nuo kito.

Ar nas Sverdiolas: Manau šia ir užsibaigia lingvistika, nes šia tik norima pasakyti, kad kaip kalbos medžiaga yra garsas, taip architektūros medžiaga yra medžiaga.

K stutis Nastopka: Ne, projektas kaip tik yra kalbinis architektūros teksto aprašymas. Ir perkelia Saussure'o terminus (vykusiai ar nevykusiai – kitas reikalas). Bet mano klausimas vis tiek toks: ar tai yra pirminiai vienetai, ar pirminiais vienetais jie laiko pačią medžiagą? Tokiu atveju ji iš fonem būtų sudaryti tam tikri reikšminiai vienetai: žodžio šaknis,...

Ar nas Sverdiolas: Ne, ji nieko nenorima pasakyti, tik tai, kad kaip kalbos sudaro garsai, taip architektūros sudaro medžiaga.

K stutis Nastopka: Bet vėl jau jie daro sintaksinę konfigūraciją: trys komponentai *a*, *b*, *c* ir iš jų vėl jau kombinuoja. Aišku, nieko panašaus ji žodžius nėra, bet būtų tarsi tam tikros leksemos, iš kurių vėl jau sudaromas sakinytis, kaip toks kvadratas. O vėl jau visas diskursas keičiasi. Tad tam tikras „sudingimas“ yra akivaizdus.

Laurynas: Logikoje ji galima būtų palyginti su negriežta ja diskunkcija, kur *c* būtų tikrai nefundamentalus: būtų arba *a*, arba *b*. Kuris ir leidžia būti jiems kartu bei atsiranda iš tos disjunkcijos negriežtumo.

Ar nas Sverdiolas: Taip. Lévi-Straussas juk irgi visa tai naudoja, kad sušvelnint priešpriešas. Yra sienos, erdvės ir pusiau sienos pusiau erdvės. Jos ir praleidžia, ir uždaro. Užstoja ir žvilgsnį, ir judesį. Tai yra esminis sienos bruožas.

Andrius: Bet jei jie medžiagiškumui kelia kaip esminį kriterijų, tai tada jau pakimba ore. Juk kokio medžiagiškumo turi ji? Tada logikos vėl nebelygia. Jei vienas elementas medžiagiškas, kitas – ne, tai tada kaip?

Ar nas Sverdiolas: Ji yra elementariausios priešpriešos. Tas pats kaip gyvenimas ir mirtis, būtis ir nebūtis.

K stutis Nastopka: Dabar viskas gražiai aišku kvadratu: yra priešprieša *a* vs *b*, yra ne *b* ir ne *a*, o *c* yra terminas, jungiantis tas dvi pozicijas.

Ar nas Sverdiolas: Taip, tik kad jis yra pirmapradiškai sudingtas, taip kad kvadrato nereikia, pakanka trikampio. Bet tai nesvarbu.

Vilt: Dabar kalbame apie tai, ką jie vadina erdvės elementų analize ir pirmas veiksmas būtų derivacija. T. y. pradini elementų komplekto mažinimas, skaidymas žemesnius lygmenis, kuriuose kvadratinė schema atkartoja visą erdvės vienetą. Tad *c* gauna kvadrato formą, o *b* yra skaidomas *b*, *a*, *b*. Plačiau jie nekomentuoja, tiesiog pateikia tokį veiksmą.

Ar nas Sverdiolas: Gerai, tai sivaizduokim, kad turim vieną erdvę, tarkim, šią auditoriją. Ji yra sienos, užtikrinančios, kad erdvė yra tam tikros konfigūracijos. Taip pat yra langai, durys (pusiau sienos, pusiau tuštumos). Dabar galime imtis derivacijos, t. y. galime šitą imti dauginti: už šios patalpos – kita patalpa, paskui trejią patalpą... ji daugiau nieko ir nėra. Jie išlaiko tokį patį loginį jį, tiek kad skirtinguose lygiuose. Tik dėl grožio turime kvadratus, gal tume turėti ir linijų, logika būtų ta pati.

Vilt: Man tik domu, kodėl *b* (sienoje) atsiranda *a* (pagrindinė erdvė)?

Saulius Žukas: Tai būtų tent. Tiek, kad sutampa abiejų formos, bet funkciškai ji viduje. Juk ji nebūtina kvadratams.

Paulius: Tai iš esmės viskas priklauso nuo *c*. Tie keturi taškai ir nurodo, kokia yra ta erdvė. Nes visada, norint nurodyti patalpos erdvę, reikia tų keturių taškų. Bet juk gali būti penkiakampis...

Vilt: Manau tai, kad ji kvadratas, yra tiesioginė nuoroda konkrečiam namo planui.

Ar nas Sverdiolas: Turbūt ne, mes galime ir ovalinius namus statyti. Jis lygiai taip pat būtų su skylėmis.

Mindaugas: Bet dėl to ji ir plečiasi, kai *c* daugėja...

Dmitrijus: Ne, ji tiesiog *c* pavaizduota vienodu atstumu nuo *b* ir nuo *a*. Tai nepriklauso nuo to, kad yra keturi kampai.

Mindaugas: Bet kalbant apie planimą, tai sandėliukai daro tokį planimą...

Ar nas Sverdiolas: Meskit iš galvos sandėliukus. Ten skylės. Ji yra vienaip, o kai jie kitą loginį schemą užklos ant konkrečios brėžinio, bus kitaip. Kaip jie ten gali padaryti, mes dar matysim. Dabar nereikia pasiduoti sugestijoms. Ji ne namo brėžinys.

Vilt : Namas yra sudarytas iš šeši kvadrat li , kurie kampuose turi kiaurymes. Dabar mes analizuojame vien vieniet iš šeši .

Saulius Žukas: Gal nevadinkim to nei skylė, nei sand liukais, o ne siena ir ne erdvė. Nes erdvė gali b ti apribota tik b ir c.

Ar nas Sverdiolas: Ne, skylė reikia, nes tada nesimatys, kas yra susilpninimas. O kai šito n ra, turime tik d žes be iš jimo ir jimo.

K stutis Nastopka: Juk skylė galima suvokti abstrakčiau – kaip iš jim . Tas pats, k pranc zai vadina *support* – erdvė kaip atrama.

R ta: O yra koks konkretus pavyzdys, kaip tas kambarys tur t atrodyti?

Vilt : Dabar ten yra siks r s fondas, kuris organizuoja ekskursijas. Ir internete yra randami tik vaizdai, o ne pats planas. Dauguma puslapi apie š nam – reklama.

Dmitrijus: O analizav žmon s teig , kad j analiz tinka tik šiam pastatui?

Vilt : ia yra b tent šio pastato analiz , bet v liau šio pastato pagrindu, išsiaiškin šiuos elementus, pereina didesn nam .

Ar nas Sverdiolas: Ne, bet ta abstrakti shema, kuri išsiaiškinom tinka kad ir ovaliniam pastatui. Juk erdv s formavimui ir reikia materiali rib , kurios j apribot .

Mindaugas: O galb t yra trys elementai, patys gryniausios architekt roje: erdvė , siena o c – matmuo, apimantis erdves, nusakantis skirtum tarp sienos ir erdv s. Nes nei siena nei ne siena architekt roje nieko nepasako. Langas – siena, nesvarbu, kad pro j kažkas matosi. Durys taip pat.

Vilt : Aš tai dar manau, kad b gal yra nelaikanti siena, o c – kolona, kampiniai elementai. Tada b b t užpildas tarp t kolon .

Ar nas Sverdiolas: Nelogiška. Empiriška. O kaip su laiptais? Pamatais? Viskas yra mišrios formos, tam ir reikalinga c. Kieno dalis ji yra? Vidaus ar išor s?

Moteris: J s visk painiojate, juk yra išorin erdvė ir vidin . Tada mes tur tume siveisti d element .

Ar nas Sverdiolas: Totalin s architekt ros požymiu išorin erdvė yra irgi architekt riškai suplanuota. Aišku, kad šis sklypas buvo suplanuotas, vadinasi architektas tai suvok kaip formavimo dalyk ir ved medžiagas kažkokias. Mes ne vedam savavališkai nei vieno elemento. Dar truput pasiaiškinkim derivacij . Manau ia tur t b ti amplifikacija.

Vilt : ia n ra padauginimas: jie c element suskaido mažesnius dydžius, o ne padaugina.

Laurynas: tai viena fig ra b t kitos išvestin .

Dmitrijus: Jei tur tume ne kvadratin pastat , vis tiek tas pats gaut si. Viena erdvė , suformuota iš b ir c.

***labai intensyviai diskutuojama apie erdvi skaidym si ***

Dmitrijus: Lygiai taip pat galima palyginti su logika: galima sakyti a ir b, ir galima sakyti „aš jaunas ir negražus“. Tai tas „jaunas ir negražus“ b t žemesnis lygmuo, lyginant su a ir b.

K stutis Nastopka: Man atrodo šio tokio aiškumo jau pasiek m.

Moteris: Manau, kad atsakymas yra elementarus: a' yra žemesnis a lygmuo. Tos raid s su apostrofais yra smulkesn s erdv s. Lygiai taip pat ir b, c.

Ar nas Sverdiolas: Paimkim kol kas tik a ir b: sien ir erdvė . Naujoje erdvėje b t b`, a`, ir b`.

K stutis Nastopka: Na taip.

Vilt : Derivacijoje jie laipsniškai paprastina kompozicij , nudodami kelet iš eil s element , kuriuos jie prieš tai buvusioj derivacijoje padaro. Ir sako, kad c funkcijai galima priskirti dar pagalbinę erdves. Taip pat vyksta c ir b asimiliacija: susiliejinimas.

Ar nas Sverdiolas: Man atrodo kad tai, k jie paruoš kaip analitin rank , jau tinka konkretizacijai.

...

2010 11 11

K. Nastopka: D I protokolo rimtesni pastab kas nors turit?

A. Sverdiolas: Iš protokolo galima suprasti, kas vyko. Bet tas vyksmas – chaotiškas, jome labai menkai pasist m jimais ir ne visi kartu, o labiau kaip minia. Kai kurie dar laikosi to, kas buvo seminaro pradžioje, kiti – ne... Pasteb jau, kad neliko vieningo jud jimo, jome tarsi minia.

K. Nastopka: Kolektyvinis aktantas.

A. Sverdiolas: aš nesu tikras, ar mes sutar me d I rezultato. Ar nereik t mums kažkaip užfiksuoti, ar panašiai suprantam.

K. Nastopka: Man atrodo, kad kažkas jau yra užfiksuota. Kadangi aš buvau skait s oroginal , po pristatymo ir po Vilt s komentar man daug kas paaišk jo. Bet aišku, kad trepsenimo vietoje ten buvo nemažai. Ir dabar aš nelabai žinau, ar iš to, k mes išsiaiškinom yra kokia nauda ar n ra. Bet paguodžiantis balsas: la šiandien pasirod . Ji an syk nebuvo, bet paskai iusi protokol su didžiausiu entuziazmu sak , kad j labai suintrigavo ir kad ji nor t paklausti, ar tas tekstas yra išverstas lietuvi kalb . Vadinasi, net protokolo skaitytojai steb dami šit veiksm kažk atpaž sta. la, kas gi tave suintrigavo?

la: Nežinau, pasirod domu. T sinys bus, ar ne?

K. Nastopka: t sinys bus šiandien.

Vilt : Gal ir pabaiga bus.

K. Nastopka: pabaigos neb na niekada. Nemanau, kad dabar reik t gr žti, nes mes gr ž v l trepsensim. Ten yra daug toki mirguliavim . Nebent galima Pauliaus paklaust, nes jis erdv iupin jo iš arti. Pauliau, kai paskaitei šit straipsn , ar tau jis duoda k nors erdv s apm stymams?

Paulius: erdv s apm stymams nežinau, bet praeito seminaro apm stymams – taip. Kiek peržvelgiau, tai man pasirod , kad kalbama apie pastato subraižym . N ra ten joki sand liuk , yra neva tuš ia erdv , yra sienos apribojan ios ir atramos. Ta medžiaga ir nemedžiaga yra bendros substancijos... Šiek tiek apie kitus dalykus kalbama. Panašu, kad jie ne pat pastat nagrin ja, o pat braižym pastat ir architekt rin darb .

K. Nastopka: Taip, bet tai yra pastato br žinys ir tas br žinys sudarytas iš trijų elementų. Pagrindinis nematerialus elementas yra pagrindinis erdvė, paskui yra sienos – tai yra aišku. Bet dėl to trečio, kur vadina Paulius atrama, mes daugiausia ir klaidžiojome. Nesupratome skirtumo tarp sienos, pertvaros ir tos atramos. Iš pradžių užsikabinome už „sand liuko“, Mindaugas labai gynytojus sand liukus, o kiti priėjome prie „kiaurymų“.

Paulius: Apie tas kiaurymes labai prabėgom užsimenama.

K. Nastopka: Bet kokių pagrindų yra supriešinamos atramos ir sienos?

Vilt : Tas *c*, t. y. atramos, yra konstruktyvas.

Paulius: Mes architektūriniu požiūriu žiūrime? Su medžiagiškumu yra taip pat kaip su distancija.

A.Sverdiolas: bet mums reikia kalbėti, kaip yra iš tikrųjų, o ne kaip jie mano.

Vilt : Čia yra to pastato planas, kryžiaus formos. Matosi, kad tos didelės erdvės yra švarios ir matosi tai, ką mes vadinome sand liukais, tos pagalbinės erdvės. Čia tos, kur kampuose. Jeigu pagal tą aprašymą, kur sieninės spintos, sienose pasislepia stalai ir panašiai. Nebent taip. Iš kitos pusės, jeigu *c* yra atramos, tai labai aišku, štai kampuose yra *c* užjuodinta. Trečia operacija yra prijungimas. Jie rašo, kad tai itin būdinga sienai erdvei. Nes *b* elementas tai siena, paviršius. Tas *b* gali egzistuoti autonomiškai arba gali būti visiškai arba iš dalies prijungtas prie kaimyninio erdvės elemento arba išorinės erdvės. Jei kalbama apie sienas arba paviršius, nežinau, kaip jie gali būti prijungti prie lauko erdvės.

A.Sverdiolas: pirmasis elementas yra toks pilnas, o kitam ta centrinė erdvė yra išplėsta sunaikinant kai kurias sienas.

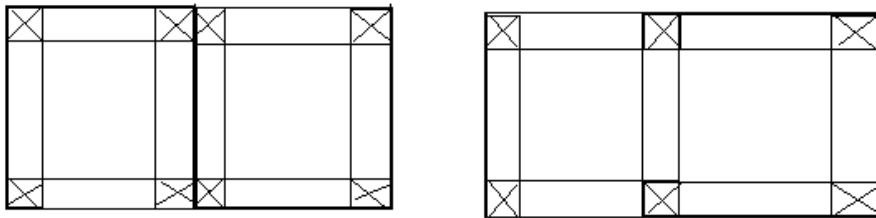
Vilt : Jie rašo, kad tie prijungimai yra vairūs, priklausomai nuo to, ar tas prijungimas užbaigia konfliktą tarp dviejų kaimyninių erdvių, ar tarp vidinės ir išorinės. Ta paviršiaus erdvė yra apibrėžiama kaip koreliacijos erdvė, ji gauna slenksio vertę ir tampa vieta, kur susiduria dialektiniai poliškumai. Čia kyla mastelio konfliktai ir taip toliau.

A.Sverdiolas: mes praeitį kartą apie tai kalbėjome, kai vedėm kiaurymes. Išorinė ir vidinė erdvė, sivaizduokime, kad neapsiribojama vidiniu pertvarkymu, bet išmušama viena arba dvi sienos (arba trys, arba keturios). Tada su lauku susidaro kitoks santykis, aneksija plečiasi toliau, bet liks keturi stulpai kampuose.

Vilt : Kalbant apie konkretum , paveiksluke kaip tik buvo ta dalis, kur pri jimas yra prie stogo, bet n ra sienos, tai ia yra aneksija.

A.Sverdiolas: aš manau, kad t vidaus-išor s konflikt galime vairiai spr sti, gali b ti stogin (?), gali b ti langas, durys...

Vilt : Sud ties veiksmi. Ši veiksm jie skiria dvi formas.

pirmas yra paprastas pristatymas, sugretinimas. Du erdv s vienetai sudedami šalia, lieka du kraštiniai elementai. O kitas b t sud tingesnis, elementai susijungia taip, kad išnyksta vienas vertikalus stulpelis. Dvi pagrindin s erdv s naudoja vien centre esant pagalbin blok . Jie rašo, kad to namo erdvin sintaks yra pernelyg paprasta, kad b t galima steb ti ši dviej veiksm pasekmes. Nes tas paprastas sujungimas ia naudojamas tik vien kart , prie virtuv s. Mano tas turimas planas yra per prastos kokyb s, neišeina pasiži r ti, kaip ten tie laiptai.

Balsas: Galima klausim ? Mes ia aptar me visas galimas kombinacijas ar visas, kurios gyvendintos tame name?

Vilt : Manau, kad tos, kurios yra šiame name. Nes pasirinktas gana paprastas namas ir ta kalba gana paprasta. Nes kitu atveju šiek tiek sud tingesnis namas imamas, tai prasideda sud tingesn s konstrukcijos.

A.Sverdiolas: O man atrodo priešingai. Tod l, kad kam reik t ia tuos du sud jimo b dus d ti vien nam ?.. gal ir galima, bet... Netgi kvadratin forma ia yra neb tinas

dalykas. Bet tie santykiai, apie kuriuos kalbėjome, liks tie patys, nepriklausomai nuo to, kaip jie išdėstyti konkrečiai.

Vilt : Aš tiesiog norėjau pasakyti, kad šitie variantai galimi ir kituose namuose, bet tai nėra visi, nes sudėtingesniuose namuose atsiranda daugiau tų operacijų.

A.Sverdiolas: Žinoma, bet jie paima vis dėlto logines operacijas, aiškindamiesi šį pastatą. Šios loginės galimybės turėtų būti galimos... Išsikerpa tas, kurios mums reikalingos.

Balsas 2: kodėl negali būti kitame name?

Vilt : Gali, bet pridėdant dar kai kurią, kuri nėra šiame.

Balsas 2: Bet iš jų kombinacijų tai daroma, tik sudėtinga. Mums tuo ir naudingas tas namas, kad tas planas yra labai panašus – šį brėžinį ir leidžia susidaryti abiejų.

K. Nastopka: Taip, aš manau, kad tai yra prieštaravimo tarp loginių konstrukcijų ir konkretaus objekto. Tai yra bandoma sukurti tam tikrą gramatiką iš konkretaus diskurso – šito plano. Lygiai kaip ir kalboje – iš tam tikro teksto ar jų grupės bandoma atkurti tą tekstą gramatiką. Jei prijungsim daugiau tekstų, tai turėsime naują elementą. Bet jei yra pakankama apimtis to teksto, tai iš turimo korpuso logiškai galima daug duomenų išvesti.

A.Sverdiolas: O kitas dalykas, kad jei taisyklės nustatytos, jos neturi keistis. Todėl tas empirinis dauginimas operacijų nekeičia logikos.

K. Nastopka: tai jų užmojis yra kurti gramatiką. Tai, kas pastovu, kas logiška...

Balsas 2: gramatika šiuo atveju iš morfologijos, loginių vienetų ir jų jungimosi, tai tai yra c,b,c,c,b,c – frazė.

Paulius: man atrodo, kad šitas brėžinys geriausiai atspindi, kad tai logika yra labai savotiška. Jie tai kalba apie brėžinį iš tikrųjų.

K. Nastopka: gerai, bet kodėl jie kalba apie brėžinį? Kad paaiškintų konkretų brėžinį ar kad nustatytų bendrias brėžinio konstravimo taisykles?

Paulius: kažkokių bendrų taisyklių jie ieško. Bet kieno tos taisyklės yra? kokio dalyko? Ar braižymo, ar architektūrinio kalbėjimo?

A.Sverdiolas: Bet šiuo atveju nėra tos perskyros.

Paulius: Man tai atrodo, kad yra perskyra. Nes k reiškia – dvi sienos sujungtos arba nesujungtos? Jie rašo, kad virtuvė atskirta nuo kitos erdvės pirmuoju būdu. Dar klausimas, ar virtuvė labiau atsiskiria pastačius dvi sienas, ar vieną sieną.

K. Nastopka: Justinai, o kaip ją atrodyt architektams?

Justinas šit Pauliaus klausim nedr s iau iš karto atsakyti. Ją negalima sivaizduoti.

Vilt : Principas yra tas, kad virtuv b t a, tai yra, pagrindin erdv , ji turi aptarnaujan ius blokus ir skirtumas tik tas, kad ji prie tos kitos patalpos prijungiamas ne per vien sien , o tarpe dedamas antras pagrindinis blokas, kuriame yra laiptai. Tai yra didesnis atskyrimas. Iš esm s tai iš virtuv s matai sien ir iš to kito kambario matai sien .

Dimitrijus: O ar ją nesumaišom viena to, kam yra sujungiamas siena ir to, kaip. Ją pavaizduota, kaip.

Paulius: Noriu pasakyti, kad jie kalba apie braižym , o ne apie erdv .

A.Sverdiolas: Bet br žinys juk yra izomorfiškas pastatui.

K. Nastopka: Greimo analiz yra miesto kaip sakymo analiz , sakymo diskursas. Braižymas yra sakymas, erdv s konstravimas.

Vilt : jie patys savo žangoje kalba apie architekt r ir kalb . Jie sako, kad architekt rin erdv mes suprantam kaip reali – t.y. pastatyt , patirt – ir kaip atvaizduot erdv . Bet toliau nedetalizuoja.

A.Sverdiolas: tai d l to, kad jos izomorfiškos. Architektas, kuris projektuoja – kam jis braižo? Tam, kad statyt . Jei br žinys yra izomorfiškas pastatui, tai šios problemos yra.

Vilt : Jie pamini, kad nerealizuoto objekto atveju b t skirtumas tarp atvaizduotos erdv s ir architekto sivaizduojamos erdv s.

A.Sverdiolas: Taip, teisingai. Gali susapnuoti ir po to nubraižyti ir tuo baigsis, jei nestatai.

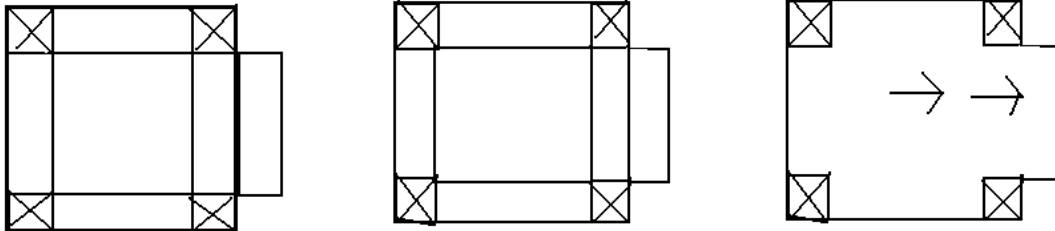
Vilt : Arba gali braižydamas sivaizduoti, bet pastatas atrodys kitaip, kai išauga.

A.Sverdiolas: Taip gali b ti, bet prisiminkime t j s paskaityt sakini apie reali pastatyto statinio erdv ir atvaizduoto – autoriai mano, kad tie dalykai yra izomorfiški.

K. Nastopka: Greimas pristato ši analiz kaip gramatin J. Castex ir Ph. Panerai projekt . Ir v liau bando patikslinti, koks tai yra projektas. Pirmiausia taip apribotas objektas aptariamas tik tai name, vizualin s izotopijos lygmenyje ir dar siauriau – form izotopijoje, nušalinus spalvos ir šviesos izotopijas. Tai aišku, kad br žinyje lieka tik tai formos. Toliau apsiribojama šio objekto išraiškos plotm s aprašymu. Ši plotm yra br žinio, bet yra ir to realaus architekt rinio ansamblio. Greimas nesupriešina t dalyk . Jis sako, kad architekt rinis br žinys yra schematizuotas, redukuotas atvaizdas, atsisakant

daugelio dalyk – gal gale jis juk perkelia vaizd plokštum . ia ir kalbama apie plokštuminius santykius. Jud kime toliau.

Vilt : Kita operacija yra sien arba pavirši erdv s išsivystymas.

Tas b yra balkonas. Ir šiuo atveju trys kraštiniai elementai suformuoja balkono iškyšul . Iš karto augim , t išsivystym seka prijungimas.

Balsas 3: O kod l tas balkonas pažym tas kaip b ? b, a, b, b ?

Vilt : Man domu, kad jis pažym tas kaip b, b , o tre ioj schemoj jie išvis nepažymi, kaip tur t b ti. a tur t b ti? ia b yra sujungiamas, o kas lieka, nebeaišku.

A.Sverdiolas: tai b yra tik kaip tarpinis variantas. Kai jau sujungta, tada pasikei ia. Aš užrašy iau tai kaip $a a a$, o ten kampuose c . b n ra visiškai šitame tre iame br žinyje. Nes n ra sien , tai kaip tu atskirsi? N ra demarkacijos, vadinasi, viena erdv .

K. Nastopka: vadinasi, ia tas pats vardijimas. Croissance kaip tai verstume? Augimas? Tai sien erdv s pl timasis, lydimas aneksijos.

A.Sverdiolas: tai, kas turima omenyje, yra labai paprasta. Yra centriniai kambariai, yra šalutiniai kambariai, ir tas, kas vadinama atramomis – c ?

Vilt : Bet b juk b t sienos. Atitvaros tos, kurios skiria vid nuo išor s.

Balsas 2: Tai klausimas tik kaip tas a šitai dominuoja?

A.Sverdiolas: na, jei b yra sienos, tada paskutiniam br žiny neaišku, k tos linijos reiškia, jei tai ne sienos. Tai gal t b ti arba langas, kuris šiuo atveju atvaizduotas kažkaip kompromisiškai – nei šiaip, nei taip... k rodo ta rodykl ? Siena tai pašalinta, o kas ten liko?

Andrius: O siena su kiauryme dabar jau nebe c ?

A.Sverdiolas: dabar jau nebe c , dabar b .

Andrius: Bet kalb jom apie t aneksij , kad atsiranda santykiai, skirtingi atvejai...

Vilt : santykis tarp lauko ir vidaus gali atsirasti. Tos rodykl s turb t rodo, kad ta erdv atsidaro išor s erdv ...

K. Nastopka: Sienos išauga iki to, kad tampa a .

A.Sverdiolas: Bet jei viena siena tampa langu, tai ji tampa tarpiniu variantu. Nepakankamai artikuliuotas daiktas yra langas arba durys, kurios veda išor ... tas dalykas nepakankamai artikuliuotas šioje logikoje. Pirmajame kvadrat lyje b yra sienos. Tada k reiškia sien nebuvimas, kuris nepanaikina vidin s erdv s rib ? Tai langas, daugiau niekas. Bet ir žym jimas tada paradoksalus: linija...

Vilt : Arba langais, arba kažkuo panašaus t stog prie jimo, kur ži r jom.

A.Sverdiolas: tada b t punktyrin linija, prisimenat t br žin ?

K. Nastopka: Tai tegul lieka šiek tiek m slingumo.

Andrius: Vienas pasi lymas buvo vesti dar vien element : c b t siena su langais ir durimis, o d gal t b ti kolona.

K. Nastopka: Taip, bet tada ne analizuotume autori sukurt sistem , o kurtume nauj .

Justinas: Turiu klausim . Ne visk seku, bet ar autoriai tikrai m gino ši sien privesti prie reali atpaž stam pastato dali ?

Vilt : analizuojamas tas konkretus namas, yra ir pavyzdžiai: virtuv prjungiamo, dedami laiptai...

Justinas: bet kalbama apie galimus daiktus ar turimus? Man atrodo, kad ia yra tokia abstrakti schema, kad kalbama apie sienas ne kaip sienas iš plyt ar gipso, bet yra riba... paskui yra strukt rinis elementas, ribojantis elementas ir atviras elementas

Vilt : tie visi elementai pavyzdžiuose gauna labai realiai formas.

Justinas: Bet t schem galima taikyti vairiam masteliui, pavyzdžiui, netgi t pa i sien galima išnagrin ti pagal tai.

Vilt : Tikriausiai.

A.Sverdiolas: domu, kad kolega tai pasak , nes prisimenat, ten buvo toks m slingas elementas, kai didesnis buvo sudarytas iš mažesni viduje... gal gr žinkit ir pasiži r kim.

[gr žinama kryžiaus schema, kuri yra ankstesniam protokole]

A.Sverdiolas: matot, pirmasis kvadrat lis paskui keturis kartus padidinamas, kad pasidaro ir izomorfiškas, ir turi savyje žemesnio lygmens t pat element . šioje vietoje dar n ra topologijos, ia tokia login schema. Iš vienos pus s yra lyg ir tas pats, bet kiekviena iš kampini dali yra sudaryta taip pat, kaip anas.

Paulius: domu, k ia bando rasti – kažkok atpaž stamum strukt roje?..

A.Sverdiolas: Tikriausiai.

Vilt : Autoriai gal t aiškiai pasakyti: mes kuriam login schem , pasiremdami šiuo namu. O jie sako: mes analizuojam š nam ir kartu kuriam šit schem . Nesu tikra, ar jiems patiems tai buvo aišku.

[rodo kit paveiksluk , bet jis kiek sud tingesnis, tai n nebandysiu braižyti]

Vilt : pagal šit paveiksluk tekste seka toks punktas kaip ryšys tarp namo aukšt . Namas yra kryžiaus formos, bet tik viena kryžma turi antr j aukšt . Tai leidžia kelti element , kurie užtikrina vienet užd jim viena ant kito, problem . Vienetas – tas kvadratukas. Wrightas naudoja atrank : vienus elementus iškelia, o kitus palieka. Elementai, kuriems taikoma ši atranka, yra ne c ir ne b , o elementai, atsirad iš c ir b derivacijos, t.y. c ir b žemesnis lygmuo. Šio plano kampuose tikriausiai tur t b ti išskaidyti tie c ir b . kvadrato schema eina, bet apatin je dalyje kolon n ra, tik vieta, kur jos gal t b ti pagal teorin schem . O viršuj stovi kolonos. Wrightas tuos elementus skirsto dvi kategorijas: apgaubti (embrassé) elementai ir apgaubiantys (embrassant) elementai. Apgaubtieji yra horizontal s iš esm s. O apgaubiantys yra dviej aukšt ir j t r yra siskverb horizontal s elementai. Yra išskaidyti elementai – c ir b išvestin s. Keliant juos antr aukšt keliami nebe c ir b , o c' ir b' . lipant virš smulkinama. Juodai užtušuoti yra apgaubiantys, kiauři yra apgaubti.

K. Nastopka: Pirmame plane reprezentuojami abu aukštai?

Vilt : Aš sivaizduoju, kad paimamas pirmo aukšto fragmentas ir jame pažym ta, kas keliami antr aukšt , o kas nekeliami. Užtušuoti elementai keliami, neužtušuoti lieka tik pirmame aukšte.

K. Nastopka: Greimas vartoja žodžius englobé ir englobant, ia tas pats?

Balsas (kažkuris): „apriboti“ gal reiškia?

K. Nastopka: Embrasser pranc ziškai reiškia „apkabinti“ arba „pabu iuoti“.

Vilt : Embrassant elementas apib dinamas kaip tas, kurio t r siskverbia embrassé.

Balsas: O tas, kuris siskverbia, kuria prasme tai vyksta? Jis prasit sia iki antro aukšto ir apima?..

Vilt : jei šnekant ne apie schem , o apie konkret nam , tai yra siena, kuri kyla iki antro aukšto. Toje sienoje yra langas ir t.t. O kolonos nekyla antr aukšt . Ties tuo n ra pasakyta, ar tai yra teorin schema, ar iš konkretaus plano.

A.Sverdiolas: Man atrodo, kad šio piešin lio ypatyb – konkretumas. Dabar jau du aukštai atsirado. ia minties šuolis – buvo abstrakti schema, o dabar – konkreti.

Vilt : Aš sivaizduoju, kad tos plonos linijos reiškia teorin skaidym – ant to teorinio modelio yra užd tas konkretus planas.

Dmitrijus: Neaišku, kam išvis to reikia. Kam aiškinti t antr aukšt ? Vis tiek jis konstruojamas pagal t pa i logik , kaip ir pirmas...

K. Nastopka: tai ia yra tolesnis žingsnis – iš pradži skaidomi atskiri elementai, o dabar yra surinkimas t išskaidyt element .

A.Sverdiolas: Ne, šita pastaba buvo gera – iš kur tie du elementai atsirado? Mes j dar nefiksavom, o dabar – pykšt. Nei atrama, nei siena, nei erdv .

Dmitrijus: tai gal pavyzdžiui b arba c gali b ti gaubiantysis.

Vilt : Aš manau, kad šiuo atveju tie elementai, kurie yra apgaubiantys arba apgaubiami, yra nebe b ar c , o b' ir c' . bet neaiškinama, ar b , ar c išvestin apgaubiamas. ia ta senesn sistema lyg ir subyra ir prasideda naujos konstravimas – jei apskritai yra nauja sistema. ia kitos kategorijos, bet...

A.Sverdiolas: Praeit kart svarstant atrod , kad viskas labai griežta. Prad siu nuo pa i pradži . Architekt ra yra erdv s formavimo menas. Kaip gali formuoti erdv ? vesdamas kažkokias demarkacijas, materialias sienas. Sienos b tinai turi b ti, kad pasidaryt tam tikra erdv . Sienos ir erdv nesiskiria, nes kaip tik sienos ir suformuoja erdv . Šitai loginiame kvadrato pažym jome viršuj: siena ir erdv . Jie vienas be kito neb na, bet tarp j vis tiek yra tampa. Apa ioje radome tok kompromisin element – nei erdv , nei siena – pavadinome j skyte. Pavyzdžiui, langas. Jis iš dalies uždaro, iš dalies atidaro. Jis duoda vaizd , bet neleidžia vaikš ioti. Kaip kvalifikuoti duris? Kai jos uždarytos, jos yra sienos dalis. Kai atidarytos, jos yra pra jimas. Šitai yra absoliu iai griežta, man atrodo. Ne siterpia jokios atramos, jokia konstruktyvioji pus – nieko. Iki tol man atrod viskas labai aišku.

Andrius: Bet erdvė galima padalinti nebūtinai sienomis statant. Galėi kuolius ir viskas: jie mano, o ten – jau ne mano.

A.Sverdiolas: Taip, bet jie nėra taip jau svarbūs, stulpas funkcionuoja kaip siena.

Andrius: Na, kodėl nesvarbūs? Kai stulpas, matai visą erdvę, o siena užstoja.

A.Sverdiolas: Aš to negalėjau, bet jie kalbama apie tokią architektūrą – stulpus, patalpas – keturias sienas, kurios uždaro erdvę. Būna ir kitoki, būna stulpai... Bet sienos yra pačios svarbiausios, nes atskiria išorinę erdvę nuo vidinės ir daro vidinę tokią, kokios mums reikia. Ir mums rodė tokias skaidres, kur sienos nėra, bet viską galima aprašyti. Yra keturi stulpai – keturi sienos elementai. Siena – toks abstraktesnis dalykas. Jis erdvę parodo ir apriboja, bet kartu nėra jos dalis. Tai yra aišku, o paskui ten pradėjau klausinėti...

Balsas: Pavyzdžiui, prasidėjo apie sandėliukus ir sienines spintas.

A.Sverdiolas: tai viskas gerai, man atrodo, kad tai bendra logika visiškai sėkminga. Niša yra išvestinė iš sienos.

Andrius: O pamatas?

A.Sverdiolas: pamatas jie ne eina, tie konstruktyvūs elementai šitai ne eina.

Andrius: Tai nesvarbu, bet jei turime žemę pamatą, o rūsį, tarkime, iškastas. Kas tada? Ten buvo perskyra materialu/nematerialu. Siena yra materialus dalykas, o a erdvė yra tuštuma. Tai kas tada rūsį?

A.Sverdiolas: Tai visada bus niuansai. Požeminė statyba yra kas kita. [cituoja kažką] „po žeme – sako – juk tai niekam nepriklauso!“. Gali plėstis kiek nori, statyti viską kiek nori. Sienos egzistuoja, tik tiek, kad siena sudaro visą likusią planetą, o rūsį yra erdvė, kuri riboja.

K. Nastopka: Gerai, išėitės taškai aiškūs. Bet kur prasideda problemos? Su tuo septintuoju paveikslu, kur prasideda nauji vardijimai?

[žiūrėti visus paveikslus nuo pradžių, sustojama prie paveikslų, kuriame yra pavaizduotas kuolas, keletas linksmų pastabų, tokių kaip: „medžiagiškumui išvis reikia išmesti“ – „jei jis medžiagiškumui išmesite, tai aš pasiimsiu“. Pabaigiami žiūrėti paveikslai, prieinama prie malingojo septinto paveikslų]

A.Sverdiolas: man atrodo, jie yra dar didesnė konkretizacija, jie prieina prie to namo, kur analizuoja. Todėl, kad jie de facto mato, kad yra balkonas, siena, stulpas... ir dar jie šneka apie antrą aukštą. Žodžiu, yra du aukštai pavaizduoti iš viršaus.

S. Žukas: O pavyzdžiui, balkonas irgi yra tas pats embrassé? Nes jis ribotas ir su vidine erdve. Sutampa ikona su sutartiniu dalyku.

A.Sverdiolas: dabar neaišku, ar embrassant galim pervadint, kad tai yra buvusi siena?

K. Nastopka: Man atrodo, kad nebegalima, nes ia atsiranda sud tiniai terminai. Embrassant gali b ti kombinacija, tai gali b ti antrinis darinys ir jiems neber pi, iš ko jis sudarytas, bet r pi j santykiai.

Dmitrijus: Jei anks iau mes formaliai nagrin jome, tai ia – funkcionaliai.

Justinas: Man atrodo, kad ia yra tik elementai, nesvarbu, koki (pagal ankstesn skirstym), tai yra element pad tis kit atžvilgiu. ia reik t steb ti ir tuš i erdv , ir pa ius elementus. Apgaubian ioji erdv yra U formos, kur jungia vid ir išor , o visi smulkesni elementai yra gaubiami arba jos, arba tuštumos.

Vilt : Bet negali neigti ryšio su prieš tai buvusia sistema, nes jie patys pasako, kad visi šie elementai – embrassé ar embrassant – yra išvestin s iš *b* ir *c*.

Dmitrijus: Labai keista, kad jie pasilieka su tuo „b, c“ skaidymu. Pasakyt , kad galima sien prat sti antr aukšt ir viskas.

[pasi lymas jud ti toliau, pasteb jimas, kad toliau neb ra kur jud ti, džiugi nuostaba]

Vilt : Jie šit skyri užbaigia Wrighto citata „aš ketinau pasiekti harmoning ryš tarp savo plan ir vertikali projekcij , vertindamas pirmuosius kaip sprendim , o antruosius – kaip išraišk .“

A.Sverdiolas: ia kažkaip netik tai paprasta – dabar jau. Viršuj turim 5 elementus sujungtus kaip galima sujungti.

Balsas 4: Bet atsiranda naujas ženklas, tas subr kšniuotas. Kaip j paaiškinti. O tas kleksas juodas? Kod l jis juodas? Ar jis embrassant?

[Vilt paskaito pranc žišk pavadinim (išor /vidus), nusprendžiama, kad ia tas pat, kas embrassé/embrassant. Išsiaiškinama, kad embrassé yra tai, kas apribojama embrassant]

A.Sverdiolas: Bet kam tie nauji vardijimai? Juk jau buvo sienos ir erdv , tai kas tas embrassé? Erdv , kuri supa sienos?

Balsas 4: O balkonas, štai, vidin balkono linija, kas tai? Durys? Tai jis turi t pa i funkcij , kaip ir langas. ia jau ikonos, nebe ženklai.

A.Sverdiolas: Iki šiol buvo login s kategorijos, o dabar kas – sinonimai? Logikoj gi sinonim n ra.

K. Nastopka: Tai jie bando konkretizuoti. Paminis žodis yra surinkimas ši element .

Vilt : Atranka element , kurie bus keliami antr aukšt ir kurie liks pirmam.

[nusprenžžiama, kad reikia baigti ši tem ir nusiraminti. Tada pasiži rime paties namo nuotraukas]

Andrius pastebi, kad br žiniuose buvo painiojamos konkretyb s su abstrakcijomis.

A.Sverdiolas sako, jog šioje vietoje galima pasakyti moral tiems, kurie bandys iš atskiro diskurso gramatik rašyti.

Paulius (?): Erdv s tvark bandom sivaizduoti kaip santyki tarp element tvark , tok pseudonaratyv . Vienas elementas jungiasi su kitu, atsiranda santykis, reikia kažkokio reikšm s pateisinimo. Elementas išsiplia kito elemento s skaita. Kur bandoma nukeliaut?

Balsas 4: ia jau yra profesinis pseudonaratyvas, ar ne? Žvilgsnis keliauja nuo vieno prie kito elemento. Vis tiek „skaitai“. Reikia tik atpažinti elementus ir pasteb ti, kaip jie jungiasi.

[klausimas apie stog . Stogas, pasirodo, aptariamajame tekste neanalizuojamas]

K. Nastopka: Išmukti gramatik – tai neb tinai reiškia patirti visus jausmus, kurie gramatiškais sakiniiais išreiškiami.

Justinas (?): Labai aiškus skirtumas Greimo poži riu. Jis bando ieškoti visuomen s kalb jimo sau per visuomen s kult rinius klodus. O ia...

Vilt : Bet jie iš karto apibr žia, kad tyrimas yra nukreiptas architekt r , ia yra architekt rin s erdv s analiz , o semiotika vartojama tik ten ir tik tiek, kur prisideda prie architekt rinio pažinimo. Jie truput patys m tosi d l to, k sako.

A.Sverdiolas: klausimas apie stog gal buvo ir visai geras? Kaip išeina – kad aprašoma tik planimetrijos pagrindu?

Vilt : Tas man ir keista. Jie teigia tiriantys erdv , bet erdv juk n ra tik matas.

K. Nastopka: Bet br žiniuose juk stogo neb na.

A.Sverdiolas: Bet aš ne apie tai kalb jau. Nor jau pasakyti, kad jei kalbama apie erdv s gramatik , tai ar galima apie j spr sti iš planimetrijos? Juk erdv turi tris dimensijas.

Vilt : Manau, kad šiame konkrečiame name stogas yra labai svarbus. Pavyzdžiui, imant išorę: stogas formuoja labai savitą erdvę.

K. Nastopka: bet Greimas juk ir kalba apie redukciją. Tai yra viskas redukuojama iki plokštumų. O pirmas sakinytis yra: „architektūrinis ansamblis nagrinėjamas atskirai kaip gaubiamasis objektas, o jį gaubiantysis analizės pabaigoje nurodomas tik tarp skliaustų“. Stogo ir nėra todėl, kad jis yra gaubiantysis objektas. Jie apsiriboja tuo, kas yra apgaubta. Gaubiantysis atsiranda tik paskutiniame piešinyje, kur kalbama apie antrą aukštą. Tada atsiranda tam tikri stereometrijos elementai.

Balsas 4: Reikia paimti kitą namą ir pamąginti aprašyti pagal šią sistemą.

Vilt : Viliu pratęsiama analizė kitus namus: pagal tą pačią sistemą, tame pačiame laikotarpyje statytus namus.

Balsas 5: Tai yra galutinis operacijų skaičius? Trys elementai? Jei jie yra kuria kažkokią kalbą, tai turėtų jį pasistengti išnagrinėti visas tas funkcijas.

K. Nastopka: Šiam tekstui jiems pakanka trijų elementų.

[kyla klausimas, kodėl nenagrinėjame kitą tekstą, kur šitie patys autoriai aprašinėja kitus namus. Nusprendžiama, kad neverta, nes jie aprašinėja to paties laikotarpio panašius namus, tik kiek sudėtingesnius architektūros]

Balsas 4: Aš norėčiau grįžti prie pradžioje pasakytos kolegės abėjonės a, b, c . kaip vis dėlto reikia versti? a yra erdvė. Bet aš pritariu, kad tas kampinis dalykas vienintelis yra stabilus daiktas. O siena gali būti niša, balkonas, langas... atsiranda priešpriešos logika tarp b ir c . Kažkas tam laikui, kad jis būtų stabilus – niekas kitas, kaip kolonos.

K. Nastopka: Justinai, bet juk siena irgi būna atraminė?

Justinas: Man atrodo, kad ne apie tai buvo šnekama – apie konstruktyvines funkcijas juk nebuvo kalbama.

Vilt : Manau, „sienas“ korektiškiausia būtų versti kaip „atitvaras“.

Paulius: man atrodo, kad būtent buvo kalbama apie konstrukcines funkcijas.

K. Nastopka: Sienai jie pasirenka tokį sinonimą kaip „pertvara“, ne „atrama“.

Vilt : Tai c galėtų būti laikantieji elementai.

K. Nastopka: gerai, b galima vadinti atitvara, o c – atrama. Ačiū Vilte, man regis, ji tikrai prašviesino neaiškumus šiame tekste. Kitą sykį grįšim prie indėnų gyvenviečių, gal ten bus aiškiau.

BORORO GENTIES GYVENVIE I ERDVIN STRUKT RA

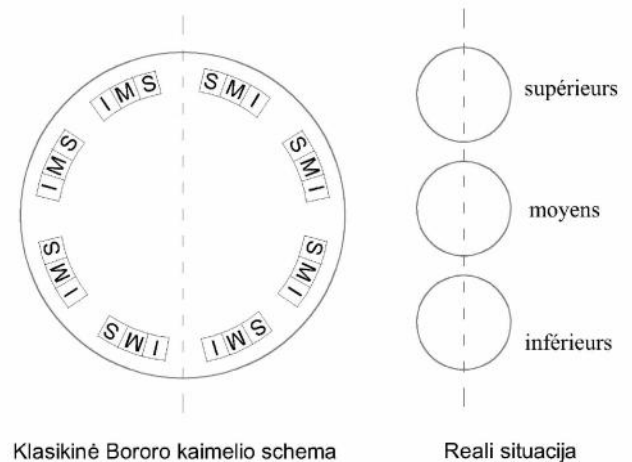
pagal Claude Lévi-Strauss "Anthropologie structurale"

2010.11.18

VILT

Ilg laik Ryt ir Centrin s Brazilijos gentys antropolog buvo klasifikuotos kaip labai primityvios ir b tent pagal tai, kad j materialin s kult ros lygis yra labai žemas. Taciau jos pasižymi labai komplikuota socialine strukt ra, apiman ia skirtingas sistemas iš tos genties „dali “, kurios turi joms priskirtas specifines funkcijas. Tai gali b ti klanai, amžiaus grup s (pagal k skirstoma), apeigin s bendrijos ar kitos bendravimo formos (daugiau nenurodyta). M s aptarsiamo Bororo tipas apib dinamas kaip vienas iš sud tingiausi Centrin je Brazilijoje. Visuomen dalinama dvi dalis, kurios pa ios dar yra dalinamos klanus. Šios dalys yra egzogamin s matrilinijin s. Vyraujanti tendencija, irgi Lévi-Strausso, buvo šias strukt ras interpretuoti remiantis dualistine organizacija. Atrod paprasta visuomen , paprasta materialin kult ra, paprasta forma. Dualizm labai pabr ždavo vietiniai informatoriai. Lévi-Straussui šita hipotez pasirod nepakankama ir jis išved nauj .

Lévi-Straussas sako, kad šita dualistin sistema yra iliuzin . Kair je matome klasik in Bororo kaimelio schem . Ar d l atitikimo realiam planui, ar tiesiog d l paprastumo yra pasirinktas apskritimas. Vertikali linija j dalina dvi dalis – tai ir yra tos dvi tarpusavyje egzogamin s dalys. Kiekviena iš t dali turi po keturis klanus, o kiekvienas klanas turi tris grupes, t.y. aukštesnysis, vidutinytis ir žemesnysis sluoksniai. Lévi-Straussas pasteb jo, kad tuoktis galima ne tik tam tikr klan atstovams tarpusavyje, bet ir tik to pa io sluoksnio žmon ms. Jis sako, kad tokiu atveju klasik in schema sugri na, o reali situacija yra pavaizduota dešin je, kur yra aukštesnieji, vidurinieji ir žemesnieji sluoksniai. Gaunasi trys endogamin s grup s, o kiekviena grup savo viduje yra padalinta dvi dalis.

K Lévi-Straussas toliau pl toja apie socialines strukt ras yra tai, kad ji egzistuoja kartu su diametrin mis strukt romis...

POVILAS

Lévi-Straussas savo straipsnyje „Ar dvigubos sandaros egzistuoja?“ nagrin ja kokios yra koncentrin s ir diametrin s sandaros savyb s. Diametrin bendruomen yra simetriška, suskirstyta dvi dalis, taciau tai neb tinai reiškia, kad tos dvi dalys yra lygios viena prieš kit , nors

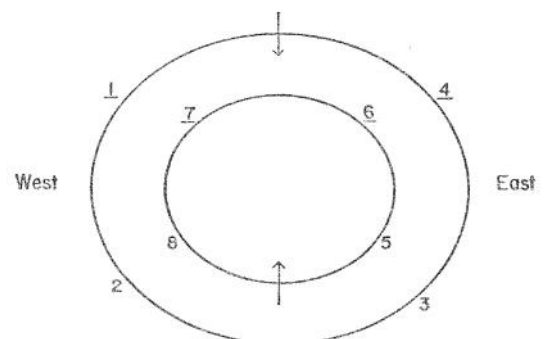
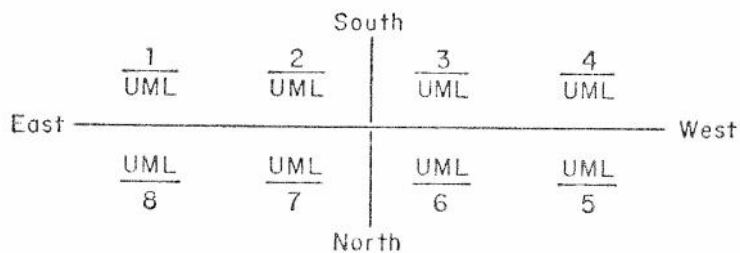

FIGURE 10. Transition from a concentric to a diametric structure.

jos gali turėti tas pačias teises bei pareigas. Koncentrinis bendruomenės atveju hierarchiškumas tampa savaimė suprantamu, nes vienas apskritimas yra arčiau centro, o kitas yra toliau nuo jo.

Koncentrinis Bororo genties sandara egzistuoja kartu su keliomis kitomis diametrinėmis struktūromis. Visų pirma, kaimas yra padalintas dvi dalis pagal Rytų-Vakarų ašį. Ši ašis atskiria aštuonis klanus dvi tariamai egzogamines grupes. Kita ašis yra Šiaurės-Pietų. Ji dalina kaimą dvi dalis, kurios yra hierarchiškai nelygios viena prieš kitą: viena yra „aukštesnioji“, o kita „žemesnioji“; arba „prieš srovę“ ir „pagal srovę“.

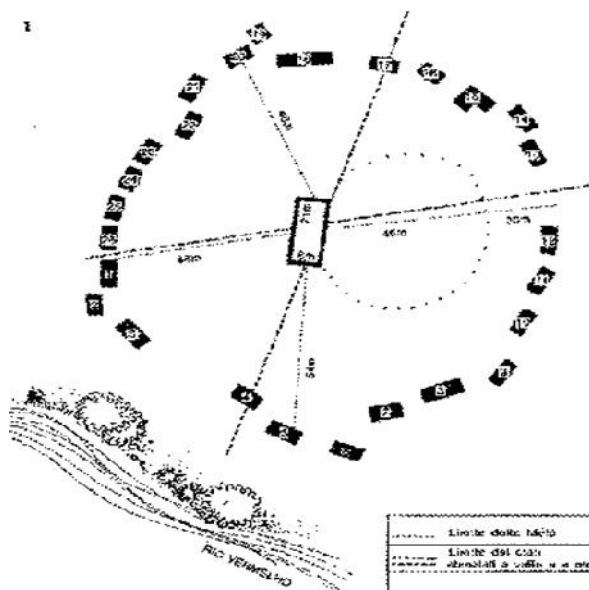
VILT

Jeigu kaimas stovi prieš upę, tai jos yra vadinamos „dalis pagal srovę“ ir „dalis prieš srovę“.

POVILAS

Vietiniai gyventojai kaimą supranta ne kaip bendrą visumą, o kaip dvi atskiras dalis sujungtas kartu.

Šios dualizmo formos veikia kartu su triadine struktūra. Visi aštuoni klanai yra padalinti tris grupes: aukštesnė, vidutinė ir žemesnė. Šios grupės neturi joki tarpusavio giminių ryšių. Aukštesniosios grupės nariai gali daryti santuokas su tos pačios grupės nariais; vidutiniai su vidutiniais, žemesnieji su žemesniaisiais. Tokia triadinė struktūra egzogaminis Bororo genties santykius paveria endogamine sistema.

Abi dalys turi po du privilegijuotus klanus, kurie reprezentuoja dvi dievybes: Bakororo ir Itubori. Šioje diagramoje klanai 1 ir 7 yra Itubori, o klanai 4 ir 6 yra Bakororo. Kyla klausimas – kodėl yra bent toks ši privilegijuotų klanų išsidėstymas?

Dar kartą pakartosiu, kad jie yra ne šiaip privilegijuoti ir atitinka dievybes, bet kad tos dievybės yra Rytų ir Vakarų saugotojai. Todėl turėtų būti geografiškai orientuota prie Rytų ir Vakarų.

K. NASTOPKA

Gal paryškinkit – kodėl jie yra privilegijuoti? Kuria prasme tie klanai privilegijuoti?

VILT

Plačiau yra neišskleista. Tiesiog yra parašyta, kad tie klanai socialiniame lygmenyje reprezentuoja du Bororo panteono herojus.

POVILAS

Lévi-Straussui kritiko akimis tai, kad šie klanai tiesiog turi ribotus su viena iš dviejų ašių. 1 ir 4 klanai ribojasi su Rytų-Vakarų ašimi. Abu yra skirtingose pusėse. 6 ir 7 klanai ribojasi su

Šiaur s-Piet ašimi, tačiau yra išdėstyti toje pačioje pusėje. Taigi vieni klanai yra vakarinėje pusėje, o kiti – rytinėje.

- K. NASTOPKA** Tai kurie privileijuoti? Pirmas ir ketvirtas...
- VILT** Su pirmu ir ketvirtu viskas aišku: vienas rytinėje pusėje, kitas vakarinėje pusėje.
- K. NASTOPKA** Tarsi saugo tuos vartus.
- VILT** Sakykim, kad galėtų būti. Neaišku yra su septintu ir šeštu, nes, atrodo, reikėtų, kad tai būtų aštuntas ir penktas. Lévi-Strausso prielaida yra ta, kad jie turi liestis prie šiaur s-piet ašies – todėl būtų šitie klanai.
- K. NASTOPKA** Jie irgi ne visai aišku, nes prie Šiaur s-Piet ašies taip pat liečiasi antras ir trečias.
- VILT** Mes šitą teksto vietą skaitome labai daug kartų – ir kartu, ir atskirai – ir iki galo neišsiaiškinom.
- A. SVERDIOLAS** O galit pasakyti: tos ašys... pagal kokį principą jos yra išskirtos? Šiaur s-Piet, Rytai-Vakarai – kuria... Pagal kokį principą?
- K. NASTOPKA** Pagal kompasą.
- A. SVERDIOLAS** Kažin.
- POVILAS** Bet jie apversta. Tiesiog taip buvo pavaizduota ir nepaaiškinta.
- K. NASTOPKA** Pasaulio šalis jis nuolat veda. Tai orientyras. Svarbesnis, man atrodo, yra turbūt Rytai-Vakarai, nes ankstesniame piešinyje tik ir pažymėti dalinimais dvi dalys pagal Rytus ir Vakarus. Nors lygiai taip pat simetriškai kerta Šiaur s-Piet. Kitoki orientyras Lévi-Straussas neduoda, t.y. pagal pasaulio šalis. Pasaulio šalys, turbūt, svarbios ir bororams orientuotis. Ir jie jį naudoja <...> pagal reikšmingą klaną, kadangi jie yra prišliję prie tos ašies. Būtų prie pasaulio šalis jungiančios ašies.
- A. SVERDIOLAS** O ką reiškia būti prišlijusiam prie ašies? Šiaur ir Piet s bet kokioje vietoje galėtų būti pavaizduoti. Tai kodėl jos – ketvirta ir penkta, pirma ir aštunta – toliau nuo ašies? Juk ašis visur gali būti nubrėžta. Vadinasi, ta „Šiaur ir Piet s“ turi būti gyvenvietės centrų kažkaip prikabinata. Tada tos vietos pasidaro arčiau to galo.
- K. NASTOPKA** Jie apie centrą jis nekalba.
- VILT** Jie yra tiesiog jo schematizacija.
- POVILAS** Man atrodo, jie daugiau loginė schema, nes viskas apvalu turėtų būti.
- K. NASTOPKA** Gal galėtum, viską galima suverti apskritimais, nes, kaip jau sakė kolegos, jis pateikia tuos du modelius: vienas, kuris vadinasi diametrinis – apskritimas padalintas dvi dalis, ir kitas modelis yra koncentrinis, kur jau atsiranda hierarchija – centras aukščiau už pakraščius.
- A. SVERDIOLAS** Tai aš tiesiog noriu pasakyti: kad centravimas turi būti naudojamas ir anoj schemoj, nes jeigu jo nėra, tada beprasmiška kalbėti, kad kažkas arti prie ašies arba toli nuo ašies. Ašis gali būti nubrėžta bet kurioje vietoje. Šiaur ir Piet s yra bet kur, jie ir šioje auditorijoje yra. Tai mes dabar arti prie ašies ar toli nuo ašies? Ar mes iš tiesų geresni, ar iš tiesų prastesni? Nieko negalime nuspręsti. Jie turi būti centras, tai tada būtų kažkas kita. Tada suprantame, kad mes

prie ašies. Juk b yra b tent ta hierarchin strukt ra. Kitaip sakant, centruotas dalykas. Tada ir ašis tampa centrine.

K. NASTOPKA Man irgi buvo toks neaiškus tarimas, bet dabar jis dar labiau paaišk jo – kad tie privilegijuoti klanai išskiriami tuo centristiniu požymiu. Bet v lgi, su diametrija ia laisvai nesusieja, nes... Privilegijuoti ia kurie yra?

VILT Pirmas ir ketvirtas, septintas ir šeštas.

K. NASTOPKA Kurie yra prišlij prie Ryt -Vakar ašies. Lygiai taip pat iš apa ios prišlij ... Žinoma, pagal kitus kriterijus jie yra kažkuo reikšmingesni. Pagal dievybes, prot vius, kurie juos globoja. O pagal kit <...>, tai šitie prišlij prie tos horizontalios ašies, o šitie – septintas ir šeštas – jau priešingai: iš apa ios yra privilegijuoti, kadangi jie yra prišlij prie Šiaur s ašies.

POVILAS Dar vienas pasteb tas dalykas, kad pirmam ir ketvirtam klanams negalioja simetriška santuoka. Jie gali keistis vedybiniais santykiais ne tik su aštuntu ir penktu klanais, bet ir su antru bei tre iu. Pirmas su antru, o ketvirtas su tre iu. Ir ia yra dar viena išėitis, diametrinio dualizmo forma.

K. NASTOPKA Ko gero, tai yra svarbu. Kadangi ir ta dvinar strukt ra išlenda iš egzogamin s strukt ros. Viena pus ima *pa ias* iš kitos ir atitinkamai kei iasi moterimis.

VILT Strukt ra matrilinejin , tai, turb t, kad vyrus ima.

K. NASTOPKA Tai yra sud tinga. Jis ia užsimena: abi sistemos susiduria, giminyst skai iuoja pagal moteris kaimelyje, pagal t vo seser ...

VILT Labai dom s tie gimini pavadinimai.

K. NASTOPKA Yra speciali Lévi-Strausso studija apie giminyst s santykius. Jis iš esm s giminyst s santykius laiko socialin s strukt ros pagrindu. Tuo jis skiriasi nuo Markso. Marksui pamatas yra ekonomin , o Lévi-Straussui ekonomin yra paviršin strukt ra, o pati gilioji yra giminyst s strukt ra. Tikriausiai, kad tai ko mes nesuprantam yra tai, jog ia implicitiškai dalyvauja tos keitimosi moterimis taisykl s. Nors ten v liau, kai kalbama apie Pietvakari Azij , tai ten kai kurios grup s jau skiriasi: vieni yra žmon dav jai, kiti žmon m jai. Tai irgi jau asimetriniai santykiai.

A. SVERDIOLAS Bet tam, kad b t pasikeitimas moterimis, užtenka dviej . Logiškai, grup A ima žmonas iš grup s B, grup B ima žmonas iš grup s A. ia dualumo pakanka.

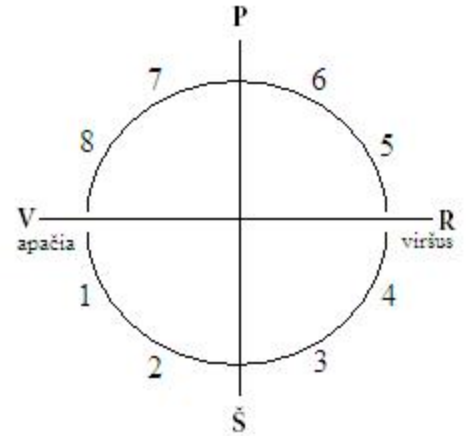
K. NASTOPKA Tai šitas vienintelis modelis kaip tik idealiai ir atitinka egzogamin model . Lévi-Straussas pastebi, kad jis neatitinka realyb s. Ir v l, – kokios realyb s? Kai kurie bororai sitikin , kad j modelis yra diametrinis, kad jie ima žmonas iš kitos pus s. Ta iau patys faktai rodo, kad viskas yra gerokai sud tingiau, kadangi greta šito diametrinio modelio egzistuoja asimetrinis koncentrinis modelis.

VILT Sistema sukurta, bet ji turi labai daug išim i . J s matot, kad A klanui negalioja draudimas, jis gali tuoktis su gretimu, nors šitas negali ir panašiai. Šioje schemoje su koncentrine sistema matome, kad viena dalis yra centrin , o kita periferin . Kas domiausia, – kartais viena b na centrin , o kita periferin , kartais atvirks iai. V lgi, šitas modelis yra idealusis modelis, tai yra schema. Viena dalis viduje, kita išor je. Norint ideal j model , t j sivaizduojam schem perkelti real kaim , kuris stovi konkre ioje vietov je, yra daroma taip: vidinis

apskritimas yra atveriamas ir išskleidžiamas lank apaioje ir pastumiamas šiaur, virš, o išorinis atveriamas viršuje ir pastumiamas apaia.

K. NASTOPKA ia jau tas sien griovimas iš anos schemos.
(braižoma lentoje)

VILT ia vidinis apskritimas su klanais. J atv rus gauname lank su aštuntu, septintu, šeštu, penktu klanu. Tada atveriamė išorin apskritim ir pastumiame apaia. Tada gaunasi pirmas, antras, treias ir ketvirtas. Taip iš šito idealaus modelio jau turime koncentrin realaus kaimo erdvin strukt r. Tai yra per jimo veiksmas.

A. SVERDIOLAS J s tai suprantate?.. Tai paaiškinkit. ia labai svarbu.

VILT Ten yra ta schema. Ji yra ideali. Kaip Lévi-Straussas rašo, norint iš id jin s schemos gauti reali, atskleidžiam t vidin apskritim ir padarom iš jo lank, tada išlukštenam išorin apskritim (jis irgi gaunasi lankas), vien stumiam virš, kit apaia ir jie susijungia.

balsas Bet j dydis skirtingas.

VILT Kadangi ia yra id jin schema, matyt reik t sivaizduoti, jog tuo pa iu ir susitraukia.

Kadangi tie lankai vaizduoja skirtingas kaimelio dalis, kurios tarpusavyje yra egzogamin s ir jos tur t b ti labai, sakykim, griežtai atskirtos. Bent jau vietini žmoni pasaul vokoje. Tod l jie ir yra atskirti šiais lankais, negalima j sud ti vien.

MINDAUGAS Noriu pasitikslinti. ia galb t yra socialiniai santykiai, o ia yra geografiniai santykiai.

VILT Taip. Ten yra socialiniai santykiai, o ia yra geografinis planas.

MINDAUGAS Kaip žem lapis.

VILT Taip. ia, kaip supratau, yra taip kaip yra vietini žmoni s mon je, kaip jie paaiškina. Nors šiaip sunku sivaizduoti, kad vietinis išvest toki teorij. Lévi-Straussas taip aiškina.

K. NASTOPKA ia vis tiek išlieka tos ašys ir tie privilegijuoti (pirmas ir ketvirtas), kurie glaudžiasi prie Ryt -Vakar ašies, ir septintas bei šeštas, kurie glaudžiasi prie...

S. ŽUKAS Palaukit. ia yra tas primityvusis, kaip jie patys aiškina, taip? O šitas - Lévi-Strausso išvestinis, kurio...

VILT Šitas pertvarkymas yra Lévi-Strausso.

K. NASTOPKA Primityvusis – tiktai dvi pus s ir šitas diametrinis. Tuomet pagrindin yra Ryt -Vakar ašis.

VILT Vietiniai koncentriškumo visiškai neakcentuoja, jis tarsi neegzistuojantis.

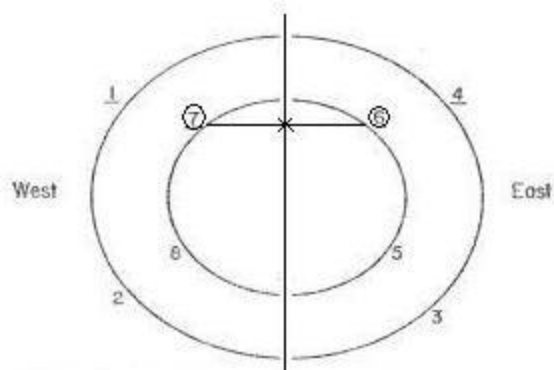
K. NASTOPKA Patiems bororams atrodo ia lemiama linija, o ia yra antras planas. Pagal j teorij, bet kuri panel gali antras griebti iš septintos ir šeštos ir priešingai. Viskas yra labai idealu.

S. ŽUKAS Ko jis negali?

K. NASTOPKA Negali iš savo pus s. Negali pirmas imti iš septinto arba iš antro ir tre io.

- S. ŽUKAS** Buvo sakyta, kad dar yra tos trys kategorijos, o dabar – viskas susimaiš .
- K. NASTOPKA** Kur dingę tie aukščiausias, vidutinis ir žemiausias?
- VILT** Jie yra kiekvieno klanų viduje. Kiekvienas skaičius turi tris raides.
- K. NASTOPKA** Tris aukštus. Ir tada jau prasideda luomų ryšiai: aukščiausias ima iš aukščiausio, vidurinis iš vidurinio, žemiausias iš žemiausio.

VILT Kaip Lévi-Straussas aiškina, kiekviena iš tų dalių – viršutinė ir apatinė – skirtingai traktuoja savo padėtį Šiaurės-Pietų ašies atžvilgiu. Čia buvo jo paaiškinta kodėl pirmas ir ketvirtas yra išsidėstę kaimelio Rytuose-Vakaruose: jei kita gentis galvoja pagal koncentrinę struktūrą, tada kaimelio apskritimo projekcija Šiaurės-Pietų ašimi padalinama tiesiomis linijomis ir gauname linijas, kurių plečia Rytų-Vakarų ašis; šios ašies kraštus atitinka septintas ir šeštasis klanai, kurie tokiu būdu tampa saugotojais.

- A. SVERDIOLAS** Dar kartą perskaitykit.
- VILT** Jeigu Itugari, čia yra ta kita gentis, galvoja pagal koncentrinę struktūrą, tada kaimelio apskritimo projekcija Šiaurės-Pietų ašimi padalinta tiesiomis linijomis rezultate duotomis linijomis lygiagrečiai Rytų-Vakarų ašiai, kurios du pradžių taškai priklausyt klanams septyni ir šeši, kurie atitinkamai taptų Rytų-Vakarų saugotojais.
- K. NASTOPKA** Vakarinę pusę siejama su apačia, rytinę su viršumi.
- DMITRIJUS** Tai čia reikia, kad sutaptų, pavyzdžiui, Pietūs su Rytiais.
- VILT** Aš primityviausiai pagalvojau: nusivesk projekciją čia ir gaunasi. Jeigu mes tai pagal koncentrinę, kur dar nėra ašis ... Man neaišku su Šiaurės-Pietų ašimi.
- K. NASTOPKA** Iki galo mes čia nieko, turbūt, neišsiaiškinsim, tai...
- A. SVERDIOLAS** Kaip tai „iki galo“? Mes dar nepradėjome...
- VILT** <...>
- K. NASTOPKA** ...nes vėliau atsiranda konkretnesni duomenys ir konkretnesni turiniai.

- POVILAS** Tyrinėdamas Bororo gentį Lévi-Straussas bandė išsiaiškinti kaip šios dvi erdvinės sandaros derinasi tarpusavyje. Bororo kaimo centre yra vyrų namelis, kuriame gyvena viengungiai ir kuriame susitinka vedė vyrai. Šioje vietoje yra griežtai uždrausta lankytis moterims.
- VILT** Moterims uždrausta, bet tai yra seksualinio paleistuvavimo vieta ir viengungiai ten gali prievarta nusinešti mergaites ar moteris, su kuriomis turi nesantuokinius ryšius.
- K. NASTOPKA** Na taip, pačiomis moterimis ten eiti draudžiama, bet jeigu jas atsineša...
- POVILAS** Aplink šį namelį yra platus nederbamas žemės plotas. Šalia vyrų namelio yra šokių aikštė, kuri yra saugoma sargybos. Namas yra padalintas per pusę Rytų-Vakarų ašimi.

VILT ...ir atitinkamai priklauso dviem dalim.

POVILAS Iš centro periferij pro kr mynus veda vair s takeliai. Periferijoje yra l šnos/nameliai, kuriuose gyvena poros su savo vaikais. Ši šeim kilm yra matrilinejin , o gyvenamoji vieta matrilokalin . Taigi opozicija tarp centro ir periferijos taip pat yra opozicija tarp vyr ir moter . Kita opozicija yra šventumo ir pasaulietiškumo. Centre vyksta vairios apeigos, o periferijoje verda buitinis gyvenimas. Taigi šis koncentrinis planas ypa išryškina opozicijas.

VILT Bet v lgi, šitas planas lyg ir tur t b ti realus, bet jis šiek tiek turi tokio schematizmo, nes prie kiekvieno klanu yra pavadinimai, bet 1, 2, 3, kaip suprantu, žymi sluoksnius. Tai n ra l šnel s, tai yra schema.

Toks gyvenviet s sutvarkymas yra sutinkamas ne tik nuolatiniuose kaimeliuose, bet ir stovyklose. Net jeigu gentis keliauja ir sikuria vienai nak iai, tai tuo atveju moterys ir vaikai išsid sto apskritimo pakraš iuose, o vyrai užima plot centre. Vietini liudijimu, anks iau, kai kaimeliai buvo tankesni, buvo daugiau gyventoj ir jie netilpdavo t koncentrin apskritim , tada jau buvo d stomos trobel s tokiau pa iu b du, tik apskritimais.

Tiek apie erdvin strukt r .

S. ŽUKAS O jeigu an schem su šita... Nieko bendro neturi?

VILT Turi štai šita schema su ta.

S. ŽUKAS Suveskit t bendrum .

VILT Tai, k mes sužym jome skai iais, ant tos schemos yra surašyta klan pavadinimais.

S. ŽUKAS Viršutinis dešin je gali su kuo ženytis? Šeštas su antru?

VILT Pirmas gali su antru – ia ir yra išimtis, kad jie gali. Tada tre ias gali su ketvirtu – irgi išimtis. Ketvirtas gali su penktu, kas jau yra ne išimtis.

S. ŽUKAS Ir trim variantais, visais šitais lygiais.

A. SVERDIOLAS Žodžiu, bororams dar sunkiau.

VILT Aštuntas su pirmu irgi gali.

POVILAS Simetriškai pagal Ryt -Vakar aš gentys gali tuoktis tarpusavyje. Tai, pavyzdžiui, pirmas su aštuntu, antras su septintu, tre ias su šeštu, ketvirtas su penktu.

K. NASTOPKA Ir bororai tai žino. Kaip jie patys aiškina, *mes galim tuoktis su tais, su tais*. Ta iau kai Lévi-Straussas pradeda tyrin ti, paaišk ja, kad ne taip. Kaip rod Vilt , pirmas gali su antru. Pagal šit aš jie yra toje pa ioje pus je, tod l, teoriškai, negal t . Bet gali pagal kai kuriuos kitus argumentus.

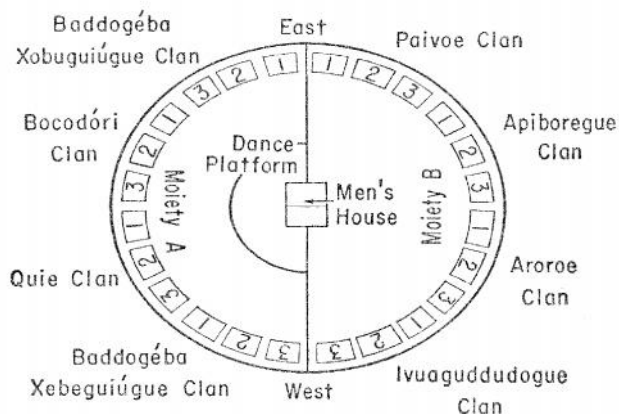
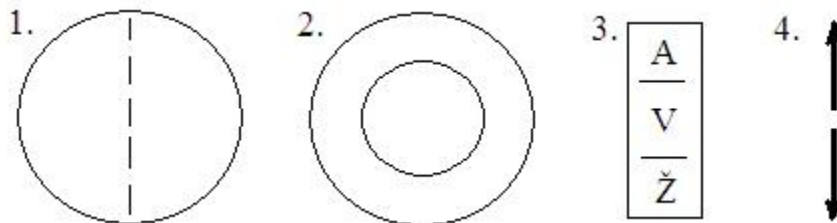

FIGURE 9. Plan of a Bororo village. (After C. Albisetti, *Contribuções missionárias*, Fig. 1.)

- S. ŽUKAS** Bet čia dar kraujomaišos n rai. Čia dar gentys, klanai.
- VILT** Taip, klanai.
- DMITRIJUS** Kokiu pagrindu ta sutartis daroma?
- POVILAS** Pirmas ir ketvirtas klanai yra privilegijuoti. Bet tuomet kodėl septintas ir šeštas negali toki santyki turėti, nors jie taip pat yra privilegijuoti.
- K. NASTOPKA** Kurie privilegijuoti?
- POVILAS** Pirmas, ketvirtas, septintas ir šeštas. Septintas ir šeštas toki galimybės – santuokas daryti su šalia esančiais – neturi. Jie negali.
- VILT** Jie yra privilegijuoti, bet tik formaliai.
- ANDRIUS** Tai Ryt -Vakar ašis jiems yra svarbesnė.
- A. SVERDIOLAS** Aš tave pat norėjau pasakyti: ašys yra nelygiavertės. Tarp jų irgi yra hierarchinis...
- S. ŽUKAS** Taigi tarp pirmos ir antros n rai jokios ašies.
- VILT** Bet jos negalėtų tuoktis pagal tą taisyklę, kad abi yra toje pačioje Ryt -Vakar ašies pusėje. Kadangi pirmas klanas yra privilegijuotas, todėl jam leidžiama tuoktis...
- S. ŽUKAS** ...su bet kuo.
- VILT** ...su greta esančiais
- K. NASTOPKA** Ne su bet kuo, bet su greta esančiais, su neprivilegijuotais. Čia yra daug taisyklių.
- VILT** Iš savo pusės jis gali tuoktis su antru, o iš kitos pusės, kuri yra aukščiau Ryt -Vakar ašies, jau gali su bet kuo.
- K. NASTOPKA** Kad gali tuoktis su anais, tai čia aišku; ir tai žino patys bororai. O čia yra išimtis, kuri reikia paaiškinti. Aiškinama tuo, kad šitas – pirmas – yra privilegijuotas, kadangi yra prigludęs prie Ryt -Vakar ašies. Ir ketvirtas taip pat.
- Yra koki nors idėjimas apie tai, kaip perprasti santuokos taisykles?
- A. SVERDIOLAS** Pabandykim aiškintis iš viso apie ką čia? Kur problema?
- K. NASTOPKA** Problema, kuri tiria Lévi-Straussas, kuri ir mūsų seminarui aktuali, tai ryšys tarp erdvinio struktūros ir socialinio struktūros, kaip socialinio struktūros gyja erdvinio signifikant.
- A. SVERDIOLAS** Ir ką mes randam? Tai, kad yra dvi skirtingos bendriausios struktūros: viena centras-periferija...
- K. NASTOPKA** ...koncentrin
- S. ŽUKAS** Pirmiausia randam binarinę struktūrą. Tai yra du dalykai.
- A. SVERDIOLAS** Turi būti dvi pusės. Ir jie patys galvoja, kad tai yra svarbiausia.
- VILT** Jie galvoja, kad svarbu ne centras-periferija, o tos pusės, kurias dalina Ryt -Vakar ašis.
- A. SVERDIOLAS** Gal nuo to ir pradėkim. Ką stuti, nupaišyk tas dvi galimybes ant lentos.
- K. NASTOPKA** Nupaišyk tu.

A. SVERDIOLAS Prad kim nuo pa i suprantamiausi dalyk . Svarbiausia, kad b t binarin s strukt ros. Jos gali b ti tokios – kair -dešin . Šitie ima iš t , šitie ima iš t . Tokia simetriška strukt ra, kur n ra hierarchijos. Šita opozicija yra ne hierarchiška. Kuri pus – neturi reikšm s. Svarbu, kad b t kita. Yra kita strukt ra – irgi dvinar . Va tokia. Irgi opozicija. Jeigu šit linij sulenktum... Tai ia, logine prasme, jau tas pats gaunasi. Centre yra viena, periferijoje jau kita. Šit mes suprantam. ia yra vedusieji, kurie kepa, verda ir visa kita. Jie yra pasaulietiški. ia yra sakral s. Ir tai yra moterys su savo vyrais.

K. NASTOPKA Tai pakraš iuose beveik matriarchatas.

VILT Nes vyrams leidžiama eiti centr . Nesvarbu ar jie yra ved ar neved .

K. NASTOPKA Jie yra išsikovoj .

A. SVERDIOLAS Ne tai, kad išsikovoj . ia ta dichotomija taip ir pasireiškia – vyr centras, moter pakraš tys. Bet jeigu vyras yra pakraš tyje, tada jis...

K. NASTOPKA ...sumoterišk ja.

A. SVERDIOLAS Nesuk galvos, K stuti. Ir taip sunku.

Matricentrin sistema reiškia, kad vis d lto moterys dominuoja – vyrai gyvena pas jas, o ne atvirkš iai. O ia vyriškas. Tai tada, atitinkamai, ia yra sakralumas, o ia pasaulietiškas.

K. NASTOPKA ia kepa ir verda, o ia saugomi šakniavaisiai, kuri negalima apdoroti...

A. SVERDIOLAS Ir sand liai po žeme gražesni negu namai. Žodžiu, tikras daiktas yra sand lys, o gyvenamoji vieta yra mažiau svarbus dalykas. K mes žinome? Žinome, kad yra toks dalinimas. Patys bororai jo nesuvokia. Taip? Centriškumo jie nesuvokia, bet suvokia dualum .

K. NASTOPKA Kai jie bando nupasakoti model , tai jie suvokia dualum . Jie, žinoma, žino, kad moterys ia negali ateiti. T visos boror s suvokia. Bet kai kur gyvenviet s modelyje... Laiko tai ne relevantiniu.

VILT Jie, iš esm s, pabr žia šit ir tas dalis – „pagal srov “ ir „prieš srov “.

PAULIUS ia gal d lto, kad pirmiausia rodo giminyst s santykius.

A. SVERDIOLAS Tai bet kol kas mes nekalbam apie tai.

PAULIUS <...>

S. ŽUKAS Kuo pagr stas binariškumas – ia yra ne login strukt ra, o kraujomaišos pavojus. Kod l du – tai savas arba svetimas.

A. SVERDIOLAS Taip. B tinai turi b ti svetimas.

S. ŽUKAS Tai pagrindžia logik .

- A. SVERDIOLAS** Tai tvarkoj. Šit princip mes išsiaiškinom. Yra dar keletas toki , man atrodo, segmentini strukt r , kurias irgi tur tume kažkaip pavaizduoti. Pavyzdžiui, tas trij dali buvimas. Va ia kas per daiktas... ia jau kitoks principas: aukštasis, vidurinis ir žemasis. Ir jis toks fragmentiškas, kad jis visur. Kas ten? Pirmas, antras, tre ias.
- VILT** Tiktai šitas ilgis. Visur turi padalinim . Jeigu kalbant apie socialinius santykius... Jeigu visuomen nubr žti šita fig ra, tai tada b t tas dalinimas – vertikalus, kur viena aukštesnio sluoksnio pus gali tuoktis su kita.
- S. ŽUKAS** Ar nai, t „A,V,Ž“ gali prid ti – vienas dešin je, kitas kair je pus je. Kiek yra gen i , klan neturi reikšm s. Yra trinar .
- K. NASTOPKA** <...>
- S. ŽUKAS** Abstrak iai taip. Dabar lieka pa i klan tarpusavio hierarchijos – Rytai-Vakarai, privilegijuoti-neprivilegijuoti. Ir kod l iš viso aštuoni?
- A. SVERDIOLAS** Aši mes kol kas neturim. Mes turim tik vien , kuri dalina tiktai lygius. Hierarchijos ia n ra. O kaip atsiranda ašys?
- S. ŽUKAS** Kai yra hierarchijos tarp pa i klan , taip? Tuomet reikia dar kažkokios informacijos.
- K. NASTOPKA** Ašys ateina iš šito. ia yra ašis ir viskas.
- S. ŽUKAS** Kai jis n ra hierarchinis, tai kuo skiriasi?
- K. NASTOPKA** Tai jis n ra hierarchinis.
- S. ŽUKAS** O tai mes turim hierarchij : yra privilegijuoti, yra...
- POVILAS** Šiaur s-Piet ašis dar skiria aukštesnius ir žemesnius klanus.
- S. ŽUKAS** Klanai yra aukštesni ir žemesni. Numeriai yra... Kurie aukštesni, kurie žemesni?
- POVILAS** Jeigu pasiži r tume ten kur skiria Šiaur s ir Piet aš , tai keturi viršuje yra aukštesni, o apa ioje žemesni.
- VILT** Keturi vienoje pus je aukštesni ir keturi kitoje pus je aukštesni ar ne?
- POVILAS** Pagal Šiaur s-Piet aš .
- K. NASTOPKA** Na tai gerai: pirmas, antras, septintas, aštuntas. Šiaur s-Piet ašis skelia pirm , antr , septint , aštunt ir tre i , ketvirt , penkt , šešt .
- S. ŽUKAS** Tai jie yra privilegijuoti?
- POVILAS** Ne. Iš t aukštesni j yra du privilegijuoti klanai ir iš t žemesni j yra du.
- S. ŽUKAS** Tai dar viena strukt ra.
- VILT** Aukštesni, žemesni – ia yra geografija. ia pereina labiau, galb t, erdvin strukt r .
- ANDRIUS** O tai tie keturi aukštesnieji yra kaip kiekvieno klano aukštesnysis sluoksnis?
- K. NASTOPKA** Ne.
- VILT** Aukštesnieji yra tie, kurie link aukštupio.
- K. NASTOPKA** Šiuo atveju nesutampa.
- ANDRIUS** ia yra antra logika.

- K. NASTOPKA** Jie tiesiog gyvena aukštupyje.
- S. ŽUKAS** Bet tai juos atskirt galima.
- K. NASTOPKA** Taip. Pagal tai...
- A. SVERDIOLAS** Turim dar vien b d išreikšt hierarchij . Yra Šiaur -Piet s ir kas šiauriau, tas geriau. Kiek j yra?
- S. ŽUKAS** Du viršui ir du apa ioj.
- K. NASTOPKA** Yra Piet s ir Šiaur . Šiaur – tai pirmas, antras, tre ias ir ketvirtas. ia yra aukštupio žmon s, o ia žemupio. Nepasakyta kas geriau – ar aukštumos žmon s, ar žemumos.
- ANDRIUS** Sako atvirkš iai.
- A. SVERDIOLAS** Dar kart pasakykit. Mes bandom Šiaur s-Piet aš . Kaip suplanuot hierarchij ? Aukštesnysis ar žemesnysis?
- VILT** ia yra kurie prieš srov ir kurie pagal srov .
- K. NASTOPKA** Jie išskiria privilegijuotus: aukštutiniame pirmas ir ketvirtas, o žemutiniame šeštas ir septintas.
- A. SVERDIOLAS** Palaukit, apie privilegijuotus dar nekalb kim. Dabar mums reikia išsiaiškinti aukštutinius ir žemutinius.
- S. ŽUKAS** sivaizduok: ten eina per vidur upelis, yra aukštupio klanai ir žemupio klanai. Po keturis.
- A. SVERDIOLAS** Aš kol kas negaliu nieko reziumuoti. Nor iau suprast kaip šitas veikia.
- K. NASTOPKA** Privilegijuoti yra pirmas, ketvirtas, šeštas ir septintas.
- A. SVERDIOLAS** Tai ia kita muzika. Šitame jie n ra privilegijuoti. Mes jau kelet princip rekonstravome. Jie visi lokal s. Vienas iš j yra centras-periferija, kitas kair -dešin . Abi jos yra opozicijos, bet turi skirting prasm . Vienos iš j atveju opozicija yra hierarchin , o kitos – simetriškai. Paskui mes aptikom, jog dar kai kur yra logikos ir kažkaip, mes dar nežinom, su šituo susijusios. Tai, jog kiekviename klane yra aukštesnysis, vidutinis ir žemesnysis. Šitas variantas <...>. ia jau keletas galimybi . ia yra Piet s ir Šiaur . Kažkokiu b du, kuo labiau Pietus, tuo geriau.
- S. ŽUKAS** ia yra aukštupys ir žemupys. Visiškai formalu: keturi aukštupio, keturi žemupio.
- Klausimas yra toks: jeigu yra aukštupys-žemupys ir pagal kažkoki linij , tai ar galioja kair -dešin ? Kas yra aukštupio? Yra kažkoks atitikimas?
- A. SVERDIOLAS** Dar neaišku kaip šitas ketvirtas.
- EGL** J s pamiršot: mes tur jom vidin apskritim ir išorin apskritim . Mes juos perkirpom ir tada persik l Ryt -Vakar ašis. Pirmas, antras, tre ias, ketvirtas buvo išorinis apskritimas, kur buvo žemesnieji, o penktas, šeštas, septintas, aštuntas buvo vidinis apskritimas. Mes perkirpom apa i ir paskui sujung m. T moment j s pamiršot? ia geografin išraiška, o ten, kur du apskritimai – vienas vidinis, kitas išorinis, jau socialin išraiška. Ta socialin išraiška parodo kaip jie suvokia savo aukštesniusius ir žemesniusius klanus.
- A. SVERDIOLAS** ia, man atrodo, kažkoks m ginimas sujungti šit ir šit , bet kol kas man ta ašis r pi, nes nepasakote kokiu b du ji hierarchiškai organizuoja...

- K. NASTOPKA** Tai yra dar painiau... Ten kur yra žemutin ir aukštutin ... ia yra Šiaur , ia Piet s, Rytai, Vakarai, o šita linija sutampa su pasaulio šalim. ia yra apatin s gyvenviet s, ia viršutin s. Lévi-Straussas randa atitinkam model ir kitose gentyse. ia jau yra Šiaur s ind nai, prie didži j ežer .
Šitas kriterijus...
- S. ŽUKAS** Kas naujo, tai yra skersa linija, kuri leidžia jungti. Tas, kas buvo apa ioj, šiek tiek pasisuka.
- K. NASTOPKA** Aš irgi manau, kad ia yra dar vienas matmuo. Ne pagal pasaulio šalis, o pagal up . Up juk neplaukia tiesiai iš Šiaur s Pietus.
- S. ŽUKAS** Mes klausiam ar kair ir dešin atitinka viršui gyvenan i (pagal up s t km) ir apa ioj gyvenan i padalinim . Ar jie kerta per pus ? O šitas br žinys rodo, kad galima nubr žti toki linij , kad, faktiškai, jie...
- K. NASTOPKA** Dar vienas skaidymas, bet k jis duoda... Žemoji <...> ir aukštoji <...> turi skirtingus totemus, glob jus ir panašiai.
- S. ŽUKAS** Bet jie yra tik skirtingi, o hierarchiškai n ra išsid st .
- K. NASTOPKA** Hierarchiškai n ra. Bent man taip atrodo.
- A. SVERDIOLAS** Galima k nors nupiešt ant lentos?
- S. ŽUKAS** Ketvirt užpildyk.
- A. SVERDIOLAS** Aš negaliu – niekas nieko nesako ir aš pats nežinau. Pakartokit Piet ir Šiaur s princip . Kod l tai ne hierarchinis principas?
- VILT** Mes apie tai susigin ijome. Aš sakau, kad pagal Ryt -Vakar aš šita bendruomen yra dalinama dvi dalis, o Povilas sako, kad dvi dalis dalinama pagal Šiaur s-Piet aš .
- POVILAS** Šiaur s-Piet ašis žymi žemesnius ir aukštesnius klanus. V liau yra...
- VILT** <...>
- A. SVERDIOLAS** Ten Šiaur s ir Piet visai n ra.
- K. NASTOPKA** J pa i s mon je yra Ryt -Vakar .
...
- A. SVERDIOLAS** ia yra dichotominis dalinimas...
- K. NASTOPKA** Boror galvoje šis – Rytai-Vakarai – yra pagrindinis, kuris skiria du.
- S. ŽUKAS** Bet pirmasis skirstymas yra šitas.
- K. NASTOPKA** Taip. Vilde, k ia reiškia A ir B bendruomen s?
- VILT** ia tiesiog tos dvi dalys, kurios tarpusavyje gali ženyti.
- PAULIUS** Tai tada skaidymas yra pagal Šiaur ir Pietus. <...>
- A. SVERDIOLAS** O kokių b du mes šitaip sukomplikuojam? Tik tod l, kad mes paž stam kompas ? Juk tie žmon s žino tik tiek, kad jie skiriasi nuo kit ir kad tiktai kiti jiems tinkami kaip partneriai. Tai ia jokios Šiaur s-Piet n ra. Šitoje schemeje sutapatinta šitas ir šitas, ia centrin

struktūra sutapatinta su <...>. Hierarchinį ir simetrinį. Toje schemoje jos sutapatintos. B gyvena Pietuose, o A gyvena Šiaurėje...

K. NASTOPKA Gal yra ne keturios, o dvi pasaulio šalys.

PAULIUS <...>

K. NASTOPKA Bet Ryt-Vakar linija išskiria dvi puses.

PAULIUS <...>

GIEDR Manau, kad reikt pasiaiškinti dėl pirmas, ketvirtas, septintas ir šeštas yra privilegijuoti, nes jie tada b t, sakykim, septintas ir šeštas, šiauriau negu aštuntas ir penktas, o pirmas ir ketvirtas b t šiauriau negu antras ir trečias. Tokiu būdu išryškėja tas privilegijuotumas.

K. NASTOPKA Tai tarimas, kad Šiaurė yra privilegijuota ...

GIEDR Na, taip sak.

A. SVERDIOLAS Geras pastebėjimas: kompas nubrėžiam tai atvirkščiai.

...

K. NASTOPKA Čia buvo taip nupaišyta. Šiaurė yra septintas, aštuntas, šeštas ir penktas.

A. SVERDIOLAS Čia viskas gerai, tik tai viską čia galima apsukti.

GIEDR Kyla klausimas, kodėl septintas, šeštas, ketvirtas ir pirmas yra svarbiau už Šiaurę ir Pietus?

MINDAUGAS Nes jie visi ir yra Šiaurėje. Pagal šitą schemą jie visi irgi yra viršuje.

K. NASTOPKA Kadangi ten niekur nekalbama apie privilegijuotus, todėl nesutampa su žemėlapiu.

VILT Dabar supratau tą schemą, kodėl septintas ir šeštas yra privilegijuoti...

Lévi-Straussas rašo, kad šitą taškų projekciją A klanų <...> sudaryt linij lygiagrečiai Ryt-Vakar ašiai, kurios galiniai taškai ir b t šeštas ir septintas. Tokiu būdu mistiškai pripaišius linijas šie klanai tampa privilegijuotais.

A. SVERDIOLAS Dar kartą paaiškinkit.

VILT Iš pradžių nubrėžiam linijas, kuri yra Šiaurės-Pietų ašis. Tada iš šešto ir septinto klanų vedam projekcijas tų ašies ir gaunam linijas. Šios linijos galiniai taškai yra šeštas ir septintas, todėl gaunasi, kad jie yra Rytuose ir Vakaruose. Čia yra suprastas Lévi-Strausso tekstas. Aš tikrai neapsiimsiu aiškinti kokiu pagrindu jis tai daro.

S. ŽUKAS Bet yra ir kita pora.

VILT Kitos poros jis neaiškina, nes šita pora apsibrėžia, sakykim, per tą koncentrinę struktūrą, o ana pora save apsibrėžia per tą diametrinę struktūrą, kuri mes jau žinome. Joje jie jau ir taip yra – pirmas čia, ketvirtas čia ir jiems pasiaiškinti nebereikia.

K. NASTOPKA Tuomet privilegijuoti yra pirmas ir ketvirtas, septintas ir šeštas.

VILT Jie kiekvienas supranta savo vietą.

K. NASTOPKA O tada Šiaurės-Rytų ašis galioja ar negalioja? Nes tada visi privilegijuoti atsiranda iš Šiaurės.

ANDRIUS Arba mes dedam savo logiką, kad žemėlapyje viršus yra Šiaurė.

- VILT** Kadangi šitoj schemoj duoti Rytai-Vakarai, tai Šiaur b t logiškai...
- K. NASTOPKA** Tai kiek yra t logik ? Trys yra aiškios. Yra koncentrin , yra diametrin ir yra socialin - hierarchin . O kur d ti šiuos viršutinius-apatinius? Neaišku kiek tai veikia socialinius rangus. Komplikuojam kažkiek, bet ia...
- S. ŽUKAS** O šitame apvaliame kur tur t b ti privilegijuoti?
- VILT** Kiekviename iš aštuoni klan yra privilegijuota grup . Kiekvienas klanas turi viršutin , vidurin ir apatin .
- S. ŽUKAS** Šit suprantu. O jeigu sivaizduotume septint ir šešt kur nors šitame. ia login ar topografin schema?
- VILT** Tai gal ia. Kai mes išskleidin jom tokius lankus...
- A. SVERDIOLAS** (...). Aukštutiniai, viduriniai ir žemutiniai yra kitas dalinimas. Yra trichotomija. Mes dar nežinom kokių principu tai padaryta. Juokaudami galim sakyti, kad ia trys klas s.
- VILT** Jis ir vadina klas mis.
- A. SVERDIOLAS** Tikriausiai ir ima iš Vakar literat ros. Bet kai kalbam apie privilegijuotus, tai juk nežinom <...>.
- K. NASTOPKA** Ne, ia pats klanas privilegijuotas, su visais trim aukštais. Visi trys yra privilegijuoti kit atžvilgiu.
- A. SVERDIOLAS** Taip, nes reikia dar vienos tokios lokalin s logikos. Man atrodo, kai paščiau ketvirt , kad tenai jisai išsid sto, pagal Šiaur s-Piet aš – kas aukš iau, kas žemiau.
- K. NASTOPKA** Vilt irgi atrado beveik t pat .
- A. SVERDIOLAS** Tai ia b t aišku. Bent jau ta ašis b t aiški. ia yra privilegijuotumo laipsnis. Bet dar neskub kim jungti, nes amžinai visk sujungiam ir gaunasi *kleckas*, toks *neartikuluotas cepelinas*. Pradžioje pasiži r kim kokios toks logikos, ar išsamus t logik s rašas – bent jau tiek <.>, o paskui ži r sim kaip jos kartu sukabinamos.
- K. NASTOPKA** Tos logikos, bent skaitytojo žvilgsniu, yra perteklin s. Jis nieko apie žemup -aukštup nepasako, kad vieni save vadina „aukštupio žmon s“, kiti – „žemupio žmon s“.
- A. SVERDIOLAS** Aukštupys-žemupys – t lygiai taip pat išreiškia tas vektorius, ketvirtas. ia gali b ti ne ta diametrin Piet s-Šiaur , kas man s visiškai ne tikina... Iš viso, tas penktas yra velnias žino iš kur. Iš Lévi-Strausso jisai... Kaip gentis galima taip dalinti kryptis...
- K. NASTOPKA** Kaip bažny ios statomos...
- A. SVERDIOLAS** Bažny ios tai Vakaruose. Bororai bažny i nestat . Aš tik noriu pasakyti, kad aukštupys-žemupys yra toks pat vektorius. Nesvarbu kaip j konkretizuojam – ar tai up s aukštupio, ar „ Šaur “-, Pietus“. ia jau tokie fig ratyvizamo b dai. Tas vektorius veikia tokiu b du, kad jame išsid sto spektras. Tas spektras ribotas. Kokios tos privilegijos?
- VILT** Tai neišskleista. Tik tai tas, kad jie gali tuoktis su kaimynais.
- K. NASTOPKA** Laisvesn s santuokos taisykl s.
- MINDAUGAS** Bet d l to jie ir yra privilegijuoti – nes jie yra aukš iau septinto ir šešto.

- S. ŽUKAS** Ar nai, tarkim, jog, kaip sakei, kompasas – tai išmislas. Ant šito – antro – gali br žti bet kok vektori , bet visais atvejais kažkurie keturi yra vienoje pus je ir kažkurie keturi yra kitoje pus je; kažkas apa ioje ir kažkas viršuje. Kas viršus, kas apa ia neturi reikšm s. Turime ši topografin versij ir ant topografin s schemos Šiaur s-Piet vektori užpiešti galim ramiai. ia ne tai, kad kartosis dalinimas „ Šiaur “-, Pietus“ su savo reikšm m, o dabar dar nauj ... Mes tur jom <...> Šiaur s-Piet – tai buvo tik koncentrai, vidus ir išor . Uždedam kažkok dalinim , kur yra žemupys-aukštupys. Ir ten yra keturios trobos, klanai. Keturi viršuj, kair j, dešin j – neturi reikšm s. Svarbu, kad b t priešingose pus se. Galime tok padaryti ar ne? Tie keturi klanai atsiskiria vienas nuo kito – tas yra ar n ra?
- K. NASTOPKA** Kurie keturi? Tie privilegijuoti?
- S. ŽUKAS** Tie, kurie Šiaur s-Piet pus se.
- VILT** Galutin je schemoje jie n ra kažkaip užtušuoti, o tiesiog užrašyti pavadinimai. Bet jie turi: tie vienas, du trys ir bus kažkurio klanu.
- K. NASTOPKA** Ta privilegija su pasaulio šalim nesutampa.
- S. ŽUKAS** Aš nor jau pasakyti paprast dalyk : šio papildomo dalinimo neužd si ant pirmos schemos, kadangi ten jau yra vienas dalinimas ir jo reikšm kita. Ir jis dalina kair , dešin – taip, kaip jie galvoja. Šitoje pus je gyvena vieni, šitoje – kiti. Turime kit dalinim , kuriame irgi yra vieni ir kiti, tiktai ne kair -dešin , bet kažkaip kitaip. Mes ten nebeužd sim, bet mes galime užd ti ant antros. Nesipjaus dalykas, negriaus. Nors griaus...
- A. SVERDIOLAS** Griauna tod l, kad ia yra centras-periferija. Kitos opozicijos n ra. Kaip gi gali dvi opozicijas viena ant kitos užd ti.
- VILT** Tas namelis centre irgi padalintas.
- A. SVERDIOLAS** K Lévi-Straussas m gina padaryti... Juk jis neneigia loginio prieštaravimo. Jis juos sujungia, sako, kad jie turi b ti <...>, per tarpines grandis ir taip toliau. Vadinasi, jis aptinka, jog klasifikacijos yra nesuderinamos ir kad žmon s galvoja viena, o yra kita. Taip yra tod l, kad, pirmiausia, <...> logikos, o paskui uždedamas ant medžiagos, kuri n ra aiški. Vadinasi, tas m stymas gali b ti prieštaringas, hierarchija pjautis su simetrija. Tai tik konstatuoja m stymo prieštarungum . D l to mums taip ir nesiseka. Mes tr ks plyš norim sutalpinti prieštaravimus jau <...>.
- K. NASTOPKA** Trys schemos yra pakankamai akivaizdžios. ia neb ra ko kartoti. ia yra diametrin schema, kuri dalina per pus . ia koncentrin schema ir klasi schema. Viskas aišku. Neaiškumas atsiranda iš privilegijuot klan . Kod l yra privilegijuoti ir kod l gali tuoktis? Mes band m tas privilegijas susieti...
- A. SVERDIOLAS** O kokia ia b da? ia yra ketvirtas...
- K. NASTOPKA** Bet tada, kaip aiškina Lévi-Straussas, tai yra ne tikinama. Kad jie priglunda prie anos ašies... Priglunda ir kiti. Kod l vieni priglund yra privilegijuoti, o kiti ne?
- DMITRIJUS** Jie yra prie tos ašies, nes yra privilegijuoti. Mums tr ksta duomen . Mes tiesiog nežinom kažko, k jie apie save žino.
- K. NASTOPKA** D l to galim nusiraminti. Lévi-Straussas ne visk žino...

- A. SVERDIOLAS** Žmogus apsigyvena kur nori tada, kai gali, o ne atvirksčiai – kur atsidrėsi, tai toks ir bus. Nieks tavęs neleis gerą rajoną.
- K. NASTOPKA** Tai, jeigu nesigilinam t Lévi-Strausso interpretacij , kuri yra neaiški ir mums nepaaišk jo, yra keturios logikos, kurios viena kit papildo ir sukuria komplikuo morfologin strukt r .
- A. SVERDIOLAS** Jis vadina morfologine?
- K. NASTOPKA** Taip. Morfologine, kadangi viskas apibr žta klases kaip kalbos dalis ir panašiai. O modernioje visuomen je jau yra sintaks , kurioje viskas juda...
- A. SVERDIOLAS** Morfologija panaši topologij , taip?
- K. NASTOPKA** Taip.
- A. SVERDIOLAS** Kalbam apie logik ir apie topologik . Ta topologika yra tokia minkštesn logika. Kažkokia apeiga arba kažkokia schema užd ta ant piešinio – piešinys gauna opozicines strukt ras.
- K. NASTOPKA** Kaip tas matematikas ir sak , kad topologija yra mokslas griežtas ir aproksimatyvus. Minkštas.
- Tai kokios išvados?
- VILT** Ži rint topografin plan atrodo žymiai paprasiau negu visa ta strukt ra. akis krenta centro-periferijos priešprieša. <...> nesimato toki prieštaravim , išim i , taisykli , kurios atsiskleidžia socialin je plotm je.
- S. ŽUKAS** Kaip Lévi-Strauss kritikavo: ar ia bororo mintys, ar ia strukt ralistos mintys.
- Bet man tai nepatinka... Jau antras siužetas, o mes jo *neišnešam*. Tokiu daugtaškiu baigiam. Arba siužetai blogi, arba mes...
- K. NASTOPKA** Mes negalim taip sigilinti boror antropologij . Kadangi Greimas š tekst pacitavo kaip pavyzd , mes panor jom sužinoti daugiau apie bororus. Mes dabar sužinojom, bet ar d l to pasidar m išmintingesni...
- VILT** Turb t mums tr ksta duomen , kad b t galima daryti realesnius apibendrinimus arba gilesn analiz . Daug kas yra tokie Lévi-Strausso apibendrinimai arba teorijos. Kaip su ta projekcija aš , kuri yra lygiagreti kitai ašiai... Lieka neaiškumas, kiek ia to pagr stumo.
- A. SVERDIOLAS** ia prieštaringas pasakymas: projekcija aš lygiagre iai kitai ašiai.
- VILT** Projekcija aš suformuoja linij , kuri yra lygiagreti kitai ašiai.
- S. ŽUKAS** Š syk mes neturim netgi t trij element , kaip tur jom su architektais.
- K. NASTOPKA** Tris turim.
- S. ŽUKAS** Ten buvo susij . Ten iš tikr j gal jom laikyti elementais, iš kuri galima si ti k nori, juos kaitalioi. ia yra skirtingi žanrai. J nesujungsi fraz .
- K. NASTOPKA** Mes tas keturias logikas atpažinom, bet kaip jos veikia, kaip s veikia...
- A. SVERDIOLAS** Kaip mes tai koordinuojam... mes kol kas pri jom išvad , kad yra keturios padrikos logikos ir viskas. Daugiau j tikrai n ra, sprendžiant iš to, k kolegos pristat ir k mes aptar m. Yra keturios lokalin s logikos ir neaišku kaip Lévi-Straussas jas jungia ir kaip tai sutalpinti kažkokioje vienoje. Ar pakanka tokios išvados, kaip padar m, kad ia yra minkšta arba visai minkšta logika. Ar ia pakanka?

- MINDAUGAS** Bet truputį aišku, nes, tarkim, ant ketvirto galima pirmą užduotį. Pagal ketvirtą logiką analizuojant santykius mes uždedam pirmą : bendrauja binariai, bet yra tam tikri klanai, kurie yra padalinti <...> ir tas binarumas truputį išsiskaido. Ant ketvirtos dedam pirmą logiką, ant pirmos trečios, o su antra...
- A. SVERDIOLAS** Aš nematau tų dvejų galimybių. Man atrodo, jog yra tiesiog skirtingos plotmės, kurios tarpusavyje niekaip nekoreliuoja.
- DMITRIJUS** <...> iš kurių susiformuoja klanai. Genties narys gali apie save pasakyti „aš esu vyras“ arba „esu moteris“, „esu vedęs“ arba „esu nevedęs“, tikiu vien ar kitą dievą. Pagal tai ir išsidėsto erdvėje. Greimas šiuo pavyzdžiu grindžia teiginį, kad visuomenė, to apie save nežinodama, taip – tam tikru būdu – išsidėsto natūraliai. Žmonės teigia, kad jie egzistuoja binariai arba dualistiškai. Jie nuneigia tuos akivaizdžius dalykus kaip dievas ir panašiai, bet jie yra svarbūs.
- A. SVERDIOLAS** Jis gal gera mintis... Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad mes turim prieštarą logikai arba tokią keturlypę logiką ir kad tai yra tam tikra mašina, kurios pagalba individai atpažįsta savo vietas. Nors ji prieštaringa, bet veikia. Ta prasme, kad *de facto* jie galvoja taip painiai arba Lévi-Straussas taip painiai apie juos galvoja.
- K. NASTOPKA** Didžiojoje ši dviejų straipsnių dalyje demonstruoja šitas dvi logikas, kaip ant diametrinių užsideda koncentrinės ir kaip iš to atsiranda trys narys ir visa kita. Vėliau labai trumpai apie šituos ir šiuos pasako, kad yra ryšiai, bet jie nei iliustruoja, nei komentuoja.
- A. SVERDIOLAS** Ir be jokio principo. Neaišku kodėl yra aukštesnieji, viduriniai ir žemieji.
- K. NASTOPKA** Taip, yra sunku suprast. Mes neturim duomenų... O vėliau, su tais privileijuotais klanais, duoda erdvę priešingai, kuris nėra akivaizdus. <...> Jis parodo, kad tas dualistinis modelis, kuris pirmykštis bendruomeni buvo priimtas kaip dogma, yra labai didelė abstrakcija, kad realybėje jis neveikia nepaisant to, kad patys informatoriai yra sitikinai, jog yra pagal juos.

Tarpdisciplininis seminaras
Miesto topologijos pagrindai
2010 11 26

Diskusijoje dalyvauja:

KN - Kęstutis Nastopka

EL - Eric Landowski

NK - Nijolė Keršytė

SŽ - Saulius Žukas

AS - Arnas Sverdiolas

KN: Suteikiame žodį Eric'ui Landowskiui.

EL: Kitą kartą aš mielai kalbėsiu lietuviškai. O dabar Nijolė vers.

Taigi kviečiamas Kęstutis Nastopka aš jums kalbėsiu apie erdvę. Ir vėliau džiaugiuosi kad esu tarp jūsų. Kadangi matau, kad ir aš tarp jūsų yra daug naujų veidų, ir kiek žinau, tai yra žmonės, kurie su semiotika susipažino dar visai neseniai (arba tik pradeda susipažinti), nusprendžiau, kad kalbėdamas apie erdvę kalbėsiu ir apie tai, kaip suprantu semiotiką apskritai. Tuo klausimu turiu parašęs 17-kos puslapio straipsnį, ir mokantiems prancūzų kalbą padariau tokią tekstą santrauką su schemomis – dabar jį aš jums dalinama. O patį straipsnį galima rasti internete, [Nouveaux Actes Sémiotiques](#) puslapyje.

Kaip jūs žinote, erdvė, laikas, subjektas – yra pamatinės kategorijos, ir todėl semiotikoje apie erdvę klausimų buvo užsimenama nuo pat pradžių. Iš pradžių tai buvo architektai, kurie semiotikos problematiką vedė erdvės problemas. Kaip tik jūs ir aš aptarinėjote Greimo vad. iš vienos tuo metu pasirodžiusi knyga apie semiotiką. Tai buvo straipsnių rinkinys, kur rašė ir architektai. Laikui bėgant visi šie architektai dingę, išskyrus vieną. Jis ir toliau užsiima architektūrinės erdvės analize naudodamas semiotiką. Jo vardas yra Hammadas Manaras. Paprastai išleisdamas kokią knygą jis paprašo man parašyti vad. Aš jau parašiau tris vadus jo knygoms. Šis žmogus domus tuo, kad nuo 1965 ar 1968 metų kaip tik užsiima erdvės semiotika. Taigi jau daugybę metų. Pavyzdžiui bent jau 7-tajame dešimtmetyje sudarė knygą, kuri dėjo Greimo straipsnį apie topologinį semiotiką. Taigi iš viso šia tema jis jau dirba 40 metų. Per šiuos 40 metų jis neužsiėmė vien tuo, ką pasak 70-taisiais. Jis evoliucionavo, o tai reiškia, kad evoliucionavo erdvės semiotika. Jau minėjau savo vaduose vis sakau, kad 1965 metų Hammadas Manaras nėra tas pats Hammadas Manaras, kuris rašė 1980-taisiais ir nėra tas, kuris rašė 2010-taisiais. Visa tai sakau tam, kad jūs nepamirštumėte, jog tyrimai, atlikti 7 dešimtmetyje evoliucionavo, ir kad bandytumėte susipažinti su tuo, kas buvo daryta vėliau – nes tai nėra tas pats. Be Hammado Manaro yra ir kitas semiotikas, kaip pvz. Jean Marie Flosch, kuris taip pat analizavo konkrečias erdves – kaip pvz. parduotuvės erdvę. Taip pat yra Semprini, kuris taip pat dirbo su erdve. Visa tai jums galbūt yra nežinomi, abstraktūs vardai, bet jei tik susidomėtumėte – galiu pateikti konkrečias nuorodas. Iš tikrųjų dabar Romoje yra tyrinėjimų grupė, kuri dirba su miesto erdvės problematika. Yra italų tyrinėjtojas Marsciani, kuris užsiima etnosemiotika, ir jis nagrinėja grožio saloną (taip jį dabar vadinami) erdves, lygindamas jas su tradiciniu kirpyklos erdvėmis. Yra Paulius Jevsejevas, kuris yra šioje auditorijoje, kuris atliko puikų darbą, skirtą Vilniaus knygynų erdvėms. Galbūt šis straipsnis kaip tik padės transformuoti Baltijos Lankų knygyną. Visa tai sakau tam, kad suprastumėte, jog yra iš tikrųjų daug tekstų, ir aš dabar jokių būdu

neįkvosiu laiko pateikdamas bibliografinį sąrašą – tiesiog noriu, kad žinotumėt, jog į daug.

Šitoje minėtą žmonių grupę aš nesu joks erdvės specialistas. Bet iš tikrųjų didmieskiai jau savo kolegų darbus, ir pastebėjau, kad dominuojanti šiuose darbuose tyrimų prieiga yra modalinė problematika. Erdvė analizuojama kaip diferencijuotas paviršius, ir tie skirtumai (diferencijos) atsiranda priklausomai nuo to, kokie veikia erdvių ar vietų modalumai. Pavyzdžiui, kai mes einame šitą auditoriją, mes iš karto matome, kad yra vienas stalas pastatytas kitaip nei kiti – jis atskirtas ir pastatytas priešais kitas stalų linijas. Šitą poziciją, arba užimamos erdvės vietos skirtumą, galime aptarti arba suvokti kaip išsiskiriantį išraiškos plotmę. Ir tada mes keliame klausimą: ar šis skirtumas, kur mes traktuojame kaip išraiškos skirtumą, taip pat suponuoja skirtumą turinio plotmę? Kitaip sakant, šitas erdvinio išdėstymo skirtumas kažką reiškia. Mums, dėstytojams ir studijuojantiems, iš karto aišku, kad tai turi reikšmę. Mes jį perskaitome ir iš karto suprantame, kad šis stalas yra žinojimo vieta, o kiti stalai – nežinojimo vieta. Ši vieta yra galėjimo ir netgi privalėjimo kalbėti vieta, o ten kur įsėdite – privalėjimo tylėti vieta. Bet jei darome šiek tiek gilesnę semiotinę analizę, pastebime, kad yra trys paralelinės linijos ir dar dvi statmenai išdėstytos linijos. Šios statmenai palei langus išdėstytos linijos, - tai linijos, kurių reikšmė - „neprivalyti klausytis“. O pirmoji linija reiškiasi modalumu „turėti teisę užduoti klausimus“. Taigi aprašome tai, ką matome. Ir tai gali reikštis visai kitaip – plokštuma gali būti nelygi, gali būti hierarchiniai lygmenys: kažkas aukščiau, kažkas žemiau; gali būti išdėstymas ratu, vadinasi būtis kažkoks centras, periferija, ir taip toliau. Ieškant ryšio tarp šių materialiai išraiškų ir turinio (aš šiek tiek sukarikatinau šio tipo analizę), bet iš principo tai kas daroma - yra mėginama tai susieti su modalumais, kurie suteikiami tas pozicijas užimantiems subjektams.

KN: Tiems, kurie nėra girdę dar apie modalumus (semiotikai tai jau girdėjo), tai modalumai yra kaip ir modaliniai veiksmažodžiai: galėti, norėti, privalėti, žinoti – kaip buvo minima – tai tam tikri modalumai, kurie šiuo atveju apibūdina subjektus: norintis subjektas, žinantis, privalantis klausyti arba neklausyti. Žodžiu, modalumai reiškia sąryšį su tomis modalinėmis bėsenomis.

EL: Tai tarp šių modalumų yra dar vienas modalumas „norėti“, kurį K. stutis užmiršo.

NK: Ir Landowskis taip pat.

EL: Neatsitiktinai. Yra štai, pavyzdžiui, šitas daiktas [rodo stov] kai kurioje slypėja. Tai yra tam tikra dispozicija, išdėstymas, kurio paskirtis – skatinti norą sužinoti, kas yra už šito daikto. Ir toje analizėje, kuri atliko Paulius analizuodamas knygynus, jis daugiausia dėmesio skyrė tokiems knygynų erdvių išdėstymams, kurie skatina norą tį pasižiūrėti, pamatyti tai, kas ten yra padėta, paslėpta. Ir tokiu būdu naudojama gundymo arba manipuliavimo strategija. Visa tai, ką jums tik pasakiau, yra klasikinė erdvių semiotika. Bet dabar norėčiau pasakyti daugiau: grįžtu prie to pavyzdžio, kai einu šią auditoriją. Niekas man nepasakė kad turiu ją atsisėsti. O kodėl vis dėlto ją atsisėdau? Visa tai atrodo savaime akivaizdu – todėl, kad man yra pažįstamos kitos panašios erdvių – teatro, mokyklos, bažnyčios, - visos tos erdvių koduotos tokiu būdu, kad yra numatyta speciali išskirtinė erdvių aktoriui, kunigui, dėstytojui, mokytojui ir panašiai. Aišku kad man tai buvo normalu, ir aš jį atpažinau. Šita koduota erdvių iš anksto numato ryšį tarp erdvinio išdėstymo ir tų kompetencijų vaidmenų, kurie priskiriami veiksmo dalyviams (aktantams). Bet sivaizduokite kad jokios klasės nesu matęs, ir štai kokiu nors kita proga patekau šią erdvių. Arba imkime kitą pavyzdį – štai Mindaugas, buvęs mūsų semiotikos studentas: kodėl Mindaugas atsisėdo toje vietoje? Galbūt jis tai padarė todėl, kad jis žino kodėl ir žino, kad tos šoninės vietos skirtos tokiam dalyvavimui, kur galima klausytis, galima nesiklausyti... Žodžiu, turi teisę nesiklausyti. Arba, - ir štai darau kito tipo semiotikos žingsnį – galima daryti prielaidą, kad jis atsisėdo prie lango, todėl, kad jis šiek tiek pravertęs, ir ten šiek tiek vėsiu. Kaip matote vėli, tai yra tam tikra sąvybė – tas vėsiu sumas - kuris yra susijęs su erdviškumu. Būtent prie lango yra šiek tiek vėsiu negu erdvių

viduryje. Ir tokiu atveju čia mes pastebime, kad erdvė yra tam tikros juslinės savybės, kurios tiesiogiai veikia subjektą be jokio kodavimo, kodus čia suprantant kaip iš anksto numatytus vaidmenis. Vadinasi, mes žinome, kad prie lango, arba ten, kur durys, yra visą negu patalpos viduryje. Kitas pavyzdys: kodėl kažkoks ponas X nusprendžia nusipirkti namą vienoje, o ne kitoje miesto vietoje? Tai gali būti todėl, kad jis pasirinko rajoną, kuris laikomas prabangiu, ir tada vadinasi jis jau koduotas pagal socialinį kodą. Bet lygiai taip pat akivaizdu, kad namus ar butus renkamas priklausomai nuo juslinės-estetinės savybės. Tai yra, žinome, kad kažkur yra gražiau, erdviau ir panašiai. Tarkime, jeigu atsiranda namai arba butai, kurių kainos ir plotas vienodi, ir rengti jie daugiau mažiau vienodai – tokiu atveju žmogus renkasi paprasčiausiai remdamasis tomis juslinėmis savybėmis, kurias jis gali analizuoti ir vardinti, bet pats jų gali aiškiai ir nesuvokti. Tiesiog nusako savo būsenas, sakydamas: „aš čia jaučiuosi labai gerai, o va štai čia man kažkaip nelabai atrodo gerai gyvensi“. Ir tokiu būdu jis remiasi savybėmis, kurias turėtų galėti analizuoti semiotika, ir tas savybes aš vadina estezinėmis savybėmis. Labai apibendrintai galima sakyti, kad, viena vertus, yra kodifikuotas modalinis tyrimas, kur būtų galima vardinti kaip kognityvinį, kas paremta vien racionaliais samprotavimais.

EL [pataiso N. Keršytis vertim]: Ne racionaliais, o kognityviniais. Aš vengiu sakyti racionaliais, nes kitas atvejis taip pat turi savo racionalumą. Sivaizduokite, kad yra racionalumas, ir yra tam tikros racionalumo formos. Kognityvumas yra tam tikra racionalumo forma. Mūsų vakarietiškoje kultūroje, kuri paremta tokiais griežto moksliskumo kriterijais, dažnai galvojama, kad kognityvinis racionalumas yra vienintelis, t.y. kognityvinis racionalumas kuris reiškiasi loginiais samprotavimais – dedukcija, indukcija, aiškinimu ir panašiai – kad jis yra vienintelis. Bet jeigu mes galvotume taip, kaip mano antropologai, tada sakytumė, kad tie vadinamieji laukiniai, nors ir užsiima magija, taip pat turi savo racionalumą. Vadinasi, esama ir kitokio racionalumo. Taigi visa tai yra tokie labai bendri rami.

Aš pats mėgiausi erdvės tyrimo dėl tokių visai išorinių priežasčių – man pasiūlyta dalyvauti vienos grupės darbe, kuri užsiėmė erdvės analize. Tuo metu Paulius – jis dar buvo studentas – kaip tik užsiėmė miesto analize, taip pat tą patį knygynų analize, ir man apie tai papasakodavo, o aš vis savęs klausdavau: „o ką gi aš galiu pasakyti apie erdvę?“. Po ilgų tokių svarstymų man kilo mintis, kad remiantis vairiais tekstais – literatūriniais, filosofiniais, ir ne tik – gal būtų galima mėginti nusakyti skirtingus būdus būti erdvės akivaizdoje, erdvės atžvilgiu. Tokiu būdu aš išskyriau keturis būdus išgyventi, patirti erdvę. Apie vieną šį būdą tik kalbėjau. Šitą erdvės patyrimo būdą aš vadinau tinklu. Aš iš tikro jau išiošio toką nepatogumą, man truputį gėda, nes nedrįstu panaudoti filosofinio „būties pasaulyje“ termino Arno Sverdiolo akivaizdoje, t.y. filosofo fenomenologo akivaizdoje, nes tiek neišmanau, kiek jis. Taigi šis buvimo pasaulyje būdas, kur pavadinau tinklu, iš tikrųjų tai būdas, kuriuo daugiausia užsiėmė semiotika apskritai, naratyvinė semiotika ir netgi erdvės semiotika. Kad galėčiau tai paaiškinti, pradėsiu iš kito šono. Tikiuosi jums bent šiek tiek pažįstama naratyvinės gramatikos dvasia. Jūs tuoj pamatysit, ką turiu omenyje. Tai, ką vadinau naratyvinės gramatikos dvasia, galėčiau išreikšti pavyzdžiu, kada suponuojamas subjektas, kuris atsiduria kito subjekto akivaizdoje. Tas kitas subjektas laiko rankose gražų tušinuką, tai yra, objektą. Ir tas subjektas nori iš to kito subjekto atimti šitą gražų objektą. Ir tada aš esu subjektas todėl, kad aš turiu tiktai jimo modalumą. O kadangi Saulius turi dar ir gal jimo modalumą, ir todėl man bus sunku iš jo pavogti tų tušinuką. [Saulius Žukas padeda Eriui Landowskiui ant stalo tušinuką]. Bet štai vyko nenumatytas žingsnis, vyko dovana. O kadangi Saulius nori būti geras, jis turi nor jį būti geru, daryti gera, aš būsiu priverstas mainais padovanoti kitą objektą – pieštuką. Taigi naratyvinė gramatika – yra viso labo būtent tai. Naratyvinėje gramatikoje gyvena subjektai, kurie siekia objektą, paprastai tuos objektus jau kas nors turi, ir todėl reikia vis laiką kaip nors manipuliuoti tais, kurie tuos objektus turi, kad galėtum juos gyti. Galima arba užsiimti derybomis, arba tiesiog laimėti objektą polemikoje ginant situacijoje.

Yra daugybė galimybių kaip tai išplėtoti, bet dabar šito nedarysiu, nes tam nėra laiko.

KN: Bet manipuliacija yra pavyko, Saulius neatlaikė, pasidavė manipuliuojamas.

NK: Jis norėjo pademonstruoti kas yra naratyvinis gramatikos dvasia: tai yra mainai.

EL: Taigi, kai aš pasakiau kad norėčiau šito tušinuko, ką gi netrukus padarė Saulius? Jis išties ranką, išties tušinuką. Tai tiesiog reiškia, kad naratyvinė semiotika iš anksto suponuoja esant erdvę, kurioje egzistuoja tie objektai. Iš tikrųjų yra žmonės, kurie taip sivaizduoja visą gyvenimą ir apskritai visą pasaulį. Visi pirma žmonės, kurie save suvokia kaip tokius, kurie visą laiką ko nors nori, visą laiką siekia koki nors objektą. Tai dažnai būna prekybininkai, politikai, pramonininkai ir taip toliau. Taip pat tie, kurie turi ambicijų ir nori aukščiau pakilti socialiniais hierarchiniais laiptais. Žodžiu, jie pasaulį sivaizduoja kaip tokį, kuriame visą laiką vyksta objektų arba daiktų cirkuliacija, ir vyksta mainai tais objektais. Tokiu būdu jie pasaulį suvokia kaip tinklą. Taigi, tai viskas aišku – jei yra suponuojama, kad yra keli subjektai ir tarp jų juda, cirkuliuoja objektas (nesvarbu kokiu būdu – ar jis dovanojamas, pavažiamas ar panašiai), šie mainai presuponuoja erdvės buvimą. Bet kaip matote, šitos erdvės statusas yra truputį keistas. Tai tokia labai teorinė, presuponuojama erdvė, abstrakti ta prasme... gal nelabai tikslus yra žodis abstrakti, noriu pasakyti, substancijos neturinti, jokių savo savybių neturinti erdvė. Tai reiškiasi tuo, kad nesvarbu kokiu atstumu esame aš ir Saulius, nesvarbu kokiu būdu paduosiu jam pieštuką – ant stalo ar po stalu. Šiuose mainuose visa tai nesvarbu. Atkreipiu jūsų dėmesį, kad kalbu apie naratyvinę gramatiką kaip teoriją. Nežinau, ar jūs žinote, kad yra išskiriami trys lygmenys: yra loginis semantinis, abstraktiausias lygmuo; yra naratyvinis sintaksinis vaidmuo, kuriame veikia subjektai kaip aktantai ir mainų objektai; ir trečiasis lygmuo, kuris vadinamas paviršiniu, figūratyviu lygmeniu. Tai štai šiame naratyviniame lygmenyje, kuriame ir vyksta šie mainai, erdvė neturi jokios substancijos ir šia prasme yra visiškai abstrakti. Nepaisant to, kad kalbu apie teorinį naratyvinį gramatikos erdvę, manau, kad ji turi tam tikrą atitikmenį kasdieniame gyvenime. Šitas erdvės veikimo principas veikia visuose tinkluose. Kai iš pradžių vadinau šio buvimo erdvę būdu kaip tinklą, žodis „tinklas“ vartojau kaip abstrakti kategorija, bet iš tikrųjų tas pats galioja ir visiems konkretiems tinklams, veikiantiems realiame gyvenime. Tarkime, kalbama apie geležinkelio tinklą. Tinklas gali būti labai senas – pavyzdžiui, keli tinklai. Tas keli tinklas labai komplikotas, todėl paimu paprastesnį, geležinkelio tinklą. Šio tipo erdvėje svarbiausia išvykimo taškas ir atvykimo taškas. Keleiviai, komersantai arba pramonininkai, kurie nori panaudoti geležinkelio tinklą prekių persiuntimui, domisi koks yra išvykimo ir atvykimo taškas. Jis visiškai nedomina, kas vyks tarp tų dviejų taškų, vadinasi, erdvė, skirianti šiuos taškus, nėra svarbi. Kažkam norint nuvykti nuo taško A tašką B, tarkim, nuo Vilniaus iki Minsko, erdvės esanti tarp šių dviejų taškų yra praradusi savo semantiką. T.y. nesvarbu, kokie miškai yra tarp tų taškų, kokios bažnyčios, kokie žvėrys, grybai tuose miškuose, kokios upės... visa tai suskliaudžiama skliaustus. Kitas pavyzdys, leidžiantis parodyti kaip žmonės patiria erdvę kaip tinklą, yra žmonų elgesys lėktuvuose. Žmonės lipa į lėktuvą, susiranda savo vietą ir tuoj pat nuleidžia lango užuolaidas. Tokiems keleiviams, uždariusiems langelį, belieka skaityti laikraštą – vietinį ar Berlyno laikraštą (tuomet jie projektuot save tašką kur atvyksta), bet ši erdvė, ir kartu, aišku, laikas, kur jie turi perskrosti, kirsti, tampa visiškai desemantizuota, praradusi bet kokią prasmę. Ir tada, kaip suprantat, svarbiausia yra atvykimo ir atvykimo taškai. Bet būna ir kitokių keleivių – tokių, kuriems svarbi kiekviena kertama atkarpa, ir tada jie žiūri pro langą, tais laikais kai dar buvo galima rikiuoti, užsidegdavo pypti, arba nueina pas pilotą ir iš piloto kabinos gali stebėti kiekvieną skrydžio akimirką ir visas skrydžio erdves. Šio tipo keliautojus aš jau vadinau išgyvenančiais erdvę kaip audeklą. Bet dar prieš pereidamas prie antrojo pavyzdžio pasakysiu, ką pamiršau pasakyti: geležinkelio tinklas, keli tinklas yra pasenę tinklai. Šiais laikais ne tai pirmiausia šauna galvą pasakius „tinklas“. Šiais laikais pirmiausia pagalvojame apie internetinį tinklą. Internetas, mano supratimu, turi visas savybes, kurias

priskiriu erdvei-tinklui. Kai komunikuojame realiai, dar gali atsirasti tam tikrą kliūtį. Pavyzdžiui, kai noriu perduoti jam pieštuką ar tušinuką, tarp mūsų gali stovėti koks nors paketas, kur mes numetame šoną, pašaliname kliūtį, ir vis tiek perduodame vienas kitam tą objektą. Bet interneto erdvėje iš viso dingsta kliūtis sava, ir komunikacijos vyksta tarsi erdvėje išvis neegzistuotų, arba, kitaip sakant, erdvė pasidaro visiškai skaidri, be jokių kliūčių. Iš tikrųjų, kai daviau pavyzdį iš realios erdvės, dar buvo svarbios tos lokaliaios vietos: yra Vilnius, Minskas, ir tarp jų reikia judėti. Bet kai kalbame apie internetą, ten praranda prasmę bet kokia dalyvių vietos pozicija. Kai siunčiu elektroninį laišką kitam žmogui, man visiškai nesvarbu, kur jis tuo metu yra. Lygiai tas pats kaip komunikuojant nešiojamais telefonais. Dėl to neatsitiktinai kalbant klausiama „kur esi?“. Tokiu būdu mąginama tai erdvei, kuri tarsi nebeturi erdviškumo žymi, suteikti erdviškumo savybių. Nes šita visa telefoninė arba internetinė komunikacijos erdvė pradeda funkcionuoti tik kaip presuponuojama, bet ne realiai esanti. Šiuo klausimu galima imtis nostalgikių svarstymų, jeigu galvojame, kad erdvė išgyvenama vienokiu ar kitokiu būdu... pavyzdžiui, seniems. Tokiems, kurie gimė tam tikrose vietose su savo ypatybėmis, ir kurie svajodavo nuvykti kokią nors vietą manydami kad ji kokia nors ne prasta, egzotiška, ir svajodavo ją pamatyti, taigi žmonėms, kurie būdavo sišakniję savo erdvėje.

NK: Čia aš pasakiau, kad gali daugiau neaiškinti, kadangi mes esame valstieji tauta, ir šitas lietuvių sišaknijimas žemėje ir jo ryšio su žeme pripildyta visa mūsų kultūra ir literatūra, taigi šito mums aiškinti nereikia.

EL: Ta empiriška erdvė iš tikrųjų yra sveiko proto, savaimė suprantama erdvė. Tokioje kultūrinėje erdvėje pripratusiems gyventi žmonėms šita naujoji komunikacija, vadinamoji virtualioji erdvė, atrodo kaip tokia, kuri paskatino prarasti materialią erdvę. Kadangi tikriausiai jau yra daug analizuota, kaip erdvė suvokia tokie, kaip Donelaitis, arba tipiškai kaimiečiai lietuviai (bet nebūtinai lietuviai, ir kitos tautybių žmonės), būtent domu patyrinėti, kaip lyginant su jais, erdvė patiria jauni žmonės, kurie vis laiką yra priešais kompiuterio ekraną, ir kurie gali komunikuoti su bet kuriuo pasaulio kampeliu, ir komunikuoja tokiu būdu, kad jie adresatai turi adresus, bet neturi vietos. Visi turi adresus, bet veikia taip, tarsi būtent be vietos. Taigi šita interneto erdvė „net“ erdvė, „web“, ar kaip ją reiktų sakyti, skaidraus audinio erdvė, kuri tokia skaidri iš tikro atrodo tiktai vartotojams. Visos šios nematerialios, lokalum praradusios savybės, kurios sudaro pagrindą vartotojų patogumui ir praktiškumui, suponuoja kažką, kas yra visiškai priešybė. Tam, kad galėtų funkcionuoti ši skaidrios ir pralaidžios komunikacijos erdvė, ant žemės turi egzistuoti miškas visokiausių antenų, prietaisų, ir visa armija technikos specialistų, kurie garantuoja šios erdvės funkcionavimą. Iki šiol tinklai kaip tokie būdavo rodomi. Pavyzdžiui, greitkelių tinklas kuriamas tokiu būdu, kad jis aiškiai matomas. Važiuodami mes aiškiai matome jo ribas, kur yra benzino kolonos, tie *(tai, kas pas mus nelabai žinoma bet Prancūzijoje labai paplitę – N.K.)* mokėjimo už kelius postai, ir taip toliau. Vadinasi, visa tai turi labai ryškius buvimo ženklus. Tai aš vadinau audeklu. Taigi tinklas presuponuoja audeklo buvimą. Tuose tradiciniuose, ankstesniuose tinkluose, tas komunikacijos audeklas nebūdavo slepiamas, netgi priešingai – jis būdavo demonstruojamas ir gaudavo estetinę vertę. Pavyzdžiui XVIIa. tie sustojimo taškai, kuriuose būdavo keičiami arkliai, būdavo nudažomi dryžuotai – kad matytųsi. Taip pat koks nors Monet tapydavo stotis, nes jos yra estetinio pasigrožėjimo objektas. Tuo tarpu šiuolaikini komunikacijos principas, man atrodo, ir interneto kaip tinklo principas yra tas, kad ji stengiamasi paslėpti ir nuslėpti visus tuos techninius dalykus – visas antenas ir taip toliau. Tinkle yra presuponuojama erdvė, kuri skiria komunikuojančius dalyvius. Šio tipo erdvėje greičio buvimas redukuoja, sumažina erdvę. Padaro ją nepastebimą. Todėl šiandien sakoma, kad pasaulis labai mažas. Ši tinklo erdvė – nesvarbu ar ji virtuali ar reali – funkcionuoja tokiu būdu, kad jinais skiria du subjektus, ir viskas daroma tokiu būdu, kad stengiamasi tą erdvę redukuoti, desemantizuoti ir kartu padaryti taip, kad jos visai nebūtų – tarsi ji visai neegzistuotų.

Ateinant kart tikiuosi kad galėsim pakalbėti apie kitus tipus, ir tikiuosi kad man

pavyks būti greitesniam nei š kart . Dabar gal likusias minutes paliekame klausimams.

KN: Galim pratėti laiką dabar. Kas turi klausimą? Sauliau?

SŽ: Aš noriu paklausti apie šitą erdviškumą, kuris siejamas su naratyvine gramatika. Yra erdviškumas be substancijos. Ar šitas dalykas yra atsirado, kai reikėjo apie erdvę galvoti ir susilieti su ta naratyvine gramatikos sistema, ar šis dalykas yra teoriškai išvystytas, kad kur nors plačiau apie tai aprašyta. Lygiai turbūt ir laikiškumas toks pats, abstraktus, be substancijos.

EL: Tai jokių būdu nėra niekur parašyta, ta prasme, kad tai nėra aprašyta eksplicitiškai. Bet tai galima dedukuoti, išvesti.

NK: Aš pastebėjau, kad naratyvinė gramatika aiškinama, kaip niekada nesu mačiusi: kada sakoma, kad pats giliausias lygmuo yra virš (rodo virš), o pats paviršutinis yra žemiau (rodo žemyn). Tada pats giliausias pasirodo ten viršuje, kad ten tokia Dievo, abstrakti vieta, kurios jau yra nuleidžiamos žmonėms.

EL: Visa tai aš dedukuoju iš to, kaip pateikiama naratyvinė gramatika. O naratyvinė gramatika pateikiama tokiu būdu, kad pirmiau suponuojamos abstraktios vertės, toliau manoma kad yra santykiai tarp subjektų ir tarp jų vyksta mainai objektais, ir tik paskui sakoma, kad visa tai yra erdvinama. „erdvinama“ reiškia, kad mes, veikiantieji aktantai, esame konkretūs – štai yra Saulius, aš esu aš, ir tada erdvė yra auditorija, arba atstumas tarp miestų... Bet visos tos konkretios erdvinės kategorijos ateina tarsi po to, vėliausiai. O prieš tai erdvė yra tikrai presuponuojama abstraktiai.

KN (Nijolei keršytei): Bet tu praleidai, ten tam diskursyviniam lygmeny diskursyvizacija – ne tik erdvinama, bet ir laikinama, ir vedami atlikėjai. Tada subjektas virsta Saulium, objektas virsta pieštuku, ir taip toliau.

AS: Bet juk tai turi ir toki kultūrinę-istorinę reikšmę. Erdvė, apie kurią kalbama, juk tai Newtono-Descartes'o erdvė.

EL: Be abejo, aš sutinku, kad tai yra daug plačiau nei naratyvinės semiotikos erdvė. Ir tai galioja taip pat ir filosofijai – kaip filosofijoje buvo suvokiama erdvė tam tikru metu. Bet aš kalbu tik apie tai, kad aš vis dėlto žinau geriausiai. Taigi tie, kurie turi schemas – tai, apie ką kalbėjau, pažymėta ketvirtu numeriu apačioje. O einšteininė erdvė yra bus antroje pozicijoje, - tai ką aš vadinu voliutomis.

Tarpdisciplininis seminaras Vilnius, 2010 gruodžio 2 d.

N.Keršyt : Gal būtų koki nors klausimas, kurie subrendo po praejusio karto? Tada nebuvo laiko, bet jei per tą laiką subrendo, galite dabar klausti.

A.Sverdiolas: Aš vien klausiu, tai turiu. Klausimas yra apie erdvės režimą. Koks tas režimas statusi? Prieš pradžią buvo užsiminta, kad tai yra tam tikros būties pasaulyje atmainos, kitaip sakant, erdvės patyrimo formos arba erdvinio gyvenimo formos. Ar taip reikėtų šitą statusą suprasti – ar tai yra tam tikros erdvės semiotikos analitinės priemonės arba sluoksniai, tai kas buvo pradžia kalbėti apie tinklą ir audinį?

E.Landowski: Sakysiu, kad mano išėjimas taškas greičiau buvo tai, kaip pirmą paminėjo Arnas – tai yra, intuityvus erdvės patyrimas. Intuityvus patyrimas nėra grynai asmeninis ir subjektyvus, nes jį galima aptikti ir literatūroje. Ir tik tada, antrajame etape – nors šis etapas yra esminis – bandau jiems suteikti semiotinį statusą, apibrėžti semiotiškai. Taigi tuose dviejuose lapuose, kuriuos jums daviau [praėjusį savaitį], keturi erdvės patyrimo būdai pirmiausia yra aprašyti literatūros kalba. Pirmajame lape viena aprašymo dalis – tai beveik asmeniniai spūdžiai, tačiau šie spūdžiai, kurie atrodo tokie asmeniškai, išties yra bendros patirtys. Būtent todėl kiekvieno iš keturių režimų aprašymą aš pradėdau formuluoti mis, kurios nėra mano. Pavyzdžiui, pirmoji eilutė, „le ciel est par dessus du toit“ („dangus yra virš stogo“), yra paimta iš Paulio Verlaine'o eilrašio pradžia.

N.Keršyt : Bet tu nenurodai, kad tai jis.

E.Landowski: Ne, nes Prancūzijos skaitytojams jis gerai žinomas. Nurodau, kad, nes tikimybė, kad jis daug kas žinotų Verlaine'o eilrašį, nėra didelė. Trečiajame skyrelyje „Bedugn“ („L'abîme“) aš panaudojau Paulio Valéry eilutę „La mer toujours recommencée“ („jūra, visuomet prasidedanti iš naujo“) yra Paulio Valéry eilrašio pradžia, kuri Prancūzijoje puikiai žinoma. O ketvirtojo režimo, tinklo (le réseau), aprašymas prasideda „tous les chemins mènent a Rome“ („visi keliai veda Rom“) – šitą eilutę, manau, visi žino ir Lietuvoje. Prancūzijoje mes sakome „visi keliai veda Vilni“.

Taigi matote, kad kalbu apie intuityviai suvokiamas erdves – kaip mes patiriame erdvę [comment on vit l'espace] – remdamasis ne tik asmeniniais išgyvenimais, bet kartu ir literatūros ar liaudies išminties formuluotomis, kuriose ji jau užfiksuota. Toliau aš bandau visa tai analizuoti semiotiškai. Aš galėčiau apsiriboti vien šiomis pirmosiomis eilutėmis. „Dangus yra virš stogo“. Ką tai presuponuoja? Sakysiu, tai presuponuoja tolydumą tarp to, kas yra viršuje – dangaus – ir stogo bei tai, kad jie susilieja. Pasakyje „visi keliai veda Rom“ turime Romą, kuri esame vedami – taigi tai galutinis taškas, kurio link judame – ir turime kelius, taigi kartu ir pradžios tašką. O tarp jų yra judėjimas, taigi ji yra tokia erdvė ...

N.Keršyt : Su pertrūkiais?

E.Landowski: Pertrūkiais? Na, aš viliu prie to grįšiu. Pradžiai sakykime, kad su pertrūkiais – iš tikrųjų viskas sudėtingiau.

*** (rašas trumpam nutrūksta)

[Audinio režime] vienos erdvės liečiasi su kitomis, kaip dangus su stogu, ir tokie erdvės patyrimai veikia kvadrato aš pavadinau programavimo režimu. Matote, kad iš pradžių erdvę bandau pagauti, tarkime, per savo egzistencinį santykį su ja, o viliu seka bandymas ją analizuoti semiotiškai.

K.Nastopka: [ant lentos nubraižo semiotinį kvadratą] Va, keturi terminai yra: tolydumas, pertrkis, netolydumas, nepertrkis. Netolydumas – tai ne tas pats kas pertrkis.

Tolydumas

Pertrkis

Nepertrkis

Netolydumas

E.Landowskis: [žiūrėdamas lietuviškus užrašus] Prajusi savaitė aš daugiausia kalbėjau apie šitą kvadrato kampą [/nepertrkis/], nes kai kalbame apie tinklą, tai reiškia, kad yra taškai, kurie susiję tam tikrais santykiais. Darome prielaidą, kad šie taškai yra atskirti, nes jei nėra atstumo tarp, pavyzdžiui, geografini taškai, tada tarp jų nėra jokio santykio ir apskritai nėra apie ką kalbėti. Tad pirma presuponuojamas /pertrkis/, o tinklas bando šį pertrkį paneigti, kad tvirtintu kuo glaudesnis ryšys tarp elementų, kurie iš pradžių laikomi atskirtais. Taigi tinklas – paštas, keli, internetas, nesvarbu, kokio tipo tinklas – stengiasi ištrinti atstumą. Šia prasme jis teigia /nepertrkis/.

Internetinė komunikacijos nuolatinė jomis besinaudojantiems žmonėms kuria beerdviškumo jausmo erdvę, betarpiško ryšio su kitu žmogumi, su kuriuo bendraujama per mašiną.

Dabar noriu pereiti prie /tolydumo/ erdvės.

Kad būtų trumpiau, tokiai erdvei aš daviau vardą „audinys“ [„le tissu“]. [Parodo N.Keršytis palaidinį] Prancūzų kalboje žodis „tissu“ yra kilęs iš veiksmazodžio "tisser" [pinti, austi;

N.Keršytis: lietuvių kalboje lygiai taip pat]. Taip pat yra žodis "texte", turintis tą pačią šaknį.

Audinys, žinoma, yra metafora, bet jis nurodo erdvę, kurioje – kaip ir audinyje, kur siūlai persipina ir liečiasi – turime medžiagą, kuri yra tolydi, priešingai nei ta, kuri sudaro tinklą.

Dabar aš pabandysiu apibūdinti šią erdvę pagal tai, kas joje vyksta. Taigi /nepertrkįje/ turime judėjimą [circulation]. Pavyzdžiui, pranešimų judėjimas – nes internete juda informacija. /Tolydumo/ erdvėje, galima sakyti, irgi vyksta judėjimas, bet esminis dalykas yra ne judėjimas, o operacijos.

Užuot vertėjum judėtu vertes – pranešimus, prekes, žmones ir taip toliau – taigi užuot keičiusi vertėmis, mes atliekame operacijas su daiktais, kurie yra toje erdvėje. Šios operacijos labai dažnai būna funkcijos operacijos. Pavyzdžiui, jei noriu atsistoti ten, šalia Nastopkos, turėčiau patraukti stalą – pirmiausia šitą, tada aną – taigi turėčiau atskirti sujungtus elementus.

Aš tikslingai vartoju žodį „funkcija“, nes semiotikoje jis kelia šiuokių tokių problemų. Jei noriu pereiti ten, esu priverstas atskirti arba atjungti šiuos du stalus. Taigi galima sakyti, kad dabar šie stalai yra sujungti. Bet šioje vietoje aš šį žodį vartoju visiškai kita prasme nei tada, kai kalbu apie konjunkciją ir disjunkciją su puikiai pažįstamoje naratyvinėje semiotikoje. Naratyvinėje semiotikoje, susijusioje su manipuliacijos problematika, kuri yra čia, [semiotinio kvadrato] apačioje, funkcija yra tiesiog tai, kas pakeičia subjekto statusą per jo santykį su verte. O disjunkcijos ir konjunkcijos operacijos, apie kurias kalbu dabar, pereidamas prie [semiotinio kvadrato] viršaus, – tai operacijos, atliekamos su pačia daiktų medžiaga.

Leiskite jums konkrečiau parodyti, ką turiu galvoje. Galime sivaizduoti didelį makroerdvę – pavyzdžiui, dangų su žvaigždėmis – arba galime imti mikroerdvę. Aš duosiu pavyzdį, susijusį su mikroerdve. Mechanikas ir automobilio variklis. Nelabai gerai išmanau automobilių mechanikos žodyną, bet ten yra žvakės, karbiuratorius, akseleratoriaus daiktai ir taip toliau. Lygiai taip pat čia mes turime širdį [rodo galvą], čia – smegenis [rodo kratinį], čia – skrandį [rodo kojas] ir viskas yra savo vietoje. Taigi turime tam tikrą vienetą [unité] – automobilį arba kabiną – kuri paprastai būna išsidėstusi tam tikra kryptimi. Galva dažniausiai būna viršuje, automobilio ratai apačioje. Operacijos, kurias atlieka mechanikas, kai kažkas neveikia, yra bandymas sudėti atgal

viet tai, kas atsid r nebe ten, kur tur t b ti.

Matote, egzistuoja ištisas žodynas, skirtas pavadinti erdvin ms operacijoms, atliekamoms su medžiaga. Erdvin konjunkcija gali reikšti pad jim šalia (juxtaposition) – kaip stal atveju. Arba galime pad ti vien daikt ant kito (superposition). Dar yra tokia operacija prikabinimas (accrocher). Surišimas (ficeler). Priveržimas, prikalimas, sulydimas ir taip toliau. Štai jums ištisa operacij su objektais semiotika.

Dabar pamatysime, kad išties esame /tolydumo/ erdv je. Leiskite jums duoti pavyzd – grynai pedagoginiais sumetimais. Ši operacija vadinasi „uždegti“ [bando užsidegti pypk]. Nelabai gerai veikia. „Uždegti“ – taip vadinasi operacija, kuri tame lygmenyje, kuriame esame, yra leidžiama arba draudžiama. Bet jei pažvelgsime atidžiau – viskas ne taip paprasta. Pirmiausia aš turiu išsitraukti žiebtuv l . Be to, yra ranka, laikanti žiebtuv l . Mes sakome „aš uždegu savo pypk “, bet iš ties tai ne aš, tai mano ranka uždega. O pažvelgus iš ar iau, net ne ranka uždega pypk , o nykštys, matote? T siant toliau, aš spaudžiu šit juod žiebtuv lio mygtuk , kuris veikia kažkok mechanizm , o šis žiebia kibirkšt , kuri uždega iš kažkur išeinan ias dujas. Maža to, reikia, kad liepsna atsidurt šioje vietoje ir uždegt pypk . Toki dalyk analizei aš pasi liau nedidel bendr operacij model . J galima užrašyti ant lentos. Žodžiai lotyniški, taigi j s suprasite.

Operator	Operans	Operandum
----------	---------	-----------

Operatorius, operuojantysis ir operuojamasis. Šios pozicijos priklausys nuo lygmens, iš kurio steb sime reiškinius. Pa iame bendriausiame lygmenyje sakome, kad Landowskis – *operator* – uždega pypk . Taigi pypk yra *operandum* - tai, k aš transformuoju. Jei steb sime iš šiek tiek ar iau, sakysime, kad jis – subjektas, operatorius, tas, kuris pradeda veiksm , priima sprendim , /nor jimo/ ir /žinojimo/ subjektas – jis priver ia rank uždegti pypk . Aš priimu sprendim , o ranka uždega.

<u>Operator</u>	<u>Operans</u>	<u>Operandum</u>
E.L.	ranka	žiebtuv lis

Duosiu kit pavyzd , kur naudoju savo tekste, taip bus papras iau. Aš turiu peil .

N.Keršyt : Prašau šit operacij daryti ne priešais mane, nes aš negal siu versti. Galima prieš K stut .

E.Landowksis: Savo tekste aš duodu pavyzd iš kin filosofo (Kinijos Platonas – beveik kaip Konfucijus) Thouang Tseu rašt . Jis kalba apie senov s princ , kuris steb davu m sinink , vardu Dingas. Taigi turime Ding , turime Dingo rank . Visi real s fiziniai objektai turi daugyb vairi savybi ir šios savyb s reiškiasi kartu ir kaip erdvin s savyb s. Bet kokiam peilyje galima skirti dvi dalis: ši dalis, kuri atsiduria santykyje su naudojan iuoju subjektu, *operator*, ir kuri vadiname kriauna [la manche], ir kita dalis, kuri atsiduria santykyje su *operandum* – arba *operanda* [atstato peil D.Satkauskyt].

T sunku išversti, bet aš bandžiau sukurti bendr „pa mimo“ [„avoir prise“] teorij [N.Keršyt : pranc z kalboje „avoir prise“ yra idiomatinis posakis, kuris pažodžiui reiškia „tur ti pa mim “. Lietuviškai jis ver iamas tiesiog „paimti“ k nors, o pranc z kalboje suskaidymas du žodžius „tur ti pa mim “ leidžia geriau apm styti situacij]. Matote, žiebtuv lis taip pat turi dal , kuri leidžia j laikyti, ir kit dal , liepsna, kuri leidžia paveikti *operandum*.

Taigi Thouang Tseu istorijoje yra Dingas, kuris praktikuoja savo, m sininko, amat . Tam jis

naudojasi ranka. Ranka yra tai, kas tarnauja Dingui [ce qui agit pour Ding]. M sininkas be rank tai kaip pianistas be piršt . Dingo ranka neveikia jautienos tiesiogiai. Ranka pirmiausia veikia kriaunas [N.Keršyt : Neišman liai papras iausiai sakyti „rankena“ - tai dar aiškiau nurodyt ryš su ranka]. Bet viskas ne taip paprasta. Aš gal iau visk perrašyti iš naujo. Dingo ranka, *operator*, dabar veikia peilio kriaun . Matote, peil sudaro dvi dalys – netgi, ne dvi, o trys. Peilio kriauna, peilio ašmenys ir j dviej jungtis. Nes jei jungtis n ra tvirta, peilis sul žta. Tai reiškia, kad kriauna veikia ašmenis. Galime t sti toliau. Žvelgiant iš dar ar iau, yra kriauna, pagrindinis *operator*, kuris veikia ir kuris valdo ašmen veiksmus, ir galiausiai *operandum* – jautiena. Visa tai reiškia, kad priklausomai nuo detalumo lygmens – nuo artumo, iš kurio stebime reiškin – tai, kas viename lygmenyje yra *operans*, tai, kas vykdo operacij – pavyzdžiui, ranka – atsiduria ia [*operator* pozicijoje] ir kriaunos atžvilgiu tampa operatoriumi.

<u>Operator</u>	<u>Operans</u>	<u>Operandum</u>
Dingas	Dingo ranka	kriauna
Dingo ranka	peilio kriauna	peilio ašmenys
peilio kriauna	peilio ašmenys	jautiena

ia aš jau akivaizdžiai šiek tiek nutolau nuo erdv s problematikos – „pa mimas“ susij s su kitais dalykais – bet matote, kad audinio erdv je vykstan i operacij elementai pereina iš vieno lygmens kit . Žmon s, dirb su erdve semiotikoje, šio aspekto išsamiai nenagrin jo, išskyrus [Manar] Hammad , kur jau min jau praeit savait .

Hammadas š aspekta nagrin ja savo paskutin je knygoje apie Palmyros miest Sirijoje. Tai senovinis miestas - ten yra bizantišk griuv siu, rom nišk . Taigi jis analizuoja, kaip tokie elementai kaip reljefas, geologin s medžiagos – ar tai b t sm lis, ar druskos – s veikia su kitais elementais. Akivaizdu, kad tarp ši element reikia traukti ir architekt rinius, pastatytus žmogaus. Jis analizuoja tokius elementus kaip, pavyzdžiui, triumfo arka, kuri jo aprašyme atlieka sujung jo [conjointeur] tarp dviej zon vaidmen . Sujung jo visiškai fizine prasme. Panašiai kaip elektrik terminijoje. Jis kalba apie jung jus ir išjung jus – j s paspaudžiate mygtuk ir tai leidžia tek ti elektros srovei, o Hammado analiz je leidžia jud ti kariuomenei, gyvuli bandoms arba religin ms procesijoms.

Galb t tai, k sakau atrodo labai aliuziška, bet ia, šiame kvadrato kampe [/tolydume/], yra galimyb pl toti audinio erdv s semiotik , kuri kaip m stymo apie vairius santykius b das labai skirt si nuo tos erdv s semiotikos, kuri yra ia [/nepertr kyje/], tinkle. Esu tikras, kad tarp j s yra žmoni , susipažinusi su Jean-Marie Flocho darbais. Flochas, Hammadas, panašiai ir aš – mes visi prad jome nuo strukt rin s semiotikos lopšio, kuris yra ia [/nepertr kis/]. Mes prad jome nuo ver i komunikacijos problematikos, ypa modalini ver i . B tent apie tai aš kalb jau pa ioje pradžioje [praeit savait]. ia ži rima, kaip kokioje nors apibr žtoje erdv je vietos pozicijos [positions locales] suteikia subjektams tam tikrus modalumus. Žvelgiant iš tokios perspektyvos, erdv neturi joki materiali savybi .

Galb t d l to galima gin ytis, bet man susidaro sp dis, kad Flochas savo paskutiniuose darbuose prie /nepertr kio/ erdv s problematikos prijung dar vien aspekt , kai m si analizuoti juslines daikt savybes. Koks nors Hammadas beveik visiškai nekreipia d mesio juslinius aspektus, bet jis išvyst operacin s erdv s [l'espace operatoire] semiotik . Mano manymu, jei norime kurti erdv s semiotik , privalome – na, prival tume – kalb ti ne tik apie modalumus, bet atkreipti d mes ir erdv s materialum .

Materialumas, žinoma, yra gana abstrakti s voka, mažai k tesakanti, bet mes j galime sukonkretinti, tardami, kad kalb dami apie materialum mes galime gr žti prie t objekt aspekt , kurie leidžia jais operuoti – tai yra, ar jie tvirti, ar jie lengvi, ar sunk s, ar minkšti, ar kieti, ar

atsparas – visa tai, ką išmano architektai, tirdami medžiagų atsparumą. Taigi galima sakyti, kad šiame kampe [nepertinkis/] erdvė žiūrima iš modalinės perspektyvos, o [tolydumas/?] – iš operacinės perspektyvos – materialumas, operacijos su medžiagomis, labiau jusliška erdvė.

Aš jums minėjau, kad visa tai susiejau su savybėmis ir režimais. [nepertinkis/] aš kalbėjau apie manipuliacijų erdvę. Manipuliacijoje, nes [tolydumas/?] pagrindinis klausimas – santykiai tarp subjektų, kuriems tarpininkauja objektų cirkuliacija. O [tolydumas/?] svarbiausia ryšiai tarp objektų – ar asmenys gerai pritvirtinti prie kriaunos. Kai veikiamame šiame režime, pirmiausia ieškome tam tikrų dėsningumų. Nes jei erdvė mums atrodo vientisa – yra stalas, už jo kitas ir t.t. – tai mes

vadovaujamės idėja, kad daiktai yra susiję vieni su kitais. Pavyzdžiui, šiame pastate matome kažką tokio kaip ši kolona, kuri jungiasi su lubomis ir prilaiko tai, kas yra virš jos. Daiktai erdvėje yra išsidėstę vienas šalia kito, bet tuo pačiu metu jie vienas kitą „paima“ arba palaiko [ont prise]. Taigi svarbu išsiaiškinti, kaip tie daiktai palaiko vienas kitą. Mes galime veikti šioje erdvėje todėl, kad pažįstame dėsningumus, kurie kontroliuoja santykius tarp elementų.

Yra dar daug elementų, kurių nepaminėjau, tačiau dar vienas svarbi šios [tolydumas/?] erdvės savybė yra tai, kad joje nėra tuštumos. Pakalbėkime apie dailę. Yra paveikslas, kuriuose pavaizduota daug daug visko. Pavyzdžiui, prancūzų postimpresionisto [Edouard'o] Vuillard'o paveiksluose. Jis vaizduoja saloną su daug daug baldų ir kitų daiktų.

Galime semiotiškai išnagrinėti šį paveikslą pavaizduotą erdvę, nebūtinai realią. Parodytume, kodėl arba kaip, jei turime nedidelį staliuką, jis pritraukia knygą arba gelį puokštą. Jei yra puokštą, ji pritraukia servetėlę. Tai erdvė, turinti savo logiką, privalomus ryšius tarp daiktų.

Bet galime tokius paveikslus priešinti kitiems, nutapytiems turbūt labiau žinomo [Eugène'o] Boudino. Jo paveiksluose dažnai vaizduojamas paplūdimys. Ten yra daug dangaus, daug dangų, rosių ir smėlio. Ir daugiau beveik nieko.

Viduryje keletas išsibarsčiusių, vos žiūrimų personažų su skaisiais nuo saulės. Taigi erdvė gali būti labai tanki, kaip Vuillard'o, arba išretėjusi, kaip Boudino paveiksluose. Bet net jei pavaizduotas tik dangus, niekada nėra taip, kad nebūtų nieko, vien tuštuma.

Arba Vermeero iš Delfto paveikslas yra nedidelis geltonos sienos panelis, apie kurį kalba Marcelis Proustas ir kuri, rodos, yra niekas, bet iš tikrųjų tiesiog būtina. Tai erdvė, kurioje nėra tuštumos. Taigi matome tolydumą, tarpusavyje suveikujančius daiktus ir ieškome dėsningumų šiose suveikose tarp elementų.

Visa tai yra [semiotinio kvadrato] kairioji. O jei pereisime kitą, [pertinkis/], pusę, ten atsiranda tuštuma. Kad jau pradėjau imti pavyzdžius iš dailės, galime tęsti ir toliau. Tikrai žinote tuos klišius ritinius, kuriuose pavaizduotas kalnas, tuštuma, kitas kalnas, debesis – o tarp jų nieko.

Tai toks erdvės suvokimo, buvimo erdvės jėgas, tarsi būtum taškas priešais begalybę. Tai radikalus pertrūkis tarp buvimo ir [kažko kito]. Toki erdvę galime laikyti mistinomis minties erdve, poezijos, svajonių, metafizikos. Jei tu [N.Keršytei] išverstum, norėčiau pacituoti ištrauką iš G.Flaubert'o romano „Bouvard et Pécuchet“. Flaubert'as ironizuoja, jis šaiposi iš dviejų ponų, kurie nori sudaryti universalią minties enciklopediją, o joje yra skyrius apie metafiziką. Taigi ponas Bouvard'as ir ponas Pécuchet žiri dangų žvaigždes, begalybę. Štai ką jie sako:

Ainsi notre monde n'est qu'un point dans l'ensemble des choses—et l'univers impénétrable à notre connaissance, une portion d'une infinité d'univers [...] Il leur semblait être en ballon, la nuit, par un froid glacial, emportés d'une course sans fin, vers un abîme sans fond,—et sans rien autour d'eux que l'insaisissable, l'immobile, l'Éternel. C'était trop fort. Ils y renoncèrent.

Štai mūsų pasaulis yra tik vienas taškas daiktų visumoje – ir mūsų pažinimui neperregimoje visatoje, tik dalelė visatos begalybės [...] Jiems atrodo, kad jie yra balione, naktį, lediniame šaltyje, nešami begalinės srovės link bedugnės prarajos – ir aplink tik begalybę, nepajudinamumas, amžinybė. To buvo per daug. Jie nusprendė atsisakyti savo sumanymo.

Matote? Tai erdvė, kurios ne manoma reprezentuoti ir apmąstyti.

A.Sverdiolas: Tai Pascalio parodija.

E.Landowskis: Taip, taip. Bet noriu pasakyti, kad šis neapmąstomas, nereprezentuojamas erdvės suvokimas egzistuoja visose bent kiek išvystytose filosofijose. Taip pat poezijoje – aš cituoju ištrauką iš Leopardi, Claudelio ir daug kitų. Noriu pasakyti, kad šiandien, mūsų šiuolaikiniame pasaulyje, postmoderniame, postindustrialiniame, ir t.t., mes matome, kad eiliniai piliečiai yra tikinami, jog gyvena ir [kairėje kvadrato pusėje]. Komunikacijų mainai, versimai, kultūros erdvės – mums sako, kad mes esame ir „Iki“ arba „Rimi“ arba "Maxima" – cirkuliuoja vertės, erdvė yra sutvarkyta taip, kad mes gautume, ko tikimės, kad būtume patenkinti. Galėtume sakyti, kad šis /nepertrūkis/ yra regimybė ir kad jis presuponuoja mechanizmą, mokymą jį operuoti [savoir opératoire], kuris leidžia produkuoti šią iš esmės simuliacinę erdvę, kurioje mes dažniausiai veikiame. Visa tai pastatyta ant fizikos, ant chemijos, elektronikos mokslų, netgi atomo fizikos žinių. Jei nebūt viso to, nebūt ir šios pozicijos [/nepertrūkio/], šios erdvės semiotikos.

Tuo tarpu šios dvi pozicijos [/pertrūkis/ ir /netolydumas/] mūsų šiuolaikinės visuomenės ir mąstymo yra išstumtos, pasmerktos kaip archaiškos. Ši pozicija [/pertrūkis/], apie kurią dar nekalbėjau, apibūdina bedugnės figurą. Galėtume ją vadinti – nors galbūt skambūs kiek pompastiška – egzistencine erdve, kur mes keliame klausimus apie egzistenciją, apie mūsų buvimą pasaulyje.

Taigi lieka tik ši pozicija [/netolydumas/] – tai toks erdvės patyrimo būdas, kuris taip pat siektų tiek išstumtas už dominuojančių kultūros legitimumo ribų – tai voliutos arba vijos erdvė [l'espace volute]. Reikėtų jums parodyti viją [užsidega pypkų ir išpuolia dūmus]. Štai ir yra vija. Sukasi, kaip spiralis. Taip pat galima pamatyti sraigę kiutuose, graikų šventyklų kolonose. Pavyzdžiui yra daugybė, taip pat ir augalų pasaulyje. Tai toks erdvės suvokimas, kuris, priešingai nei visi kiti, apie kuriuos kalbėjau, implikuoja subjektą, stebėtoją. Kad tai paaiškintau, pasinaudoju dviejų analitinių tekstais – Lévi-Strausso ir Prousto.

K.Nastopka: Palikime juos kitam kartui, nes laikas baigsis. Tau, manau, dar liko, ką papasakoti.

E.Landowskis: Taip, galima pabaigti ir. Aš paminėjau visus keturis režimus, mums dar liko aptarti viją, tad galime pabaigti.

K.Nastopka: Tai gerai, kas dabar nekantri klausimturit?

Justinas: Pasteb jį turiu apie tinklo ir audinio metaforas, kurios kaip metaforos skiriasi tik tankiu. Tai yra, audinys iš esmės yra labai labai tankus tinklas. Ir man tai pasirodė taiklu dėl to, kad tikras erdvės pažinimas irgi niekada nebūna visiškai tolydus ir pilnas, jis yra fragmentuotas. Kaip kad ne manoma peilio ir rankos santykio iki galo aprašyti. Galima ir su narius aprašinti, ir molekules.

E.Landowskis: Tai tiesa. Ir pats tankumas priklauso nuo stebėjimo lygmens. Šis pastebėjimas mums domus kaip teorijos kūrėjams. Bet jei stebime socialines ar individualias praktikas, ten mes matome, man rodo, jog subjektai yra išsidėstę tam tikruose lygmenyse ir jie nenori matyti – nesistengia pamatyti – kitą. Jie mato tokį tankumą, kokiame lygmenyje yra, ir jį patiria bent taip.

Aurimas: Aš tai norėčiau gal kokio jūsų paaiškinimo ar komentaro. Kai jūs kalbat apie pertrūkį ir tolydumą, tai kiekviena erdvė suvokiama iš esmės hierarchiškai. Tai jūs praeit kartą puikiai parodėte kalbėdamas apie modalumų ir manipuliacijų. Tai man iškilo toks klausimas – ar kai jūs šnekat apie tolydumą ir apie kitus visus dalykus, operacijas, ar tas [hierarchiškumas] kažkaip išnyksta ir dingsta ir tas audinys pasidaro toks nehierarchinis, tik susijęs kažkokiais priežastiniais ryšiais, ar ne?

E.Landowskis: Tai klausimas, susijęs su vertėmis. Hierarchijos – tai tikriausiai yra tam tikri skirtumai legitimume, vertėse, tokiuose dalykuose, kurių iš esmės nebūna audinyje. Priklauso nuo to, ką vadiname hierarchija. Šia [/nepertrūkyje/] hierarchija reiškia tai, kad kažkas sėdi viršuje – šefas, popiežius, tvas – ir jis yra vertės šaltinis. O šia [/tolydume/], jei norime rasti hierarchijas, galime kalbėti apie tiesiog lygmenų hierarchiją. Tai, ką jūs [Justinas] sakėte – kad galime nusileisti iki atomo sudedamųjų dalių lygmens. Manau, kad šia, audinyje, beveik galima sakyti, nėra vertė, bet taip pat beveik nebūna ir prasmės. Ieškome tik dėl sningumų.

Tarpdisciplininis seminaras
Trečia Erica Landowskio paskaita apie erdvę

2010 m. gruodžio 9 d.

Kalba Eric Landowski, Kęstutis Nastopka, Arnas Sverdiolas, Nijolė Keršytė, Gintautas Žemaitis.

KN: Gerai, kas turi pastabą dėl protokolo?

EL [*lietuviškai*]: Aš!

KN: Tu turi?

EL [*lietuviškai*]: Aš gavau ir perskaičiau protokolą ir man atrodo, kad puikiai užprotokuluota. Tiek, kiek aš suprantu – maždaug viskas, man atrodo, beveik viskas. Ir noriu pasakyti – dėl koju Justinui, labai dėl koju už šitą ilgą, sunkų ir gražų darbą. Labai dėkingas.

KN: Gerai, ačiū, viena nuomonė yra, gal yra ir kitoki minėta?

AS: Užtenka, užtenka šitos.

KN: Tikrai, šis kartas protokolas yra pavyzdinis. (...)

KN: Dabar gal kas turėtų klausimą iš praeito karto? Ar ne, neturi? Turi turi!

AS: Čia yra vienas klausimas. Kaip šitie du sluoksniai siejasi tarpusavyje – tolydumas su operavimu, netolydumas su jautimu?

Piešiamas kvadratas:

<u>tolydumas</u> operavimas

<u>pertrkis</u> svajojimas

<u>nepertrkis</u> manipuliacija

<u>netolydumas</u> j(a)utimas

EL: Aš iš naujo jį užrašysiu. Su tolydumu aš iš karto nesieju operavimo, o netolydumas – tai jautrus, jautantis, jautantis (sensitivity). Tam, kad tai būtų homogeniška, prancūziškai tolydum siejama su reguliarumu, t. y. su tuo, kas taisyklingai kartojasi, netolydum – su jautimu, jautrumu, su nepertrkiu siejama intencionalumas, o opozicija reguliarumui – tai, kas yra atsitiktinis dalykas.

<u>tolydumas</u> reguliarumas (<i>régularité</i>)

<u>pertrkis</u> atsitiktinumas (<i>accidentalité</i>)

<u>nepertrkis</u> intencionalumas (<i>intentionnalité</i>)
--

<u>netolydumas</u> j(a)utimas, jautrumas (<i>sensibilité</i>)

EL: Tai, kas visiškai neigia tolydumą, siejama su atsitiktinumu, katastrofa, tokiu pertrkiu, kuris yra susijęs su nelaimingu atsitiktinumu. Pvz., jeigu sakome, kad Žemė vis laiką sukasi aplink Saulę, vadinasi, kad tai yra tolydum (nuolat pasikartoja, reguliaru). Bet jeigu praskristi kometa, kuri nutrauktų šitą procesą, – vyktų tai, kas vadinama katastrofa. Radikalus tolydumo neigimas ir yra pertrkis, kuris reiškiasi kaip katastrofiškumas, atsitiktinumas.

Tolydumas reiškiasi kaip to paties dalyko kartojimasis – kiekvieną sekmadienį mes einame

Mišias, pirmadieniais einame universitet , o tre iadieniais – kin . Taigi visa tai sukuria tam tikr reguliarum , taisykling kartojim si, ir tod l aš j dar vardiju kaip programavim , užprogramuot dalyk . Ir visa tai kartu – tolydumas, reguliarumas ir tam tikra programa – mano supratimu, leidžia atlikti operacijas. Tos operacijos gali b ti labai skirtingos prigimties. Tarkime, išlaikyti semiotikos egzamin semestro pabaigoje yra tam tikra operacija ta prasme, kad semiotika yra mokslas, ir jeigu mes išmanome š moksl – gauname ger pažym . Tai vyksta tarsi automatiškai. O egzaminos km priklauso nuo to, kad mes savo žiniomis atitinkame tok universum (šiuo atveju – mokslin), kuris suponuoja tam tikr griežtum , reguliarum , taisyklingum . Vadinasi, semiotik mes traktuojame kaip griežt moksl , o semiotikos d stytojai šiuo atveju tampa griežtais robotais, kurie už ger žinojim parašo 10, o už nežinojim – 0. Vadinasi, yra tam tikra b tinyb , leidžianti gauti ger pažym , jeigu atitinkame reikalaujam žini lyg .

O vis d lto, jeigu j s suponuojate, kad semiotika n ra mokslas, tai galima sakyti, kad j s gyjate semiotiko diplom pagal nepertr kio s veikos sistem , kuri sieju su intencionalumu. Tokiu atveju studentas remsis ne tam tikrais reguliarumo principais, susijusiais su mokslu ir jo mokymu, bet geru arba blogu d stytoj intencionalumu (nusiteikumu, nuostata). Pavyzdžiui – Ar no.

Tai, aišku, yra sutartiniai terminai, bet aš paprastai operacionalumu, arba operacijomis vadinu tai, kas iš anksto suponuoja reguliarumo, taisyklingumo buvim . O jeigu tokio n ra, vadinasi, ta s veika remiasi kitu principu, kur vadinu intencionalumu arba manipuliacija. Manipuliacija gali reikštis tuo, kad studentas m gina paskatinti d stytoj galvoti, kad darbas, kur jis paraš , yra iš tikr j puikus, nors realiai jis buvo nukopijuotas iš menkai žinomos knygos.

Jeigu ir šitas principas neveikia, tuomet galima pereiti prie kito. Gaila, kad ia n ra Dalios. Jeigu nor iau gauti ger pažym iš Dalios, gal iau pam ginti j sugundyti, sužav ti. Neapgaudin iau jos remdamasis jos nežinojimu, nesirem iau labai griežtai moksliskai organizuotu diskursu, bet gal iau pam ginti suderinti m s abiej jautrumus taip, kad sudary iau sp d , jog mes kartu su ja kuriame nauj semiotik , ir tai paskatint j mane gerai vertinti.

Jeigu j s galvojate, kad K stutis arba Ar nas, arba Saulius n ra mokslininkai, tai reiškia, kad j semiotiniame kalb jime n ra jokio reguliarumo, jie kalba bet k . Kita vertus, jie yra nejautr s manipuliacijai, jie niekuo netiki, niekuo j negal tum tikinti, taip pat jie visiškai nejautr s j s žavesiui. Tada belieka vienintel galimyb – pertr kio režimas, paremtas atsitiktinumu. Tai reiškia, kad prieš egzamin j s gal tum t apsilankyti dobiliuk lauke ir ieškoti dobiliuko su keturiais lapeliais. Panašiai kaip daroma loterijoje. Dažnai sakoma, – bet pabr žiama, kad tik Pranc zijoje, – kad egzaminai iš tikr j yra loterija. Tai aš vadinu pritarimo, pri mimo, susitaikymo režimu. Tai reiškia, kad ia susitaikoma su tuo, kas nutinka atsitiktinai, susitaikoma su likimu.

Kaip matote, kai kalbama apie reguliarum ir operavim ir pan., lygmenys persikloja – t pat dalyk nusakome paviršutiniame lygmenyje ir Gilesniame. Šie lygmenys s veikia taip: aš ži riu, kaip erdv , kuri reiškiasi kaip tolydi, skatina tam tikr s veik su ja, o tai aprašau kaip operacij atlikim . Maždaug toks b t principas. Nežinau, ar atsakiau Ar no klausim .

KN kvadrat papildo tinklo, audinio, bedugn s ir vijos s vokomis.

tolydumas

audinys
reguliarumas (*régularité*)
programa (*programmation*)

operacija (*opération*)

pertr kis

bedugn
atsitiktinumumas (*accidentalité*)

susitaikymas (*assentiment*)

nepertr kis

tinklas
intencionalumas (*intentionnalité*)

manipuliacija (*manipulation*)

netolydumas

vija
j(a)utimas, jautrumas (*sensibilité*)

derinimas, prisitaikymas (*ajustement*)

KN: Čia siejama su trimis vardais: nepertr kyje yra standartin semiotika, tolydume Manaras Hammadas ir Greimas, analizuojantis pertrint daržovi sriub su bazilikais, o netolydume – Jean-Marie Flochas. Aš nesuprantu, kod l Marie Flochas, kuris analizavo vizualinius tekstus, atsiduria šitoj vietoj.

EL: Kadangi jau užsimin te apie Marie Floch ir su juo susij s klausimas, aš pasiremsiu vienu jo darb . Kadangi j s pra jusi savait sak te, kad ketinate užduoti man daug klausim , aš pats sugalvojau vien klausim sau. Klausimas artimas K stu io klausimui (K stuti, nesijaudinkit, aš atsakysiu, bet mano klausimas kiek kitoks). Klausimas tur jo skamb ti taip: *j s užsiimate santykiu tarp peilio ašmen ir kriauun , j s veikos. Ar užsiimti tokiu klausimu reiškia užsiimti semiotika?* Š ryt parašiau du puslapius, kad gal iau atsakyti š klausim [*pamojuoja dviem prirašytais lapais*]. Pirmoji šio klausimo dalis kartu yra ir atsakymas K stu iui.

Klasikin je semiotikoje jau buvo užsiimama objektais, daiktais. Jais buvo užsiimama specifiniu b du. Kaip sakiau jau pirmoje paskaitoje, klasikn je semiotikoje objektai traktuojami kaip ver i investavimo vietos, t. y. kaip vietos, kurioms suteikiamos vert s. Kai kuriems objektams suteikiama modalin vert (pvz., kaip ir sakiau, šitas stalas – gal jimo, prival jimo, valdžios stalas), taip pat yra aprašomosios vert s (pvz., pypkei b t suteikiama aprašomoji vert).

NK: Kod l?

EL: Pranc žiškias pavadinimas (aprašomoji vert) n ra labai geras ir aiškus. Tai tokie objektai, kurie yra vartojami (maistas, tabakas). Vartojam sias, arba kaupiam sias vertes Greimas yra pavadin s dar bendresniu žodžiu – aprašomosiomis vert mis. Tokiu b du tie objektai yra redukuojami iki ver i , kurios skirtos vien tik subjektams. Toks redukavimas ignoruoja visa tai, kas yra susij su daikto materialumu, jusliškumu, fizin mis ypatyb mis, substancialumu ir pan. Tod l galima sakyti, kad buvo užsiimama vert s objektais, kurie tiesiogiai susij su subjektu, bet nebuvo nagrin jami daiktai ir j buvimo b das tikr ja to žodžio prasme.

Tai susij su manipuliacija, nepertr kiu, tinklu. Manipuliavimas dažniausiai vyksta taip: norint gauti tam tikr objekt , kurio vert jau iš anksto nustatyta, yra atliekami tam tikri veiksmai, siekiant gyti t objekt . Bet anapus šios vert s, kuri iš esm s yra sutartin (konvencin , priklausanti nuo subjekt bendruomen s), yra vert s objektai, paviršiniame lygmenyje laikomi aktantais ir turintys vairias materialias, fizines ypatybes, kurios manipuliacinio tipo semiotikoje ignoruojamos.

Tod l aš ir sakiau, kad Flochas savo tyrimais per jo nuo tokio objekt interpretavimo, kur jie suvokiami tik kaip main objektai, prie objekt interpretavimo, kur jie suvokiami kaip jusliniai objektai. Tod l, mano supratimu, savo tyrimuose jis per jo nuo nepertr kio prie netolydumo, nuo manipuliacijos prie jautrumo.

Aš kalb jau apie pirm j b d nagrin ti objektus – kai objektai paver iami vert s objektais. Bet klasikn je semiotikoje galima atrasti tam tikr tyrim , kuriuose objektai jau atlieka kit funkcij . Ta proga nukopijavau kelet eilu i iš Greimo teksto, kuriame jis nagrin ja jau min tos žymiosios trint daržovi sriubos su bazilikais recept . Greimas sako, kad *žmogiškasis programos realizuotojas* (šiuo atveju programa yra tai, kas leidžia pagaminti sriub) *savo gal jim deleguoja, perduoda kitiems veikimo subjektams (ugniai, kuri užvirina vanden , vandeniui, kuris išverda daržoves), tokiu b du steigdamas manipuliacinio strukt ras*. Atrodo, kad šiose strukt rose deleguoti subjektai – ugnis arba vanduo – veikia pagal liepimo galiojim . Vir jas ia kaip burtininkas, kuris liepia ugniai degti, o vandeniui virti. Matome, kad objekt reiškimasis yra toks: jie antropomorfizuojami ir traktuojami kaip deleguojami subjektai.

Turime daikt [*išsitraukia peil ir juo mojuoja*]. Pagal toki interpretacij aš savo peiliui deleguoju gali užsipulti kur nors vien iš j s . Šiandien tai gal t b ti Saulius.

Kita citata – Jean-Marie Flocho (tokio, kur priskiriu klasikinei semiotikai, Flocho nr. 1): *žmogus paskatina peil atlikti vien iš kiekybin operacij* . Kiekybin operacija ia reiškia tai, kad, pvz., Saulius yra vienas, o aš savo peilio pagalba iš jo padarau du. Drožti pieštuk – taip pat kiekybin operacija. Arba štai priešais [*ži ri Aurim ir dar vien student*]...

NK: ...nekaltai s di ir nieko net nenutuokia, k su jais k tik padar ... Štai j s esate du studentai, ir Landowskis jus apvesdina bažny ioj ir tokiu b du iš dviej padaro vien .

EL: Tai – taip pat kiekybin operacija, kuri, kaip matote, yra pamatin . Taigi žmogus paskatina peil atlikti vien iš kiekybini operacij , d l kuri peilio forma ir ašmenys padaro subjekt kompetentingu. Peilio forma ir ašmenys suteikia man kompetencij veikti. Tokiu b du peilis gauna galiojim pagal tam tikr sutart . Kaip matote, Flochas visa tai formuluoja kone tokiu pa iu b du, kaip Greimas ugnies ir vandens veikim .

Vadinasi, su peiliu yra sudaroma sutartis ir veikia pasitik jimas. Kaip matote, ši pasitik jimo sutartis netgi gali atsirasti tarp peilio ir jo tur tojo. Taigi dar kart galiu pakartoti – ir vanduo, ir ugnis, ir peilis traktuojami kaip subjektai, dalyvaujantys manipuliacijoje. Aš turiu peil , kurio ašmenys yra pakankamai aštr s, kad jais b t galima pjauti med . Bet iš tikr j aš negaliu visiškai pasitik ti peiliu, kad jis pjaut med ar pieštuk , nes jei visiškai juo pasitik siu – viskas baigsis tuo, kad jis pjaus ne pieštuk , o mano piršt [br žina peiliu piršt]. Akivaizdu, kad peilis neturi kompetencijos – nei nor jimo, nei gal jimo. Viskas, k jis turi – gal jim veikti, kur reguliuoja tam tikra programa. Ta programa (reguliarumai) visiškai priklauso nuo peilio metalo ir medžio, kur turi veikti peilis, kietumo. Tod l man atrodo, kad b das traktuoti objektus taip, lyg jie b t intencijas turintys subjektai, – dirbtinis išsigalvojimas, kuris yra neproduktyvus ir niekur neveda.

Manipuliacijos stadijoje galime tur ti kokius tik norime intersubjektinius santykius. Kai aš sakau *intersubjektiniai santykiai*, aš turiu omenyje tokius santykius su kitu, kurie turi modalin kompetencij . Kitas – tai gyva b tyb , kuri gali nor ti ir gal ti kažk veikti. Bet jeigu tas s veikos partneris yra visai kitoks – peilis arba tušinukas, tokiu atveju s veika turi vykti arba tolydumo ir programavimo arba netolydumo ir jautrumo erdv je.

Tame tekste, apie kur užsimin K stutis, Flochas nagrin jo peilius. Jis lygina du peili tipus – opinelius (tai Prac zijos firma) ir šveicariškus (turintys daug funkcij). Pirmieji atsiduria netolydumo, arba jautrumo pus je, antrieji – tolydumo, arba reguliarumo.

Opinelyje [rodo], kaip matote, yra tik vieni ašmenys. O šveicariškuose peiliukuose veikia funkcij daugybiškumas. Kiekvienas peiliuko elementas atitinka tam tikr konkre i funkcij . Pvz., ta dalis, kuri skirta kamš iams traukti, bus tam ir naudojama. Tod l, remdamasis Lévi-Strausso terminologija, Flochas šveicarišk peiliuk vadina inžinieriaus peiliuku. Tai peilis, kuris naudingas programuotame pasaulyje – tokiam, kuriame veikia tam tikri reguliarumai, pasikartojan ios operacijos (ta pa ia dalimi visada traukiamas kamštis). Opinel Flochas vadina meistrautojo peiliuku.

NK: Rusiškai sakytumė

EL: Tai k rybiško, išradingo žmogaus peilis, kuris gali b ti naudojamas bet kokioms funkcijoms atlikti. Nes šis peilis neturi specialios funkcijos – jo funkcija n ra apribota. Jis gali b ti naudojamas bulv ms lupti, skulpt roms daryti, medžiams pjauti ir pan.

NK: Semiotikams pjaustyti.

EL: Bet meistriškai. Taigi Flochas, tirdamas peilius, pradeda manipuliacijos erdv je, tada pereina prie kalb jimo, kuris peil apibr žia kaip programavimo element . O galiausiai jis kalba apie jautrumo, jusliškumo moment santykyje su peiliu. Kadangi opineliui jis teikia pirmenyb , tai kalba konkre iai apie j . Flochas teikia pirmenyb opineliui tod l, kad veikiant su opineliu (t. y. derinant j prie atitinkam medžiag , kurias norima paveikti) kaskart sukuriama nauja iš anksto nenumatyta prasm . Opinelio veikimas visiškai skirtingas nuo šveicariško peiliuko, nes šveicarišku peiliuku kiekvien kart pasiekiamos tos pa ios iš anksto žinomos vert s.

Nors turiu kalb ti apie konkre i tem , bet kartu noriu pateikti savo vizij , kaip sivaizduoju, k reiškia užsiimti semiotika. Man atrodo, kad kaip tik tai, k gali daryti semiotikai – tai ir yra aprašin ti vairius santykius su objektais ir subjektais ar su kitu pasauliu, remiantis štai šitomis s veikos galimyb mis. R mimasis Lévi-Straussu n ra atsitiktinis – jis pagr stas. Inžinieriaus, kuris naudojasi šveicarišku peiliuku, ir meistrautojo, kuris naudojasi opineliu, buvimo pasaulyje b dai atitinka j skirtingas s veikas su peiliu ir skirtingus b dus kurti reikšmes.

Nežinau, ar šitaip aš atsakiau klausim .

KN: savo klausim atsak . Bet atsakym aš taip pat gavau..

EL: Gal tada prat siu kalb jim apie erdv . Ankstesn se paskaitose kalb jau apie tinkl , audin ir šiek tiek apie bedugn , pateikdamas Flaubert'o pavyzd . Kalb damas apie vij (voliuta, spiral , užraitas) praeit kart parodžiau pavyzd , kaip su d mais galima j sukurti. Dabar nebekartosiu, pateiksiu kit pavyzd .

Jeigu prisimenate, pra jus kart kalb jau apie m sinink Ding . Dingas dar III a. pr. Kr. jau naudojosi opineliu. Pjaustydamas jautien jis sugeb jo sužav ti kunigaikšt Wen Hui b tent savo meistriškumu. O aš sugalvojau kit m sinink , kur pavadinau Dongu. Dong priskiriu prie tolydumo, arba programavimo. Dongas pjaustydamas m s naudojasi arba šveicarišku peiliuku, arba pj klu, arba netgi elektriniu pj klu. Jis atlieka operacijas – visum suprastina iki atskir gabal , kuriuos parduoda m sin at jusioms moterišk ms. Priešingame (neigimo) santykyje atsiranda Dingas, kuris su peiliu elgiasi visai kitaip. Zhuangzi Dingo jautienos pjaustym aprašo kaip šok – t. y. m sininkas s veikaudamas su jautiena prie jos prisiderina. Tokioje s veikoje gerbiama kito – to objekto konstitucija.

tolydumas

Dongas

pertr kis

nepertr kis

netolydumas

Dingas

Pranc zijoje mes turime giljotin . Tai – peilio tipas. Giljotina – visiškai užprogramuotas peilis, kuris sistemingai ir vis laik tokiu pa iu b du visiems pjaudavo galvas. Bet gali b ti daug rafinuotesnis b das žmog perpjauti per pus – gerbiant jo k no konstitucij , kiekvien jo element [*rakin ja peiliu or*]. Šitaip pjaudamas aš realizuoju save kaip ger m sinink ir leidžiu išsipildyti kito potencialumams. Aš jokiu b du nenor iau kritikuoti lietuviško meno pjaustyti m s . Bet vis d lto, Hal s turguje m sos gabalai yra pateikti taip, tarsi juos b t supjaust visiški laukiniai. Jeigu j s nueitum t prabangi m sin Pranc zijoje – ten susidaro sp dis, kad m sos gabalai yra meno k riniai. Jie išpjaunami taip, kad pabr žia k no dalies vert – ar tai šonkaulis, ar blauzdikaulis, leidžiama k no daliai realizuotis, pasirodyti visu savo gražumu.

Pagalvokime apie vairius kitus atvejus, kuriuose vyksta s veika tarp dviej dalyvi , ir kurios metu sukuriama prasm (net jeigu tai b t abstrakti erdv). sivaizduokite dailinink , kompozitori arba rašytoj , kurie m gina aprašyti savo k ryb . Tokiu atveju subjektas turi reikalo su kitu, kurio statusas gana specifinis – tai n ra tiesiog m sos gabalas. Rašytiniame tekste tai gali b ti minties formuluot , muzikoje – ritmin konfig racija, su kuria dirba k r jas. Šiai konfig racijai b dinga tai, kad ji tarsi priešinasi. Priešinasi lygiai taip pat, kaip kažkoks daiktas, iš kurio aš noriu padaryti skulpt r . Kiekvienu atveju vyksta dinamiška s veika, kurios metu sukuriama prasm . Tod l šiai s veikai suteikiau vijos vardijim . Visa tai sieju su netolydumu. Kai susidaro vija, tai reiškia, kad šie du elementai kiekvienas savo ruožtu skleidžiasi erdv je. Šiltuosiuose kraštuose esant tam tikrai temperat rai galime matyti dulki stulpus, s kurius. Jie gali tapti katastrofiškais ciklonais. Jeigu s kuri yra nedaug, jie patraukia d mes , funkcionuoja panašiai, kaip besisukantys vilkeliai, kuriais taip žavisi vaikai.

Konfig racijos, kurias apib dinau kaip bedugn arba vij , – rimtiems žmon ms visai nerimti dalykai, jie daugiau susij su vaik arba poet žaidimais. Bet, vis d lto, tarp j gali b ti ir visiškai gerbtin žmoni . Pvz., Paulis Valéry, kuris labai daug d mesio skyr kriauklei. Jis kalba apie s kuriuojant kriaukl s grakštum , kuriuo kriaukl išsiskiria iš prast daikt netvarkos. Vadinasi, jis suponuoja, kad yra kasdienini prast daikt netvarka, o kriaukl staiga joje sukuria nauj tvark . domi pavyzdži apie s kuriuojan ias konfig racijas galima atrasti ir Gastono Bachelard'o darbuose. Galima jas žvelgti mokslišku žvilgsniu – b tent taip astronomai stebi orbitas. Be abejo, astronomai besisukan iais dangaus k nais nesizavi taip, kaip vaikai, steb dami besisukant vilkel . Jie t s kur , orbit veikiau stebi m gindami jame žvelgti tam tikr regularum . Tai – viena iš galim laikysen . Kit

galima laikysen aš kaip tik ir pa miau iš Bachelard'o. Jis sako, kad šita dinamika yra išgyvenama integraliai, iš vidaus, realiai aktyviu dalyvavimu. Tai jis vadina indukcija. Mokslinink , astronom santyk su s kuriuojan iomis erdv mis Bachelard'as pavadina praktiniu tikslingumu, o nemokslin santyk – poetiniu tikslingumu. Tada jis kalba apie kitoki erdv , kuriai atsiduodi k nu ir siela, ir tokiu b du, pasiekdamas tikrov s artum , išryškini ar pasieki savo paties kaip b tyb s intymum .

Pra jus kart aš sakiau, kad kalb siu apie Prousto ir Lévi-Strausso tekstus, bet pamiršau apie juos pasakyti. Tod l šiandien užbaigdamas kaip tik ir pasakysiu apie juos kelet žodži . Kalb damas apie Lévi-Strauss , turiu omenyje jo knygoje *Li dneji tropikai* pateikt aprašym saul lydžio, kur jis stebi iš laivo, plaukian io Amerik . Ši erdv aš vadin iau audinio erdve. Lévi-Straussas stebi, kaip debesys, pereidami iš vieno kit , kei ia spalvas. Šiuos per jimus jis mato kaip tolydžius, nenutr kstamus. Erdv jis suvokia kaip plokštum , kuri galima suskaidyti atskirus elementus, o tarp j galima žvelgti reguliarius santykius.

B d , kuriuo Proustas mums kalba apie erdv , priskir iau netolydumo, arba jautrumo santykiui. Proustas, užuot pateik s save kaip tok , kuris užima fiksuot nejudri pozicij priešais peizaž , funkcionuojant kaip teatro uždanga, santyk su erdve pateikia aprašydamas, kaip jis j suvokia iš vežimo. Proustas aprašo, kaip jis labai greitai važiuodamas stebi skirting varpini varp balet . Aš tai vadinu vija tod l, kad šitaip aprašomame santykyje su erdve, subjektas tarsis traukiamas s kur , t jud jim , kuris vyksta erdv je. Tame aprašyme Proustas užsimena, kad jis tarsis buvo trauktas varp jud jim .

Netolydumo erdv taip pasirodo kaip Einsteino reliatyvumo erdv , o programavimo erdv – kaip Newtono. Programuota erdv – tokia, kuri subjektas dažniausiai stebi priešais save, jis svarsto, kaip jis šia erdve pasinaudos savo tikslams. Kalbant apie tinko, arba manipuliacijos erdv – erdv bus tik tai, kas mane skiria nuo kito subjekto, tai, k reikia panaikinti, veikti. O kalbant apie vij , tai – jud jimo erdv , traukianti ir mano k n ; mano k nas irgi juda šioje erdv je. O santykis su erdve kaip su bedugne – aš n nežinau, kaip j nusakyti... Negalima sakyti, kad tai yra ne vardijama, nenusakoma ir nereprezentuojama erdv , nes daviau pavyzdži , kurie rod , kad yra bandym j nusakyti. Bet, kad ir kaip b t , šis erdv s patyrimas vis d lto mums visiems yra žinomas. Pvz., užtekt atsis sti priešais j r ir steb ti t iki begalyb s einant horizont . Taip erdv patiriama kaip grynas klausimas, klausimas *k reiškia b ti?* Savo tekste naudojausi šiuolaikinio kin autoriaus tekstu, kuriame jis kalba apie takus, kurie niekur neveda. Prasm ia sukuria tai, k mes vadiname tuštuma.

ia aš sustosiu, palikdamas jums klausim , *k reiškia b ti tuš ioje erdv je*. Erdv je, kuri supnuoja kažk , kas neturi konsistencijos.

KN: Lauksime klausim . Bet prieš klausimus noriu gr žti prie to m sininko. Greimas 1990 m. buvo paraš s tok *Pro memoriam*, kur pasiunt Landsbergiui, apie tai, kaip reikia tvarkytis Lietuvai. Jis mini vairius projektus ir kaip pavyzd sako – *kai aš buvau Turkijoje, tai iš Stambulo pasiun iau m sinink Pranc zij , kad jis išmukt gražiai pjaustyti m s* . Greimas man , kad lygiai to paties reikia ir lietuviams. Erico pasteb jimas apie Hal s turg rodo, kad šitai turb t nebuvo realizuota.

AS: domu, kad vijai erdv j, ar k nui, kuris ten juda, kaip ir vilkeliui, reikia inercijos, svorio, traukos j gos. Ir ne tokios traukos j gos kaip Žem s. vijos atveju t padaro išcentrinis jud jimas. Man atrodo, kad ši metafora yra labai produktyvi – ne tik tai, kad važiuojant mašina vizualiai kei iasi varpin s. Šiuo atveju t padaro svorio j ga, sisuki pasaul ; šita j ga visk ir laiko (kaip ir šokis), man tai atrodo esminis dalykas. Tai tik komentaras, aš nežinau, ar Ericas sutiks.

EL: Aprašydamas šito tipo buvim erdv je aš neatsitiktinai kalb jau naudodamas pa mimo, laikymo termin . Tokiu atveju kiekvienas iš dviej jud jimo dalyvi vienas kit laiko ir suteikia galimyb b ti laikomais. Kaip šokio partneriai – vienas kit laiko ir leidžiasi laikomi. Nežinau, kok žod pavartojo Ar nas, bet ver iant atsirado žodis *j ga*.

AS: Taip.

EL: Svorio j ga, sukimosi j ga, traukos j ga. Ši traukos, j gos kategorija iki šiol buvo visiškai nenaudojama klasikin je semiotikoje. Tod l ji galb t b t produktyvi. Nem ginant to aprašyti,

neišvengiamai patenkame erdvės suvokimą kaip tinklelį arba kaip audinį – programuotą arba manipuliuojamą erdvę.

Man yra tekę nagrinėti santykius, kuriuos subjektas užmezga ne su kitais, o su savo paties kūnu. Pvz., iaudėjimas – užprogramuotas fizinis veiksmas. Jei pats save mėginame manipuliuoti – nepavyksta prisiversti nusi iaudėti. Kai užveina iaudulys, jau iame, kad tai kyla kažkur kieno. Kita vertus, reikia leisti iauduliui ateiti, nes jeigu sikišai – tada nieko nebeišeina. Taigi tam, kad programa sukeltų teigiamą efektą, reikia leisti veikti tam, kuris ateina. Net jeigu tai – mano nuosavas kūnas, norintis iaudėti. Taigi netgi santykiuje su tokiu specifiniu partneriu kaip nuosavas kūnas yra tam tikras judėjimas, kur galima būtų aprašyti kaip sukuriant.

KN: Dar klausimas?

GŽ: Aš noriu. Gal galima galvoti, kad ir bedugnė yra tam tikras įgis faktorius? vijoje būtų įgis, kuri veikia abudu, o bedugnė s atveju – kitokia, priverianti įgis, kai sakoma *susitaikoma su likimu* arba *priimama tai, kas duota*. Ar galima būtų galvoti, kad dešiniojoje deiks įgis abu santykiai turi įgis elementus?

EL: Derinimosi atveju iš tiesų yra tam tikra abipusė koordinacija, abipusis prisiderinimas. Santykiuje su bedugne tas judėjimas yra vienkryptis – vienas derinasi prie kito. François Chengas, kuris kaip tik ir aprašo bedugnę, tuštumos patirtis, kalba apie neišvengiamą pojūtį – svaigulį. Tuštumai jis aprašo kaip visumą, kuri nėra priešiška subjektui, kuri skatina jo kritimą, nuopuolį. Tai – neišvengiama bet kokio pakylėjimo vieta. Vadinasi, ta tuštuma traukia. Tuštuma aprašoma kaip prasmė, kuri eksplicitiškai nėra išsakoma, vieta. Tai – sulaikyto, suskliuosto, atidedamo tobulumo vaizdis, kuris nuolat turi išsipildyti. Todėl visa tai nusakoma kaip atvirumas begalybei. Šitos tuštumos, skylės priimimas – taip pat tam tikras buvimo pasaulyje būdas. Manipuliacijos erdvė mums visiškai suprantama ir prasta todėl, kad ji ir skleidžiasi mūsų kasdienis gyvenimas, todėl mums nesunku apie ją kalbėti. O bedugnė ir vijos patirtys, mano supratimu, žmogaus egzistencijoje yra ne mažiau pamatinės, bet jos labai retos, todėl apie jas sunku kalbėti.

AS: O vis dėlto, jeigu imtume viršutines dvi pozicijas – vienoje pusėje praraja, arba tuštuma, o kitoje ar nereikėtų imti tokio tankaus audinio, kad jame nebūtų jokios erdvės? Monolitiška materija, kurioje negalėtų būti jokio judesio.

EL: Taip, tai yra toks pilnumo pojūtis, kuris sukelia spaudimą, kad jame gali uždusti. Kalbant apie audinį mirštama nuo klaustrofobijos, apie prarają – nuo agorofobijos. Pereinant nuo audinio prie sūkurių tarsi suardomas materialumas. Tai toks materialumas, kur Sartre'as savo *Šleikštulyje* aprašo kaip nuodingą materiją, kuri reikia veikti. Visa tai galioja ir ideologiniame plotme. Kalbant apie audinį, ideologija reiškiasi tuo, kad pretenduojama viską paaiškinti – kiekvieną judesį.

AS: Bet kraštutinai tankiame audinyje išvis negalėtų būti jokios operacijos.

EL: Operacija suponuoja, kad yra nedidelis atstumas, kuris leidžia veikti. Pasaulyje, kuriame viskas suvokiama kaip monolitas, mano sprendimas papjauti Saulį (kurio jau nebėra) reikštų visiškai ne kaip mano sprendimas, o kaip kažkokio aukštesniojo operuotojo valia, pagal kurią galiausiai nebeliktų prasmės kalbėti apie jokį veiksmo atlikimą.

Tarpdisciplininis seminaras 2010-12-16 d. protokolas

K.N.: Šiandien mūsų svečias yra Limožo universiteto profesorius Jean François Bordronas. Jis ne tik dėsto semiotiką, bet taip pat Sorbonos universitete yra semiotikos metaseminaro vadovas. Jis pakalbės apie erdvės semiotiką.

J-F.B. (vert. Nijolė Keršytė) : Taigi noriu padėkoti už kvietimą Vilniaus universitetui ir Greimo semiotikos centrui, kur jau esu lankęsis, tik neatsimenu prieš kiek laiko, maždaug prieš kokį dešimt metų. Kadangi jis seminaras, kaip man buvo pasakyta, yra skirtas erdvei, tai aš kalbėsiu apie erdvę, o dar konkrečiau – apie erdvės semiotiką. Taigi iš tikrųjų yra vairių būdų nagrinėti erdvę ir, kalbėdamas apie tai pirmą kartą, aš pateiksiu tam tikrą istoriją, kokią būdu iš pradžių buvo suvokiama erdvė. Aš tai pirmą kartą vadinau erdvės ekonomija, suvokiant šį terminą klasikine prasme – tam tikrą bendrą tvarką. Po to aš kalbėsiu apie jausminę erdvę, visa tai, kas susiję su gyvenamu pasauliu (ta prasme, kuria šis terminas vartojamas Husserlio fenomenologijoje).

Kada galvojame, kas yra erdvės semiotikoje, tai visų pirma remiamės nuostata, kuri ateina dar iš Hjelmsevo, ir yra suvokiama kaip tam tikra hierarchija. Tai reiškia, kad tokiu atveju erdvė būtų kažkas, ką galima analitiškai išardyti/iškomponuoti. Ir, manoma kad, semiotinė analizė yra vykusi tada, kai pradėdant nuo bendros idėjos arba pasakymo, pavyksta ją suskaidyti į dalis ir tokiu būdu analizuoti.

Tada pirmasis klausimas, kuris kyla yra toks: „kas gi vadinama erdve?“. Yra vairiai apie tai kalbama, yra, tarkim, geometrinė (geometrinių) erdvė, miestinė erdvė, arba vairių praktinių (veiksmų) erdvės. Ir sunkiausia visus šiuos skirtingus dalykus suvienyti vien paprastai vienetui / vienovėi. Noriu pradėti nuo apibrėžimų, kurie yra svarbūs istoriškai. Aš jokiu būdu dabar nepateiksiu erdvės suvokimo istorijos, tačiau išskirsiu kelis taškus, kurie turėtų dominti semiotikus.

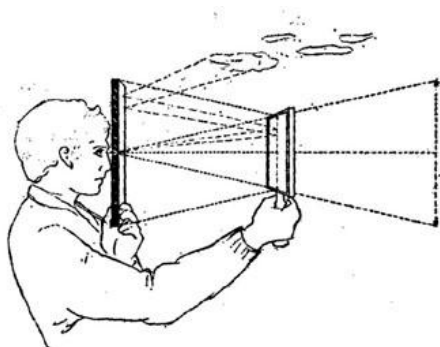
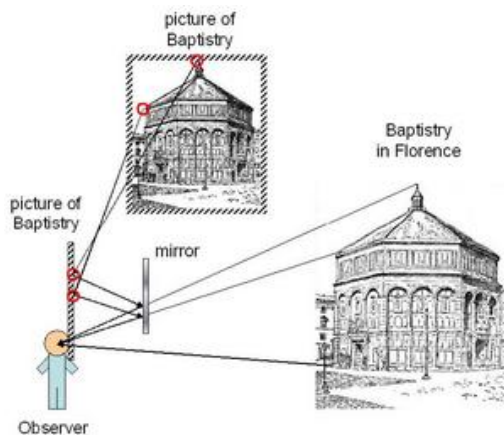
Pirmasis skirtumas, kuris yra svarbus kalbant apie erdvės semiotiką, jį galima iliustruoti nesunkiai: tai keliamas klausimas „kas gi yra linija“. Šitą klausimą pateikiami du žymūs atsakymai, vienas – Peirce'as, kitas – Frege'as. Peirce'ui linija yra kažkas, kas yra brėžiama, kitaip sakant tai, kas sukonstruojama. Tai yra veiksmas, susijęs su pragmatika. O Frege'ui, priešingai, linija yra kažkas, kas yra atrandama/surandama. Tai yra kažkas, kas egzistavo dar prieš tai, kai buvo atrastas, ir tai jis vadina idealia forma. Todėl apie erdvę jis kalba, kaip apie veiksmo sritį ir kaip apie kontempliacijos/stebėjimo sritį. Veiksmo erdvė, tokia, kurioje judama – tai teritorija, keli, miestas, kelionis erdvė (Peirce'as suvokimas). Kontempliuojama erdvė – peizažas, veidrodžiai, vairių formų erdvė, tokia, kurioje aptinkami idealūs objektai (platoniška erdvė).

Taigi pirmiausia pradėsiu nuo platoniškos, graikų erdvės. Jiems erdvė visų pirma yra vieta. Platono „Timajaus dialoge“ *khora* vadinama talpykla, kuri viską generuoja/gimdo. Aristotelio filosofijoje erdvė taip pat yra kokybinė, daiktinė vieta, kur daiktai gyvena/ yra susikūrusi, pavyzdžiui, akmenys, kurie krenta, iš tiesų tik grįžta savo buvimo vietai. Tokioje erdvės sampratoje galima pastebėti, kad erdvė suvokiama kaip vidujybė, „buvimo kažko viduje“ erdvė. Todėl atsiranda esminis ryšys tarp bet kokios būtybės ar buvimo ir jo užimamos erdvės. Nors fizikos požiūriu mes nebesilaikome šitos nuostatos, bet galima pasakyti, kad semiotiškai mes šią sampratą naudojame.

Antroji samprata, kuria aš noriu pasiremti, ateina iš renesanso laikų. Žinomame eksperimente, kuris vadinamas Bruneleski (*Filippo Brunelleschi* – Florencijos architektas), jis dekonstravo tam tikrą struktūrą, kad parodytų, kaip veikia perspektyva. Jis siekė parodyti, kodėl kuriant perspektyvą ji konstruojama tokiu būdu, kad gilumoje yra kažkoks taškas, kur sueina visos linijos. (Prie lentos, žr. paveikslą 1) sivaizduokime, kad šitas daiktas yra Florencijos krikštykla, o Bruneleski, o tai paveikslo drobė. Taigi, jei aš esu Bruneleski, aš žvelgiu krikštyklą, prieš save turiu drobę ir man reikia nupaišyti tą krikštyklą. Šitas

pažymtas brkšnelis yra drob s „nugara“, ir id ja yra ta, kad ji apver iama (apsukama) – tai yra jis ži ri drob s nugar , padaro skyl , „ stato“ j savo ak , ir tada taip jis ži ri t paveiksl o drob veidrodyje. Ir šitas eksperimentas tokiu b du rodo, kad ži rovo akis yra kaip tik tame taške, kur susikerta visos tos linijos, einan ios begalyb .

Yra ir daugyb kit šito eksperimento detali , bet dabar j nediskutuosime, aš jums išaiškinau tik pa i esm .

Kitaip sakant, šis eksperimentas rodo, kad dailininkas suvokia erdv kaip refleksij / atspind . Ir tai, kas yra svarbu šitame atspindyje yra tai, kad objektas ir subjektas sutampa/ atitinka vienas kit . Taigi refleksijos metu j s m stote pats, taigi ir šiuo atveju erdv m sto pati save. Tod l tai galima pavadinti veidrodine arba spekuliatyvia erdve. Tai, kad erdv spekuliatyvi, yra labai svarbu m s patiriai. Tarkim, tai yra svarbu svaigulio/galvos apsvaigimo patirtyje.

Prie svaigulio netrukus sugr šiu, o dabar gr žkime prie erdvi sampratos, taigi, kaip jau min jau yra gyvenamoji erdv , spekuliatyvi, o tre ioji samprata yra tokia, pagal kuri k nai „abejingi“ tai vietai, kurioje randasi. Ir tai b t Descartes'o samprata. Pagal j , daiktams/objektams nesvarbu kokioje vietoje jie randasi. Be abejo, tokiu atveju mes jau iš karto atpaž stame geometr in erdv s supratim . Kitaip sakant, ia n ra jokios privilegijuotos vietos, skirtingai nuo to, kaip erdv suvokia Aristotelis. Taigi, šiuo atveju k nai yra erdv je. Ir tada m stytoj (dekartiškos tradicijos m stytoj), „aps da“ klausimas „ar egzistuoja tuštuma?“. Ši tre ioji erdv s samprata yra taip pat svarbi ir m s patirtyje. Kadangi mes vis laik nesunkiai sivaizduojame k nus, kurie yra erdv je, vadinasi tuštumoje. Bet šituo atveju tai yra tokia erdv , kuri visiškai n ra subjektyvi/ susijusi su subjektu.

Ketvirtoji koncepcija, tai erdv s samprata, kuri j s visi žinote, tai - Niutono erdv s samprata. Erdv yra geometr in , bet Niutono erdv s atžvilgiu kyla klausimas, ar yra kokia nors absoliuti referencija. Kitaip sakant, jis klausia „jeigu aš sakau, kad k nas yra ia, ar šitas teiginys turi koki kit prasm , nesusijusi su subjektu?“. ia subjektyvumas suvokiamas kaip ryšys su mano k nu ir k no steigiamomis deiks mis. Tarkime, yra klausama, ar vieta, kur yra žvaigžd , ar ji pasirenkama visiškai nemotyvuotai/ nat raliai ar ne? Niutono manymu, egzistavo tokia absoliuti erdv . ia laikomasi nuostatos, kad turi egzistuoti kažkoks atskaitos taškas, kurio atžvilgiu yra kalbama apie erdv . Ir taip pat šita ketvirtoji samprata turi tiesiogin atgars semiotin je erdv s sampratoje. Tai reiškiasi tuo, kad kalba „patalpina“ daiktus erdv je ir laike kalban iojo asmens atžvilgiu.

Penktoji erdv s samprata sako, kad erdv – tai intuicija. Kitaip sakant, tai yra m s dvasios riba. Mes negalime ko nors suvokti be erdvin s formos/ erdv s kaip formos. Tai Kanto erdv s suvokimas – erdv kaip juslin s patirties forma. Ir ia keliamas klausimas apie erdv s egzistavim . Pagal Kant , rodymas, kad erdv egzistuoja, yra tai, kad esama simetrišk objekt . Taigi jei j s paimate dešin s rankos pirštin , pakanka j apversti, kad j paverstum te kair s rankos pirštine. Daiktas nesikei ia, vienintelis dalykas, kuris kei iasi, yra jo pozicija erdv je. Tokiu atveju erdv turi savo savarankišk / autonomišk realyb .

Kitas aspektas, apie kur nor iau pakalb ti, b t erdv ir jud jimas. Ar manoma suvokti erdv be jud jimo/judesio? Bent jau psichologijos eksperimentai rodo, kad tai

ne manoma. Yra toks žinomas Bakeritos (?) eksperimentas. Eksperimento metu, bandoma priversti akluosius matyti ne akimis, bet lyt jimu. Su kamera jiems nugar siun iami elektriniai impulsai. Ir tokiu b du žmogus, net ir užmerk s akis, gali atpažinti, kad erdv je vyksta jud jimas. Ir visa tai nesunkiai patiriama. Ta iau šitas erdv s sp dis dingsta kiekvien kart , kai tik kamera liaujasi pati jud jusi. Ir tai reiškia, kad m s esminiam erdv s suvokimui turi reikšm tai, kad m s akys juda, o šiuo atveju – kameros jud jimas. Vadinasi, m s erdv s patir iai yra svarbus santykis tarp subjekto ir objekto. Visa tai mes matome Bruneleskio eksperimente, taip pat šitas subjekto ryšys yra ne mažiau svarbus Kanto supratime ir, galiausiai, tai yra svarbu ir Bakeritos eksperimente.

Taigi, trumpai prab gus erdv s sampratos istorij išryšk ja dvi tendencijos – arba erdv suobjektyvuoti/suobjektinti, arba erdv susieti su subjektu/ subjektyvinti. Tikiuosi j s pasteb jote, kad šitos sampratos n ra tiktai istoriniai momentai. Bet šitie momentai taip pat atspindi tam tikras patirtis, kurias mes visi turime erdv s atžvilgiu. Ir kaip tik tas patirtis reikia semiotizuoti.

Semiotikos istorijoje vienas iš svarbi dalyk , tai buvo Greimo id ja, buvo surasti generatyvin tak . Greimas laik si tokios id jos – ieškoti generatyvinio tako - tai reiškia, atrasti kokiu b du, remiantis pamatine kategorij , atliekant vairias operacijas, galiausiai pavyksta generuoti/kurti diskursus. O aš ia noriu teigti, kad pirmin /pamatin kategorija, kuri leidžia generuoti erdvines patirtis, yra atstumai. Šita id ja ateina iš Dervino Stroso (?), vokie i psichologo. Jis teig , kad bet koks juslinis suvokimas remiasi atstumo kategorija/ distancija. Distancija – erdvin , laikin jutimo forma. Iš tikr j ši distancijos kategorija neatitinka nei vienos iš t , kurias aptariau anks iau. Bet ji iš ties implicitiškai veikia visose mano aptartose kategorijose. Šiaip distancijos kategorija atitinka labai prastas semiotines s vokas.

Pirmoji kategorija, su kuria yra susijusi distancija, tai – indeksas. Indeksas (*indice*) tai kažkas, kas nurodo, kit dalyk , nors to dalyko ia n ra. Kitaip sakant, indeksas sukuria tam tikr tamp tarp esamyb s ir nesaties (to, kas esti ir ko n ra), kitaip sakant, indeksas sukuria login distancij daikt buvime/ esatyje. M s erdv s patirtis vienu ar kitu b du visada yra tam tikros derybos su distancija.

Aišku yra ne tik erdvinis, bet ir laikinis atstumas. O taip pat yra ir subjektyvi distancija. Pavyzdžiui, yra sakoma, kad žmogus laikosi atstumo, yra nutol s, atitol s (arba yra artimas žmogus). Taigi tokiu b du mes galime kalb ti apie erdvin , laikin ir jausmin/pasijin subjektyv atstum .

Kita vertus distancija neb tinai yra kiekybin kategorija. Iš tikr j negalime nei prid ti, nei atimti erdvi . Pavyzdžiui, negalime atlikti sud ties veiksm su artumais, negalime atimti „tolimum“, o kartais, tai, kas tolina, gali b ti labai artima. B tent taip apib dina Laur Valteris Benjaminas – „vienintelis unikalus pasirodymas tolyje, kuris yra labai artimas“ (ia apie moter).

Taigi, jeigu kalbama apie atstumo/ distancijos kategorij , j galima nusakyti kitomis trimis kategorijomis. Vis pirma yra distancija, kuri galima svarstyti kokyb s poži riu. Tai, pavyzdžiui, b t užmirštumo ar apleistumo jausmas. Intensyvi distancija. Bet taip pat yra distancija, susijusi su santykiu. Tokiu atveju distancija yra topologin . Pavyzdžiui, daikt išsid stymas, išd stymas peizaže/ erdv je.

Galima apie erdv kalb ti ir kiekybiniu poži riu ir tokiu atveju erdv pasidaro homogeniška skai iams. Taigi distancija gali b ti ir kažkas, kas priklauso matematinei tvarkai, ir kažkas, kas priklauso jausminei (pasij) tvarkai, ir taip pat – ikoninei tvarkai. Atvaizdai, kurie konstruoja peizažus, jie taip pat konstruoja ir topologinius atstumus/ santykius. Taigi tokiu atveju matome, kad turime pirmin , pa i papras iausi kategorij . Ir ja remiantis galima kurti/ konstruoti vairias suerdvinimo formas. Gali b ti metriniai suerdvinimai, kurie nesunkiai atitikt Descartes'o erdv . Yra topologiniai suerdvinimai, kurie labiau atitikt Platono vietos supratim .

Taigi, ia galima tik tis sukurti generatyvin tak . Jau sakiau, kad skirtingose erdv s sampratose reiškiasi vienoks arba kitoks santykis tarp subjekto ir objekto. Greimo

semiotikoje iš tikrų yra vienas vokas, kuris šiuo požiūriu yra pamatinis. Tai būtų jungimo ir atjungimo s vokas. Jūs galite pastebėti, kad, kai sakymo semiotikoje kalbama apie atjungimą, visada turimas omenyje tam tikro atstumo sukrimas. Jeigu jūs sivaizduotumėte kok nors daiktą erdvėje, ir tas objektas būtų juslinio suvokimo objektas, tokiu atveju jūs kaip tik galėtumėte galvoti, kad tas objektas kaip tik yra „atjungtas“. Taigi galima suvokti tuos objektus, kaip kažką, kas mūsų atžvilgiu buvo atskirta (atjungta) tam tikru suvokimo momentu.

Galime padaryti eksperimentą sivaizduokime kok nors žmogų, kuris juda/ eina patalpoje visiškai tamsioje ir susiduria su daiktu. Ir vyksta tam tikras juslinio suvokimo vykis, kuris reiškiasi kaip skausmas. Bet tam, kad tas žmogus galėtų galvoti, kad tamsioje yra kažkoks daiktas, jis turi atlikti tam tikrą distancijavimo operaciją tarp savęs ir to daikto. Skausmas, kaip juslinio suvokimo vykis nepriklauso nei subjektui, nei objektui, nėra nei vienas nei kitas. Jeigu jūs patiriate skausmą, jūs žinote, kad nesate to skausmo subjektas. Tam tikra prasme, tai būtų skausmas „kalba“. Taigi tam, kad šioje skausmo patirtyje atsirastų subjektas ir objektas, reikia, kad vyktų atjungimas, kuris reiškiasi kaip atskyrimas/ abstrahavimas. Taigi galima galvoti, kad tas atjungimo veiksmas yra pirmoji operacija. Šia prasme, jausminis erdvės patyrimas reikalauja, kad būtų tam tikras sumažinimas, kuris leistų atskirti subjektą nuo objekto. Jeigu mes kalbame apie kažkokį intensyvumą (ar intensiną) vykių, atjungimas pradeda veikti kaip tai, kas sukuria ekstensyvumą (atstumo vedimą). Todėl jausminis erdvės galimas aprašyti/ suvokti, remiantis šiuo modeliu.

Mano manymu yra trys esminiai jausminis erdvės patyrimo tipai. Pirmasis atvejis yra, kai išorinis erdvės tampa labai intensyvi, pavyzdžiui agorafobijos patirtis (tai didelis erdvės paniška baimis). Didelis erdvės baimis sukelia prieglobos poreikis. Tarkim, atvyra dykum /dykyni erdvė kelia norą pasislėpti/ surasti prieglobstį. Taigi tarp erdvės atvirumo ir noro užsidaryti/ slėptis veikia distancijavimo principas. Ir priešingai, uždara erdvė s irgi gali suintensyvinti veiksmą. Pavyzdžiui, kokios nors labai intensyvios dramos vyksta uždaroje arenose. Ir žinoma, kuo labiau auga intensyvumas, tuo labiau kyla noras pabėgti iš to mažos erdvės. Tai, pavyzdžiui, intensyvi kalėjimo erdvė. Ir ji gali reikštis klaustrofobijos patirtis. Taigi, jūs matote, kad išorinis atvira ir vidinė uždara erdvė iš tikrų tarsi viena kitos reikalauja. Tokiu būdu mes turime savotišką ratą / ciklą, kuriame ji sukuria atoveiksmą / priešingą ir vis pereina tarp jų. Tarkim, labai didelė erdvė gali paskatinti norą užsidaryti mažoje erdvėje, tačiau ta mažoji erdvė vis sukels norą ištrukti atvirą erdvę.

Taip suvokiant, distancijos sukrimo (distancijavimo) fenomenas tampa nestabilus – vis pereinama nuo vieno prie kito. Vienas iš būdų stabilizuoti distancijavimą – tai peizažas. Dideliuose gamtos peizažuose, tarkim Puseno (Nicolas Poussin) visada yra kokios nors fobiniai objektai. Puseno paveiksluose dažnai yra prieštaravimai tarp, tarkim, didelio vėjo ir kažkokios visiškai nejudrios erdvės. Ir tai būtų priešingų distancijavimą žaismas. Kartais tie fobiniai objektai gali reikštis kaip gyvatės ar pan. Todėl galima sakyti, kad distancijavimo operacija yra labai artima fobijai, nes ji visada svyruoja tarp to, kas yra labai arti, ir to, kas yra labai toli. O tokiu atveju peizažas yra vienas iš būdų stabilizuoti distancijavimą.

Kita vertus, kaip mes matome Bruneleskio eksperimente, atstumas tarp subjekto ir objekto tampa problemiškas. Nes, beje, būtų Bruneleskis išrado peizažo idėją. Tačiau – „begalybės priešais mano akis atitinka begalybę, kuri aptinku savyje (per refleksiją)“.

Treias svarbus jausminis erdvės patirties tipas būtų svaigulys. Skirtingai nuo agorafobijos (didelis erdvės / atstumo baimis), svaigulys reiškiasi kaip erdvės išnykimo baimis. Tai, kas iš tikrų tampa svarbu svaigulio patirtyje – tai subjekto ir objekto perskyra, kaip ir Bruneleskio eksperimente. Tai reiškiasi kaip erdvės panaikinimo baimis. Galima būtų sakyti, kad tarp šitų keturių tipų – labai didelės erdvės baimis, labai mažos erdvės baimis, peizažas ir svaigulys – veikia santykis, kuris atitiktų tai, kas kalbant apie laiką vadinama ritmu. Tokiu atveju galima sakyti, kad mes pradėjome nuo vienintelės kategorijos, kuri gavo tris dideles galimas formas. Viena iš jų yra topinis prigimties, kita susijusi su intensyvumu – pasijinė forma, trečioji – ekstensyvi/ pamatuojama, geometrinis erdvės forma. Kalbami apie intensyvių formų mes išskyrėme dar keturias galimybes – dvi,

susijusias su fobijomis, treioji – priešingai, pamatuojama erdvė (peizažas), ketvirtoji – bedugnės patirtis, erdvės panaikinimo patirtis.

Dabar aš aptarsiu subjekto ir objekto santykį, kuris, mano nuomone, yra labai svarbus erdvės savybėms. Vos pradėdame svarstyti santykį tarp objekto ir subjekto iš karto pastebime, kad tarp jų yra kažkas erdviško. Šiame santykyje visų pirma esama krypties. Kitaip sakant, tas santykis turi rodyklę, nurodanti kryptį. Ši rodyklė /struktūra l yra aiškina kaip intensyvumas. Kalba išreiškiami veiksmai iš tiesų turi kryptį – ji eina nuo objekto link subjekto. Kaip tik intencionalumas/ intencionalumo formos yra aprašomas semiotikoje. Tas intencionalumas yra aprašomas modalumo kategorijomis, tokiu būdu modalumai yra glaudžiai susiję su intencionalumais. Bet judant šiek tiek priekyje galime pastebėti, kad nebūtinai visi veiksmai turi intencijas. Tai gali kelti klausimą apie aktantų statusą. Tai yra esminė kategorija, nusakanti santykį tarp objekto ir subjekto. Kažkas, ko negalima nusakyti nei modalumų kategorijomis, nei aktantų kategorijomis. Taip yra todėl, kad dažniausiai subjektas turi vidinę erdvę, o struktūra l (rodyklė, kryptis), jungianti subjektą su objektu, ateina iš vidaus. Reikia sugebėti paaiškinti ne tik tai, kas vyksta tarp vieno aktanto ir kito aktanto, išorėje, bet taip pat paaiškinti ir veiksmus, kurie vyksta vieno aktanto viduje ir yra ne mažiau svarbūs. Vidinė veikiantiojo aktanto erdvė pilna įvairiausių vykių. Tai taip pat yra įvairūs jausminiai būviai. Pavyzdžiui, kaip aprašyti kokio nors aktanto nuotaiką? Nuotaiką nėra kažkas intencionalaus, tai nėra kažkoks scenarijus ar vykiai. Tai galima remtis kalboje esančia banalia galimybe – ta pat dalyką galima išreikšti aktyvu ir pasyvu/veikiama ir neveikiama forma. Tradiciškai veikiamoji ir neveikiamoji rėšis vadinama diateze. Tai nėra subjekto modalumai veiksmo atžvilgiu, tai labiau jo laikysena. Graikų gramatikai turėjo labai gražius pasakymus, jie kalbėjo apie sielos diatezę. Greita modalumai idiosinkratiški kaip tik remtis ir šita idiosinkratiška, kaip vienu iš būdų semiotiškai aprašyti kokio nors aktanto vidinius būvius naudojantis erdvine savybe. Ji būtinai subtilesnė nei intencionalumas. Pavyzdžiui, jeigu mes galvojame apie žmogiškąjį subjektą, mes taip pat galime galvoti, kad jis turi juslinį /jautimą kintantį. Be abejojimo, tokiu būdu mes nesuvokiame kaip kažkokio daikto, mes greičiau jį suvokiame kaip daugybės vektorius daug (visum). Tie vektoriai juda įvairiomis kryptimis. Taip pat tas daugis yra įvairūs nuostatai, jausmų daugis, kuriems mes siekiame sukurti kažkokį vienovę. Tai vienovė, tai ir būtinai idiosinkratiška, kad esama kažkokio vidaus, nukreipto išorę. Bet diatezės atveju dalykai daug komplikotesni.

Kyla klausimas, kaip organizuoti šitą vidujybės erdvę? Pirmiausia, būtinai galima sakyti, kad ta vidinė erdvė yra haliucinacija. Kodėl? Tam yra beveik eksperimentinė priežastis. Jūs žinote, kad išoriniams kintams būdinga tai, kad juos galima apeiti aplinkui, todėl daiktų juslinis suvokimas jau nuo seno (t.y. nuo Husserlio), yra aprašomas kaip tam tikras aspektas /profilis seka. Vadinas įsijungiant iš pradžių matote daiktą tam tikru kampu, bet kai įsijungiate pradėdote eiti aplink jį, tada kampas daugis ir daikto patyrimas reikšmingas kaip tada kampas seka. Tuomet kyla klausimas, kaip galima sukonstruoti patiriamą idiosinkratišką vienovę? Šitą klausimą kaip tik kėlė Husserlis savo fenomenologijoje. Tai yra du kintamieji, aplink kuriuos negalima apeiti. Pirmasis – tai haliucinacijų kintamasis. Žodžiu, jei matote rožinį drambluką ir jums vis dėlto nepavyksta aplink jį apeiti, žinokite, kad tai visos labos haliucinacija. Antrasis, neapeinamasis kintamasis, – tai savo paties kintamasis, mes negalime apeiti aplink save patį. Visa tai apmąsto Husserlis. Tai yra tam tikra vidujybė, aplink kurią negalima apeiti. Tai aišku gali padėti apibrėžti, kas yra subjektas. Šioje vietoje ir sustosiu, kad liktų laiko klausimams.

Klausimai:

A.S.: Man nuo seno rūpi toks metodologijos klausimas. Prieš kalbant apie semiotizaciją įsijungiant mus supažindinote su kintamais pamatinėmis savybėmis. Koks yra semiotikos savas apibrėžimas tokiu išankstiniu būdu atžvilgiu, pavyzdžiui, tos ontologinės prielaidos, apie kurias kalbama, arba istorinės kultūrinės savybės, pavyzdžiui, įsijungiant aptartos fundamentalios vakarės erdvės sampratos. Ką daro semiotikas, kai veda šias savybes savo darbą?

J-F.B. : Tai platus klausimas. Pirmas dalykas, kur reikt apibr žti – „kas iš viso yra semiotika?“. J s pasteb jote, kad tai, kieno atžvilgiu kilo noras supriešinti arba sugretinti semiotik – tai ontologija. Iš ties erdv s sampratos j autori darbuose yra daugiau susijusios su tuo, kas vadinama ontologija, bet anaipol ne semiotika. Be abejo, tokiu atveju reikia atsakyti ir klausim – „kas yra ontologija?“. Taip pat kyla klausimas, ar prasminga apibr žti vien , neapibr žiant kitos. Jei klausimas yra apie prasm , vienintelis logiškas atsakymas, mano nuomone, yra tai, kad prasm visada yra b ties prasm . O b tis/buvinys (l'être), nesireiškia niekaip kitaip kaip tik prasm . Tokiu atveju semiotika ir ontologija gali b ti apibr žiamos tik viena kitos atžvilgiu, bent jau aš taip manau.

Be abejo, galima b t sakyti, kad prasm yra atitolusi nuo b ties. Tas pats b t , jei aš galvo iau apie ypating , atskir erdv s patyrim . Aš jo nenaudoju kaip ontologin s tez s, bet m stau apie j . Ir m stydamas apie tai aš steigiu tam tikr atstum paprasto teiginio atžvilgiu. Visa semiotika atsiduria šitame atotr kyje. Tas atotr kis tarp b ties ir prasm s vyksta per kalb . Ir lygiai taip pat, ne tik naudojant kalb , bet ir kitais išraiškos b dais, kaip juslinis patyrimas, atvaizdai ir pan. Jeigu aš atlieku koki nors semiotin teksto analiz , be abejo, aš neišvengiamai laikausi tam tikro nuotolio/ atstumo teksto atžvilgiu, ir tokiu atveju, tas tekstas neišvengiamai turi koki nors ontologij . Tekstas mano, kad jis yra kažkas. Bet jeigu aš analizuoju tuos dalykus, kuriais manosi es s pats tekstas, tada aš esu kitoje erdv je, kuri yra semiotin erdv . Bet tam tikra prasme galima sakyti, kad pati semiotika turi ontologij . Semiotikos traktatas yra teigini apie buvinius visuma. Tokiu atveju m s m stymas visada yra jud jimas pirmyn ir atgal tarp b ties ir prasm s.

S.Ž.: Aš nor jau paklausti apie termino „distancija“ skirtingus kontekstus. Viena vertus distancija yra erdvin kategorija, kita vertus kalbama apie laikin distancij , vidin distancij . Vienais atvejais ta distancija yra [suprantama] tiesiogine prasme, o kitais (ypa kalbant apie vidin) – metaforiška prasme. Ar be joki komentar šitas terminas gali b ti vartojamas apib dinant ir vidin , ir išorin erdves?

J-F.B. : J s man užduodate metodologinius klausimus. Iš tikr j distancijos samprata, kuri pasiskolinau iš Stroso, yra panaši distancijos samprat Saussure'o kalbotyroje. Šita s voka funkcionuoja kaip kategorija. Tai tam tikra sutvarkymo forma, daugyb s sri i sutvarkymo forma. Šitas metaforinis termino distancija naudojimas priklausys nuo to kaip mes suvoksime, kas yra metafora. Galime laikytis nuostatos, kad kalbos žodžiai turi tiesiogin ir perkeltin reikšm , bet galima laikytis nuostatos, kad taip n ra. Asmeniškai manau, kad tiesiogin ir perkeltin prasm skiriamos tik tod l, kad yra toks protis. Tam paaiškinti reikt daug laiko, bet gal iau duoti kelet nesunki pavyzdži . Antai ilg laik buvo tvirtinama, kad terminas „ataka/atakuoti“ yra karinis terminas. Pavyzdžiui, šitai tvirtina ir Lakoff savo knygoje, skirtoje metaforoms. Bet reikia nepamiršti, kad taip pat yra daugyb žodži „ataka“, vartojam visiškai nesiejant su kariniu terminu. Pavyzdžiui, visai prastai kalbama apie garso atak /sm g . Arba pranc z kalboje šnekant apie vyn irgi sakoma, kad „vynas atakuoja“ (**N.K.** pastaba: kalbant apie vyno atak turima omeny, ne „trenkia galv“, o skonio pradži , juslin „užgavim“). Tokiu atveju šitas pavyzdys padeda nesunkiai suprasti, kad n ra taip, kad egzistuoti kažkokia tiesiogin žodžio „atakuoti“ reikšm ir perkeltin . Bet galima pasteb ti, kad šitas žodis susij s su aspektualumu, iš ko kyla tam tikras intensyvumas, ir tas aspektualumas reiškiasi tuo, kad tai visada susij su pradžia ir intensyvumu, tod l jis reiškiamas tiek kariniame kontekste, tiek ir jusliniame – muzikoje, skonyje, dail je. Taigi yra tam tikras nedidelis kategorijos branduolys, kuris leidžia organizuoti nepaprastai skirtingas sritis. Ir tai ir yra b das (reikšm), kuriuo aš naudoju savo pranešime žod „distancija“. Tai yra abstrakti kategorija, kuri realizuojasi labai skirtingose srityse, bet jokia iš t sri i n ra privilegijuota.

A.S.: Kadangi j s esate filosofas, kažkaip lengviau jus suprasti. Bet paprastai, kai klausi semiotik , ar jie nefilosofuoja, tai paprastai labai priešingai reaguoja. Ir Greimas labai ironiškai vertino filosofij ir laik si distancijos.

J-F.B. : Žinoma.

A.S.: Tai k daryti? (**N.K.** : kaip tikinti, kad semiotikai kalba apie filosofij ?)

J-F.B. Visiškai sutinku, kad semiotikai filosofuoja, pavyzdžiui, kai kalba apie pasijas, jausmus – tai yra labai sena filosofijos tema. Maniau, kad semiotikus daug labiau piktina, tiesiog siutina – ontologija. Jei Jūs pakviesite Rastier, jokių būdu nekalbėkite jam apie ontologiją .